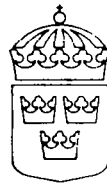

Riksdagens protokoll

1986/87:113

Protokoll
1986/87:113

29 april 1987

Debatter m. m.

Onsdagen den 29 april

Jaktlag, m. m.	4
Socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik (forts. från prot. 110)	59
Järnvägspolitiken	65
Meddelande om behandlingen av bostadsutskottets betänkande 1986/87:10 om anslag till bostadsförsörjningen m. m.	109
Bostadspolitiken	109
Bostads- och planadministrationen	111
Höjning av fordonsskatten för vissa lastbilar och släpvagnar	113
Viss tullverksamhet m. m.	121
Extra avdrag m. m.	130
Beskattningen av stiftelser och ideella föreningar, m. m.	135
Anslag till kyrkliga ändamål, m. m.	143
Radio och television	146
Internationellt kulturellt samarbete	164
Elddistribution på landsbygden	167
Meddelande om interpellation 1986/87:243 av Åke Wictorsson (s) om värdepappersmarknaden	170
Meddelande om fråga 1986/87:553 av Hugo Hegeland (m) om patientens rätt till självbe- stämmande och integritet vid vård i hemmet	174

Avgjorda ärenden

Onsdagen den 29 april

Bostadsutskottets betänkande

1986/87:12 Anslag till lantmäteriet och centralnämnden för fastig- hetsdata m. m.	3
---	---

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1986/87:15 Tilläggsbudget II	3
------------------------------------	---

Prot.	<i>Utbildningsutskottets betänkande</i>	
1986/87:113	1986/87:27 Verkställd granskning av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet och förvaltning år 1986	4
	<i>Jordbruksutskottets betänkande</i>	
	1986/87:15 Jaktlag, m. m.	4
	<i>Socialutskottets betänkande</i>	
	1986/87:22 Anslag till socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik	59
	<i>Trafikutskottets betänkande</i>	
	1986/87:15 Anslag till SJ-koncernen, m. m.	59
	<i>Bostadsutskottets betänkande</i>	
	1986/87:11 Anslag till bostads- och planadministrationen m. m.	111

Onsdagen den 29 april

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Proposition och skrivelse

1986/87:150 Bil. 2 till konstitutionsutskottet

Bil. 3 punkterna 1–4 till skatteutskottet

Bil. 4 punkt 1 till utbildningsutskottet

punkterna 2–4 till socialförsäkringsutskottet

punkt 5 till kulturutskottet

Bil. 5 till jordbruksutskottet

Bil. 6 till arbetsmarknadsutskottet

Bil. 7 såvitt avsåg förslaget om ändring i lagen om statlig

fastighetsskatt till skatteutskottet

i övrigt till bostadsutskottet

Bil. 8 till näringsutskottet

propositionen i övrigt till finansutskottet

1986/87:153 till näringsutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1986/87:Sf117–Sf119 till socialförsäkringsutskottet

4 § Föredrogs

bostadsutskottets betänkande

1986/87:12 om anslag till lantmäteriet och centralnämnden för fastighetsdata

m. m. (prop. 1986/87:100 delvis),

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1986/87:15 om anslag på tilläggsbudget II för budgetåret 1986/87 (prop.

1986/87:109 delvis) samt

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

5 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1986/87:15 om jaktlag, m. m. (prop. 1986/87:58).

Jaktlag, m. m.

Anf. 1 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vi behandlar i dag jordbruksutskottets betänkande 15 om jaktlag, m. m. Det handlar också om jakt- och viltvårdspolitiken. Det är ett ganska omfattande område, även om det i den allmänna debatten ofta sätts ett likhetstecken mellan diskussionerna om jakt och diskussionerna om älgjakt.

Utskottet har i stort sett varit enigt, men på vissa punkter finns det naturligtvis olika uppfattningar. I stora stycken har utskottet också gått på samma linje som regeringen.

På några punkter har utskottet ändrat i regeringens förslag, bl. a. i fråga om koppeltvång för hundar. Utskottet föreslår i stället att hundägare skall vara skyldiga att hålla sina hundar under sådan tillsyn att de hindras från att löpa lösa i marker där det finns vilt.

Också i fråga om älgjakt har utskottet gjort ändringar i regeringens förslag. Jag skall återkomma till detta om en stund.

Jag tänkte närmast kommentera några av de reservationer som finns fogade till betänkandet, bl. a. reservation 2 som handlar om ersättning för viltskador. Vi har från centerpartiets sida haft uppfattningen att regeringen inte har tagit tillräckligt allvarligt på dessa frågor. Vi föreslår därför i reservationen att ett mer samlat grepp borde tas i fråga om viltskadeproblematiken och att regeringen snarast borde göra en översyn av viltskadeförordningen och återkomma till riksdagen med förslag i detta ämne. Bertil Jonasson kommer senare i ett anförande att vidare utveckla denna fråga.

I reservationerna 3 och 4 tas älgjakten upp. I reservation 3 föreslår centerpartisterna Lennart Brunander och Karl-Anders Petersson en alternativ motivering till det beslut som kammaren så småningom kommer att fatta. Från centerpartiets sida är vi nämligen oroliga över att utskottsmajoriteten är något för restriktiv när det gäller behandlingen av de små markerna.

Jag tycker emellertid att det är viktigt att i detta sammanhang något se tillbaka på den debatt som har varit. Centerpartiet har tidigare förordat att man skulle kunna ha den typ av jakt som har funnits under lång tid, nämligen en generell jakt på de små markerna. Men vi har insett att det inte finns majoritet för detta förslag. Jakt- och viltvårdsberedningens förslag var att det

på alla små marker bara skulle bli fråga om att jaga kalv.

Under diskussionerna i utskottet försökte vi under lång tid att bli eniga om någon typ av flerårslicenser för att också mindre marker, som inte går att registrera, skulle kunna garanteras som älgjaktsområden, licensområden. Det skulle innebära ett system som medger tilldelning av ett vuxet djur under en period av två eller flera år. Ett bekymmer med ett sådant förslag, som återfinns i reservation 4 av moderater och folkpartister, är att man inte går till botten med problemet. Ett mycket stort antal småområden skulle fortfarande bli utan denna rätt.

Det förslag som nu har vunnit majoritet i utskottet innebär att det blir möjligt att efter ansökan få rätt att skjuta ett vuxet djur också på sådana marker som i dag är generella marker, under förutsättning att vissa krav uppfylls. Vi tror att detta är den lösning som bäst tillgodoser de små markägarna men som samtidigt inte motverkar en samlad lokal syn och samverkan i fråga om jaktfrågor och jaktvård. Anna Wohlin-Andersson kommer senare under denna debatt att vidare utveckla dessa frågor.

Jag vill även säga några ord om reservation 5 där ett helt annat område tas upp, nämligen skyddsjakten på säl. Utskottsmajoriteten föreslår att denna typ av jakt skall utgå, dvs. någon skyddsjakt på säl skall inte få förekomma. I vår reservation menar vi att problemet med att sälstammen i Östersjön håller på att försvinna inte beror på att skyddsjakten har varit för stor och att fiskarna har dödat för många sälar. Vi anser att det beror på miljögifterna. På västkusten är emellertid förhållandena helt annorlunda. Där finns det en livskraftig och växande sälstam som kan innebära problem för framför allt kust- och skärgårdsfisket. Vi anser därför att denna rätt generellt sett bör kunna behållas framför allt med hänsyn till västkustfisket. Vi anser att en sådan rätt kan återinföras på ostkusten när giftutsläppen har reducerats, så att sälstammen kan fortleva och föröka sig igen. Det är en annan fråga; men det är utomordentligt viktigt att den får en lösning. Vi brukar diskutera detta i ett annat sammanhang här i kammaren.

Jag skall inte gå in ytterligare på dessa frågor utan endast kort och gott yrka bifall till de reservationer där centerpartisterna finns med och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 2 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Det är nu ganska exakt fyra år sedan jakt- och viltvårdsberedningen lämnade sitt betänkande till regeringen. Det har således gått en utomordentligt lång tid, under vilken regeringen förhoppningsvis har kunnat förbereda den proposition vi i dag har att ta ställning till. Under de här åren har naturligtvis den framtida jakten både ingående och i en del fall också inlevelsefullt diskuterats. Jag skall om en stund återkomma till detta, men jag vill ändå erinra om att det under så lång tid givetvis har kunnat ske en viss förändring av synen på en del av de jaktliga frågorna.

Det är angeläget att erinra om att propositionen i mycket hög grad biträds av ett enigt utskott. Det innebär nu inte att det inte finns delar av propositionen som vi har fört och förmodligen också i dag kommer att föra en ingående diskussion kring.

Jag vill också erinra om – för att det inte helt skall glömmas bort på grund

av de praktiska ting kring jakten som säkerligen kommer att uppta en mycket stor del av debattiden – att dagens beslut innebär att vi beslutar om en ny jaktlag. 1938 års jaktlag får med detta beslut en något modernare utformning och på en del punkter också en annorlunda utformning vad gäller sakfrågan.

Att jakten tilldrar sig ett betydande intresse här i riksdagen kan bl. a. avläsas av det stora antal motioner som har väckts. De förslag till förändringar som framförts berör emellertid relativt få frågor i förhållande till de vidare perspektiv som propositionen omfattar. Det har redan sagts här att huvudintresset har knutits till älgjakts utformning, och det är knappast någon överraskning. Så pass små saker som propositionens förslag om kopplingstvånget för hundar har emellertid tilldragit sig ett utomordentligt stort och vitt intresse, och det återspeglas också i flera motioner.

Herr talman! Vi har gjort en uppdelning av debatten här, och Hans Dau och Jens Eriksson kommer att hålla anföranden vid sidan av mitt. Jag kommer att ta upp en del av de, som jag bedömer det, mindre sakfrågorna och därefter behandla älgjakten.

Jag vill inledningsvis säga att jag anser det värdefullt att de grundläggande målen för jakt- och viltvårdspolitiken så pass ingående har behandlats i propositionen. Jag skall återge några av dessa målformuleringar, som jag tycker är värdefulla. Jag konstaterar att det klart sägs ut att jakträtten är knuten till markägandet. Enligt jaktlagen har jordägaren jakträtt på det markområde som tillhör honom. Vidare konstaterar jag att bra många av de enskilda markinnehaven inte är tillräckligt stora för att medge en meningsfull jakt och än mindre en rationell viltvård. Genom samverkan mellan fastigheter eller delar av fastigheter i ett jaktvårdsområde kan man samordna jakten och viltvården över ägo gränserna på ett för jägarna och framför allt för viltet bra sätt. Lagstiftningen om jaktvårdsområdena är följaktligen av stor betydelse för både jakten och viltvården. Jag vill redan här säga att de förändringar i lagen om jaktvårdsområden som man motionerat om kommer att anstå till ett senare tillfälle, då en översyn i naturvårdsverket kommer att göras och vi följaktligen kan vänta en proposition om detta.

Målen för viltvården bör vara att bevara de arter som tillhör landets viltbestånd och främja en lämplig utveckling av viltstammarna med hänsyn tagen till allmänna och enskilda intressen. Vad beträffar utvecklingen av viltstammarna måste en balans eftersträvas i fråga om stammarnas storlek.

När det gäller jakten bör samhällets insatser inriktas mot att främja ett tillvaratagande av dels de ekonomiska värden som viltet representerar, dels de möjligheter till rekreation och avkoppling som jakten ger.

Till de viktigare delar av förslaget som utskottet är enigt om hör bedömningen av viltstammarnas storlek. Samspelet i naturen mellan de areella näringarnas intressen och kraven på rimlig trafiksäkerhet med hänsyn till viltstammarnas storlek har kunnat lösas med ett enigt utskottsuttalande. Detta är viktigt och lägger en bra grund för de ställningstaganden som utskottet gör i andra sammanhang beträffande ersättningen för viltskador. Vad gäller ersättningen för viltskador föreligger en reservation från de borgerliga partierna där vi påtalar vikten av att en samlad översyn kommer till stånd. Detta motiveras främst av att vi, som jag strax skall beröra, accepterar nya arter av vilt i våra marker, nämligen vildsvin, och att

problemen med redan befintliga arter tenderar att öka. Jag tänker här i första hand på frekvensen av skador orsakade av en på vissa ställen alltför stor kronhjortsstam. Till detta kan läggas, vilket såväl beredningen som propositionen tämligen lätt gått förbi, stora problem i vissa delar av landet med betningsskador orsakade av gäss.

Vi förordar i reservation 2 en översyn, och jag yrkar härmed bifall till reservation 2.

Propositionen förutsätter en ny syn på frilevande vildsvin. Sedan cirka tio år tillbaka har vildsvin funnits frilevande, främst i en betydande koloni i Stockholms län och Sörmland. I början på 80-talet beslutade riksdagen att en försöksverksamhet med en frilevande vildsvinsstam skulle genomföras i Stockholms län. En av förutsättningarna för beslutet var att markägarna i länet skulle hållas skadeslösa fullt ut. Försöket och den utvärdering som gjordes ger vid handen att skadorna vissa år kan vara betydande. Sannolikt gavs också besked om att vildsvinens reproduktionsförmåga i fritt tillstånd är något lägre än vad man tidigare bedömt.

Då regeringen nu återkommer i denna fråga konstateras att den frigående stammen i Sverige utanför Stockholms län är relativt obetydlig och att stammen i Stockholms län befinner sig inom de ramar riksdagen 1981 beslutade. Detta leder fram till att regeringen nu föreslår riksdagen att tillåta frilevande vildsvin i hela landet. Det vore säkerligen överilut att med erfarenheterna från Stockholms län säga att problemen med vildsvin för jordbruket är så ringa att beslutet från den utgångspunkten saknar intresse.

Vad beträffar Sverige utanför Stockholms län är det dock troligt att den förhållandevis lilla stam som finns i förening med den relativt svaga reproduktionen gör att jägarna där har möjlighet att från början kontrollera stammens omfattning och med detta också hålla skadorna på en för jordbruket rimlig nivå. Vad återigen gäller vildsvinsstammen i Stockholms län kan man inte utan vidare avfärda problemet med skador, då förutsättningarna för ersättning under försöksperioden jämfört med de förhållanden som gäller efter riksdagsbeslutet är väsentligt förändrade.

Enligt min högst privata mening hade det varit mest naturligt att man under något år haft en särskild övergångsbestämmelse, just med hänsyn till den förhållandevis stora stammen i Stockholms län. Jägare och markägare i det aktuella området skulle under en övergångstid med lämplig avskjutning kunnat anpassa vildsvinsstammen till de nya förutsättningar som ersättningsreglerna ger upphov till. Så har nu inte blivit fallet. Detta ger mig ytterligare anledning att understryka vikten av att den översyn vi föreslår i reservation 2, till vilken jag nyss yrkade bifall, verkligen kommer till stånd.

Viltskadorna i övrigt kommer att tas upp av Hans Dau.

De borgerliga partierna har i reservationer invänt mot utskottsberäkningens text beträffande prisutvecklingen på jaktupplåtelser och besittningsskyddet för jaktarrendatorer. Vad gäller besittningsskydd går propositionen enligt vår mening mycket långt. Vi har i vår reservation pekat på att de sociala och ekonomiska skäl som är grunden för besittningsskydd vid jordarrende rimligen inte föreligger vid jakträttsupplåtelse. För den skull har vi gjort invändningar mot den likställighet mellan jord- och jaktarrende som propositionen eftersträvar. Vi anser att förslaget i propositionen med så

långtgående besittningsskydd rent av kan leda till minskat utbud av jaktarrenden.

Näriliggande problem är de frågor som tas upp beträffande priskontroll m. m. på jaktarrenden. Oaktat att utskottet inte ställer sig bakom motionsyrkandena framförs den bedömningen att det finns tendenser till en utveckling där företrädesvis ekonomiskt starka personer får möjlighet att jaga. Detta uttalande från utskottsmajoritetens sida tyder inte på någon som helst kunskap om vilka delar av jaktutövningen som drar de verkligt stora kostnaderna. En utredning om detta gjordes av jakt- och viltvårdsberedningen. Den ger på intet sätt stöd åt utskottsskrivningen. Vapen, resor, förlorad arbetsersättning etc. väger oftast långt tyngre än jaktarrendena.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till reservationerna 6 och 8.

I en annan moderat reservation, nr 10, som jag härmed också yrkar bifall till, har vi pekat på det förhållandet att propositionen förutsätter – enligt vår mening något aningslöst – att betydligt ökade kostnader i fortsättningen skall betalas med oförändrade medel. Alternativet är ordentligt höjda fällavgifter. Vi har inte uteslutit att allmänna medel även i fortsättningen bör tillföras viltvårdsverksamheten då detta på intet sätt är enbart ett jägarintresse utan i hög grad ett allmänt naturintresse.

I reservation 9, som jag likaledes yrkar bifall till, tar de borgerliga partierna upp fördelningen av medel för viltforskningen. Vi ser inga rimliga skäl till att naturvårdsverket på det sätt som propositionen föreslår skall ges en starkare ställning än i dag. Vi anser det angeläget att jägarkåren har ett starkt inflytande över viltforskningsmedel. Vi vill understryka vikten av att Svenska jägarförbundet erhåller medel för i första hand den tillämpade viltforskningen.

Herr talman! Till sist till den del av propositionen där meningarna på ett mera påtagligt sätt går isär. Det gäller jakten. Jag säger detta trots att utskottet är enigt om hur jakt skall bedrivas på ungefär 96 % av den jaktliga arealen. På denna stora andel av jaktmarken skall självfallet bedrivas licensjakt, precis som tidigare. Om detta råder fullständig enighet.

Jag antydde inledningsvis att diskussionen under de fyra år sedan utredningsförslaget om vilt och jakt lämnades har varit livlig. Under den tiden har många synpunkter framförts, framför allt vad gäller de mindre markägarnas möjlighet att i fortsättningen fälla vuxet djur. Jag har lyssnat på och delvis deltagit i denna debatt och funnit att de framförda intressena inte varit oförenliga med de grundläggande principer som utskottet varit enigt om. Den grundläggande principen är att avskjutningen skall vara produktionsanpassad. Det bör sägas att det föreslagna kalvskytten på små marker lika litet som den nu gällande generella jakten på små marker sannerligen inte har varit produktionsanpassad. Det har varit ett sunt sätt att jaga älg som inte varit väglett av någon grundläggande princip. Det har sett ut som om beslutsfattarnas förmåga eller kanske rent av vilja att åstadkomma en princip som är gemensam för små och stora marker inte har funnits. Det förslag som moderata samlingspartiet liksom folkpartiet framfört i anledning av propositionen har syftat just till att samma princip för avskjutning bör gälla på såväl små som stora marker.

Efter att ha lyssnat till framför allt det senaste årets debatt har vi

formulerat våra motionsyrkanden, där vi försöker tillgodose mindre markägares intressen utan att frångå principen om produktionsanpassad jakt. Även inom vpk liksom hos centern och hos enskilda socialdemokrater har man tydligt tagit intryck av denna debatt. Motioner om förändring har också lämnats från dessa partier. Av detta framgår att det således i jordbruksutskottet under en viss period har funnits majoritet för en förändring av propositionsförslaget beträffande fritt kalvskytte.

I den uppkomna situationen vidtog i det socialdemokratiska lägret en mer politiskt betingad aktion än omsorgen om jaktens utformning. I detta skede tillfördes förslaget om de s. k. särskilda skälen. Vad de särskilda skälen i praktiken kommer att betyda är det fortfarande ingen som säkert vet. Den motivtext som finns och som utskottsmajoriteten står bakom ger inte särskilt mycket stöd för vare sig den ena eller andra uppfattningen. Den ledning som man kan få för en tolkning av de särskilda skälen ger underlag för en tolkning som innebär en utomordentligt snäv tilldelning av älg. Således konstateras på något ställe: "Accepterandet av de minsta licensområdena bör närmast betraktas som ett steg på vägen mot den samordning som eftersträvas." Vidare finns klart uttalat att en grundläggande förutsättning för registrering skall vara att den som söker licens på ett litet område skall ha visat att han är villig att ingå i en jaktlig gemenskap med angränsande marker.

Det är alltså i fortsättningen inte lovligt att enbart ha uppfattningen att det för mig själv räcker att jaga på den egna marken och att jag rimligen borde få göra det. Klarare än så kan det inte sägas att jakt av vuxen älg på små marker är avsedd som en parentes från socialdemokraternas, centerns och vpk:s sida.

Detta, herr talman, ger vid handen att de särskilda skälen inte har tillkommit av någon annan anledning än att jämka ihop och kanske rent av vilseleda så pass mycket att man uppnår en majoritet i utskottet. Det framgår att man ingalunda accepterar en liten markägares rätt att jaga på sin mark med mindre än att en större "licensgranne" samtycker till jakt på det lilla området. Det ger mig anledning att ställa en fråga främst till kammarens vpk-are och centerpartister. Var i era programförklaringar finns det uttalat att ni finner det rimligt att en liten markägare skall stå med mössan i hand och vackert be en större jaktgranne om lov – inte för att få jaga på hans mark utan häpnadsväckande nog för att få jaga på den egna marken? Tokigare än så kan det nästan inte bli. Jag trodde uppriktigt sagt att det sättet att behandla folk enbart därför att de är små tillhörde en svunnen tid. Hur är det nu för tiden i vpk? Ni medverkar nu till att socialdemokraterna, som tydligen också tycker på detta sätt, upphöjer denna klart diskriminerande handling gentemot små markägare till lag på jaktens område. Skammens rodnad borde rimligen synas här i kammaren.

Detta ställningstagande överensstämmer inte heller med de motioner som era partier väckte i december månad. Det tyder på att ni har övergett intresset för jakten och de intressen som då ledde fram till era motioner, för att numera delta i ett låt mig kalla det politiskt gyckelspel. De mindre markägarnas rätt att i förhållande till den egna markens omfattning jaga även vuxen älg företräds nu enbart av moderata samlingspartiet och folkpartiet.

I stället för att, som jag nyss uttryckte det, få stå med mössan i hand anser

moderaterna och centerpartiet att ett system med flerårslicenser tillgodoser såväl principen om produktionsanpassad avskjutning som den mindre markägarens intresse av att varje år få fälla en älg. Att härutöver tillämpningen – sådan som texten kring dessa punkter är – kommer att ge anledning till betydande godtycke är naturligtvis närmast en självklarhet. Ett av de viktigare skälen för flerårslicenser anser vi vara att en liten markägare med ett sådant system kan förutse vilken tilldelning han rimligen får på sin mark.

Herr talman! Med detta skulle jag kunna sluta, men jag vill med anledning av Karl Erik Olssons anförande säga att jag i hög grad betraktar centerpartiets ställningstagande som ett uttryck för att man inom centern är vilseledd av Landsbygdens jägare med avseende på det särtryck om jakten som utdelats och där det talas om A- och B-licenser och om registrering av befintliga områden. De tio rader det rör sig om innehåller faktiskt helt felaktig text. Jag vill gärna säga till centerpartiets företrädare: Är detta grunden till att ni tar ställning på det sätt som ni gör, då har ni fortfarande en och en halv eller kanske två timmar på er att ändra er. Jag vill vädja till er att ni i de mindre markägarnas intresse faktiskt tar reda på om beslutsunderlaget för ert ställningstagande är riktigt eller inte.

Anf. 3 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Betänkandet om jaktlag tar upp många frågeställningar som hör samman med jaktfrågorna. Hemställan redovisas i 29 punkter, och det finns 10 reservationer.

Sällan har en proposition och ett betänkande engagerat så många människor, och sällan har så många människor och organisationer hört av sig till riksdagsledamöterna. Det visar att dessa frågor är angelägna för många.

De frågor som utåt rönt den största uppmärksamheten gäller propositionens förslag om koppeltvång för hundar och om reglerna för älgjakten.

Regeringsförslaget om koppeltvång har ändrats av utskottet, som i stort sett föreslår att nuvarande regler behålls.

Herr talman! Det har varit svårare att komma fram till en gemensam uppfattning om älgjakten. Folkpartiet har tillsammans med moderaterna avgivit en reservation med förslag som skiljer sig från majoritetens. Jag kommer att ägna huvuddelen av mitt anförande åt att belysa våra synpunkter på älgjakten.

Jag vill till att börja med redovisa några grundprinciper som är viktiga för folkpartiet. En sådan är att så långt som möjligt ge olika grupper av jägare så stor frihet som möjligt när det gäller att genom egna ställningstaganden samverka med andra. Vidare är det viktigt att få ett så rättvist system som möjligt och också att så långt som möjligt tillfredsställa jägare med mindre jaktområden. Samtidigt är det angeläget att främja en rimlig utveckling av älgstammen och ge utrymme för god jaktvård.

Propositionen uppfyller enligt vår uppfattning inte alla dessa mål. Vi har i en motion redovisat våra förslag, som efter utskottsbehandlingen finns redovisade i reservation 4, vilken vi har avgivit tillsammans med moderaterna.

De stora bristerna i propositionens förslag är bl. a. att innehavare av mindre jaktmarker missgynnas och att stora grupper jägare skulle komma att

ställas utanför möjligheten att jaga vuxet djur. Vi anser att innehavare av mindre jaktmarker bör behandlas efter i stort sett samma principer som innehavare av större marker, en uppfattning som vi delar med moderaterna. Därför föreslår vi införande av flerårslicenser avpassade till markens storlek. Man får då – och det har anförts mot vårt förslag – inte utan samverkan jaga vuxet djur på de allra minsta markerna. För jakt på sådana områden måste markägarna samverka. Men de allra flesta som jagar enligt bestämmelserna för den generella älgjakten torde med vårt förslag få möjlighet att jaga vuxet djur, även om de inte får jaga varje år.

Förslaget är rättvist och bygger på en genomgående princip som underlättar administrationen. Vi människor måste få vara olika. De flesta vill kanske jaga i grupp, men många vill jaga ensamma på sin mark.

Ett av de många brev som influtit om jakten fick jag i går. Det kom från en person som ville jaga ensam. Han äger en skogsgård på 106 hektar, och han har blivit vägrad licens. Han skriver så här: Det behöver inte vara något fel på vare sig mig eller mina grannar bara därför att jag inte kan jaga tillsammans med dem och lösa de här problemen. Det är inte alla som vill fiska, vandra i skogen, plocka bär och svamp eller gå i fjällen tillsammans med andra. Jag behöver ju inte vara ovän med mina grannar för att jag vill jaga ensam.

Enligt vårt förslag skulle den här markägaren få licens på den jakträtt som motsvarar hans areal. Det skulle inte försämra jaktvården, och det skulle dessutom medverka till fortsatt god grannsämja. Men den här jägaren är egentligen inte något typfall. På de mindre markerna ges det normalt plats för flera jägare, och ett av bekymren är att dessa inte tillgodoses med majoritetens förslag.

Nu säger kanske någon av utskottsmajoritetens företrädare att den här personen skulle få behålla sin jakträtt också med majoritetens förslag. Jag är inte så säker på det. Låt mig därför gå över till att något diskutera utskottsmajoritetens förslag.

Utskottet har i någon mån förändrat propositionens förslag med motive- ringen att man vill underlätta för mindre markägare att få ha kvar sin jakträtt också när det gäller jakt på vuxet djur. Enligt min uppfattning är emellertid de förändringar som gjorts mycket marginella och dessutom synnerligen oklara. Oklarheten kommer att skapa mängder av tolkningsbekymmer. Utmärkande för förslaget är att de mindre markägarna fortfarande kommer att vara i underläge.

Det är viktigt att understryka vad utskottsmajoriteten säger på den här punkten, nämligen att avsikten är att i något större utsträckning – således i jämförelse med propositionens förslag – tillgodose innehavare av mindre markområden.

Fem kriterier skall ligga till grund för bedömningen av huruvida de tidigare "generelljägarna" skall få vara kvar:

Det första skälet för undantag är om jakträttsinnehavaren ansökt om men vägrats att ansluta marken till angränsande licensområde. Om grannarna inte vill ha med en person i jaktlaget kan denne få fortsätta att jaga enligt gamla regler. Personen måste alltså passa in i jaktlaget. Själv har han ingen talan.

Det andra skälet är om angränsande licensområde tillstyrker en registrering. Om jägaren, som Arne Andersson i Ljung beskrev det, mer eller

mindre ödmjukt frågar sina grannar och om dessa är tillmötesgående, då kan han få fortsätta att jaga. Själv har han fortfarande ingen talan. Det är licensområdet som skall tillstyrka en eventuell registrering.

Det tredje skälet är om det finns flera jägare inom ett mindre område som inte alla utan vidare kan beredas plats i en ny jaktgemenskap. Min fråga blir här: Vem är det som skall bedöma det skäligen antalet jägare på det mindre jaktområdet? Är det markägaren och de jägare som finns på det mindre området eller är det jägarna i det angränsande licensområdet? Många tvister kan uppkomma.

Det fjärde skälet gäller ansökan av äldre jakträttsinnehavare som inte tidigare har deltagit i någon jaktsamverkan. Här, herr talman, tycker jag att man åstadkommit den allra luddigaste formuleringen. Vad avser utskottsmajoriteten med äldre jakträttsinnehavare? Var går åldersgränsen? Är det vid 50, 60, 70 eller 80 år? Avser man jakträttsinnehavarens ålder eller avser man den tid som personen i fråga har varit jägare? Det sägs ingenting om detta. Det måste ges klarare riktlinjer.

Det sista kriteriet gäller om praktiska möjligheter saknas att få mark ansluten till angränsande licensområde. Det förslaget måste väl enligt min uppfattning gälla rena undantagsfall.

Sedan finns det fler regler, herr talman. En person som inte trivs i jaktlaget och vill bryta sig ut har inte stora möjligheter att lyckas.

Utskottsmajoriteten är medveten om att de här frågorna måste avgöras på skönsmässiga bedömningsgrunder, säger man. Därför överlämnar utskottsmajoriteten liksom statsrådet med varm hand till naturvårdsverket, statskontoret och övriga myndigheter och organisationer att utarbeta lämpliga rutiner för länsstyrelsernas registrering av licensområden och för älgutdelningen. Frågan är om lagstiftningen bör ge så bristfälliga direktiv.

De förslag som redovisas i folkpartiets och moderaternas reservation är klarare, lättare att tolka och dessutom rättvisare för alla inblandade. Jag yrkar bifall till reservation 4.

Det har sagts om vårt förslag att det skulle konservera nuvarande förhållanden och inte främja samverkan. Jag tror att samverkan uppnås bättre om alla får gå in i en sådan på samma grunder.

Jakten är en fritidssysselsättning. Reglerna för jakträttsupplåtelse kan därför inte jämföras med de regler som gäller för jordbruksarrande. Regleringar och eventuell priskontroll motverkar det syfte åtgärderna avses tillgodose – vi har sett många exempel på det.

Jag yrkar bifall till reservation 6 liksom till övriga reservationer där folkpartiets representanter finns med.

Herr talman! Andre vice talman Karl-Erik Eriksson har i en motion tagit upp de problem som finns i samband med att skadskjutna älgar går över svensk-norska gränsen. Utskottet hänvisar till att frågor av den arten liksom tidigare bör aktualiseras i Nordiska rådet.

Herr talman! Slutligen yrkar jag bifall till utskottets hemställan med undantag för de avsnitt där folkpartiet avgivit reservationer.

Anf. 4 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Denna debatt om den framtida jakt- och viltvården äger rum här i kammaren ca fyra och en halv månad före älgjaktens start i vår norra landsdel. Vad jag nu sade är inte enbart någon antydning utan ett mycket tydligt klarläggande av vilken vikt och betydelse denna fråga har för många människor. Jakten, att utöva jakt, är för många en del av deras liv, ett sätt att leva, kanske ett nedärvt inslag från den tid för flera tusen år sedan då människorna i stort sett levde på jakt.

Med detta som bakgrund är det kanske inte så märkligt att frågor kring jakten väcker så många känslor. Många gånger är dessa känslor inte av den ädla sorten. Tänk om det vore så enkelt att jägarna i olika delar av landet som har olika uppfattningar om jakten kunde sätta sig ner och resonera sig fram till lösningar som tillgodosåg alla intressen, så att alla kunde bli nöjda och alla kunde få möjlighet att utöva jakt efter sitt eget intresse! Men sådana funderingar stannar vid ett önsketänkande – det vet vi alla, och det får man rätta sig efter. Då återstår att åstadkomma ett system och regler som utesluter stora orättvisor, och det menar jag att utskottet har lyckats göra genom de ändringar som har gjorts i propositionen.

Till stöd för detta påstående vill jag lämna en kort historik och göra vissa kommentarer beträffande älgjaktförslaget. Det är ju detta som i stort sett har dominerat debatten och intresset.

Sedan 1976 har en försöksverksamhet med samordnad älgjakt pågått i vårt land utom i två tre län som har haft en reglerad jaktform sedan 60-talet. Här måste man ställa sig frågan: Varför har inte en ordentlig utvärdering skett av dessa försöksverksamheter? Då tänker jag inte i första hand på allehanda statistiska uppgifter utan på de olika frågeställningar som måste uppstå kring det faktum att en del markägare icke är med i jaktlig samverkan tillsammans med andra, likaså varför man på olika håll har brutit sig ur jaktlig samverkan. Detta gäller både licensjakt och generell jakt. Olika teorier och påståenden har ventilerats flitigt i jaktdebatten, men någon ordentlig undersökning har inte gjorts, vilket är en mycket stor brist, när riksdagen nu skall ta ställning till en ny jaktlag. Det försvårar självfallet i mycket hög grad möjligheterna att göra riktiga värderingar och ställningstaganden.

Nu kanske någon protesterar och menar att det visst har utretts och även gjorts utvärderingar. I fråga om detta finns det emellertid enligt min mening mycket stora brister. Vi har utvecklat den kritiken i vår partimotion, och därför tänker jag inte nu närmare gå in på detta. Jag kan hänvisa intresserade till att ta del av motionen. Låt mig ändå påpeka att när det gäller "generelljägarna" så har man inte direkt till dessa ställt frågan varför de inte är med i en jaktlig samverkan i ett licensområde. Det borde ju ha varit mycket enkelt att göra en sådan begränsad undersökning. Det borde ju också ha varit en av de viktigaste frågorna att få så korrekt som möjligt besvarad, eftersom det är dessa jägare som genom en s. k. produktionsanpassad jakt mister sin rätt att skjuta vuxna djur.

I regeringens proposition om den framtida älgjakten föreslogs att för älgjakt skall krävas särskilt tillstånd och att jakten skall bedrivas inom ett licensområde. För övriga områden skulle jakt efter enbart älgkalv få bedrivas under en kort jakttid. Här hade regeringen i likhet med jakt- och viltvårdsbe-

redningen och även den s. k. Kronvallska utredningen tänkt sig att genomföra en ny jaktform. Sedan skulle man efter bästa förmåga försöka lösa frågan om de mindre markägarnas möjlighet att även i fortsättningen få skjuta ett vuxet djur.

I propositionen sägs: "I allmänhet bör det inte möta några problem för en jakträttsinnehavare att få sin mark ansluten till ett angränsande licensområde eller att tillsammans med andra innehavare av generella marker bilda ett nytt sådant område." I den Kronvallska utredningen försvinner också nästan som genom ett trollslag hela den generella jägarkåren, och detta genom Svenska jägareförbundets eller Jägarnas, som det nu heter, benägna hjälp. Under tiden som dessa jaktfrågor har diskuterats har man jämt fått höra att det inte kommer att vara några större problem att bereda dessa jägare plats i licensområdena. Av och till har man fått höra att det är "generelljägarna" som är ett egoistiskt släkte, som inte vill vara med i eller som brutit sig ur en jaktlig samverkan för att få så mycket kött som möjligt. Därtill skjuter de också mer än vad deras mark egentligen tillåter. Det skulle vara mig fjärran att förneka att det finns sådana jägare, men jag vill påstå att detta är en mycket vilseledande och grov förenkling av hela problemaktiken. Jag vill påstå att det finns en mängd förklaringar i detta sammanhang.

Vid utskottsbehandlingen har det skett en ändring av propositionens förslag, en mycket väsentlig förändring enligt min mening. Mycket kort kan man säga att utskottet har vänt på regeringens förslag i det stycket att man först skall tillse att de generella jägarna bereds möjlighet till jakt efter vuxen älg, alltså medverkan i ett licensområde, innan de mister sin rätt att skjuta ett vuxet djur på sin mark. Det innebär att de som brutit sig ur jaktlig samverkan och de som får ansluta sin mark till angränsande område inte i fortsättningen får behålla sin rätt att fälla vuxet djur på en liten mark. Men ännu väsentligare är att alla de som inte har möjlighet att ansluta marken får behålla sin rätt att under kort tid fälla vuxet djur.

Detta har väckt vissa reaktioner som är förvånande.

Svenska jägareförbundet har i ett cirkulär till riksdagens ledamöter uttryckt sitt stora missnöje och anser att utskottets förslag får helt orimliga konsekvenser. För mig är det omöjligt att ta sådan kritik på allvar. Här har man under lång tid från det hållet fått höra hur bra det kommer att bli genom att man bereder dessa jägare en fortsatt jakt. Det stora felet har ju varit att dessa jägare inte velat vara med i en jaktlig samverkan; det är ju det man har fått höra. Utskottets förslag förhindrar på inget sätt en jaktlig samverkan, men det tillförsäkrar de mindre markägarna rätten till att ansluta sin mark. Om inte detta är möjligt, skall de ha kvar sin rätt att skjuta ett vuxet djur. Det är hög tid att höga vederbörande inom detta förbund ger en förklaring till sitt agerande.

Det finns också andra saker som förvånar – inte minst Arne Anderssons i Ljung piruetter. Som bl. a. delaktig i beredningens förslag har han nu blivit konstruktör till ett förslag, om vilket det kan sägas att det skulle behövas en mindre avhandling för att reda ut alla dess konsekvenser och vart det skulle bära hän. Jag vill påpeka att Arne Andersson deltog i viltvårdsberedningen. Det finns ingen reservation vad avser älgjakten. Arne Andersson har anslutit sig till linjen om produktionsanpassad älgjakt. Han har ställt upp i fråga om

licensjakten. Han hade tydligen då ingen som helst omtanke om de mindre markägarna. Kanske mest förvånad är jag över att Arne Andersson här gör sig till språkrör för de mindre markägarna.

Jag skulle vilja fråga Arne Andersson en sak. Den som har 49 ha eller mindre vill Arne Andersson ta ifrån rätten att skjuta en vuxen älg om denne markägare icke har möjlighet att ansluta sin mark till ett licensområde. Skulle detta vara ett sätt att ta till vara de mindre markägarnas intressen? Hur kan man påstå något sådant mitt på ljusan dag?

Jag kan ställa samma fråga till folkpartiet, som också var med i utredningen och som ställt upp för de principer och förslag som utredningen lade fram. Nu har man tydligen ändrat åsikt.

Karl Erik Olsson är också orolig för behandlingen av de mindre markägarna, men jag kan lugna honom på den punkten. Centern har ju ställt upp bakom utskottets förslag, och därför behöver inte Karl Erik Olsson längre vara orolig.

Jag kan väl också säga att jag är litet förvånad över centerns reservation om att länsstyrelsen skall ha en generös tillämpning av möjligheterna till särskild registrering. Jag anser att det som har stipulerats om särskilda skäl skall följas utan att riksdagen skall behöva uttrycka någon mening om att detta skall tolkas generöst eller inte. De särskilda skälen skall respekteras som vi i dag kommer att besluta.

Det är mycket märkligt att folkpartiet och moderaterna, efter att ha varit med om alla de principer och förslag som lades fram i viltvårdsberedningen och haft möjlighet att där föra fram sina förslag men icke gjort det, nu här ställer sig upp som några talesmän för de mindre markägarna. Jag kan under inga omständigheter ta detta på allvar. Det är ett spel, som tämligen omgående kommer att bli avslöjat.

Herr talman! Jag har hittills endast berört frågan om den framtida älgjakten. Det finns mycket mer att tillägga därvidlag, men innan jag lämnar den frågan så skulle jag vilja understryka följande, bl. a. för att undvika missuppfattningar.

Det har talats mycket om produktionsanpassad älgjakt. Där om finns inga delade meningar. Vi delar synen att så långt detta nu är möjligt skall en produktionsanpassad beskattning ske. Däremot är vi inte helt överens om den mycket förenklade definition av vad som är en sådan jakt som man så ofta hör. Det här är enligt min mening mycket mer komplicerat än att man uppfyller denna målsättning genom att stipulera vissa arealstorlekar. Vi har heller inget emot en jaktlig samverkan. Tvärtom vill jag påstå – bl. a. av egen erfarenhet – att det finns många fördelar med en sådan.

Om jag nu övergår till att beröra några andra frågor i det här betänkandet, vill jag notera att ett par synpunkter som vi framfört i våra motioner har beaktats i utskottet. Jag hade därför inte tänkt orda så mycket om detta nu, men utskottets mycket försiktiga skrivning om prisutvecklingen på jakträttsupplåtelser har ändå fått till följd en samlad borgerlig reservation. Den avslöjar med all tydlighet hur man där ser på att låta ekonomiska villkor styra jakten och viltvärden. Nu gäller den frågan själva prisutvecklingen, men i fråga om de avarter som hänförs till anbud och förskottsavgifter för ett visst antal djur tvingas man konstatera att vårt parti är ensamt om att efterlysa

åtgärder. Om det är den högstbjudande som får jaktmöjligheten, är det ju plånboken som avgör och inga andra skäl.

Att i förskott ta betalt för fritt levande djur kan heller inte stå i överensstämmelse med en bra viltvård. Man får beklaga att intresset för att åtgärda dessa problem är så litet; de avfärdas med fem rader i utskottsbetänkandet.

Herr talman! Med detta vill jag – med två minuter till godo – yrka bifall till utskottets hemställan, utom på en punkt, nämligen reservation 7, vilken jag yrkar bifall till.

Anf. 5 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har skrivit en ganska bra motion, som tar upp väsentliga frågeställningar. Jag förutsätter att John Andersson har varit en drivande kraft i det arbetet. Nu, när vi diskuterar frågan och förslaget ligger på bordet, säger John Andersson att utskottet har vänt upp och ned på regeringens förslag. Jag läser i majoritetens förslag, som John Andersson står bakom, att det gäller att i något större utsträckning än tidigare tillgodose de mindre markägarnas behov – "i något större utsträckning" är den skillnad som finns.

Därför vill jag fråga John Andersson: Var ligger avgörandet om de mindre jägarna skall få stå utanför? Ligger det hos dem själva eller hos grannarna, de större jägarna som har licensområdet? Enligt de fem kriterierna ligger beslutsrätten hos de större. Hela möjligheten att få stå utanför licensområdet bygger på välvilja från dem, och det tycker jag inte innebär någon säkerhet. Jag skulle vilja höra litet om hur John Andersson ser på de fem kriterierna, som jag beskrev i mitt anförande, och vilken säkerhet de ger för de mindre jägarna.

Anf. 6 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jag är i likhet med Lars Ernestam intresserad av ett sådant svar från John Andersson.

Mera konkret, i anledning av vad John Andersson sade, vill jag ta upp frågan om varför jag har ändrat mig sedan jakt- och viltvårdsberedningen. Först och främst kan ingen lasta John Andersson för att han inte vet vad som sades i jakt- och viltvårdsberedningen, för han var inte med där. Vpk var över huvud taget inte representerat, om jag minns rätt, och det var ju synd. Men eftersom John Andersson brukar kunna ta reda på saker och ting ganska bra innan han går i debatt, kunde han ha gjort så också i detta fall.

Det var inte så, John Andersson, att enbart det förslag som jag nu företräder, det om flerårslicenser, diskuterades i jakt- och viltvårdsberedningen. Först var det ett förslag om tvåårslicenser och därefter valfritt djur. Om detta förslag var under två, tre eller kanske fem minuter jakt- och viltvårdsberedningen enig, innan någon bröt upp. Därefter enades vi om ett annat förslag. Det är faktiskt ett ganska väl genomtänkt förslag.

Möjligen behövs för John Anderssons eget bruk en mindre avhandling för att lära honom det här, men det beror nog inte på förslaget som sådant utan snarare på John Anderssons svårighet att ta det till sig. Så var det med den saken.

John Andersson återkommer till frågan om en utvärdering av den tidigare jakten. Det är märkligt. Jag tror att John Andersson borde tala med vännen och utskottskamraten Jan Jennehag, som i sin hand har fått en utförlig handling från Svenska jägareförbundet. På flera sidor redogörs där klart för denna verksamhet. Utförligare än så kan det inte bli. Det är väl bra om man är motionstrogen, John Andersson. Ni har ju skrivit i motionen att det här bör klarläggas bättre. Men det behöver inte upprepas gång på gång. Här föreligger ju trots allt en verifikation på att en utvärdering har ägt rum.

Så till frågan om huruvida de mindre markägarna trots allt skall få jaktmöjligheter eller inte. Men hur är det då med det förslag som John Andersson ansluter sig till? Till sin konstruktion är förslaget faktiskt sådant att det inte ger de mindre markägarna möjlighet att jaga ensamma, om de nu skulle vilja göra det, med mindre än att en större jaktlig granne med licensområde lovar dem det. Överensstämmer det med John Anderssons synsätt i detta sammanhang? Systemet med flerårslicenser tillgodoser en produktionanpassad jakt och de mindre markägarnas intressen när det gäller deras rätt eller möjligheter att fälla någon älg då och då. Är inte det bra? Gå tillbaka till det förslaget, John Andersson, så blir det ett bra beslut i riksdagen!

Anf. 7 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag tror att vi skall diskutera litet mera rakt och inte bara försöka glida undan. Återigen frågar jag både Lars Ernestam och Arne Andersson i Ljung: Tillhör inte den markägare som har mindre än 50 hektar – säg 49 hektar – kategorin mindre markägare, och vilka möjligheter kommer dessa att ha framöver när det gäller att skjuta en vuxen älg, om ert förslag förverkligas? Svara på den frågan!

Lars Ernestam talar om att det hela skall bygga på välvilja. Men vem är det som har ansvaret? Vem är det som beslutar? Vad jag menar med att utskottet har vänt upp och ned på saker och ting i detta stycke är följande. Jag tänker då på det som era partier var överens om i jakt- och viltvårdsberedningen. Har Arne Andersson läst det betänkandet? Jag kan inte se att det finns någon reservation vare sig från moderaterna eller från folkpartiet då det gäller älgjakten. I jakt- och viltvårdsberedningen var ni i varje fall beredda att genomföra en helt licensierad jakt. Ni struntade helt i vad som hände med de mindre markägarna. Vad som nu har inträffat är att det har införts särskilda skäl i detta sammanhang. Frågor om de mindre markägarnas framtida jaktmöjligheter skall således vara avklarade innan dessa mister rätten att fälla en vuxen älg på sin egen markbit. Detta är en väsentlig förändring, ja, det är en mycket viktig förändring. Innan man mister rätten att fälla en vuxen älg skall man ha garantier för att man får vara med i en jaktlig samverkan. I beredningen har ni alltså medverkat till att de mindre markägarna fräntas rätten att fälla en vuxen älg. Och sedan säger ni bara: Ja, det ordnar sig väl alltid – man följer den gamla visrefrängen. Detta menar jag är att vända upp och ned på saker och ting.

Svara nu ärligt på följande fråga: Vad tänker ni säga till alla markägare som har under 50 hektar? Dessa tappar ju rätten att skjuta en vuxen älg, om ert förslag förverkligas. Det räcker inte med att säga att ni vill ordna flerårslicen-

Jaktlag, m. m.

Anf. 8 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! När argumenten tryter talar man ofta om andra saker. Nu talar John Andersson om jakt- och viltvårdsberedningen och dess förslag. Det är i och för sig riktigt att det finns en utredning, och sådana skall det finnas som underlag. Men det vi talar om i dag är det betänkande som vi har framför oss. Utskottsmajoriteten består av representanter för vpk, centern och socialdemokraterna. Men det framgår att också centern känner en viss oro, eftersom man har avgett en reservation. Det var dock inte detta jag skulle tala om:

Jag har talat rakt på sak här. Jag har alltså sagt att de allra minsta markägarna inte kommer att få jaga vuxet djur. Det sade jag i mitt huvudanförande, och det är inget konstigt med det.

I Örebro län, som är mitt hemlän, dras gränsen – såvitt jag förstår – vid 100 hektar när det gäller att få skjuta ett vuxet djur. Det finns exempel på att vi med den aktuella skalan kommer ned till 25 hektar.

Sedan, John Andersson, något om de fem kriterier som här nämns. Innebär ett förslag över huvud taget någon säkerhet för de generella jägarna? John Andersson säger något om att de mindre markägarna skall få ingå i ett jaktområde. Det är det tredje kriteriet som i så fall är det starkaste av de fem kriterierna. Det håller jag med om. Men jag ifrågasätter att det finns några klara regler, som säger att samtliga berörda verkligen får ingå i dessa områden. Vem är det som avgör hur många jägare som finns och som skall få finnas i ett mindre område? Det står ingenting om den saken i betänkandet.

Anf. 9 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jo, John Andersson, det går bra för de mindre markägarna. De får visst fälla en älg. Men jag medger att gränsen, om vi skulle välja en tvåårslicens, i södra Sverige skulle gå vid ungefär 50 hektar. Vi kan också välja en treårslicens, och då dras gränsen längre ned. Vad John Andersson här säger är rena snacket. Hans resonemang är inte det minsta underbyggt. Ta således inte i så häftigt! Detta bygger, som sagt, på en viss given förutsättning. Det kan således vara möjligt att dra gränsen vid 75 eller 100 hektar.

Däremot kan vi säga att det är litet sämre beställt med de två eller tre nordligaste länen som har stora arealer. Jag instämmer i Lars Ernestams fråga alldeles nyss: Var finns garanten för någon enda liten markägare när det gäller det förslag som John Andersson företräder? Det är människorna intresserade av att få veta. Det är förutsebarheten med flerårslicenser som är styrkan i föreliggande förslag.

Att jag inte har avgett någon reservation beror på att jag har varit med om att träffa en överenskommelse om de framtida möjligheterna. Sedan har jag – till skillnad från socialdemokraterna, men i likhet med John Andersson, centerpartisterna och folkpartisterna – lyssnat på debatten. Jag har inte kunnat undgå att fästa mig vid att det fanns en hel del mindre markägare som – för att nu vara försiktig med orden – var mycket besvikna över att bli

fråntagna rätten att fälla en vuxen älg, i enlighet med det fria kalvskyddet.

Vi satte oss därför ned och funderade på om dessa intressen är fullkomligt oförenliga. Naturligtvis var de inte det. Just tack vare systemet med flerårslicenser gick det att förena en produktionsanpassad avskjutning med det system som innebär mindre möjligheter.

Av de nu föreliggande förslagen är det förslag som John Andersson just nu möjligen är på väg att göra till riksdagens beslut det sämsta som över huvud taget har diskuterats.

Anf. 10 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Fortfarande har Arne Andersson i Ljung intè lyckats klargöra var den nedre gränsen kommer att dras när det gäller flerårslicenser för mindre markägare. Han talar om 25 hektar. Men sedan gör han reservationen att det blir betydligt svårare när det gäller områdena längre norrut. Ja, det finns platser i norr där det kanske behövs både 100 och 200 hektar för att komma fram till en treårslicens.

Jag för min del har inget emot jaktlig samverkan. Jag har aldrig förnekat att det finns ett stort värde i detta. Jag har väldigt svårt att tro att ett sådant system med treårslicenser främjar en jaktlig samverkan. Det kan inte förstås på något annat sätt än att det främjar en uppsplittring.

Jag kommer tillbaka till det väsentliga, nämligen det förslag som nu ligger om de fem särskilda skälen. Det är enbart till för att garantera att ingen skall mista rätten att skjuta en vuxen älg. Om man inte har någon möjlighet att komma med i någon jaktlig samverkan, skall man inte själv behöva betala priset för detta.

Sedan till frågan om de större markägarna och hur de kommer att handla, som Lars Ernestam åter tar upp. Inledningsvis sade jag: Tänk om alla jägare kunde sätta sig ned och diskutera, försöka hitta olika lösningar och efter personliga önskemål komma fram till en jaktform, där man i stor utsträckning skulle kunna ta hänsyn till de personliga intressena. Det är dock en omöjlighet. På en del håll kommer troligen de större markägarna att säga: Visst får du fortsätta att jaga på ditt skifte. På andra håll får han komma med i licensområdet.

Jag vill poängtera att det viktigaste är att vi genomför ett licenssystem, där man i förväg klarar ut att alla även i förtsättningen skall ha möjlighet att jaga vuxna älgar, inte att vi genomför ett system och sedan säger att man skall se efter hur man skall lösa detta. Man skall klara upp allting innan man sätter det hela i verket.

Anf. 11 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! I dag skall riksdagen lägga fast inriktningen av den framtida jakt- och viltvårdspolitiken. Detta sker efter många års utredande. Inte minst för landets jägare är detta beslut efterlängtat.

Som jägare kan man känna en speciell tillfredsställelse över att riksdagen – jag tror det är första gången – slår fast att ett av målen för jakt- och viltvårdspolitiken är

att skapa så goda förutsättningar som möjligt för jakten och därmed stödja jaktintresset.

Jakten uppfattas således som en fullt legitim företeelse i vårt samhälle.

Vi kommer i dag också att slå fast att viltet och dess framtid angår *alla*, inte bara jägarna. Viltet kommer i allt högre grad att vara beroende av de förutsättningar till fortlevnad som vi människor skapar.

Viltvårdens viktigaste insatser kommer därför att göras inom ramen för arbetet med att skydda vår miljö. För viltvården grundläggande bestämmelser finns därför i lagstiftningen om miljöskydd och naturvård och i de delar av lagstiftningen om skogsvård och skötsel av jordbruksmark som gäller hänsynen till naturvårdens intresse. Jakten är en viktig del av viltvården, som i sin tur är en viktig del av naturvården. Jakt, viltvård och naturvård måste därför alltid samordnas.

De viktigaste målen blir därför

att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och att främja en lämplig utveckling av viltstammarna med hänsyn till allmänna och enskilda intressen.

Andra viktiga mål är

att i fråga om jakten och viltvården stödja samverkan över fastighetsgränserna,

att främja tillvaratagandet av viltets sociala och ekonomiska värden.

att inte minst bevara folkrörelseengagemanget i viltvården och jakten och att tillämpa en enkel administration, i största möjliga mån förlagd till lokal nivå.

Den nya moderniserade jaktlagen kompletterar den miljölagstiftning jag nyss nämnt och syftar till att uppfylla dessa mål för jakt- och viltvården. För att understryka den starka kopplingen som bör finnas mellan jakt och viltvård, finns i den nya lagen ett särskilt avsnitt med bestämmelser om viltets skydd och vård.

Man har försökt klara ut ansvarsfördelningen mellan markägare och jakträttshavare. Det skall åligga markägare och jakträttshavare att vidta de särskilda åtgärder som behövs för att skydda och vårda viltet och att anpassa jakten efter tillgången på vilt. Åtgärder i samverkan med flera markägare och jakträttshavare bör främjas.

För att förhindra att främmande viltarter okontrollerat etablerar sig i landet skall det krävas särskilt tillstånd för att ha sådana arter i hägn. En myndighet skall kunna förordna om jakt på vilt av främmande art.

Det är väsentligt att viltet, särskilt under föröngningstiden, även skyddas mot andra störningar än sådana som sammanhänger med jakt. Det gäller närmast verksamheter som hör till det allmänna friluftslivet. Idrottstävlingar och liknande friluftsverksamheter som genomförs i marker där det finns vilt skall genomföras så att man försöker undvika att viltet störs.

Redan en påtaglig risk för viltolyckor eller allvarliga skador orsakade av vilt skall ge en myndighet rätt att besluta om jakt för att förebygga eller minska skaderisken.

I regeringens proposition anges även att naturvårdsverket bör utarbeta ett program för åtgärder som syftar till att bevara hotade eller sårbara viltarter och samordna samhällets och de ideella organisationernas insatser för skydd av hotade viltarter. Föreskrifter som reglerar handeln med vilt kan införas. Straffen för grova brott mot jaktlagstiftningen skärps.

Enligt den föreslagna lagen blir det möjligt att införa krav på tillstånd för den som yrkesmässigt vill bedriva verksamhet som konservator.

En av de viktigaste principiella nyheterna gäller upplåtelse av jakträtt där jakträttshavare får ett visst besittningsskydd. En rätt för jakträttsarrendatorer att under vissa förutsättningar få sina avtal förlängda och arrendeavgiftens skälighet prövad bör införas i jaktlagen.

I propositionen och utskottets betänkande föreslås också en förmedlingsverksamhet och vissa andra åtgärder för att utöka utbudet av jakttillfällen. Prissättningen på arrenden har inte minst oroat oss, som har jakten som en väsentlig fritidssysselsättning. Vi tror att jägarorganisationerna på ett aktivt sätt kan medverka till att vi får fram en prissättningsnorm, som kan tillämpas och som gör det möjligt att följa prisutvecklingen på jakträtter.

Älgjakten har redan varit uppe till diskussion. Den regleras i den nya lagen. Jakten på kronhjort skall i hela landet bedrivas som licensjakt. Kronhjortsreservatet i Skåne skall avvecklas.

Det är viktigt att poängtera att beträffande jakträtten görs *inga ändringar i principen* om att jakträtten tillkommer jordägaren. En jordbruksarrendator skall även i fortsättningen vara tillförsäkrad jakträtt, om inte något annat har avtalats. I jaktlagen införs en allmän aktsamhetsregel för att göra jakten så säker som möjligt.

När det gäller administrationen av jakten och viltvården menar vi att den nuvarande fördelningen av administrativa uppgifter mellan å ena sidan myndigheter och å andra sidan frivilligorganisationer skall behållas oförändrad. Till varje länsstyrelse knyts en länsviltnämnd med uppgift att vara rådgivande i frågor om viltvård och jakt. Vi säger också att det i kommunerna bör bildas samrådsgrupper för samråd i frågor om viltvård och jakt. Det föreslås att länsstyrelserna själva skall besluta om fällavgifterna för älg, kronhjort och dovhjort och med avgiftsmedlen finansiera ersättningar för skador som dessa viltarter orsakar. Slutligen föreslås det att vildsvin skall få finnas frilevande i landet i begränsad omfattning. Vi tror att det är fullt möjligt att genom ett lämpligt jaktryck klara detta.

Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag, med några sakliga ändringar som bl. a. avser kontrollen av konservatorsverksamheten, älgjakten och koppeltvånget för hundar. Det senare har Karl Erik Olsson redogjort för. Kanske det förtjänar att påpekas att det i lagen finns en möjlighet för regeringen, eller myndighet som regeringen bestämmer, att besluta om koppeltvång när det behövs för att skona viltet.

Utskottet har alltså i allt väsentligt kunnat enas om regeringens förslag. Men som vi har hört av tidigare talare finns det också ett antal reservationer i diverse frågor. De borgerliga reservationerna skjuter som en gemensam nämnare markägarnas intressen i förgrunden då det gäller upplåtelse av jakträtt och ersättning för viltskador.

Leif Marklund kommer senare att kommentera de reservationer som

berör dessa frågor, liksom vpk-reservationen om prisutvecklingen.

Jag övergår till älgjakten, som inte helt oväntat berett utskottet det mesta arbetet.

Utskottets förslag kan närmast betraktas som en kompromiss mellan propositionen och jakt- och viltvårdsberedningens förslag. Förslaget innebär bl. a. att områden, som inte uppfyller kraven för registrering som licensområde, efter särskild prövning skall kunna få en tilldelning på ett valfritt djur om året under en kortare jakttid.

Jag vill gärna redovisa några viktiga utgångspunkter som vi i utskottsmajoriteten har haft vid utformandet av förslaget.

Huvudtanken är, precis som John Andersson redan har slagit fast, att avskjutningen skall anpassas till den lokala älgstammens tillväxt och produktionsområde. Vi vet att det som regel krävs en samverkan över fastighetsgränserna med hänsyn till hur strukturen i vårt land ser ut.

En annan utgångspunkt har varit att de jaktliga förutsättningarna varierar i vårt land. Vi säger därför att varje län självt bör få bestämma så mycket som möjligt och finna former för sin älgjakt. Vi i utskottsmajoriteten beklagar att inte utskottets moderater och folkpartister har ställt upp på detta synsätt. Jag tycker att den debatt som redan har förevarit visar att dessa partier hade önskat att en ökad detaljeringsgrad skulle utformas i riksdagen. Vi har alltså haft en principiell skillnad i våra utgångspunkter. Man kan naturligtvis säga att det här föreligger många oklarheter. Ja visst, men vi har förtroende för att man ute i länen kan ta ett stort ansvar i de här frågorna. Det finns därför ingen anledning för riksdagen att detaljreglera.

Ett annat mål har varit en enkel administration. Jag vill bara klart deklarerat att vi socialdemokrater i den frågan fick en majoritet emot oss, en majoritet som ville behålla en registrering av älgjaksområdena. Då vi fann att sakläget var sådant utformade vi, utifrån den förutsättningen, ett reviderat älgjaksförslag. Den kanske viktigaste förändringen i förhållande till nuvarande ordning är att en uppsplittring av en etablerad samverkan av betydelse för älgvården i princip stoppas.

Ett annat förslag är att större stabila jaktområden, som kan påverka älgstammens utveckling, bör få flerårslicenser. Det bör inte vara de små områdena, som krävs i moderaternas och folkpartiets reservation. Flerårslicenser för de små områdena skulle innebära att ett väldigt omfattande administrativt system skapades vid sidan av det andra systemet. Vi vänder så att säga på triangeln och ger de större stabila områdena möjligheten till flerårslicenser. Därigenom skapas goda förutsättningar för samverkan och jägarna kan själva, utan större myndighetsinblandning, ta ansvar för älgvården och tilldelningen mellan olika jakträttshavare. Det behöver inte myndigheterna göra. Från socialdemokraternas sida har vi, inte minst mot bakgrund av vår strävan att försöka uppnå så bred enighet som möjligt, funnit anledning att ge mindre markområdets jakträttshavare möjlighet att fälla valfritt djur under de villkor som redovisas i utskottets betänkande. John Andersson kallar detta en politiskt betingad aktion. Jag vill naturligtvis tillbakavisa den stämpeln. Det har varit en strävan att söka nå en bred enighet och bevara sakhetsen i debatten. Jag tror jag vågar påstå att vi har lyckats.

John Andersson har redan diskuterat den moderata och folkpartistiska reservationen i den här frågan, och jag har ingen anledning att gå in närmare på den. Men det som är viktigt – det vill jag liksom John Andersson betona – är att det här förslaget inte på något sätt strider mot principen om en produktionsanpassad älgjakt, vilket har påståtts från vissa håll. Självklart skall tilldelningen till de särskilda licensområdena rymmas inom ramen för den avskjutning som bedöms som lämplig inom älgvårdsdistriktet eller liknande.

Regeringens föredragande har aviserat ett uppdrag till statens naturvårdsverk att utarbeta lämpliga rutiner för registrering och beslut om älg tilldelning. Utskottet förutsätter givetvis att man söker smidiga lösningar, anpassade efter de förändringar som nu har gjorts i förhållande till regeringens förslag. I det sammanhanget bör särskilt prövas hur licensgivningen kan utformas med hänsyn till att en jaktlig samverkan inte nödvändigtvis behöver innebära att alla jakträttshavare inom ett större område, där man är överens om avskjutningen, bedriver gemensam jakt. Det handlar inte om någon tvångsmässig sammanslutning. Det finns egentligen bara en viktig fråga som jägarna måste vara överens om, och det är den lämpliga avskjutningen, för den är biologiskt betingad. Vi tror att det finns möjligheter att finna också rent formella former som gör att jägarna har möjligheter att klara detta smidigt.

Utskottet har slutligen förutsatt en aktiv medverkan från jägarorganisationernas sida även i fortsättningen. Det, anser vi, bör beaktas vid regeringens fördelning av bidrag till organisationerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på motionerna.

Anf. 12 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det är lätt att förlora perspektivet i en sådan här debatt. Man skulle kunna tro att vi är utomordentligt oense om allt. Låt mig därför påminna om att det som vi så inlevelsefullt diskuterar är de sista 4 % av jaktmarken. Beträffande de övriga 96 % är vi fullkomligt överens.

Därmed är inte sagt att de 4 % är ointressanta. Frågan är vilka ansträngningar vi skall göra för att så långt möjligt tillmötesgå dem som har små marker. Det är legitimt att vara liten markägare, och därför kan man, Jan Fransson, med bibehållen respekt för en produktionsanpassad avskjutning försöka tilldela också de små markägarna en vuxen älg vardera, varigenom frid och försoning kan skapas.

Det regelsystem som Jan Fransson gått i spetsen för har jag kallat politiskt betingat, och jag vidhåller detta. Det är inte något nedsättande omdöme, i den meningen att det här är fråga om att en företrädare för regeringspartiet försöker att rädda så mycket som möjligt av propositionen, men om sakfrågan för den skull tillåts lida skada, har det politiska intresset tagit över. Jag kan gratulera till framgången om det till äventyrs blir så att förslaget bifalls här i kammaren, men i så fall offras jakten och de små markägarna på politikens altare, och det vill jag beklaga.

Jag är trots allt litet bekymrad över sakfrågans behandling. Jan Fransson säger att licenserna avseende de små markerna skall beviljas med hänsyn till

den lokala älgstammens omfattning. Om jag är en liten markägare och vill jaga på min mark, måste jag då med hänsyn till det regelsystem som riksdagen skall genomföra först gå till min jaktgranne och fråga om jag möjligen får bedriva denna jakt. Det tas ingen hänsyn till att jag kanske inte är god vän med mina grannar och inte vill samarbeta med dem, utan i stället vill jaga ensam. Jaga älg skall man göra tillsammans, oavsett om man är goda vänner eller inte.

Det är den mänskliga aspekten som ni bortser ifrån. Ett regelsystem med flerårslicenser skulle tillåta en sådan här markägare att jaga älg, även om han är både strulig och ensam, och det är på den punkten som våra uppfattningar skiljer sig.

Låt mig vidare, herr talman, redovisa ett kort räkneexempel.

Utskottsmajoriteten "bjuder ut" älgar inom 20 000 enskilda områden. Man kan kanske tänka sig att upp till 30 % av dessa får sig en älg tilldelad. Under de tio år som försöksverksamheten pågått har det endast i 30 % av områdena över huvud taget någon gång fallits en älg, vilket motsvarar 3 % om året. 6 000 tilldelade älgar och 3 % avskjutning betyder ett utfall om i runt tal 200 älgar varje år. Det är John Anderssons, Jan Franssons och centerpartiets bud till dessa markägare. Ändå skall de stå i kö med mössan i hand och inte veta om de får sig en älg tilldelad eller inte. Att säga att administrationen av detta blir enkel är att luras, Jan Fransson.

Anf. 13 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Också jag skulle vilja att Jan Fransson litet grand utvecklar i vilket avseende han anser att vi i vår reservation går emot en produktionsanpassad jakt.

Jan Fransson säger vidare att det är viktigt att man lokalt får avgöra dessa frågor. Det kan naturligtvis låta bra att vi inte skall utarbeta en så detaljerad lagstiftning utan skall överlämna till dem det berör att fatta beslutet. Det är självfallet bra att så mycket som möjligt avgörs på lokal nivå. Men lagstiftningen måste trots allt vara så konkret att man har någonting att rätta sig efter.

Jag tog upp en diskussion om de fem kriterierna i detta sammanhang. Jag skall inte föra någon lång debatt om detta i denna korta replik, men vill ändå beröra ett par av dessa frågeställningar. Den ena gäller mindre jaktområden med många jägare. Såvitt jag förstår är det på denna punkt som John Andersson har hängt upp sitt ställningstagande och som kommunisterna funnit en möjlighet att ställa sig bakom propositionen. Utskottsmajoriteten använder här följande formulering: "när det finns flera jägare inom ett mindre område som inte alla utan vidare kan beredas plats i en ny jaktgemenskap". Vad lägger Jan Fransson in i detta? Hur många är det fråga om? Gäller det ett obegränsat antal personer, eller hur fastställs över huvud taget detta antal jägare inom det mindre området?

Jag tog också upp frågan om äldre jakträttshavare. Skall vi inte ge några riktlinjer i frågan om vad riksdagen skall anse vara äldre jakträttshavare? Är det en 50-åring, en 60-åring, en 70-åring eller en 80-åring? Avses den ålder som personen i fråga har eller den tid under vilken vederbörande har varit jägare?

Detta är bara några exempel på den luddighet som karakteriserar utskottsmajoritetens förslag. Jag skulle vara mycket intresserad av att få några kommentarer till detta av Jan Fransson.

Anf. 14 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skulle inte ha behövt begära replik mot Jan Fransson, om det inte hade varit för den i detta sammanhang intressanta frågan om besittningsskyddet, där vpk tillsammans med regeringspartiet står för majoritetsuppfattningen i utskottet. Jag vill på den punkten ha ett litet klarläggande. Låt mig dock först rent allmänt göra en reflexion som kan avse alla dem som diskuterar denna fråga.

Det talas mycket om produktionsanpassad älgjakt, och visst förekommer det en sådan produktionsanpassning. Man kan t. ex. på detta sätt reglera älgstammen i ett helt län. Det är inget fint instrument, utan ett ganska grovt sådant. Resultaten kan fluktuera mycket, man kan tvingas ta till vinterjakt osv. Ändå får man ibland när man diskuterar denna produktionsanpassning en känsla av att det skulle vara fråga om någonting i stil med att plocka ut ett antal grisar på en svinfarm.

Det handlar, herr talman, här om ett fritt levande djur med fyra ben – därtill ganska långa sådana – och det kan komma upp i den ansevärd hastigheten av 50–60 km i timmen. Det säger sig självt att det inte är så lätt att produktionsanpassa avskjutningen av ett sådant djur. Dessutom vet vi att de här djuren uppför sig olika med tanke på klimatiska variationer, om det är torra eller våta somrar osv. Man bör därför vara litet försiktig med att tala om att det är så lätt att produktionsanpassa jakten på den lokala orten. Det är betydligt svårare än vad det många gånger låter i diskussionen om dessa frågor.

Vad gäller besittningsskyddet vet Jan Fransson att man efter utskottets ställningstagande på vissa håll har försökt att vidta åtgärder för att kringgå besittningsskyddet vid markarrende. Det är viktigt att vi här i dag är överens om att för den händelse att detta ställningstagande, som jag tycker är riktigt, skulle missa målet är beredda att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att besittningsskyddet skall få ett reellt innehåll även framöver. Det är en kortfattad och precis frågeställning.

Anf. 15 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Arne Andersson i Ljung: Jag uppskattar inte hans påstående att det här skulle vara fråga om en politiskt betingad aktion. Han har i dag här i kammaren uttryckt sig litet försiktigare, men han har i stället i artiklar i pressen sagt att det är fråga om en politiskt betingad aktion och att socialdemokraterna inte visat prov på någon som helst kompetens i denna fråga. Jag är glad för att Arne Andersson i dag när vi står öga mot öga använder litet mindre ord i detta sammanhang.

Vår strävan har varit att uppnå en bred enighet. Vi tror att detta är viktigt för frågans hantering och genomförande ute i landet. Vi är mycket tillfredsställda över att vi har kunnat uppnå denna breda enighet i en fråga som i decennier har varit mycket eldfängd, inte minst här i kammaren.

Arne Andersson har mycket svårt att förklara hur han vill att man skall

tillgodose önskemålen från de mindre markägarna, dvs. de vilkas marker är under 50 ha. Det är nämligen så att i de 20 000 områdena med generell tilldelning är genomsnittsarealen 53 ha. De kan känna sig blåsta på möjligheten att få jaga valfritt djur, den saken är klar. Den tilldelning som skulle ske första året enligt Arne Andersson och folkpartiets förslag, skulle knäcka många lokala älgstammar. Det är jag helt övertygad om.

Ernestam ställde ideligen frågan: Hur skall det vara med den och den detaljen? De som lyssnar på debatten hör att vi här har hamnat på helt olika linjer. Vi tror att man kan ta ansvar ute i länen. Ernestam vill t. o. m. i lagen detaljreglera olika frågor. Han är på en centralistisk linje. Vi tror att vi mycket väl kan decentralisera dessa frågor. Vi har förtroende för både myndigheterna och jägarna ute i länen.

När det gäller besittningsskyddet, John Andersson, har jag också uppmärksammat enstaka förreteelser. Om det skulle visa sig att det hela träffar snett, är jag beredd att – inte minst i detta hus – verka för att frågan åter kommer att behandlas i denna kammare.

Anf. 16 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! När det gäller besittningsskyddet kan man, som i de flesta frågor, bevisligen dra olika slutsatser. Den slutsats som vi har dragit i vår reservation är, att om besittningsskyddet görs sådant att det rent av hotar markägarens möjligheter att över huvud taget återfå ett arrende, motverkar besittningsskyddet sitt syfte. Det är den slutsats vi drar. Jan Fransson, med stöd av kommunisterna, drar den andra slutsatsen att om det går som reservanterna säger – det är i princip det vi talar om –, då måste vi skärpa besittningsskyddet. Tala om liberalisering! Det är frågan om en lagstiftning som in absurdum tryggar en starkt hobbybetonad företeelse.

Ja, det är svårt att ge beröm i politiken. Då blir man ofta missförstådd. När jag talade om en politiskt betingad aktion var det beröm åt Jan Fransson. Han har gjort det näst intill omöjliga att få två partier – som hade väsentligt annorlunda inriktningar i sina motioner – att ansluta sig till propositionen, med måttliga och luddiga förändringar som de här särskilda skälen. Det gav jag beröm åt. Jag kallar visserligen detta en politiskt betingad aktion, men jag gav beröm åt Jan Franssons politiska konst. Det var inte någon nedvärdering och jag tycker det var synd att de sakliga intressena led skada av detta. Men, som sagt var, politiskt beröm var det.

Till sist säger Jan Fransson att de som har marker under 50 hektar och flerårslicenser är blåsta. Nej, de är inte blåsta. De har chansen. Allt beror på var lägsta gränsen i olika län för ettårslicenser går. Det är därför dumt att ge exakta arealgränser. Det är det som avgör hela frågan. Det enda man kan vara säker på är att vårt system lämnar garanterad möjlighet att, om än inte varje år, få fälla en vuxen älg. I ert system lämnas ingen sådan möjlighet eller garanti. Därför tycker jag det är övermaga, Jan Fransson, att ta en arealgräns helt gripen ur luften som intäkt för att ert system skulle vara bättre.

Flerårslicenser är bättre. De är möjligen lika dåliga beträffande byråkrati och skapar lika mycket bekymmer när de utfärdas som ert system. Men när systemet väl är genomfört finns det på data och kommer att kunna administreras ganska enkelt. Inte ens detta medför ert system. Om alla de

20 000 markägarna söker licenser varje år skall de också rimligen behandlas varje år. Tala om förenkling!

Prot. 1986/87:113
29 april 1987

Jaktlag, m. m.

Anf. 17 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag är centralist, säger Jan Fransson. Det är jag inte. Jag anser att mycket kan avgöras lokalt. Men jag tycker att en lagstiftning måste vara sådan att den ger vissa riktlinjer. Jan Fransson säger nu att man klarar av alltsammans lokalt.

Då kommer vi till frågan om vem som är äldre jägare, som jag har ställt. I herr talmannens hemlän Värmland kan exempelvis en 50-åring bedömas vara en äldre jägare. I Örebro, varifrån jag kommer, kan det vara en 60-åring. Går man ner till Skaraborg, där Jan Fransson bor, kan det vara en 70-åring. I norra Älvsborg, där Arne Andersson i Ljung bor, bryr man sig inte om den faktiska åldersgränsen utan använder sig av det ålderskriterium, som gäller hur länge man har varit jägare. Det är på denna punkt jag menar att lagstiftningen måste vara konkret och ge riktlinjer. Det ger inte denna lagstiftning.

På samma sätt gäller detta kriteriet hur många jägare det får vara på mindre områden. Det finns inget om detta i lagstiftningen och det kan bli helt olika tillämpningar. Det kan bli 2-3 i Örebro län och 10-15 i ett annat län. De som avgör dessa gränser är hela tiden de som har de större licensområdena.

Det är detta som jag menar är oklar lagstiftning och sådan skall vi inte gå ut med. Sedan kan det vara riktigt att skillnaderna förefaller större här i debatten än vad de reellt är. Men vi vill ha klara riktlinjer.

Anf. 18 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Ljung tar upp besittningsskyddet. Det kanske ändå är viktigt i den diskussionen att påpeka att besittningsskyddet syftar till att skapa en trygghet för de marklösa jägare som inte har en jordbruksfastighet som inträdesbiljett till jakträtt. Det är dem som vi tänker på. Men i grunden, Arne Andersson, gäller det faktiskt viltvården. Vi tror att det blir en bättre viltvård om man ger jakträttsarrendatorerna denna trygghet. Det är det som är det viktiga.

Några besked till de mindre markägarna och jakträttshavarna kommer inte från Arne Andersson. Skillnaden är ju helt enkelt att i vårt förslag får alla möjligheten att få en licens prövad. Det är den grundläggande skillnaden.

Ernestam ställer återigen samma typ av frågor. Nu skall vi i jaktlagen skriva in åldern på jägarna. Skulle det vara någon katastrof om man som en del i hela sammanhanget gjorde en något olika bedömning av detta kriterium? Vad skulle det betyda för älgvården? Inte ett jota. Låt jägarna lokalt hantera dessa frågor. Om en äldre man har suttit på sitt pass, är jag helt övertygad om att man kommer att låta honom fortsätta att jaga utan några spisningar. Det viktiga är vad detta betyder för älgvården. Den rent mänskliga aspekten i dessa frågor tror jag att man lokalt har väl så stark känsla för att hantera som vi här i denna kammare.

Andre vice talmannen anmälde att Lars Ernestam anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 19 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag har för avsikt att säga några ord i anledning av reservation nr 5. Den handlar om skyddsjakten på säl. Naturvårdsverket har tidigare förbjudit skyddsjakten i Östersjön. Förbudet utvidgas nu till att gälla även västkusten.

Jag läste en dag i förra veckan om ett projekt i Indien som heter Tiger. Det var framgångsrikt. Sedan 1973 hade tigerstammen fördubblats från 2 000 till 4 000 djur. I ett av reservaten, Sunderbans i Calcuttatrakten, hade de 250 tigrarna som fanns där ätit upp 579 människor. Det var fiskare, honungssamlare och skogsarbetare som stod på deras meny. Det kostade 50 000 kr. i böter att skjuta en tiger, men i ersättning för en förlorad familjemedlem fick man 2 500 kr.

Nå, så farlig är väl inte sälen, men det finns vissa likheter. Om sälen blir för talrik, tar den bort det som fiskaren skall leva på. Nu får man inte längre skjuta de marodörer som tar fisken i fiskarens garn och jagar bort det som de inte äter upp.

Det är knappast möjligt att få någon ersättning, eftersom det inte går att bevisa hur mycket fisk som sälen har tagit och ännu mindre hur mycket fisk sälen har skrämt bort. Det är inte samma förhållande som vid älg- eller rovdjursskador, där skadorna kan uppskattas och även ersättas. Men det intresserar tydligen inte jordbruksministern och inte heller majoriteten i utskottet. Ja, på det hela taget intresserar det inte så särskilt många. Skadorna berör ju så få. Det blir några kust- och skärgårdsfiskare mindre som man slipper se, men i gengäld kan semesterfolket, när det strömmar till, titta på många sälar.

På västkusten ökar sälen med 10 % om året, och troligen har vi fått en påspädning från Ishavet. Sälskyddsområdena räcker inte till, och sälen breder ut sig alltmer. Vi har säl långt inne i skärgården, där den nu beskattar den torsk som vi förväntade skulle förbättra fångsterna, sedan torsk och rödspätta har varit försvunna under tre fyra år. Den årsklassen torsk väger nu ett halvt kilo, och det går åt många för att t. ex. föda de tre sälar som opererar runt den ö där jag bor.

Sälen är en finsmakare. Är det gott om fisk, river den upp buken på fisken och äter bara levern. Då går det åt många kilo fisk till dagsbehovet. Fiskaren får då i bästa fall resterna.

I Östersjön har sälstammen gått ner. Om den är så svag som påstås från naturhistoriska riksmuseet, är dock mycket tveksamt. Jag tror att man här kan använda en numera berömd ministers ord om sanningsvittnen. Men nedgången beror inte på brist på föda eller på skyddsjakt, inte ens på att man i Finland fortfarande bedriver jakt på säl. Nej, det är giftutsläppen som skadar och decimerar stammen, vilket man väl inte kan göra mycket åt.

Att i detta läge ta bort skyddsjakten gagnar dock inte sälstammen. Nästan alltid är det förgiftade djur, som inte kan livnära sig på ett normalt sätt som föredrar att ta fisken ur fiskarens garn, där den är lätt att komma åt. Enligt mitt sätt att se är det inhumant att inte avliva de förgiftade sälarna utan låta dem fortsätta att plågas av sina förgiftningsskador.

Det tycks råda en enig uppfattning om att möjligheten till skyddsjakt utnyttjas i mycket liten utsträckning, skriver jordbruksministern i propositio-

nen. Enligt min uppfattning borde det vara ett skäl till att ha den kvar. Det visar att fiskaren känner ansvar och inte i onödan dödar säl. Man tar inte utan att skada ifrån människor en rättighet, som de behöver för sin utkomst, som inte skadar sälstammen och som är human och inte missbrukas. Därför yrkar jag i likhet med Karl Erik Olsson bifall till reservation nr 5.

Anf. 20 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Man brukar säga att de frågor som folk blir mest osams om är älgjakt, kräftfiske och gärsgårdar. Att en fråga som älgjakt får känslorna att svalla har många av oss upplevt under senare år. Nu är det emellertid dags att fatta beslut.

Sedan 1976 har man bedrivit försöksverksamhet med samordnad jakt i 20 län. Det betyder att licensjakt och generell jakt har samsats med varandra. I tre län har man haft helt reglerad älgjakt sedan 1967. Utvärderingar har visat att avskjutningen per 1 000 hektar har varit nästan lika stor vid generell jakt som vid licensjakt. Utvärderingarna har också visat att i de län som har haft den samordnade jakten är 70 % av jägarna positiva till denna form av jakt. Jägare som har prövat både samordnad och helt reglerad älgjakt är till 80 % positiva till den samordnade jakten. Dessutom har det visat sig att i de län där man har prövat samordnad jakt har man frivilligt låtit tio miljoner hektar älgmark övergå till licensjakt. Ändå ville inte regeringen låta de 4-5 % markägare som av ett eller annat skäl ville stå utanför licensområdena göra detta. Jag tycker att regeringen borde ha viktigare saker för sig än att lägga fram omotiverade förslag, som retar gallfeber även på en del av den egna väljarkåren.

Varför lade då regeringen fram detta kontroversiella förslag i strid mot en stor jägaropinion? Ja, ett skäl som man tog till var att man myntade uttrycket produktionsanpassad jakt, ett väldigt dubbelbottnat uttryck. Hur skall vi veta om älgen har ätit sig mätt på din skog eller mitt vete? Vi vet i alla fall att älgen hellre äter sig mätt på småbondens havre än på storbondens kalhygge. Det enda vettiga hade varit att permanenta systemet med samordnad älgjakt. Då hade man tillgodosett jägarmajoriteten i vårt land och tagit till vara de små markägarnas intressen. Därför yrkar jag och mina medmotionärer i första hand att man skall bevara och utvidga den samordnade jakten. Samma yrkande har även vpk och en del socialdemokrater. Om ni moderater och folkpartister hade stött motionsförslagen om ett bibehållande av den samordnade jakten, hade ni verkligen tagit till vara de mindre markägarnas intressen. Tyvärr gjorde ni inte så. Då tvingades vi försöka hitta den näst bästa lösningen för de små markägarna.

Nu vill jag vända mig till er som inte har ansett att älgjakt är vår största fråga just nu och som därför kanske inte har följt med i alla turer. I utskottsmajoritetens förslag ger man de forna "generelljägarerna" en chans att få vara kvar. Utskottet skriver: "Bl. a. följande principer bör vara vägledande vid bedömningen huruvida särskilda skäl för registrering föreligger:" Jag tycker att vi inte skall glömma det lilla ordet "bl. a.". Så följer i utskottets skrivning de fem punkter som vi redan har talat om. De garanterar i mycket större utsträckning än reservationens förslag de mindre markägarnas möjligheter att skjuta ett vuxet djur.

Uppfyller markägarna inte något av kriterierna men ändå vill vara sina egna, får de skjuta ett obegränsat antal kalvar under en begränsad tid. Hur detta förslag exakt kommer att slå vet i dag varken jag eller Arne Andersson. Enligt centerns mening är det viktigt att länsstyrelserna generöst tillämpar möjligheterna till särskild registrering enligt fempunktsavtalet, om jag så får kalla det. Eftersom vi räknar med en kort jakttid på dessa områden, borde också de omgivande licensjägarna kunna vara generösa när det gäller att säga ja till sin grannes önskan att också i framtiden få jaga på sitt "generellområde" eller, som det nu kommer att heta, "särskilda licensområde". Produktionsanpassningen tillgodosågs, som vi redan har konstaterat, bra genom den samordnade jakten. Produktionsanpassningen skall därför inte behöva utgöra något hinder.

Jag säger ja till den korta jakttiden av två skäl. Först och främst föreställer jag mig att det blir lättare för våra små markägare att slippa tvingas in i ett licensområde, om licensjägarna kan säga att de små markägarna bara håller på några dagar och att man sedan är av med dem. Det andra skälet är att ett tvång att tillhöra licensområdet, ett tvång att säga ja till en utdragen jaktsäsong, drabbar småbönder med mjölkkor hårt. De kan inte leja bort djuren så mycket och så ofta. Det är jobbigt att under så många dagar gå upp så tidigt att man kan klara både kor och deltagande i ett jaktlag. Men glädjen över att tre fyra dagar ta ledigt och dra till skogs för att jaga på egen mark skall vi inte ta ifrån dem. Får man en älg är det okej. Får man ingen älg har man i alla fall haft chansen.

Arne Andersson har talat med emfas om älgjakten. Han säger att den lösning som vi har ställt oss bakom är ett vilseledande politiskt gyckelspel. Arne Anderssons agerande under den flera år långa älgjaksdebatten påminner om prästens lilla kråka, som än slank hit, än slank dit och än slank ner i diket. Där anser jag att Arne Andersson befinner sig just nu.

Han skriver i reservationen: "— — i stället för fri kalvjakt införs ett system som medger tilldelning av ett vuxet djur under en period av två eller flera år, med en minimitilldelning av en kalv årligen (flerårslicens). Härigenom får en större del av de berörda jägargrupperna möjlighet att jaga vuxet djur."

Här skjuter jag in: Hur vet han det?

"Licensperioden kan förslagsvis omfatta högst tre år och tilldelningen bestämmas i en fallande skala där den nedre arealgränsen för tilldelning av ett vuxet djur på två år sätts vid 100 ha om lägsta arealgränsen för licens enligt huvudregeln är t. ex. 200 ha. Jaktmarker i storleksordningen 50–99 ha skulle i ett sådant system tilldelas ett vuxet djur på en treårsperiod. De minsta områdena bör ges en minimitilldelning av en kalv om året."

Här måste jag instämma med Jan Fransson. De som har under 50 ha kan känna sig blåsta.

"Liksom hittills bör dock gälla en nedre arealgräns under vilken registrering ej bör komma in fråga." Jaha! Så finns det alltså några stycken som inte får jaga alls, enligt den här reservationen.

"Innehavare av större områden bör kunna välja fritt mellan ett vuxet djur på flerårslicens och en kalv årligen. Jakttiden bör i princip vara enhetlig för all licensjakt."

Hur moderater och folkpartister kan säga att det systemet skulle ge en

större del av de berörda jägargrupperna möjlighet att jaga vuxet djur, förstår jag inte. En del får fälla ett under tre år, en del ett under två år. På mindre områden får man bara fälla kalv och på de allra minsta ingenting alls. Jag kan inte finna att detta förslag på något vis kan överträffa det som nu majoriteten för fram, där man får möjlighet att fälla valfritt djur varje år, om man uppfyller olika kriterier.

Moderaterna och folkpartisterna jämför sitt förslag i reservationen med propositionens förslag om enbart kalvskytte, men det anser jag vara falsk varubeteckning, för moderaternas och folkpartiets förslag skall jämföras med utskottsmajoritetens.

Vidare: Anta att en jägare med treårslicens fäller ett djur första året. Vad skall han sedan gå ut i skögen för? Han har ju inget spännande att se fram emot förrän om ytterligare tre år. Dessutom skulle de som har flerårslicenser ha längre jakttid – jag har varit inne på detta. Jag är rädd för det. Det finns alltför många vittnesbörd om slitningar inom ett lag som består av både bönder och andra kategorier. De andra är lediga på lördagar och söndagar, och bonden är vid den här tiden egentligen inte ledig alls.

Bedöms de fem punkterna generöst, som centern säger i reservation 3, kan man dra till skogs varje år för att under kort tid försöka skjuta valfritt djur.

Arne Andersson och Lars Ernestam har utformat sin reservation i strid med de fem punkterna. Men om ni i stället hade stött vår reservation nr 3 om en generös tillämpning, hade ni ju uppnått precis det som ni är ute efter, bl. a. de fem punkterna, och då skulle man ha fått en generös tillämpning. Ni borde stödja den reservationen, men det gör ni inte.

Innan jag lämnar älgjakten vill jag tacka utskottets socialdemokrater, vpk:are och centerpartister för det jobb de har gjort. Det har i alla fall betydligt förbättrat en dålig proposition.

Nu skall jag tala om vildsvin. Det som kanske förvånar mig mest är att frågan om vildsvinens vara eller inte vara kan bli en partipolitisk fråga. I Svensk uppslagsbok står det under rubriken Svinsläktet att vildsvinet är utbredd över norra Afrika, de inre delarna av Asien samt Syd- och Mellanuropa och fanns i förhistorisk tid i Sverige upp till Uppland. På Öland levde det kvar till 1688 och inplanterades där åter 1723 av Fredrik I men utrotades änyo på 1770-talet." Nu går socialdemokraterna i kung Fredrik I:s spår och säger att de vildsvin som finns i landet inte skall utrotas. Ett skäl skulle vara att de är en del av vår ursprungliga fauna. Det är bara sant om man går tillbaka ända till förhistorisk tid, och det är väl ganska långsökt.

Vildsvinsskador i grödor och odlingar kan lokalt bli mycket stora, och de har delvis annan karaktär än älgskadorna. Vildsvinen kan t. ex. förstöra nysatta potatisodlingar. De bökar upp jord och sten, som ofta fastnar i skördetröskan. Så kör man sönder skördetröskan och det tar flera dagar att reparera den för tusentals kronor, och man kan inte skörda under tiden.

Då säger utskottsmajoriteten att skadorna kan kontrolleras genom ökat jakttryck. Men det är ju arrendatorerna som drabbas värst, i och med att de många gånger inte har någon jakträtt att kompensera sig med. Och de som drabbas skall bara få ersättning om de vidtagit skadeförebyggande åtgärder.

Att socialdemokraterna med sin synnerligen negativa syn på jordbrukare har den inställningen, kan jag förstå. Men moderaterna, som säger att de vill

slå vakt om vår modernäring, varför tycker de att vi skall ha vildsvin som bökar sönder marken för oss? Nu vill jag fråga dessa båda partiets representanter:

1. Är det verkligen rimligt att säga ja till en djurart som enligt utskottets egen bedömning kan få svåra ekonomiska konsekvenser för enskilda lantbrukare?

2. Vilka åtgärder skall den skadelidande ha vidtagit för att få ersättning?

3. Ingår en sönderkörd skördetröska med försenad skörd som följd i underlaget för skadeersättningen?

De tre frågorna vill jag ha svar på. Medan jag inväntar det, yrkar jag bifall till reservation 1.

Så kommer jag till vårjakt på sjöfågel. I flera år har jag varit med och motionerat om att skärgårdsbefolkningen återigen skall få tillstånd till begränsad vårjakt på sjöfågel. Att vi motionärer i år inte sagt direkt att så skall det vara, beror på att beståndet av ejder har gått ned. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att den nedgången har skett utan att vi haft tillåtelse till vårjakt för skärgårdsbefolkningen. Hade vi haft det, skulle säkert vårjakten ha fått skulden för att ejdrarna minskat i antal. Det är ett memento när ejderstammen åter ökar.

För att bereda fastlandsbefolkningen ökade tillfällen till rekreation har det s. k. fria fisket införts på skärgårdsbons eget vatten. Vid jämförelse därmed är det förstaeligt om skärgårdsbon känner sig diskriminerad, när han är förvägrad sin urgamla rätt att skjuta sig en husbehovsfågel under vårsträcket.

Herr talman! Jag har med det behandlat det särskilda yttrandet om sjöfågel.

Ersättning för viltskador har Karl Erik Olsson redan varit inne på. Jag vill komplettera med några ord.

Det kan inte vara rimligt att lantbrukarna själva skall stå för så stora kostnader som det ibland varit under senare år. Det kan inte vara rimligt att den allmänna självriskan skall beräknas på företagets hela areal, och det är särskilt orimligt att vall och träda skall tas med i beräkningen. Det är inte rimligt att tala om att jordbruket kan anpassa sin produktion efter älgförekomsten. Det är tvärtom så att i älgrika trakter är havre ofta den bästa grödan. Ja, den är direkt nödvändig för gårdar med djur, och det har de flesta gårdarna i skogslänen.

Många arrendatorer som arrenderar av domänverket eller skogsbolag har mycket älg på och kring gården. De har marker som bäst passar för havre. De har ingen jakträtt och mycket små möjligheter att få arrendet sänkt. De drabbas särskilt hårt av bestämmelserna som gäller nu. Jag anser att hur man beräknar skadan skall hänföras till den skadade arealen eller enbart till de skadekänsliga grödorna.

Så talar man om att lantbrukarna skall vidta rimliga åtgärder för att få skadeersättning. Men tolkningen av vad som menas med rimliga åtgärder är oklar. Utskottet skriver om produktionsplanering. Menar socialdemokraternas talesman att lantbrukarna förutom träda för överskottets del och hänsynen till miljön och kväveläckage skall planera sin produktion efter älgar och vildsvin?

Även mekaniska hinder, skrämseleordningar, talar utskottet om. Anders Dahlgren sade en gång att det hjälper inte med sådana. Jag tycker inte att man kan begära att bönderna skall sätta upp dem. Vad säger Jan Fransson?

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Om reservationerna 6 och 8 har Arne Andersson i Ljung talat, och jag instämmer på de punkterna helt i vad han har sagt.

Till slut: I några motioner har frågan om anslag till Riksförbundet Landsbygdens Jägare kommit upp. Jag och mina medmotionärer har föreslagit att detta förbund skall få mer pengar från samhället. Vi hade hoppats på en positiv behandling av dessa motioner, inte minst därför att utskottet på punkt efter punkt talat om *jaktorganisationernas* ansvar för att i praktiken omsätta de beslut som vi kommer att fatta i dag. Man har alltså talat om båda organisationernas ansvar och möjligheter. Då måste också bidragen till de båda organisationerna bli rättvisare.

Jag yrkar bifall till motion Jo792, vilket innebär att också kraven i motion Jo785 och delvis i motion Jo784 tillgodoses.

Anf. 21 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Man uppnår inte alltid vad man vill i en politisk debatt – inte heller i en jaktpolitisk. Såvitt jag förstår har jag inte kunnat förmedla någon som helst jaktpolitisk kunskap till Anna Wohlin-Andersson. Jag får nöja mig med att glädja mig åt att jag lyckats väcka en kulturell tåga hos henne: hon tittar på mig och tänker på prästens lilla kråka. Jag är ödmjuk och tacksam för det minsta medgivande. Hon sade t. o. m. att jag korrekt hade redogjort för ett par reservationer.

Efter tacket till vpk-arna för att de ställer upp och hjälper henne att klara motionen om riksjägarerna förstår jag att loppet också när det gäller röstningen här i kammaren är kört.

Det innebär att både Anna Wohlin-Andersson och jag får vänta ett och annat år. Den verklighet under vilken beslutet skall tillämpas kommer att visa om det är ett bra eller dåligt beslut. En av oss båda kommer förmodligen att få mer rätt än den andra.

Jag hade med tillförsikt sett fram mot ett beslut som gett jägarerna möjlighet att veta om de får skjuta älg eller inte. Anna Wohlin-Anderssons jägare skall varje år gå omkring med mössan i näven och be sina stora jaktgrannar om lov. Jag gratulerar till den framgången.

Vildsvinen är utan tvivel ett omdiskuterat vilt. Men vi har haft en viss försöksverksamhet i Stockholms län och även i landet i övrigt med skottpengar på vildsvin i avsikt att stammen skulle utrotas. Drar Anna Wohlin-Andersson några som helst slutsatser av det förhållandet att det inte varit möjligt att tillämpa metoden med skottpengar? Anser hon att vi skall rycka ut med en militär eller polisiär styrka för att utföra det jobb som jägarerna inte kunnat klara? Jag tycker att vi skall vara realister.

Det är ett par hundra år sedan vi senast hade vildsvin i de svenska markerna. Jag vill minnas att jag 1981 sade att vi kan förlora en viltart som inte oftare än var tvåhundra år värnar om sin hemortsrätt i Sverige. Jag har uppgett den ståndpunkten helt enkelt därför att det är en realitet att vi har vildsvin. Därför sade jag i mitt anförande att det i stället är viktigt att vi håller stammen under kontroll.

Jag vill upprepa vad jag sade i mitt första inlägg till Anna Wohlin-Andersson. Jag anser att ni har intagit er ståndpunkt på ett felaktigt beslutsunderlag. Jag upprepar också vad jag refererade från riksjägarnas tidning, nämligen att jakten skall bedrivas under tre olika former: licensjakt, modifierad generell jakt samt i vissa undantagsfall fri kalvjakt. Tror Anna Wohlin-Andersson att det bara i vissa undantagsfall blir fri kalvjakt? I så fall kan jag förstå henne – annars inte.

Anf. 22 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Anna Wohlin-Andersson har ställt en direkt fråga till mig, och jag skall besvara den. Hon frågade varför vi inte i stället valt att följa centerns reservation nr 3. Jag nämnde den reservationen i mitt inlägg och sade att den är ett bevis på att centern uppmärksammat de problem som finns, men ett bifall till reservationen skulle inte på något sätt öka rättssäkerheten för de mindre jägarna. Jag tror att Anna Wohlin-Andersson har hamnat litet snett i sitt ställningstagande. Jag respekterar hennes tal till stöd för de mindre jägarna, men det förslag hon ämnar biträda i dag ger inte dessa jägare det stöd hon avser. Det måste vi vara medvetna om i den här debatten.

Anf. 23 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! I fråga om vildsvinen säger Arne Andersson i Ljung att det inte går att utrota dem. Det är ju ganska märkligt. På 1770-talet utrotades de med arborst och pilår. I dag har vi som bekant t. o. m. Boforskanoner, och ändå skulle vi inte ha möjlighet att utrota vildsvinen, om vi verkligen ville det. Det tror jag inte ett ögonblick på.

Vidare påstod Arne Andersson att jag blivit kulturellt intresserad. Arne Anderssons krav på kultur är tydligen inte stora.

Jag hävdar, Arne Andersson och Lars Ernestam, att era förslag ger vissa möjligheter för vissa personer att under två eller tre år skjuta ett valfritt djur. För alla markägare som har en areal understigande 50 ha gäller att de inte får skjuta något vuxet djur. Vårt förslag ger med en generös tillämpning möjligheter för de allra flesta "generelljägare" i dag att även i fortsättningen skjuta ett valfritt djur, vilket naturligtvis oftast blir ett vuxet djur. Om ni hade tyckt att de här fem punkterna inte är riktigt bra, eftersom man inte vet hur de kommer att tillämpas, hade ni bara behövt stödja reservation 3. Då hade saken varit klar, och ni hade kunnat stoppa undan den här underliga konstruktionen med flerårslicenser. Den som skjuter sitt djur första dagen under det första licensåret får väl sedan sitta hemma och titta på TV eller göra någonting annat under resten av tiden.

Lars Ernestam sade flera gånger att vi i dag här i kammaren skall spika åldersgränserna. Men ni spikar ju inte arealgränserna, och det tycker jag för min del hade varit mycket viktigare. Vi hävdar precis som Jan Fransson – jag stöder honom helt – att ni blåser alla markägare som har en areal under 50 ha. Då säger ni att frågan om antalet hektar får diskuteras senare – det råder olika förhållanden i t. ex. Skåne och Lappland. Men då kan vi väl också diskutera om jägarna skall var 55 eller 60 år. Det är ett betydligt mindre problem.

Anf. 24 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Som kammarens ledamöter märker blir argumenten allt konstigare. Jag tänker inte på det förhållandet att jag inte förstod mig på kultur, men det var ju skönt att Anna Wohlin-Andersson själv förstod att det inte var någon större kulturell prestation hon gjorde så jag slapp att säga det. Lika illa är det när hon talar om Boforskanoner.

Vad är det här för dumheter? Vi som sysslar med detta vet att det inte varit så rasande enkelt med den här utrotningen. Det har ministern förstått, och det har naturvårdsverket förstått. Vi här i kammaren som är litet mer realistiska än Anna Wohlin-Andersson har också förstått det. Därför sade jag i mitt inlägg att det är rimligt att man i andra delar av landet än i Stockholms län så här tidigt får vara med och genom jakt hålla stammen på en godtagbar nivå. Då kanske vi rent av får glädje av viltet och slipper de skador som Anna Wohlin-Andersson talar om.

Till slut vill jag säga att det väl är ganska meningslöst att vi här diskuterar frågan om flerårslicenser. Vi kommer, Anna Wohlin-Andersson, att få besked om detta. Jag inser nu att det finns en majoritet här i kammaren som går emot vårt förslag. Jag är inte särskilt otränad när det gäller att förlora omröstningar här i kammaren, och jag kan göra det också i dag. Däremot är det sällan som verkligheten tränger sig på dem som vinner så brutalt som här kommer att bli fallet. Vi kan få alla dessa 20 000 markägare som står där och klappar på dörren. Först måste de klappa varje år för att få licensen. När avslaget sedan kommit måste de klappa igen. Tänk vilket klappande det skall bli, Anna Wohlin-Andersson.

Anf. 25 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Ljung, vildsvinen utrotades förra gången på 1770-talet, som jag sade, och eftersom jag är så kulturell vet jag att det var på Gustav III:s tid. Dåtidens jägare hade bara spjut, pilbågar och flintlåsgövar till sitt förfogande. Dessutom fanns det på den tiden stora sammanhängande urskogsområden som vildsvinen kunde försvinna i. Ändå lyckades den relativt glesa befolkningen utrota vildsvinen. Därför menar jag att det inte alls är omöjligt att göra det i dag.

Arne Andersson är fortfarande rädd för att de fem punkterna kommer att visa sig otillräckliga för att garantera de nuvarande "generelljägarna" – i varje fall största delen av dem – möjlighet att skjuta valfritt djur. Låt mig då till slut påminna om att statsministern i regeringsförklaringen sade att vårt mål skall vara att vidga, inte att begränsa friheten. Detta måste väl ändå kunna appliceras även på älgjakt. Arne Andersson kan själv göra en stor insats för att bl. a. dessa fem punkter skall leda till att "generelljägarna" får fortsätta att skjuta ett valfritt djur under en begränsad jakttid på sin egen mark. Det kan Arne Andersson hjälpa till med genom att positivt informera sina jägarkamrater i länsvilt nämnderna att det gäller att använda reglerna generöst. Jag skulle vilja uppmana Arne Andersson att göra det, därför att då slår vi verkligen vakt om de mindre markägarnas möjligheter.

Anf. 26 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Jan Fransson har på ett mycket klart sätt redogjort för den nya jaktlag som betänkandet berör. Jag kommer därför i mitt anförande att uppehålla mig vid och något kommentera reservationerna 2, 5, 6, 7 och 8 som fogats till detta betänkande.

I reservation 2 av moderaterna, folkpartiet och centern behandlas ersättning för viltskador. Reservanterna anser att reglerna för självriskberäkning är ofördelaktiga och att tiden nu är mogen för att ett samlat grepp av viltskadeproblematiken övervägs. Man föreslår att regeringen snarast återkommer till riksdagen med ett förslag som beaktar motionernas innehåll.

Utskottet anför följande: Viltstammen skall genom god viltvård hållas på den nivå markerna tål. I propositionen föreslås att länsviltnämnderna därvid skall förstärkas med en representant från skogsägare. Bidrag kan enligt propositionen lämnas när det anses nödvändigt ur skogsvårdssynpunkt vid stora skogsskador. Men då skall huvudregeln vara uppfylld, nämligen att skogsägarna skall ha utfört den tilldelade avskjutningen samt ha sökt tillstånd om skydds jakt.

Skador i övrigt på grödor finns reglerade i förordningen om självrisker. För grödor beräknas självrisken på del av skördevärdet och för trädgårdar på arealen. Vildsvinsskadorna kommer naturligtvis också att regleras enligt denna förordning. Anna Wohlin-Andersson är ängslig över vildsvinens återinförande i den svenska faunan. I och med att vi tar in vildsvin måste vi också ikläda oss de förpliktelser en sådan åtgärd medför. Det förpliktar markägare, jaktorganisationer och jägare att skapa en jakttradition för att hålla en god viltvård även när det gäller vildsvinen, dvs. en viltstam som marken tål.

Jag yrkar avslag på motionskraven och reservation 2 samt bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

I reservation 5 från moderaterna och centern föreslås att möjlighet till skydds jakt på säl bör föras in i den nya jaktlagen.

Frågan om sälarnas utrotningshot har varit föremål för utskottets behandling tidigare. Som Jens Eriksson tidigare påpekat är det främst på ostkusten som sälstammen hotas genom miljögifter. Reservanterna påpekar mycket riktigt detta och menar att det i första hand är på västkusten som problemet med säl i fiskegarnen finns.

Utskottets majoritet anser att möjlighet finns att under vissa omständigheter och efter prövning av enskilda fall lämna tillstånd till att vissa djur skjuts för att hindra skador på fångst och redskap. Det finns därmed inte skäl för att de nuvarande reglerna om skydds jakt på säl förs in i den nya jaktlagen. Jag yrkar avslag på reservation 5.

Reservation 6 gäller prisutvecklingen på jakträttsupplåtelser, och den är gemensam för moderaterna, centern och folkpartiet. Reservanterna avvisar tanken på någon form av prisdämpande kontroll för jakträttsupplåtelser.

Utskottets majoritet anser i likhet med propositionen att det finns tendenser till en prisutveckling på jaktarronden som leder till att endast de ekonomiskt starka i samhället får möjlighet att jaga. Men utskottsmajoriteten vill för dagen inte förespråka en regelrätt priskontroll. Ett ökat jaktutbud är i sig prisdämpande och bör prioriteras. Vidare skall man ges möjlighet till

prövning av avgiftens skälighet genom förslaget om besittningsskydd.

Utskottet utesluter inte att frågan om priskontroll kan bli aktuell framdeles om inte nämnda åtgärder visar tänkt effekt. Utskottet ger regeringen detta till känna.

Jag yrkar därmed avslag på reservation 6.

Herr talman! Reservation 7 av vpk gäller krav på förbud mot anbudsförfarande m. m. vid jakträttsupplåtelse. Utskottets mening är delvis densamma som i kommentarerna kring reservation 6. Det är svårt att få en effektiv kontroll, då man kan tänka sig ett otal kombinationer vid anbudsgivningen. John Andersson nämnde att utskottet med en handvändning hade viftat bort problemet. Men det är ju inte så, John Andersson, att man kan jämföra tanken på anbudsförfarande med den prisutveckling som finns på arrendena i övrigt. Vpk:s krav sammanfaller för övrigt med kraven i motion Jo787 av Leo Persson.

Propositionen innehåller förslag att anvisa medel ur jaktvårdsfonden för att stödja en intensifierad och utökad förmedlingsverksamhet i syfte att öka jaktutbudet. Jaktutbudet ökas också genom att de stora markägarna upplåter sin mark till föreningar i stället för till enskilda personer. Detta har de större markägarna domänverket och bolagen ställt sig villiga att göra. Utskottet utgår ifrån att de åtgärder som föreslås i propositionen kommer till stånd och prövas. Jag yrkar avslag på reservation 7.

Reservation 8 av moderaterna, folkpartiet och centern gäller besittningsskyddet för nyttjanderättshavare. Reservanterna har ställt sig bakom motion Jo747 och ansett att jakten främst är fritidssysselsättning och rekreation, varför det inte finns samma skäl som vid jordbruksarrende att införa besittningsskydd.

Utskottsmajoriteten har här i likhet med propositionen funnit starka skäl som talar för att stärka jakträttsarrendatorernas ställning genom besittningsskydd, både i rätten till förlängning av jakträttsupplåtelser och i villkoren för fortsatt upplåtelse. Utskottet anser arrendenämnderna i länen vara utmärkta organ att vända sig till för prövning. Jag yrkar avslag på reservation 8.

Herr talman! Jag kan inte annat än understryka min tillfredsställelse över den enighet vi trots allt lyckats nå om den nya jaktlagen. Jag är övertygad om att den breda enighet vi i dag visat kommer att vara till stort gagn för jaktlagens praktiska hantering i framtiden.

Herr talman! Jag yrkar därmed avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan i motsvarande del.

Anf. 27 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det mesta om dessa frågor är snart sagt. Jag vill ändå till Leif Marklund säga att jag när det gäller såväl besittningsskyddet som prisutvecklingen nödgas konstatera att majoritetens skrivning på dessa punkter egentligen saknar realism och verklighetssinne. Det är orimligt, hur mån man än är om jaktarrendatorer, att jämställa jakten, som trots allt är en hobbybetonad verksamhet, med ett jordarrende. Vi tycker att den parallelliteten saknar verklighetsanknytning, och för den skull kan vi inte ställa oss bakom det.

När det gäller prisutvecklingen nämnde jag redan i mitt första anförande

att utskottsmajoriteten nog inte har tillräckliga kunskaper, eller inte har läst på ordentligt, om vilka kostnader som helt enkelt är de stora och tunga. I de allra flesta fall är det inte kostnaderna för jaktarrende utan kostnaderna för vapen, som handlas utan like nu i Sverige. Det är mycket dyra saker. Kostnaderna för resor i samband med jakt är stora, liksom i en del fall förlorad arbetsersättning. Detta finns dokumenterat i det material som jakt- och viltvårdsberedningen på sin tid tog fram. Utskottsmajoriteten kunde enligt min mening ha gjort sig besväret att ta reda på det.

Beträffande viltskadeersättning, Leif Marklund, var jag litet ouppmärksam. Men oaktat att vi har litet olika meningar om huruvida det finns skäl att nu besluta om att se över frågan uppfattar jag det inte som att vi behöver ha en stor strid om detta. Med tanke på vildevilt, kolonier av kronhjort som finns och betande gäss – en icke obetydlig skadegörare numera – som jag nämnde kanske det finns sakligt betingat underlag för att vi tillsammans försöker få en översyn till stånd. Jag hoppas att det var rätt uppfattat.

Herr talman! Till sist: Jag är litet osäker på om jag har yrkat bifall till alla de reservationer där moderata företrädare finns. I så fall ber jag att nu få yrka bifall till dessa.

Anf. 28 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill något kommentera det Leif Marklund sade, eller snarare ta upp det han inte sade. Jag vill påpeka att jordbruksarrendatorerna inte har någon möjlighet att skydda sig mot skador av älg och vildsvin genom ökat jakttryck, som utskottet säger. Det är väldigt vanligt att man arrenderar av ett stort bolag eller en koncern av något slag. Då är det inte alls möjligt för den lille jordbrukaren att få vara med och skjuta vare sig älg eller vildsvin, utan den rätten är förbehållen dem som bolaget väljer. Jag har många exempel på sådant. Jag vill alltså fråga: Kan man speciellt beakta jordbruksarrendatorernas problem när det gäller älg- och vildsvinsskador?

Leif Marklund talar om åtgärder för att bekämpa älg och vildsvin. Då vill jag gärna fråga Leif Marklund om vi skall tyda det så att lantbrukarna även måste ta till mekaniska skrämselelänningar. Sedan vill jag upprepa frågan, och nu till Leif Marklund, om produktionsanpassning. Trädan blir ju allt vanligare nu när vi skall försöka begränsa spannmålsöverskottet. Då är det orimligt att trädan ingår i den areal som man beräknar älgskadorna på. Det står i utskottets skrivning att länsstyrelsens tjänstemän då och då skall räkna vildsvinen för att se till att dessa inte blir för många. Det tycker jag är ett ganska dåligt sätt att öka den offentliga sektorn.

Anf. 29 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Låt mig, Leif Marklund, påpeka att vi har vidtagit många åtgärder för att skydda sälstammarna. Vi har tillskapat stora och många sälskyddsområden, där sälen kan leva fredad och föröka sig i lugn och ro. Skyddsjakten på säl har skötts, enligt vad jag kan förstå och som också jordbruksministern skriver, utan anmärkningar, och det tar jordbruksministern till intäkt för att ta bort den. Någon ersättning för sälskadorna är det praktiskt taget omöjligt att få enligt de gällande reglerna därför att man inte kan påvisa skadorna.

Jag var i kontakt med en laxfiskare i Norrland för ett tag sedan. Han berättade att han hade sålt sitt redskap därför att han inte kunde värja sig för sälen, men han kunde inte få ersättning. Han hade fotografier på hur sälen hade tagit buken av de laxar som han hade i redskapen.

Jag tycker att ni i majoriteten saknar insikt i de problem som finns. Ni saknar framför allt förståelse för de problem som kust- och skärgårdsfiskare har för att få sin bärning ur havet.

Anf. 30 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jan Fransson sade i sitt inledningsanförande att jakt, viltvård och naturvård hör ihop. De går så att säga in i varandra. Det kan jag helt hålla med om och även understryka. Jag utgår från att Leif Marklund är överens med oss om detta.

Då är det litet svårt för mig att förstå varför man inte kan få stöd för åtgärder mot de avarter som finns inom jakten och viltvården. Då tänker jag på det här med anbudsförfarande och systemet med att ta betalt i förskott för en vara, som man egentligen inte vet om man kan leverera. Det kan hända att jägare, som under många år haft ett markarrende, har idkat bra jaktvård och har byggt upp en fin älgstam, helt plötsligt förlorar marken och får se att marken utarrenderas genom anbud. Den med den tjockaste plånboken får alltså möjligheten att jaga älg på den marken. Jag har väldigt svårt att se att detta hör ihop med viltvård, liksom att ta betalt i förskott. Det har sagts här i dag att man skall försöka anpassa älgstammen lokalt. Hur skall man kunna göra det? Det händer ofta att det är svårt att fylla licenserna för ett område. Vi vet att man normalt bara fyller 70–80 % av de givna licenserna. Det finns exempel på att man inte ens lyckas komma upp till detta procenttal. Om man då går ut och tar betalt i förskott för djur som någon har fått jaktlicens på, kan det hända att viltvården får ge vika för strävan att få kött även den gången. Då kan det hända att man lurats eller blir tvungen att skjuta en älgko som man egentligen borde ha sparat. Därför är det mycket märkligt att sådana avarter skall få finnas kvar.

Leif Marklund säger att det är svårt att kontrollera. Men om jägarorganisationerna skall kunna bereda ökade jakttillfällen och även påverka prisutvecklingen, måste de också kunna vara med att kontrollera och se till att sådana här avarter inte förekommer i fortsättningen.

Anf. 31 LEIF MARKLUND (s) replik:

Herr talman! Till Arne Andersson i Ljung vill jag säga att markägaren ju är skyddad genom sitt ägande. Markägaren har alltid rätt till jakt genom sitt ägande. Det finns två sätt att komma åt jaktmarker: Endera äger man mark, eller också arrenderar man mark med nyttjanderätt. Vi har skilda synsätt på detta område. Vi företräder de egendomslösa och, med vårt sätt att se, tillvaratar deras intressen vad gäller besittningsskyddet och priskontrollen. Vi företräder dem som så att säga inte genom ägande har makt.

När det gäller skador på mark vill jag säga till Anna Wohlin-Andersson att det finns regler om hjälp när det blir skador. Jag utgår från att viltstammen genom en bra viltvård hålls på en sådan nivå att skadorna undviks.

I fråga om trädesbruket är det svårt att för dagen ha någon uppfattning om

vilken gröda som är skyddsgröda. Vid betesgröda är det i regel små skador som en älg kan åstadkomma genom att beta tillsammans med andra djur.

Till Jens Eriksson vill jag säga att utgångspunkten är att sälen måste få finnas som en art. Det står utom allt tvivel att sälen är utrotningshotad i svenska vatten. I propositionen görs en klar utfästelse om att en myndighet genom ett bemyndigande kan bevilja dispens för avlivande av sälar som är besvärliga i vissa områden.

Jag tror inte att John Andersson och jag står så långt ifrån varandra när det gäller uppfattningen om betalningssystemet och prisutvecklingen på jaktarronden. Vi socialdemokrater tar naturligtvis avstånd från förskottsbetalning, vilket också framgår av propositionen. Vi förutsätter att ett normsystem för jaktarronden utarbetas och att anbudsförfarandet hålls under uppsikt.

Vi utgår från att besittningsskyddet blir ett bra instrument. Man kan förutsätta att de stora skogsföretagen anser att bra viltvård är grunden för att ha ett stabilt jaktlag i ett område.

Anf. 32 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! När det gäller besittningsskyddet säger Leif Marklund patetiskt att socialdemokraterna företräder de egendomslösa. Det är inte fråga om vem som företräder egendomslösa eller markägare i denna debatt. Vad vi reserverar oss mot är att de åtgärder som vidtas – låt vara för de marklösa – inte tjänar någonting till om de motverkar sitt syfte.

I en replikväxling mellan två ledamöter för en stund sedan framkom det – enligt Jan Fransson – att det finns tendenser till en sådan prisutveckling att lagstiftning kanske ändå är nödvändig. Vi varnar just för att prisutvecklingen genom oriktiga åtgärder kan få en annan effekt än den åstundade, och därmed har man missat poängen. Jag tror följaktligen att Leif Marklund och jag har samma uppfattning.

Bland jordbrukare är det självfallet vedertaget att den som inte äger mark kan förvärva en jakträtt genom avtal om arrende, men om sådana trygghetsåtgärder vidtas för den som skall ha jakten att markägaren känner otrygghet beträffande möjligheten att återta sin jakträtt arrenderar han inte ut den. Vad blir då effekten? Jo, tvärtemot syftet. Det är det vi har pekat på i reservationen, och jag vill upprepa att den bäst tjänar dem som är intresserade av jaktarronden – det gör inte propositionen.

Anf. 33 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Det är just det, Leif Marklund, att det blir mycket små skador på beten och inga skador på trädan av älgarna, och därför skall det inte finnas ett system där skadorna i havreåkern ställs i relation till hela gårdens areal. Jag begär inte att Leif Marklund skall ta upp den frågan just nu, men det är angeläget att lyfta fram problemet. I detta fall har Leif Marklund rätt när han säger att socialdemokraterna företräder de mindre markägarna, och jag vill speciellt tacka för punkt 3 bland de fem punkterna.

Anf. 34 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Sälen måste få finnas, säger Leif Marklund, och jag delar den uppfattningen. Men jag har själv vistats i Bohuslän i mer än 50 år, och det har

aldrig varit så litet fisk och så mycket säl där som just nu.

Vad är det ni socialdemokrater gör? Jo, ni skapar ett motsatsförhållande, för att inte säga fiendtlighet, mellan å ena sidan fiskarkåren, som skall livnära sig, och å andra sidan sälen. Det behövs i stället ett samarbete för att bevara sälstammen och hålla den på en sådan nivå att både säl och fiskare kan leva. Det måste vara ett gemensamt intresse.

Om Leif Marklund hade varit fiskare skulle han ha förstått dessa motsättningar, men nu är han inte det och har därför en annan inställning. Jag tror att ni skadar sälbestånden genom att genomdriva borttagandet av skyddsjakten i stället för att gagna dem. Det är inte till gagn för vare sig säl eller fiskare att göra på detta sätt.

Anf. 35 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Leif Marklund säger att han och jag inte står så långt ifrån varandra när det gäller synen på anbudsförfarande och förskottsbetalning vid älgjakt. Jag hoppas verkligen att det är så. Skillnaden skulle då vara att jag ivrar för att det görs vissa försök att få stopp på avarterna så att de försvinner ur jakt- och viltvården, medan Leif Marklund däremot ger upp utan att ens göra ett försök. Jag beklagar att socialdemokraterna har intagit en sådan inställning.

Anf. 36 LEIF MARKLUND (s) replik:

Herr talman! Det måste finnas en tålighetsgräns. Anna Wohlin-Andersson – djuren finns och har alltid funnits i naturen. Det står klart uttryckt i betänkandet att utskottet utgår från att regeringen följer viltskadornas omfattning även framdeles, vilket också kan kännas som en trygghet i sammanhanget.

En marklös jägare är, Arne Andersson i Ljung, ganska utlämnad gentemot markägaren. Osämja bara över en dag kan förbruka hans jakträtt vid avtalets utgång. Besittningsskyddet har tillkommit av den anledningen att det skall finnas trygghet även då avtalen går ut och för att skäligheten i villkoren skall kunna prövas.

Visst står det saker i betänkandet som borde tillfredsställa även John Andersson. Utskottet vill ju ge regeringen till känna vad utskottet har anfört om utvecklingen av arrendepriserna. Det är en stark skrivning och en bra beskrivning av oron ute i jägarleden.

Anf. 37 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! I samband med denna jaktlag har jordbruksutskottet behandlat motion 752 av Lennart Brunander och mig. Vi hemställer där för det första att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta regler för ett ersättningssystem för skador på skog av älg och hjort och för det andra att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur ackumulerade skogsskador skall regleras.

Älgskadorna på ungskogen är mycket betydande på många håll, och detta gäller speciellt i norra Värmland. Därigenom går både skogsägare och landet miste om nödvändig skogsproduktion i framtiden. Enligt skogsvårdslagen krävs, med all rätt, att skogsägarna skall återplantera skog och bygga upp en

ny skogsproduktion efter avverkning. Detta kostar mycket pengar i en första omgång. Men när älgarna förstör ungskogen undan för undan och skogsvårdslagen kräver att omplanteringen måste upprepas, då kommer det att bli kolossala utgifter, och det orkar de inte med. Det blir omöjligt för markägarna att klara detta, och vi motionärer vill ha ordning på saken. De nuvarande reglerna när det gäller viltskador i dessa fall räcker inte – det vill jag gärna ha sagt till Leif Marklund. Har vi råd att ha mycket älg i våra marker, måste vi också ha råd att komma till rätta med de här avigsidorna.

Utskottsmajoriteten – socialdemokrater och vpk-are – här enligt min mening tagit alltför lätt på frågan. Man inser egentligen inte frågans vidd. Däremot har folkpartiets, moderaternas och centerns representanter uttalat att det här bör rättas till, och jag yrkar bifall till reservation 2.

Låt mig till sist säga, herr talman, att det är en glad överraskning att utskottsmajoriteten har uttalat att man skall ta till vara de möjligheter till jakt som de små markägarna kan få. Jag har slagit vakt om dem i alla tider. De vill inte bli diskriminerade – jag understryker detta med anledning av den debatt som förts. Den jägare som förbjuds att skjuta en vuxen älg är diskriminerad, och den jägare som vill gå ut i skogen och jaga varje år men inte får göra detta är också diskriminerad. Det är betänkligt att moderater och folkpartister inte vill ge de här människorna den möjligheten, men de kanske får den i alla fall efter det beslut som fattas i dag.

Anf. 38 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! I anledning av det senaste som Bertil Jonasson sade vill jag läsa två rader ur betänkandet, så får vi se om han därefter är lika nöjd: "Accepterandet av de minsta licensområdena bör närmast betraktas som ett steg på vägen mot den samordning som eftersträvas."

Jag tar inte ställning till om Jonasson är väl underrättad om vad beslutet innebär eller inte. Det får han själv avgöra. Men jag tycker inte att det jag citerade ger stöd för det uttalande som Jonasson nyss gjorde.

Anf. 39 BERTIL JONASSON (c) replik:

Herr talman! Den debatt som förts här i dag ger väl ändå belägg för hurudan situationen är. Den enskilda person som vill jaga varje år och vill ha rätt att skjuta ett vuxet djur kommer inte att få denna möjlighet om moderaternas och folkpartiets reservation bifalles. Det är detta som är diskriminerande för dessa människor – det kommer vi aldrig ifrån.

Anf. 40 HANS DAU (m):

Herr talman! Jag skulle först vilja beröra några områden där utskottet tagit intryck av oppositionens kritik och föreslår ändringar i regeringens förslag.

Frågan om hundhållning har tilldragit sig stort intresse. Jag anser att den ändring i förhållande till förslaget i propositionen som utskottet förordar, på ett godtagbart sätt tillmötesgår såväl hundägarnas intresse som det allmännas intresse av att störningar i naturen under yngel- och ruvningstid så långt det över huvud taget är möjligt undviks. Det kan också ses som en markering att bestämmelserna om hundhållning i och med beslutet på denna punkt flyttas från jaktstadgan till jaktlagen.

Under rubriken *Hotade eller sårbara arter* har främst konservatorernas ställning varit av intresse. Propositionen gick utomordentligt långt vad gäller tilltron till att hotade arter skulle kunna ges en säkrare ställning genom att myndighetspersoner fick tillstånd att rota i konservatorernas frysexboxar. I en motion från moderata samlingspartiet tog vi upp detta förslag – vi tyckte att det närmast var fråga om en kränkande åtgärd. Utskottet kunde efter behandling av denna detalj konstatera att propositionens krav var synnerligen långtgående, och den mycket påtagliga förändring som nu föreslås innebär ett slopande av andra stycket i 38 §. Enligt denna paragraf har myndigheter, som regeringen bestämmer, getts tillträde till lokalär där montering eller annan preparering av vilt bedrivs. Med hänsyn till att två tredjedelar av landets ca 120 konservatorer bedriver sin verksamhet på deltid var denna kontroll i själva verket en kontroll av vederbörande konservators kök eller arbetsrum och den däri befintliga frysexboxen. Vi ansåg att det inte fanns något som helst underlag för så långtgående åtgärder mot denna yrkeskår och hälsar för den skull den ändring som utskottet föreslår med tillfredsställelse.

Sedan vill jag med några ord beröra frågan om jakten i renskötselområdena.

Jag har i motion Jo118 hemställt att riksdagen borde ge regeringen till känna att ett antagande av den aktuella propositionen inte innebär något ställningstagande beträffande innehållet i samernas bruksrätt inom sameallmanningen. Jag kan inte tyda utskottets skrivning annat än som ett instämmande, och även detta hälsar jag med tillfredsställelse.

Jag har vidare yrkat att 10 § i lagförslaget jämkas så att uttrycket "samernas rätt att jaga" ersätts med "samers jakträtt". Det borde vara klarare att tala om jakträtt, eftersom det är vad man anger i propositionens speciella motivering. Men med hänsyn till vad utskottet anför anser jag att mina synpunkter även härvidlag i sak är tillgodosedda. Det är därför min förhoppning att riksdagens ställningstagande i dag skall trygga och stärka samernas ställning på det jaktliga området.

Jens Eriksson har tagit upp frågan om skyddsjakten på säl. Som boende vid Norrlandskusten kan jag intyga riktigheten av vad han har sagt, nämligen att det fläckvis är ganska stora problem när det gäller sälens uppträdande. Vissa fiskare kan faktiskt inte bedriva sitt fiske på grund härav. Det vore väl motiverat med en skydds jakt på säl även i Bottenhavet, i Bottenviken och kanske i hela Östersjön. Jag yrkar bifall till reservation 5.

Sedan kommer jag till det som för mig är det viktigaste i propositionen och i betänkandet, förutom själva jakten, nämligen att ett för oss skogsägare och inte minst för folkhushållet väsentligt moment i jaktlagen avser behandlingen av älgskadornas följder för skogsbruket. Detta har Leif Marklund berört på ett enligt min mening ytligt sätt.

Utskottet framhåller att enligt vad som sägs i propositionen är man från regeringens sida medveten om problemen med ökande skogsskador. Riktigheten av det påståendet, fru talman, betvivlar jag starkt. Varför gör man i så fall inte mer för att komma till rätta med problemet?

Statsråden Feldt och Peterson brukar tillsammans med många andra framträdande socialdemokrater hota oss skogsägare med tvångsåtgärder för

att öka tillgången på skogsråvara. Nu har man chansen att åtgärda ett av de allvarligaste hoten mot en hög skogsproduktion och en hög avverkning, men då avstår man från att handla.

De skogsbrukare som försöker hålla en jämn avverkningstakt och därefter genomföra erforderliga åtgärder för återbeskogning drabbas ofta av kraftiga bakslag då älgen ger sig på ungskogen och skadar eller ibland t. o. m. totalförstör det som skall bli nästa skogsgeneration. Många skogsägare resignerar och överväger att sluta avverka. Många gör det också, eftersom de inte är alltför beroende av det här ekonomiskt sett och vill slippa allt trassel, allt extraarbete och alla kostnader. Då blir råvaruproduktionen lägre både nu och i framtiden. Kvaliteten på virket sjunker, och sågverksindustrin blir mest lidande. Det hela får ganska stora regionalpolitiska effekter, eftersom sågverken i glesbygden ofta är de enda arbetsplatser som finns att tillgå.

Vad bör då göras för att man skall komma till rätta med detta problem? Jag anser att jägarna lika väl som alla andra bör stå för sina kostnader. Vill man ha en stor älgstam måste man vara beredd att ta konsekvenserna. Tycker jägarna däremot att kostnaderna för en stor älgstam blir för höga är det ju mycket enkelt att minska stammen. Ett minimikrav vore att när skogsbrukarna tvingas till omplantering på grund av älgbetning skall pengarna för täckande av denna kostnad tas från de fällavgifter som utgår på älg, kronhjort och dovhjort.

Regeringens förslag går också i denna riktning, men man är så räddhågad och byråkratisk att förslagen i de flesta fall blir helt verkningslösa.

Det största felet i regeringens proposition på den här punkten är följande:

”En förutsättning för sådant bidrag bör vara att skogsägaren så långt möjligt försökt skydda planteringen från skador genom avskjutning av älg. Som huvudregel bör gälla att bidrag skall komma i fråga först när skogsägaren skjutit sin tilldelning under den vanliga jakten och dessutom uttömt möjligheterna att genom särskilda tillstånd till skydds jakt förhindra att plantering förstörs.”

Det låter sig sägas, men det går inte att genomföra i alla de jaktlag där majoriteten av jägarna inte är aktiva skogsbrukare eller i första hand inte vill se på skogsvården. Tyvärr råder detta förhållande i alltför många fall.

Sven Eric Lorentzon och jag har i en motion föreslagit att skogsägare bör kunna påräkna ersättning utan de av regeringen föreslagna restriktionerna, när omplantering blir nödvändig och när den åläggs enligt skogsvårdslagen.

Det är symptomatiskt att Leif Marklund, regeringen och utskottsmajoriteten hela tiden talar om bidrag. Jag vill tillbakavisa att detta handlar om bidrag. Det handlar om ersättning till dem som helt oförskyllt har drabbats av kostnader som de får stå för. De får dessutom inte ersättning för produktionsförluster och annat. Det må vara, men man måste väl i första hand få en sådan ordning att det blir ett intresse för jägarna att hålla älgstammen på en riktig nivå. Jag anser att så inte är fallet nu. Utskottsmajoriteten inser inte dessa problem och avvisar också motionen.

Utskottet anför t. ex. att de föreslagna fällavgifterna inte torde ge utrymme för finansiering av större ersättningar. Detta är nys, enligt min uppfattning. Som jag tidigare har framfört tycker jag att även jägarna skall få stå för sina kostnader, och då får fällavgifterna höjas. Då torde även de jägare som

liksom regeringen inte vill inse allvaret i dessa problem vara beredda att anpassa älgstammen till den nivå som skogsbruket tillåter.

Utskottsmajoriteten är inte ens beredd att tillmötesgå de motioner i vilka man vill inskränka sig till en utredning av denna fråga och förslag rörande ersättningssystem och vilka det har yrkats bifall till från både centern och folkpartiet. För att möjligen komma en bit på väg och få en majoritet för en utredning ansluter vi moderater oss till förslaget. Jag skulle personligen helst vilja att vi får ett snabbt beslut redan i dag om att man skall få denna ersättning. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 41 LEIF MARKLUND (s) replik:

Fru talman! Ja, Hans Dau, det är klart att man kan ha uppfattningar om hur ytligt detta har berörts. Men jag tycker att det i både propositionen och utskottsbetänkandet klarläggs hur denna fråga skall hanteras. Man utgår från att det handlar om ett bidrag, och man utgår från att det gäller skador efter den 30 juni 1987. Men man utgår också från att regeringen kommer att meddela föreskrifter om bidraget. Då ankommer det på den enskilda länsstyrelsen att själv fastställa en fällavgift så att man kan finansiera de skador som kan bli aktuella för det enskilda länet.

Sedan finns det andra saker som spänner upp förslaget. Skogsägarna bör få möjlighet att komma med i älgvilt nämnderna, vilket borde leda till att problemet vid ökad tillgång på älg kan belysas när det gäller avskjutningen i det enskilda länet.

Anf. 42 HANS DAU (m) replik:

Fru talman! Det är värdefullt ju fler som kan försöka påverka avskjutningen av älg och bevilja tillstånden. Men, Leif Marklund, detta förpliktigar inte på något sätt jaktlagen att skjuta så mycket som de har tillstånd till.

Leif Marklund säger att man skall utfärda bestämmelser för hur detta skall tillämpas. Jag tycker att det i utskottsbetänkandet står ganska klart att man skall ha detta byråkratiska omständliga sätt för att få dessa ersättningar. Oavsett hur man resonerar ute på länsstyrelserna så måste man väl följa det beslut som riksdagen fattar i dag?

Anf. 43 LEIF MARKLUND (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt, Hans Dau, att man som markägare naturligtvis inte kan påverka totalt. Men det ankommer ju på jägarorganisationerna och på jaktlagen att ställa upp på dessa villkor.

I propositionen uttalas att regeringen kan tänka sig att låta pengar ur viltvårdsfonden utgå för information och utbildning. Utskottet utgår därför från att man även på viltvårds sidan kan få en bättre hantering.

Anf. 44 HANS DAU (m) replik:

Fru talman! Leif Marklund är liksom jag norrlänning och har kanske sett lika många eller fler skogsskador än jag där de är som värst. Det skulle vara

intressant att få veta till vilken hjälp information då kan vara. Det behövs nog mer konkreta åtgärder.

Jaktlag, m. m.

Anf. 45 ALF SVENSSON (c):

Fru talman! Flera talare har understrukit att jakt- och viltvårdsfrågorna har varit på tapeten länge, och så är det förvisso.

Inför valet 1985 ställde tidningen Land frågan till olika politiska partier om inställningen till älgjakten. Det kan vara av intresse att vi i dagens debatt påminner oss om de svar som då gavs till väljarna.

Från vpk:s sida svarade Paul Lestander: "De som inte kan eller får vara med i jaktvårdsområden får inte förlora sin jakträtt."

Dåvarande jordbruksministern Svante Lundkvist sade: "Att bereda generelljägare möjlighet till fortsatt jakt blir avgörande för det slutliga förslagets utformning."

Centerpartiets talesman, framlidne Anders Dahlgren, svarade: "Det nuvarande systemet med samordnad älgjakt fungerar bättre än vad många trodde från början. Låt oss permanenta det!"

Anders Frostell från folkpartiet sade: "Generell jakt på vuxna älgar bör få finnas kvar."

Från moderat sida sade Arne Andersson i Ljung: "Själv är jag inte beredd att ta bort rätten för små markägare att fälla en vuxen älg. Vi bör stanna vid att åtminstone tillåta ett valfritt djur."

Jag hade emellertid i februari 1985 meddelats av Arne Andersson i Ljung att det rådde fyrtiopartienighet i frågan, dvs. att moderater, socialdemokrater, folkpartister och centerpartister stod bakom jakt- och viltvårdsberedningens förslag.

Detta innebär alltså att man, samtidigt som partirepresentanterna inför val ställer sig positiva till fortsatt generell jakt, i utredningen om vilt och jakt var överens om att avskaffa den generella älgjakten.

Fru talman! Jag måste tillstå att jag var mycket konfunderad över och hade oerhört svårt att orientera mig om vad som gällde från partiernas sida, och detta måste väl i all rimlighets namn också ha gällt folk i allmänhet.

Kds har konsekvent hävdat de små och medelstora markägarnas och/eller deras jaktarrendatorers rätt att fälla vuxen älg. Redan i yttrandet över jakt- och viltvårdsberedningens betänkande skrev kds: "Samordnad älgjakt bör också fortsättningsvis gälla."

Under detta riksmöte har jag vid två tillfällen haft debatter med ansvariga statsråd om varför regeringen önskat driva fram ett system med helt reglerad älgjakt. Några riktiga besked tycker jag inte att jag har lyckats få fram. Frågan kvarstår alltså: Varför vill eller ville regeringen att de som på 5 % av jaktmarkerna bedriver generell jakt skulle främtas rätten att fälla vuxen älg?

Att skapa så goda förutsättningar som möjligt för jakten och därmed stödja jaktintresset är en god målsättning för samhällets jakt- och viltvårds-politik. Det bästa sättet att värna om denna målsättning, vad gäller älgjakten, är att värna om det nuvarande systemet med samordnad älgjakt. Försvinner den samordnade jakten, som under tio år fungerat bra, tar man också bort rekreativvärden för många och ett tillskott av kött för många småbrukar-hushåll. Man omöjliggör också för många tusen marklösa, som det har sagts

här, att delta i älgjakten. Regeringens argument för att genomdriva en omvänd Robin Hood-politik, där man tar från småfolket för att ge till storbolagen och kapitalstarka grupper i samhället, har varit produktionsanpassad avskjutning, stabila jaktvårdsområden och minskade administrationskostnader. Vid en närmare granskning håller inte dessa argument.

För det första: Avskjutningen per arealenhet, den s. k. produktionsanpassningen, har varit likvärdig för licensjakt och generell jakt. För övrigt måste det vara svårt att bedöma de arealer som består av stora, kala berg eller massiva granskogar, där väl älgarna knappast har så mycket att hämta till sin förtäring.

För det andra: Samverkan i jaktvårdsområden är mer hotad i helt licensierade områden än i områden med samordnad älgjakt. Detta kan bero på att det kan finnas tendenser till att vissa grupper dominerar inom jaktvårdsområdet och att andra då tröttnar på det som kan upplevas som orättfärdigt. En del kanske i det läget t. o. m. avstår från jakten.

För det tredje: Administrationen kring jakten är redan uppbyggd. Tilldelningen för generell jakt fortgår ju år för år. Det är därmed inga nya kostnader förknippade med detta, såvitt jag begriper.

Detta är bakgrunden till att kds föreslår att man ej ändrar nuvarande system, och därför också har motionerat om att propositionen avslås.

Utskottet har i sin behandling av propositionen kommit fram till ett system "som i något större utsträckning tillgodoser bl. a. innehavare av mindre markområden och ger en större del av jägarkåren möjligheter till jakt på vuxet djur". Detta är ju klart bättre än propositionen men ändå en försämring av det nuvarande systemet. Utskottsmajoritetens förslag är också bättre än det förslag om flerårslicenser som det finns en reservation om från Arne Andersson i Ljung m. fl.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till motion Jo128.

Anf. 46 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Fru talman! Ingen torde ha vare sig ambitionen eller möjligheten att ifrågasätta att Alf Svensson är en god sanningssökare. Men om han har använt sin bästa förmåga när han har läst tidningar under åren och försökt få en helt entydig bild, så har han kanske mer brustit i sättet att jobba än i viljan att nå fram till någonting vettigt.

Om nu Alf Svensson har följt den här frågan noga, så vet han att jag så sent som i höstas – eller kanske under vintern – faktiskt fullföljde den linje som jag gav uttryck för. Men jag fick utomordentligt – för att inte använda starkare uttryck i kammaren – hård kritik för detta. Jag gjorde då den nyanseringen att jag tyckte att det var rimligt att man gick över från tvåårslicenser och vallfritt djur till flerårslicens. Därmed skulle så många som möjligt vara garanterade att – om än inte varje år – få möjlighet att fälla en vuxen älg. Det var så långt man kunde komma när det gällde att tillgodose de olika intressen som fanns. Jag vill gärna säga att om kritiken hade varit något mer nyanserad, så hade vi kanske rent av fått ett beslut i den riktningen, särskilt som Svenska jägareförbundet vid uppvaktning i utskottet faktiskt har sagt att det är ett ganska gott förslag och att det mycket väl kan vara ett alternativ.

Men så blev det nu inte, och anledningen till att jag tar den här repliken på

Alf Svenssons inlägg är att han inte drog någon slutsats av mitt ställningstagande. En sådan slutsats hade varit till min fördel, och det tror jag att sanningssökaren Alf Svensson inte har någonting emot.

Anf. 47 ALF SVENSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att Arne Andersson i Ljung skall ta illa vid sig av mitt sanningssökande, som naturligtvis aldrig kan bli fullständigt. Jag gör inte ens, fru talman, anspråk på att begripa det här ärendet till 100 %. Men efter att ha lyssnat på debatten gör jag anspråk på att till 100 % ha skaffat mig insikt om att det finns en del andra här i kammaren som gör anspråk på att begripa ärendet till 110 %. Och det vore väl inte orimligt om jag räknade Arne Andersson dit.

Jag citerade ur tidningen Land och försökte belysa hur det varit för den vanlige hederlige jaktintresserade svensken när det gäller att skaffa sig insikt och kunskap om vad politikerna står för på detta område. Efter att ha läst tidningen Land blev jag alltså konfunderad, när jag sedan fick veta att det som stod där inte alls gällde som något uttryck för vad partierna står för. Jag inbillade mig i min enfald att de som skickades fram såsom svarande vid den typen av intervjuer var sändebud från partikanslierna eller omfattade den förhärskande åsikten i partierna.

Sedan tycker jag i och för sig också att det är värdefullt att man lyssnar på opinionen. Och alla har vi rätt att ändra uppfattning och åsikt – förvisso. Men man kunde kanske önska att de som har varit involverade i utredningsarbetet under så lång tid hade lyssnat och varit lyhörda något tidigare.

Anf. 48 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Fru talman! Det finns väl bara en enda kommentar att göra till detta. Om nu partigrupperna i vanlig mening inte är helt homogena utan det finns de som är litet oliktänkande, och om man rent av tar intryck av den debatt som pågår, så må jag säga till Alf Svensson att det i hans fall inte är ifrågasatt att partigruppen är homogen. När Alf Svensson har yttrat sig så är det partiets mening. Så till vida är det kanske enklare att företräda kds.

Anf. 49 ALF SVENSSON (c) replik:

Fru talman! Arne Andersson i Ljung har ju tidigare blivit tillitad kulturell ådra och talang. Nu kan vi utöka detta till inmutad vitsighet.

I mitt lilla anförande här sade jag att jag representerade partiets ståndpunkt. Jag vill tillägga att båda dessa ståndpunkter, som det har debatterats om här i dag, finns företrädda i vårt parti. Men partiet har för den skull tagit ställning och står alltså bakom de åsikter som jag här förde fram – oaktat om partiet bara har en röst här i kammaren.

Anf. 50 OLLE ÖSTRAND (s):

Fru talman! I anledning av den föreliggande propositionen har jag väckt två motioner. Den ena, nr 784, berör jaktens organisation och administration. Där föreslås vissa genomgripande förändringar. Jag föreslår sälunda

- att jaktvårdsfonden avskaffas och att därvid friställda och omfördelade jaktvårdsmedel används för att öka bl. a. naturvårdsverkets och länsstyrelsernas resurser.
- att med friställda medel förstärka naturvårdsverkets och länsstyrelsernas ekonomiska och personella resurser för jakt- och viltvårdsadministrationen.
- att jaktkortsregistret överförs till en ansvarig myndighet.
- att en klar gränsdragning skall upprätthållas mellan myndighetsutövningen och jägarorganisationernas praktiska verksamhet, och
- att bidragen till de båda jägarorganisationerna skall utgå likvärdigt, baserat på organisationernas aktiva medlemstal.

Bakgrunden, fru talman, är att när riksdagen 1938 beslutade om visst ekonomiskt stöd till Svenska jägareförbundet fanns ingen annan jägarorganisation i landet. Samma år bildades emellertid Jägarnas riksförbund, genom samgående av ett flertal fristående jägarföreningar inom landet. År 1956 bildades ytterligare en jägarorganisation, Landsbygdens jägare, som 1968 anslöt sig till Jägarnas riksförbund. Därav dubbelnamnet, som ofta förkortas till riksjägarna.

Under de snart 50 år som gått sedan riksdagen 1938 första gången beviljade ett mindre bidrag till Svenska jägareförbundet, har mycket hänt. Tidigare var naturvård ett okänt begrepp. Successivt har naturvärden och faunavärden växt till ett framträdande riksintresse. Vi har fått en särskild naturvårdslag. Ett särskilt ämbetsverk, naturvårdsverket, har tillskapats för att tillgodose naturvårdens behov. Naturvårdsverket är samtidigt ansvarig myndighet för jakten och viltvården. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har, trots ekonomiska svårigheter och brist på samhällsstöd, växt till en rikstäckande jägarorganisation med omfattande arbetsuppgifter och samhällsengagemang.

Fru talman! De förutsättningar som förelåg 1938 är i dag helt förändrade. Detta har naturligtvis, åtminstone enligt mitt sätt att se, medfört ett uppenbart behov av anpassning till tidsutvecklingen.

Som det är i dag skall länsstyrelserna svara för den regionala administrationen av jakten och viltvården. Arbetsbördan ökar, och de frågor som skall handläggas blir alltmer komplicerade, genom förändringar i miljön och vidgad hänsyn till andra allmänna och enskilda intressen. Men trots de ökande krav som ställs på länsstyrelserna saknar dessa i dag egen expertis i jakt- och viltvårdsfrågor. Under rådande förhållanden är länsstyrelserna helt beroende av utomstående rådgivning, nämligen den rådgivning som de kan få av de jaktvårdskonsulenter som är anställda av Svenska jägareförbundet. Detta är naturligtvis otillfredsställande.

Det är regeringen som beslutar om jaktvårdsavgiftens storlek. Men det är Svenska jägareförbundet som äger det statliga jaktkortsregistret. Därmed är registret oåtkomligt för alla utomstående. Om staten vill ta del av någon uppgift ur det statliga registret, måste staten först fråga Svenska jägareförbundet om lov. All praxis och sunt förnuft talar för att förhållandet skall vara det motsatta. Alla landets jägare är ålagda att erlägga en årlig jaktvårdsavgift för erhållande av statligt jaktkort. Jaktkortsregistret är alltså en statlig

angelägenhet, och verksamheten skall självfallet vara placerad vid en statlig myndighet.

Detta är några argument för de förändringar som jag har föreslagit.

Utskottet avstyrker motionen och tycker att det är bra som det är. Jag skall inte vid det här tillfället yrka bifall till motionen, men så mycket kan jag lova jordbruksutskottets representanter, som sitter här i kammaren, och även jordbruksministern att jag återkommer nästa år i den här frågan.

• Detta gällde jaktens organisation och administration.

I motion Jo 119 har jag och några socialdemokratiska medmotionärer yrkat på en ändring av propositionens förslag i den del som berör älgjaktens framtida utformning och föreslagit att följande regler skall gälla.

För det första: Licensjakten skall få bedrivas i enlighet med vad som anges i propositionen. I det avseendet har vi ingen annan uppfattning.

För det andra: Den generella älgjakten skall få fortsätta på samma sätt som under försöksperioden med samordnad älgjakt, dock skall grundtilldelningen alltid vara ett vuxet djur. I likhet med vad som sker på licensområden skall det vuxna djuret om så önskas få utbytas mot en kalv.

För det tredje: Registrering av befintliga generellområden skall behållas.

För det fjärde: Sammanläggning av befintliga generellområden till licensområden får medges. Därigenom minskar på sikt antalet generellområden markant.

För det femte: Nyregistrering av helt nya generellområden skall medges endast i de fall särskilda skäl för sådan registrering föreligger, exempelvis då omgivande licensområden vägrar att medge anslutning av det aktuella markområdet, eller att jakträttsinnehavaren mot sin vilja uteslutits från en tidigare samjakt med andra områden.

Bakgrunden till vår motion, som i princip tar upp frågan om älgjaktens utformning på de mindre markerna, var propositionens förslag om att man på de mindre markerna, som inte kan bli licensområden, i fortsättningen endast skulle få jaga kalvar.

Detta skulle ha inneburit att tusentals jägare skulle ha mist sina möjligheter till jakt, om dessa mindre marker skulle ha lagts ihop med licensområdena. Det finns uppgifter om att ca 3 500 jägare skulle ha mist sina jaktmöjligheter, men det finns också andra undersökningar som visar att över 30 000 jägare skulle ha mist sina jaktmöjligheter. Oavsett vilka siffror som är riktiga var det ändå för oss helt omöjligt att acceptera det här förslaget, när vi visste att det gällde tusentals mindre markägare och marklösa jägare, som för det mesta består av människor som inte har råd att arrendera upp den areal som fordras för närvarande för att få ingå i ett licensområde och därigenom i fortsättningen också få möjlighet att jaga ett vuxet djur.

Det fanns också många andra skäl som talade emot en sådan här hård reglering av älgavskjutningen.

Ett mycket viktigt skäl – som inte framkommit tidigare i debatten – är att Sverige är älgstätast i världen. I Sverige har vi nästan hälften av världens totala älgstam, ca 45 %. Detta innebär att medan vi i Sverige skjuter 1 000 älgar skjuter man på samma areal i Amerika 11,45 älgar, i Ryssland 5,7 älgar, i Norge 200 älgar och i Finland 457 älgar.

År 1975, som var det sista år då vi hade allmän jakt med möjligheter att skjuta ett obegränsat antal djur på de mindre markerna under en kort jakttid som i allmänhet var på fyra dagar, var den totala avskjutningen i landet 51 596 älgar. När sedan den samordnade älgjakten infördes 1976, då avskjutningen på de mindre markerna begränsades till ett vuxet djur och en kalv, har det skett en explosionsartad ökning av älgstammen i landet. När avskjutningen var som störst jaktåret 1982 sköts det 174 709 djur i landet, alltså nästan en fyrdubbling på sju år. År 1985 var avskjutningen 128 000 djur; så det har ju skett en liten nedgång, men de här siffrorna visar ändå med all tydlighet att det inte finns någon anledning att ha den hårda reglering som ursprungligen föreslogs.

Ett av argumenten för att begränsa avskjutningen på de mindre markerna till endast kalvar var en produktionsanpassad avskjutning. Då skall man, fru talman, ha i minnet att de marker som är registrerade för generell tilldelning upptar en mycket liten andel av den totala jaktarealen eller endast drygt 4 %. På den här marken fälldes det under jaktåret 1985/86 knappt 5 000 älgar eller ungefär lika många som blev trafikdödade under samma år. De här siffrorna visar med all tydlighet att vad som skjuts på de här små markerna inte har någon som helst betydelse för älgstammens utveckling, utan älgstammens utveckling är helt beroende av avskjutningen på licensområdena, som motsvarar 96 % av den jaktbara arealen.

Jag är också helt övertygad om att skulle ursprungsförslaget ha gått igenom skulle det ha inneburit ett mycket kraftigt tryck uppåt på arrendepriserna, som redan i dag på många håll i landet är mycket höga.

Därför, fru talman, är det med tillfredsställelse man kan konstatera att utskottsmajoriteten har tagit intryck av de argument som har framförts i motionerna och under utskottsbehandlingen och nu föreslår att man på de generellområden som nu är inregistrerade även i fortsättningen skall få jaga ett vuxet djur, om man inte med hela sitt jaktlag kan bli ansluten till ett licensområde eller om praktiska möjligheter saknas att få marken ansluten till angränsande licensområde. Detta innebär att de jägare som i dag jagar på de mindre markerna även i fortsättningen skall få möjligheter att jaga ett vuxet djur. Det är jag personligen och mina medmotionärer mycket tillfredsställda med. På det sättet har våra motionskrav i allt väsentligt blivit tillgodosedda.

Mot den här bakgrunden vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på den här punkten.

Sedan några ord om den reservation som Arne Andersson i Ljung står som första namn under. Jag måste erkänna att den reservationen inte är särskilt intelligent skriven - den är alldeles för genomskinlig. När jag läste den kom jag att tänka på en liten älgjaktshistoria.

Det var en passkytt som inte heller var så intelligent. När drevkarlen kom sköt passkytten drevkarlen - men han sköt inte ihjäl honom. När passkytten kom fram till drevkarlen sade drevkarlen: Jag skrek ju och sade åt dig att jag inte var någon älg! Ja, men jag tyckte precis att du sade att du var en älg, sade passkytten. Det var en liten älgjaktshistoria. Arne Andersson i Ljung.

Det är ändå så, Arne Andersson, att om er reservation skulle bifallas, vilket jag hoppas inte blir fallet, så "blåser" ni de mindre markägarna på ett

vuxet djur. Ni "blåser" också de marklösa arrendatorerna som arrenderar små marker på ett vuxet djur. Det har med all tydlighet framgått av dagens debatt, och det klargör moderaters och folkpartisters syn på de mindre markägarna och de marklösa arrendatorerna.

Anf. 51 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Fru talman! Vi har rätt länge diskuterat olika sätt att jaga, så jag skall inte förlänga debatten på den punkten. Däremot vill jag säga att det av den historia som Olle Östrand berättade framgår med all önskvärd tydlighet vilket jägarförbund han tillhör och hur man jagar där.

Jag tänker beröra två frågor: dels bidraget till jägarorganisationerna, dels administrationen.

Jag har ingen invändning emot att Olle Östrand tycker att Riksjägarna skall ha ett bidrag för sin verksamhet. Det är fullt legitimt att ha den uppfattningen. Men det organisationsbidrag som Riksjägarna får är faktiskt det enda organisationsbidrag som utgår till jägarorganisationerna. Svenska jägareförbundet får inget bidrag, utan förbundet får ersättning för de uppdrag som fastlades i riksdagsbesluten 1938 och 1951. Förbundet får alltså ersättning för de tjänster det utför.

För att det inte skall råda osäkerhet om vad Jägareförbundets uppgift består i skall jag, fru talman, återge några rader ur utskottsbetänkandet.

"Svenska jägareförbundet biträder centralt och, genom sina länsjaktvårdsföreningar, regionalt myndigheterna med sakkunnigutlåtanden och sammanställningar av uppgifter som underlag för myndigheternas beslut."

– Bakgrunden till detta är de nyss nämnda besluten från 1938 och 1951.

"Till arbetsuppgifterna hör bl. a. att följa viltvårdens och viltstammarnas utveckling och sprida kännedom om denna utveckling genom upplysning, information och propaganda. Förbundet skall tillhandagå jägarna, den vilt- och naturvårdsintresserade allmänheten och andra intresserade med råd och upplysningar i jakt- och viltvårdsfrågor."

Det står vidare i betänkandet att föredraganden inte funnit anledning att ändra på den nuvarande administrationen. Skrivningen på den här punkten fortsätter med följande:

"Arbetsfördelningen mellan å ena sidan myndigheterna, dvs. i första hand naturvårdsverket och länsstyrelserna, och å andra sidan frivilligorganisationerna bör ske efter samma principer som hittills. Det innebär att Svenska jägareförbundets ansvar för jakten och den praktiska viltvården har sin grund i att förbundet organiserar en stor del av landets jägare. Förbundets personal förutsätts lämna råd och upplysningar om viltvård och jakt till myndigheter, företag, organisationer och enskilda. Även andra arbetsuppgifter av samma karaktär kan ingå i förbundets verksamhet. Däremot bör det endast undantagsvis, och då med särskilt lagstöd, bli fråga om att uppdra åt förbundet att fullgöra någon myndighetsutövning, dvs. besluta i ärenden som rör förmåner och skyldigheter för enskilda och organisationer."

Detta sagt, fru talman, för att det klart skall framgå att de relativt stora summor som Jägareförbundet får är en ersättning för det uppdrag förbundet har och ingenting annat.

Anf. 52 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag kan upplysa Arne Andersson i Ljung om att jag inte är ansluten till Jägarnas riksförbund. Jag kan samtidigt upplysa honom om att jag är dubbelansluten till Svenska jägareförbundet. Det är nämligen den enda organisation i det här landet där kollektivanslutningen fungerar vattentätt. Man kan t. o. m. bli kollektivansluten två gånger. Det är jag, beroende på att jag tillhör två olika jaktvårdsområden.

Det jag anser vara fel med jaktens administration är att en intresseorganisation som Svenska jägareförbundet samtidigt skall fullgöra en myndighetsutövning. Det är vad som i realiteten sker i dag. Den enda expertis som länsstyrelserna har att tillgå är ju de jaktvårdskonsulenter som med statliga medel avlönas av Svenska jägareförbundet. Då måste det riktiga enligt mitt sätt att se vara att dessa jaktvårdskonsulenter knyts direkt till länsstyrelserna och att båda jägarorganisationerna får uppträda som intresseorganisationer för jägarna i vårt land. Då får vi bort den koppling till myndighetsutövning som Jägareförbundet nu har och som jag anser vara fel.

När det sedan gäller de mindre markägarnas möjligheter att jaga står det följande i reservationen: "Jaktmarker i storleksordningen 50–99 ha skulle i ett sådant system tilldelas ett vuxet djur på en treårsperiod. De minsta områdena bör ges en minimitilldelning av en kalv om året."

Detta innebär ju i klartext, Arne Andersson, att alla markägare som har mindre än 50 hektar och alla arrendatorer som arrenderar mindre än 50 hektar i framtiden skall få skjuta bara kalvar. Så är förhållandet. Erkänn det, Arne Andersson! Jag har visserligen ingen högre skolutbildning, men läsa innantill kan jag. Och jag tror att jag också kan dra de rätta slutsatserna. Det är därför jag är så tillfredsställd med *utskottsmajoritetens förslag*. Det tillgodoser de mindre markägarnas och de marklösa jägarnas intressen. Det högaktar jag utskottsmajoriteten för.

Anf. 53 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Fru talman! Olle Östrand är en djärv man. Han vidgick att det kunde brista i kompetens, men väl inte i förmågan att läsa innantill. Vi har nu svart på vitt på att det är litet tveksamt också med det sistnämnda.

Om Olle Östrand läser vad som står i reservationen kan han nämligen konstatera att detta bygger på en viss grundförutsättning – jag har redogjort för denna tidigare, men då hade Olle Östrand kanske inte tillfälle att vara närvarande i kammaren. Det är så – t. ex. i vissa kretsar i södra Älvsborgs län, som jag känner mycket väl till – att den lägsta ettårslicensen går ut vid markområden på 100 eller 110 och i något enstaka fall vid områden under 100 hektar. Med en treårslicens blir det fråga om ungefär 30, eller 33–35, hektar. Alltså har Olle Östrand läst fel. Jag tycker att vi kan släppa den debatten. Vill man inte förstå vad det handlar om, då är det ingen idé att fortsätta den.

Så till frågan om kopplingen till myndighetsutövning. För att vi inte skulle behöva föra en onödig debatt om detta läste jag alldeles nyss upp vad utskottet har sagt i den frågan. Inte heller detta är det någon idé att fortsätta att diskutera, om läskunnigheten inte fungerar bättre än den gör hos Olle Östrand.

Anf. 54 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag är, Arne Andersson i Ljung, ingen djärv man utan en väldigt försynt man. Men ibland blir man litet förgrymmad, t. ex. när någon som nu Arne Andersson säger en sak i reservationen - jag kan i alla fall läsa innantill, och det gjorde jag i min förra replik - och sedan i debatten försöker hävda att det är något helt annat han menar. Då måste man till slut ta fasta på vad som står i den skrivna reservationen. Där har ni inte ett dugg till övers för de mindre markägarna och de marklösa jägarna. Det är sanningen, Arne Andersson.

Till sist, fru talman, är jag fullständigt övertygad om att om vi kan få en majoritet i riksdagen för det förslag som utskottsmajoriteten har kommit fram till, då får vi en bra älgjakt i fortsättningen, där även de mindre markägarnas och de marklösa jägarnas behov blir tillgodosedda.

Anf. 55 INGELA GARDNER (m):

Fru talman! Det är inte så lätt för en icke-jägare att begripa sig på den här älgjaksdebatten, som får känslorna att svalla så mycket. Men det finns en annan fråga som också fått känslorna att svalla ganska mycket, och det är den jag tänker beröra här. Det gäller regeringens förslag att hundar skall hållas kopplade under tiden den 1 mars till den 20 augusti.

Ingen av alla dem som har haft kritiska synpunkter på detta förslag har haft några invändningar mot syftet. De allra flesta människor i vårt land har mycket klart för sig att man just under denna tid måste uppträda mycket hänsynsfullt i naturen för att inte störa eller skada viltet.

För de flesta är vår unika allemansrätt något som har bidragit till att väcka stor respekt för och djup kärlek till naturen. Möjligheten att fritt vistas i naturen är för många ett omistligt värde, och det är alldeles klart att allemansrätten inte får missbrukas, att den förutsätter ett hänsynsfullt umgänge med naturen vare sig man vistas i naturen med eller utan hund.

De som har varit kritiska mot regeringens förslag har därför ifrågasatt om man verkligen skall behöva gå så drastiskt fram att man inför ett koppeltvång under en viss tid av året. Kritikerna menar att förslaget innebär ett generellt underkännande av Sveriges alla hundägare och att det faktiskt inte finns någon grund för ett sådant underkännande. Man har också pekat på att förslaget tycks utgå ifrån att alla hundar är jakthundar och att ett koppeltvång skulle kräva mängder med undantag - sannolikt ganska svårkontrollerade undantag. Slutligen har man talat om hundens behov och möjligheterna att rasta hunden på ett vettigt sätt som ännu ett skäl att vara kritisk mot förslaget.

Därför har bland andra Jens Eriksson och jag motionerat om att jaktlagen inte skulle skärpas på detta sätt. Regeringen har inte heller visat att det finns behov av en sådan skärpning. Vi vet att det bland alla hundratusentals hundägare finns ett fåtal som inte uppträder i naturen på det sätt en ansvarskännande hundägare bör göra. Men det beteendet kommer man inte åt genom att tvinga alla att hålla sina hundar kopplade, även när de uppfattar det som ett orimligt och onödigt krav. Här måste man i stället sätta in mer information om vad umgänget med naturen kräver.

Man skall enligt min mening inte införa lagar som en bred allmänhet uppfattar som orimliga. Det leder till bristande efterlevnad, men framför allt

kan det leda till att respekten för lagstiftningen över huvud taget undermineras.

Jag är naturligtvis mycket glad över att utskottet inte har följt regeringens förslag utan lyssnat till motionärerna och till den opinion som har väckts med anledning av förslaget. Den lösning som utskottet har stannat för känns rimlig och tillgödoser intentionerna i vår motion. Under den aktuella tiden skall enligt förslaget hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att löpa lösa i marker där det finns vilt.

Detta förslag, som inte underkänner människors förmåga att ta ansvar, bör ge ett tillfredsställande skydd för det vilda, samtidigt som det inte tvingar ansvarskännande hundägare till ett beteende som de inte finner förenligt med hundens behov.

Anf. 56 WIGGO KOMSTEDT (m):

Fru talman! Det har redan sagts mycket i debatten om förslaget till ny jaktlag, och därför skall jag inte ta många minuter av kammarens tid i anspråk.

I motionen Jo702 har jag yrkat avslag på hela förslaget, dvs. yrkat att nuvarande förhållanden skall kvarstå. Med detta yrkande vill jag liksom en del andra talare i debatten värna om den lille enskilde markägaren. I min ideologiska uppfattning finns det inte något större utrymme för det kollektiva. Därför vill jag inte heller fösa samman ett antal markägare och tvinga in dem i ett jaktlag för att de skall få lov att jaga älg på sin mark. Inte heller vill jag med utgångspunkt i och erfarenhet av det politiska livet här utlämna de mindre markägarna till en subjektiv bedömning från några byråkrater hos våra myndigheter och låta dem avgöra markområdets storlek och vilken tidsperiod som skall gälla för att man skall få lov att skjuta ett vuxet djur.

Jag kan inte stödja vare sig propositionen, utskottsmajoritetens förslag eller reservationen. Det är egentligen förvånande att man har kommit fram till att en ny ordning måste till som helt och hållet drabbar de små markägarna; de kommer att utlämnas till denna bedömning.

Om två dagar är det första maj. Jag hoppas verkligen att de socialdemokrater som deltar i dagens omröstning om jaktlagen inte går med i några förstamajtåg, där det finns plakat som talar om solidaritet, jämlikhet och om att man värnar om den lilla människan. I dag tar man bort ytterligare en rättighet för de små i samhället, de små markägarna. Men man börjar vänja sig vid vad socialdemokratisk jämlikhet innebär.

Jag yrkar härmed bifall till motionen Jo702.

Anf. 57 ANDERS ANDERSSON (m):

Fru talman! En något välvilligare skrivning från utskottet hade förhindrat mig från att gå upp i talarstolen och ta kammarens tid i anspråk. Nu måste jag tyvärr göra det. Jag har tillsammans med min bankkamrat Karl Björzén i motionen Jo115 yrkat att man skulle få fortsätta med den reglerade älgjakten i Västmanlånd såsom den har bedrivits under ganska många år. Vi har i motionen anfört att det kunde vara en bra parallell till det nya system som man nu vill införa.

Det var väl inte helt självklart att motionen skulle vinna gehör, men det

finns anledning att verkligen fundera över vad utskottet har sysslat med. Det frågar man sig efter att ha lyssnat på Jan Franssons yttranden i kammaren vid flera tillfällen i dag. Han har inte bara vid ett utan vid många tillfällen sagt att utskottsmajoriteten anser att varje län har kapacitet och förmåga att självt avgöra hur man där efter sina egna förutsättningar vill ordna sin älgjakt. Jag vet inte om det är uttalanden av det slaget som ligger till grund för det ringa intresse som min motion har rönt i utskottet. När man läser utskottsbetänkandet blir man något förvånad: inte en rad, icke en stavelse som motivering till att utskottet avstyrker denna motion. Det är kanske utskottets rättighet att vara så nonchalant mot en motionär, men jag tycker att det hade varit på sin plats att åtminstone på någon liten rad förklara varför man avstyrker denna motion från Västmanland. Det är nämligen så att motionen bygger på ett enhälligt uttalande från länsstyrelsen i Västmanland, att man vill ha den typ av älgjakt som vi tidigare har haft. Eftersom Jan Fransson ändå förespråkar att varje län bör ha kapacitet och möjlighet att självt avgöra hur man vill ordna sin älgjakt, hade det varit åtminstone någon konsekvens om man hade sagt någonting om detta i skrivningen. Men icke en rad står det.

Jag frågar mig: Har utskottet över huvud taget tagit del av remissvaren på jakt- och viltvårdsberedningen? Där finns hela yttrandet från Västmanland, men det har man tydligen inte brytt sig om att titta över.

Vi har dessutom tagit upp hela frågan om huruvida registreringen och den utökade verksamheten för älgjakten kommer att vara förenade med kostnader. Om man läser s. 42 och 43, finner man ingenting som styrker vad Jan Fransson sagt om att man vill lämna över till länen själva att bestämma om sin älgjakt i så stor utsträckning som han vill göra gällande. Det enda man över huvudet taget kan konstatera i betänkandet där länen får vara med och bestämma står på s. 2: "Länsstyrelserna skall i fortsättningen själva svara för att ersättningen för vissa viltskador finansieras med avgifter som betalas för vilt som fälls." Det var den frihet som Jan Fransson menade att varje län skulle ha när det gäller älgjakten.

Anf. 58 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Det är en sak jag skulle vilja rätta till innan debatten tar slut. Från folkpartiets sida har man gång på gång sagt att de som vill ha särskild licens måste stå med mössan i hand varje år och be om detta, men det är fel. I utskottets betänkande står det på s. 42:

"Det ligger i sakens natur att förutsättningarna för registrering av ett licensområde kan komma att förändras. Det bör därför finnas möjlighet att låta ett beslut om registrering gälla för begränsad tid eller tills vidare. Härigenom kan anslutnings- och samverkansfrågorna bli föremål för en fortlöpande uppmärksamhet. Detta bör gälla för samtliga typer av licensområden."

För det första är alltså talet om att man skulle be om sin särskilda licens varje år helt gripet ur luften. För det andra är det både nuvarande generelljägare och nuvarande licensjägare som då och då måste be om förnyat tillstånd. För det tredje vet jag inte vad det är för bönder och jägare som Lars Ernestam känner, men jag har levt hela mitt vuxna liv bland dessa yrkeskategorier, och när de gör upp med varandra om olika kontroversiella

ting sker inte det med mössan i hand innanför köksdörren, utan det sker man mot man vid gårdsgården eller kaffebordet.

Prot. 1986/87:113
29 april 1987

Jaktlag, m. m.

Anf. 59 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Fru talman! Jag har i denna debatt över huvud taget inte talat om att stå med mössan i hand. Jag tror Anna Wohlin-Andersson i det sammanhanget, som man brukar säga, talar litet i nattmössan.

Vad jag har sagt är att den enskilde lille generelljägaren måste ödmjukt fråga de stora markägarna om han skall få fortsätta att jaga ensam. Detta framgår klart av de fem kriterierna, som jag har velat få belysta men som ingen av majoritetens företrädare har lyckats beskriva eller motivera för mig här i dag.

Anf. 60 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Helt kort till Lars Ernestam: Gå och läs protokollet när det kommer! Uttrycket att stå med mössan i hand har förekommit två eller tre gånger.

Anf. 61 Statsrådet ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Det lagförslag som nu har diskuterats i snart fyra timmar har som utgångspunkt den starka kopplingen mellan jakt, viltvård och naturvård. Så här i debattens sista skälvande minut finns det naturligtvis inte särskilt mycket att tillägga. Jag har begärt ordet för att få säga att det alltid är svårt just på jaktens område att ta fram lösningar som tillgodoser alla de intressen och synpunkter som finns. På få områden är det känslomässiga engagemanget så starkt som just i fråga om jakt, det har inte minst dagens debatt visat.

Så mycket mer glädjande tycker jag därför det är att utskottets skrivning har kunnat få en så pass bred uppslutning. Jag tror det ligger ett värde i detta. Jag vill, fru talman, passa på tillfället och tacka utskottet för det arbete man har lagt ned för att skapa denna breda enighet. Jag vet att det ligger tålmodigt arbete under lång tid bakom detta, och jag tycker att man har uppnått ett bra resultat, som bör kunna tillgodose olika intressen – ett bra förslag från jakt- och viltvårdens synpunkt.

Anf. 62 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Får jag säga till statsrådet Ulf Lönnqvist som jag sade i början av mitt anförande: Mycken vrede och mycket engagemang hade kunnat ägnas åt någonting annat om vi hade fått ha kvar den nuvarande jaktordningen.

Sedan vill jag be Lars Ernestam om ursäkt – det var inte han som sade det där om att stå med mössan i hand.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 5 (frilevande vildsvin)

Utskottets hemställan bifölls med 268 röster mot 33 för reservation 1 av Lennart Brunander och Karl-Anders Petersson. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (ersättning för viltskador m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 150 för reservation 2 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 10 (älgjakten m. m.)

Hemställan

Först biträdde hemställan i reservation 4 av Arne Andersson i Ljung m. fl. i motsvarande del – som ställdes mot *dels* utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till hemställan i motion Jo128 av Alf Svensson. *dels* motion Jo702 av Wiggo Komstedt – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 196 röster mot 109 för hemställan i reservation 4 av Arne Andersson i Ljung m. fl. i motsvarande del. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 219 röster mot 37 för utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservation 3 av Lennart Brunander och Karl-Anders Petersson. 55 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 12 (skyddsjakten på säl)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 49 för reservation 5 av Jens Eriksson m. fl. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 16 (prisutvecklingen på jakträttsupplåtelse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (förbud mot anbudsförfarande m. m. vid jakträttsupplåtelse)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 18 för reservation 7 av Jan Jennehag. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 18 (besittningsskydd m. m. för nyttjanderättshavare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (viltforskningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (bidrag till jägarorganisationerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motionerna Jo784 av Olle Östrand i motsvarande del. Jo785 av Christer Nilsson och Jo792 av Anna Wohlin-Andersson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (vissa finansieringsfrågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

6 § Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1986/87:15 om anslag till SJ-koncernen, m. m. (prop. 1986/87:100 delvis).

Förste vice talmannen meddelade att detta betänkande samt socialutskottets betänkande 22 – som föredragits vid kammarens arbetsplenum fredagen den 24 april – skulle avgöras i ett sammanhang när debatten i båda dessa betänkan den var avslutad.

Först fortsattes behandlingen av socialutskottets betänkande 22 om anslag till socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik.

Socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik (forts. från prot. 110)

Anf. 63 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Vid den debatt kring socialutskottets betänkande om anslag till socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik som avbröts fredagen den 24 april företräddes vi moderater av Blenda Littmarck. Hon har inte möjlighet att i dag följfölja den debatten.

Fru talman! Jag vill därför nu när debatten återupptas göra några kommentarer till det redan sagda.

Det står klart att alkohol- och narkotikamissbruket är vårt största sociala och medicinska problem. Skadeverkningarna är inte bara allvarliga för den enskilde missbrukaren, utan drabbar också familj, omgivning och samhälle. Sjukvårdens kostnader för vård av t. ex. alkoholrelaterade sjukdomar torde röra sig om mångmiljardbelopp årligen. Antalet storkonsumenter beräknas till 300 000, och de flesta av dem har eller kommer att få stora problem.

Fru talman! Från moderat sida poängterar vi vikten av att de åtgärder som beslutas på det alkoholpolitiska området uppfattas positivt av allmänheten. Som politiker måste vi känna allmänhetens stöd och förtroende för beslut som fattas. Eljest blir resultatet magert eller ett slag i luften.

I socialutskottet är vi i stort överens om det angelägna i en bred kampanj, som syftar till att ge upplysning och kunskap om den verklighet och de faror som hotar människor som inte kan hantera alkohol eller kan ta avstånd från narkotika.

Vi moderater kräver därför, vilket tidigare framhållits, en snabb och effektiv kampanj för att åter, särskilt bland de unga, väcka uppmärksamhet om alkohol och drogers negativa effekter. Det gäller att bilda opinion mot droger för att rädda allt fler från social misär och olycka.

Fru talman! Evert Svensson sade i fredagens debatt att alkoholnämnden genom en särskild beredningsgrupp nu förbereder en omfattande kampanj som riktar sig just till ungdomen. Dessutom förbereds ett sammanträffande mellan riksdagsledamöter och ungdomar vid vilket man skulle diskutera

drogfrågorna. Vi välkomnar detta, Evert Svensson. Jag vill dock fråga: När kommer sammanträffandet med ungdomarna och när förväntas kampanjen starta?

Evert Svensson frågar vidare vad syftet är när vi moderater yrkar avslag på förslaget om statsbidrag på nästan 1 miljard kronor till missbrukarvården, och sedan söker han ifrågasätta vår positiva inställning till de insatser som frivilligorganisationerna, bl. a. LP-stiftelsen, gör i detta sammanhang.

Fru talman! Vi föreslår att huvuddelen av statsbidraget under några år skall avvecklas. Men som garanti för att ideell och annan enskilt bedriven vård även på sikt skall finnas kvar vill vi ha ett betydande belopp kvar för detta. Evert Svensson har använt fel siffra. Vi föreslår att statsbidraget skall minskas med ca 375 miljoner under innevarande budgetår.

Vi menar, Evert Svensson, att vi måste begränsa de specialdestinerade bidragen till kommunerna, då statens ekonomi är sämre än kommunernas. Principiellt är det riktigt att de som beslutar om vård också finansierar den. Vi tror att kommunerna klarar uppgiften utan att det skall leda till ökade problem för dem som behöver vård. Socialdemokraterna är själva inne på linjen att minska de specialdestinerade bidragen numera. Det har redan skett, t. ex. då det gäller skoltandvården, och det utan katastrof. Statsrådet Holmberg har också aviserat den färdriktningen även på andra områden. Nu vill jag, fru talman, fråga Evert Svensson: Är det någon skillnad på effekterna om vi moderater föreslår minskade statsbidrag eller om socialdemokraterna gör det?

Då det gäller frivilligorganisationerna, t. ex. LP-stiftelsen, och bidragen till dem vill jag framhålla deras banbrytande och framgångsrika arbete för alkohol- och narkotikaskadade. Därför vill vi moderater öka stödet till dessa, vilket framgår i reservation 5.

I övrigt vill jag yrka bifall till samtliga reservationer under vilka moderata namn finns tecknade.

Anf. 64 STINA GUSTAVSSON (c):

Fru talman! Med all respekt för Evert Svenssons personliga engagemang i nykterhetspolitiska frågor vill jag säga att det var ett blekt försvar för regeringspolitiken han mobiliserade när vi förra veckan började behandlingen av socialutskottets betänkandé. Evert Svensson räknade upp ett flertal organisationer som gör ett förtjänstfullt arbete, och det tycker jag också att de gör. Han hänvisade till ett sammanträffande mellan riksdagsledamöter och ungdomar. Vidare nämnde han socialtjänsten. Men det räcker inte med att fortsätta den hittillsvarande upplysnings- och informationsverksamheten om alkohol och droger. Vad vi behöver är en snabb och effektiv informationskampanj som vänder sig till alla. Det är bra att en ungdomskampanj börjar se dagens ljus, men den stora allmänheten måste också påminnas om vad som händer och uppmanas att ta sitt ansvar, inte minst när det gäller att påverka barns och ungdomars attityder.

Jag nämnde i mitt tidigare inlägg i denna debatt den årliga undersökning som SIFO utför, och som nu redovisats för år 1986. Den har utförts bland ungdomar mellan 12 och 24 år. För andra året i rad redovisas en ökning av

alkoholkonsumtionen. Orsaken sägs vara att starkölskonsumtionen har ökat med 28 % under 1986, jämfört med året innan. Den ökande alkoholkonsumtionen bland ungdomar talar sitt tydliga språk och ger riksdagen all anledning att i dag göra en beställning till regeringen om en omfattande informationskampanj, att utföras tillsammans med folkrörelserna i enlighet med vad vi från centern hävdar och som även krävs i reservation nr 1.

Det är enligt vår uppfattning inte enbart till ungdomar som informationskampanjer av detta slag skall vända sig. Här är det fråga om att göra hela svenska folket uppmärksamt på en mycket allvarlig fråga. Alkoholens tillgänglighet har också, Evert Svensson, ett direkt samband med alkoholskadorna. Riksdagen har genom 1977 års alkoholpolitiska beslut angett sin målsättning, nämligen en minskning av alkoholkonsumtionen. Vi vet att från 1974 till 1975 minskade den öppna konsumtionen. De tendenser som i dag dess värre tyder på en ökning måste vi riksdagsledamöter ta på verkligt allvar.

Anf. 65 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Jag begärde replik därför att Evert Svensson i sitt anförande i fredagens debatt förbigick de frågor jag tog upp, bl. a. frågorna om den legala narkotikan och om prostitutionen. Båda de här frågorna är alldeles för allvarliga för att den som företräder utskottet skall kunna smita undan en debatt om dem. Dessutom brådskar det med åtgärder på dessa två områden.

För närvarande är det, som jag sade i mitt anförande i fredags, fullt möjligt att både tillverka och sälja kemiskt knark i form av s. k. designade droger utan att det är straffbart. Det visar en dom som avkunnades förra året. Då beslagtogs man en narkotikaliknande drog som heter MDMA. Den kallas i Stockholm också för Ecstasy. Man beslagtogs drogen och försökte att få dem som hade haft kontakt med den dömda. Men i detta mål frikändes de som hade haft drogen om hand, därför att domstolen inte ansåg sig ha bevis för att detta var knark i narkotikastrafflagens mening. Det är orsaken till att vpk kräver en förändring av definitionen av knark. De beslagtagna tablettorna lämnades t. o. m. tillbaka till de båda åtalade.

Jag tycker inte att detta är ett rimligt förhållande. Jag hoppas verkligen att Evert Svensson håller med mig om att det är orimligt att vi skall ha det på det här sättet. De här drogerna är billiga att framställa, och vinsterna blir följaktligen enorma. Det finns tillräckligt många skrupelfria människor för att de designade drogerna också skall bli en lönsam marknad i vårt land, precis som de är i USA. Vi kommer några år efter, men vi når i alla fall samma punkt som man har gjort i USA.

Det behövs mikroskopiska doser för att åstadkomma ett rus med de designade drogerna. Mindre än 1 mikrogram, en miljondels gram, behövs. 300 000 doser får plats i en vanlig tablett som inte är större än en vanlig magnecyl. Då förstår man dimensionerna på problemet. Åtminstone detta borde bita på Evert Svensson, så att han i varje fall har några argument att komma med i debatten framöver. Jag tycker att Evert Svensson borde erkänna att detta är ett problem och att det är ett problem som vi måste ta itu med. Vi kan inte skjuta den här frågan framför oss. Vi har gjort det några år, men nu visar den avkunnade domen att något måste göras.

Det finns och här funnits bra projekt för att motverka prostitutionen, och dem vill jag stödja. De visar hur stort behovet är av en uppsökande och stödjande verksamhet för att få bukt med prostitutionen. Man kan göra det lätt för sig, som utskottet har gjort i sina skrivningar i år och även förra året, genom att hänvisa till socialtjänsten. Men socialtjänsten med sina knappa resurser, både när det gäller personal och på annat sätt, kommer inte att klara av detta stora och svåra problem. Därför behövs det mera övergripande insatser på det här området.

Fru talman! Jag yrkar igen bifall till vpk-reservationerna till detta betänkande.

Anf. 66 EVERT SVENSSON (s):

Fru talman! Som framgår av andra inlägg är detta faktiskt en replikväxling från i fredags. Det begärdes replik på mitt anförande, och de replikerna återkommer nu i anförandeform. Jag skall göra mitt inlägg relativt kort. Vi har i utskottet sagt vad som behöver sägas, men några kommentarer kan vara nödvändiga.

Ingvar Eriksson frågade mig när kampanjen kommer. Sammanträffandet med riksdagsledamöterna är planerat till oktober, då vi kommer tillbaka hit. Exakt dag har inte fastställts. Den arbetsgrupp som Anna Lindh är ordförande för planerar ungdomskampanjen, och den är alltså på gång. Jag tror inte att vi i riksdagen kan göra något ytterligare för att påskynda det arbetet.

Jag anser också att det är alarmerande att alkoholkonsumtionen nu synes öka igen. Jag menar att det är fullständigt nödvändigt att ha hög beredskap. Det mål som vi har satt oss före att nå, nämligen att sänka alkoholkonsumtionen med 25 % fram till år 2000, måste vi ta på djupaste allvar. Vi måste se varje år, för att inte säga nästan varje månad, om konsumtionen går åt det hållet. Hög beredskap är nödvändig. Jag tycker att vi har den beredskapen i de organ som finns och framför allt i regeringen, som har att handla i dessa frågor. Detta var också ett svar till Stina Gustavsson i detta avseende.

Jag tog upp den mer kontroversiella frågan om statsbidragen. Vi kan föra ett långt resonemang om huruvida statsbidrag skall vara specialdestinerade eller inte. Vi diskuterar för närvarande denna fråga i socialberedningen. De schablonbidrag som utbetalas tycks nämligen ha resulterat i att man inte får de resurser som man behöver för insatser med anledning av det tunga drogmissbruket. Vårdresurserna kommer i stället till användning för de lättare fallen. Antalet ansökningar och beslut om vård enligt LVM har ökat, men resurserna på detta område har minskat.

Jag sade i mitt inlägg i fredags att detta är ohållbart. Vi måste fråga oss om statsbidraget har haft den verkan som vi avsett. Man bör så fort som möjligt undersöka detta. Herr Eriksson kommer på denna punkt fram till att vi mer än för närvarande skall öronmärka statsbidragen. Man måste dock vara flexibel. Vad som är viktigt är att vårdresurserna används där det är avsett att de skall användas.

Jag vill sammanfattningsvis säga att jag tycker att moderaterna för en tvetungad debatt när de vill ta bort statsbidraget. Jag använde i mitt tidigare inlägg "tvåårssiffran". I motionen och i reservationen uppges att man nu vill

ta ett första steg. Sammantaget är det fråga om över 800 miljoner, även om man nu bara vill gå halva vägen.

Inga Lantz! Jag tror faktiskt att man måste lita på att socialtjänsten går in. Men vi vet alla att aidsdelegationen arbetar och att prostitutionen i mycket hög grad hör ihop med aidsfrågan. Därför är det viktigt att man i delegationens arbete också tar upp prostitutionsfrågan. Men vi kan inte fränkänna socialtjänsten huvudansvaret i detta sammanhang.

När det gäller narkotikan har vi ju den modellen att socialstyrelsens läkemedelsavdelning följer utvecklingen samt analyserar och begreppsbestämmer drogerna. Det är den som beslutar om huruvida en drog skall klassas som narkotika eller inte. Jag tror inte att vi kan gå ifrån den modellen.

Anf. 67 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Vad först gäller prostitutionen säger Evert Svensson att vi skall lita på socialtjänsten och att det är den som skall vara huvudansvarig för insatserna. Visst kunde man önska att vi kunde lita på socialtjänsten, men vi vet att denna i dag inte har resurser för att klara de mycket stora insatser som behövs för att stoppa prostitutionen, och det gäller oavsett hur mycket av aids eller av missbruk som förekommer. Regering och riksdag bör därför ta ett övergripande ansvar för stödinsatser på det här området.

I de projekt i Malmö, Göteborg och Stockholm som jag har redovisat framkommer vidare att det stora problemet inte är missbruk bland de prostituerade, utan att den stora gruppen utgörs av tillfällighetsprostituerade. När det gäller definitionen av narkotika visar den utveckling vi har haft, den dom som fällts och det som vi vet från USA att någonting behöver göras. På socialstyrelsens läkemedelsavdelning diskuterar man inte dessa frågor, utan de ämnen det gäller är fortfarande tillåtna i Sverige. Det finns legalt knark i Sverige, och jag vädjar till kammaren och till utskottet att man skall börja ta itu med detta. Vi måste ändra riktlinjerna för narkotikaklassning så, att de här drogerna, som är mycket farligare än vanligt knark, kommer in under narkotikadefinitionen.

Detta är inte ett alldeles lätt arbete, men det måste påbörjas, och en utredning måste tillsättas. Jag tycker också att man som utgångspunkt kunde ha det som brottsförebyggande rådet har föreslagit. Detta har nämligen varit inne på dessa frågor. Ännu har dock inget beslut fattats, men att det brådskar med ett sådant tycker jag framgår av de anföranden som vi har hållit i frågan om narkotikadefinitionen.

Anf. 68 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag fann att Evert Svensson inte svarade på frågan om det är någon skillnad mellan förslag från socialdemokrater resp. från oss moderater vad gäller minskningar av statsbidragen. Jag tar det till intäkt för att det inte är någon sådan skillnad. Möjligen kan det, för närvarande, vara den skillnaden att socialdemokraternas förslag kan få direkt genomslag därför att socialdemokraterna har regeringsansvaret.

När det sedan gäller kommentarerna från Evert Svensson till ökningen av alkoholkonsumtionen håller jag med om att den är alarmerande. Det är därför viktigt att man snabbt kommer i gång med varnande information för att komma till rätta med situationen.

Evert Svensson säger att beredskapen är god. I så fall skulle vi egentligen redan ha varit i gång med den informationen. Det är dock bättre sent än aldrig. Vi skall med intresse delta i kampanjen och i de diskussioner som skall komma i gång i höst.

Evert Svensson säger vidare att vi för en tvetungad debatt. Vi hävdar att kommunerna står nära problemen och känner dem bäst och att de därför också bäst bör kunna klara ut vilka alternativ som skall komma till användning för att ge bästa tänkbara vård åt dem som har bekymmer, så att de får möjlighet till rehabilitering. Vi vill utnyttja alla goda krafter i detta sammanhang, också enskilda organisationer. Det finns även anledning att uppmuntra och stödja sådana nya vårdinriktningar som t. ex. LP-stiftelsen sedan länge har praktiserat och som nu växer upp runt omkring i vårt land. Då tror jag att vi får ut mycket mera av positiv vård och kan hjälpa många människor till ett gott och lyckligt liv i framtiden, till gagn och glädje också för deras anhöriga.

Anf. 69 EVERT SVENSSON (s):

Fru talman! För att det inte skall bli något missförstånd vill jag, med risk att vara övertydlig, säga att vi självfallet har en gemensam syn på de enskilda organisationerna. Jag hoppas att det inte anses vara att skvallra i skolan om jag säger att socialberedningen, i vars direktiv ingår att behandla denna fråga, har mycket ingående skrivningar på denna punkt. Det problem som jag tar upp på denna punkt är att de allra svåraste fallen i stort sett lämnas utan vård.

Vad gäller förhållandena på Island kan jag nämna att den s. k. Hazelden-modellen, även kallad Minnesota-modellen, där utvecklats till en formlig folkrörelse över hela landet. Vi tyckte att detta var utomordentligt bra. Den nödvändiga efterbehandlingen genomfördes med hjälp av s. k. AA-grupper, som växer upp också här i vårt land. Men vi upptäckte att det också på Island fanns grupper utanför vården. Det är därför nödvändigt att se upp med detta.

Huvudfrågan i det som Ingvar Eriksson tar upp beträffande statsbidragen är om vi inom socialdemokratin har olika åsikter om dessa statsbidrag. Är det bra med specialdestinerade statsbidrag i vissa fall men inte i andra? På den frågan skall jag svara ja. Så är det faktiskt. Om man ser att utvecklingen går åt fel håll, måste man använda statsbidragen i korrigerande riktning. Vi anser därför att man inte skall dra in statsbidragen på drogområdet utan vill ha dem kvar. Jag har här också antytt att man kanske bör justera dem på så sätt att kommunerna bygger ut vården för de allra svåraste fallen.

Anf. 70 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag välkomnar beskedet att socialdemokraterna tydligtvis nu i större utsträckning vill ställa upp för enskilt bedriven vårdverksamhet – det är ju i stor utsträckning vad som sker när det gäller missbrukarvården, och jag hoppas att vi framöver gemensamt kan arbeta för en utveckling i den riktningen.

När det gäller statsbidragen säger Evert Svensson att om det går fel måste man kunna ändra sig. Det är självklart att man kan ändra sig om det går snett. Jag vidhåller ändå uppfattningen att vi ute i kommunerna har en sådan

kompetens, insyn och kännedom om de svåra fallen att vi på ett snabbare sätt kan komma de människor till hjälp som har problem och som kan få ännu större problem om de inte får den hjälp som behövs. Vi har alla ett ansvar för det, och från moderat sida är vi alltid beredda att ställa upp för den lilla enskilda människan, om han eller hon får problem. Jag tror inte att det föreligger några större meningsskiljaktigheter mellan oss när det gäller just ambitionen att göra någonting för de människor som drabbas på det här området.

Anf. 71 EVERT SVENSSON (s):

Fru talman! Bara ett litet enkelt konstaterande. Direktiven att ta upp stödet till de frivilliga organisationerna fick socialberedningen i form av tilläggsdirektiv från Gertrud Sigurdsen när hon hade blivit socialminister. Det var alltså ett initiativ från en socialdemokratisk regering. Vi är ju eniga på den punkten, men jag ville ändå påpeka detta.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om trafikutskottets betänkande 15.)

Kammaren övergick till att debattera trafikutskottets betänkande 15 om anslag till SJ-koncernen. m. m.

Järnvägspolitiken

Anf. 72 ROLF CLARKSON (m):

Fru talman! Jag skall börja med att inför kammaren i kronologisk ordning redogöra för vad jag skulle vilja kalla för järnväglitania här i riksdagen.

1979 fattades det trafikpolitiska beslut som till stor del var ett järnvägspolitiskt beslut. 1980 fick vi den s. k. strukturplanen för SJ, som garanterade affärsverket en i reala termer årligen med 5 % höjd investeringsvolym, för att SJ senast 1983/84 skulle gå ihop. Men redan 1982 stod det klart att det krävdes nya åtgärder. Man skrev ned statskapitalet med 1 000 000 000 och uppbyggnadskapitalet med 1 270 000 000. Sedan fick vi 1985 ett nytt järnvägspolitiskt beslut som innebar att man skrev bort kravet på förräntning av resten av statskapitalet och gick in för att i fortsättningen av SJ kräva förräntning bara av 80 % av investeringarna i infrastrukturen. Samtidigt har man hela tiden på olika sätt åstadkommit lättnader för SJ som affärsföretag.

Vi kan från moderat sida, fru talman, verkligen med all rätt säga: Vad var det vi sade? Varje gång detta har hänt har vi varnat för att de vidtagna åtgärderna kommer att bli otillräckliga och att SJ:s förluster kommer att stiga i accelererad takt. I år, 1987, sker en konkretisering och vidareutveckling av 1979 års trafikpolitiska beslut på kommunikationsdepartementet. Dessutom har SJ:s styrelse själv tillsatt vad vi kan kalla en krisarbetsgrupp för att se vad man kan göra för att få företaget på fötter.

I 1985 års trafikpolitiska beslut om järnvägarna uttalades det mycket klart och tydligt att SJ skulle drivas företagsekonomiskt. Det skulle ha ett förvaltningsbolag som skötte dotterbolagen, och av dotterbolagen och andra

rörelsegrenar inom SJ-koncernen skulle bara finnas kvar sådana som var naturliga komplement till statens järnvägar som järnvägsföretag. Vad skall nu hända? Nästa år får vi en ny järnvägspolitisk proposition, och om SJ:s styrelse blir något så när bönhörd avskiljs den del av företaget som arbetar med infrastrukturen till ett särskilt banverk. Det kan vi moderater gå med på för en övergångsperiod – banverkets anslag blir då i varje fall offentliga på ett helt annat sätt än de förstuckna subventioner som för närvarande utgår till statens järnvägar.

Men ett villkor för att upprätta ett särskilt banverk måste vara att företagets struktur också radikalt ändras. Vi anser från moderaternas sida att affärsverksformen är otidsenlig. Den är vidare olämplig om man vill ha en konkurrens på likvärdiga villkor. Det är alltför stor risk att ett företag som drivs i affärsverksform nonchalerar eller negligerar de förluster som uppkommer, eftersom ett affärsverk ju är en del av svenska staten – därför måste riksdagen alltid täcka de förluster som uppstår. Det är naturligtvis demoraliserande.

Vi kräver från moderat sida att den omstrukturering av statens järnvägar som nu måste ske bl. a. får till följd att man bolagiserar verksamheten i olika avseenden. Man kan tänka sig ett företag för persontrafiken, ett annat för godstrafiken, ett tredje för service, verkstäder och underhåll, och det kan finnas flera uppdelningar att göra. Man kan som en slutstation i det avseendet tänka sig att statens järnvägar blir ett rent lokägarföretag som säljer lokdragning till konkurrerande företag. Det skulle föra med sig konkurrens på infrastrukturen, vilket säkerligen skulle vara välgörande för dem som använder sig av SJ:s tjänster.

Det är svårt att sja om huruvida allt detta kan infrias. Det är i varje fall vår uppfattning att man skall gå så långt som det över huvud taget är möjligt för att säkerställa att SJ blir ett konkurrensdugligt, kommersiellt drivet företag. Om det infrias fruktar vi att det kommer att medföra förändringar i omfattningen av SJ:s verksamhet – vi tror att man utan vidare kan hävda att den "kostym" som SJ här är alldeles för stor och att man på olika sätt måste ändra formerna för SJ:s verksamhet, så att det kommersiellt, företagsekonomiskt drivna järnvägsföretaget i stort sett bara har sådan verksamhet som är företagsekonomiskt lönsam. Det betyder att AB Nya SJ skall driva sin verksamhet på de relationer där det finns gott om folk, där det finns en god chans att få verksamheten att gå ihop. Det betyder inte att vi behöver lägga ned en stor mängd banor. De kan säkerligen med stor framgång överlätas till enskilda intressenter som vill driva trafik på olika sträckor – det kan vara länshuvudmän, det kan vara kommuner. All erfarenhet tyder på att en sådan decentraliseringsverksamhet kan bli framgångsrik. Men vårt krav från moderata samlingspartiets sida är att man i detta sammanhang ser över hela omfattningen av riksnätet och som sagt bara har kvar det lönsamma nätet i den kommersiellt drivna företagsformen.

I trafikutskottets betänkande nr 15 finns tre reservationer från moderat sida, nämligen reservationerna 1, 4 och 7, vilka jag härmed, fru talman, yrkar bifall till. De har som bakgrund moderata samlingspartiets övergripande politik på detta område, som jag nu redogjort för. De gäller att SJ måste ändra företagsform, att det ersättningsberättigade nätet måste ses över och

att investeringarna i SJ:s infrastruktur måste finansieras på den öppna marknaden.

Prot. 1986/87:113
29 april 1987

Järnvägspolitiken

Anf. 73 HUGO BERGDAHL (fp):

Fru talman! Statens järnvägar har varit de stora rubrikernas transportsektor under de senaste veckorna. Det finns ingen anledning att dölja den krissituation som utan tvivel kännetecknar SJ i dag. Det är uppenbart att en radikal omläggning av järnvägspolitiken och SJ:s verksamhet är helt nödvändig för att komma ur krissituationen. Det vill väl alla vi politiker, även om vi har olika recept på hur det skall gå till.

SJ:s ekonomiska utveckling är det stora problemet. SJ räknar med att det sammanlagda underskottet, om man inkluderar förräntningskrav, för föregående år uppgår till ca 600 milj. kr. För år 1990 prognostiseras ett underskott på ca 2 miljarder kronor. Självklart kan vi inte låta den här utvecklingen fortsätta. Någoting måste göras, och enligt vår uppfattning brådskar det.

Enligt 1985 års trafikpolitiska beslut skall staten svara för en stor del av kostnaderna för infrastrukturen, alltså själva bannätet, precis som föregående talare var inne på. Departementschefen konstaterar i budgetpropositionen från januari i år att "en grund lagts för en positiv utveckling av verksamheten inom SJ-koncernen. SJ har fått en modifierad ekonomisk målsättning samtidigt som kraven på SJ att uppnå de nya målen skärpts väsentligt." Så optimistiskt resonerade alltså departementschefen så sent som i januari i år, då han i budgetpropositionen beskrev SJ:s framtid. Nu, knappt ett halvår senare, presenterar SJ – enligt mitt sätt att uttrycka det – en krisrapport. Denna rapport redovisar en mycket dystert bild av svenska folkets järnväg, både i fråga om person- och godstransporter. Ja, det talas t. o. m. om nödvändigheten av att lägga ned järnvägstrafiken i stora delar av Norrland. Låt mig för folkpartiets del redan nu klart fastslå att någon rasering av järnvägstrafiken på det sätt som antytts inte får ske.

Folkpartiet har i motioner under en följd av år hävdat att SJ som företag och koncern mer eller mindre är en koloss på lerfötter, även om vi inte har uttryckt oss så drastiskt i motionerna. För att få SJ att verka som en smidig, effektiv och resultatmässigt väl fungerande trafikproducent krävs en rad åtgärder.

Enligt vår uppfattning bör en ny strategi för järnvägspolitiken läggas fast, en strategi som syftar till att bryta SJ:s monopol. En viktig del i denna strategi bör vara att inrätta ett statens banverk, som får ansvara för underhåll och byggnation av själva järnvägsbanorna. Staten kan då, utifrån regionalpolitiska, miljömässiga eller andra aspekter, avgöra bannätets omfattning. Därefter läggs själva trafiken ut genom anbudsförfarande. Även andra företag än SJ skall tillåtas lägga bud på hela eller delar av trafiken på olika sträckor.

Folkpartiet hälsar med tillfredsställelse de signaler om omvärdering och förnyelse som kännetecknar SJ-ledningens planer för en framtida järnvägstrafik. Så långt det har varit möjligt att ta del av dessa planer har vi uppfattat detta som något bra och något att ta fasta på för det fortsatta arbetet. Om regeringspartiets trafikpolitiker ställer upp bakom en trafikpolitik som syftar till att för det första erhålla en heltäckande kostnadskontroll, för det andra

bryta monopol och för det tredje införa ett konkurrensmoment inom järnvägstrafiken, ja, då kan vi enligt min mening trots allt börja hysa optimism om den framtida järnvägspolitiken. Jag vill fråga Rune Johansson, utskottets talesman, hur socialdemokraterna ser på SJ:s framtida organisation och mål när det gäller att förbättra järnvägstrafiken.

Fru talman! Det är inte bara inom själva järnvägstrafiken som det är nödvändigt med förnyelse, om våra järnvägar i framtiden skall bli intressanta och serviceinriktade. Våra ofta nedslitna järnvägsstationer, för att ta ett exempel, måste bättre anpassas till praktiska övergångar mellan tåg, taxi och buss. Enligt folkpartiets uppfattning bör kommuner, landsting, näringsliv och SJ i samverkan bygga upp nya trafikcentra med plats för tåg, buss och taxi. Sådana centra borde kunna kompletteras med affärer och serviceinrättningar, vilka kan medverka till finansieringen. Denna vår grundsyn har vi utvecklat i reservation 21.

Trafikutskottets betänkande 15 om anslag till SJ-koncernen behandlar ett stort antal enskilda motioner om större investeringsobjekt. Utskottet konstaterar att kommunikationsdepartementet nu utreder de företags- och samhällsekonomiska förutsättningarna att genomföra vissa större investeringsobjekt. Det gäller t. ex. tänkta projekt som Mälarbanan, Bergslagsbanan, Svealandsbanan, Västkustbanan och Oskustbanan. Motionärerna har många mål, idéer och uppslag. Självklart finns det problem på området i fråga, nämligen ekonomin.

Gemensamt för alla dessa angelägna projekt är problemet hur de skall finansieras. Jag tror att det är helt nödvändigt att de snabbtågsprojekt som jag här har nämnt finansieras genom att olika intressenter, t. ex. stat, kommuner, landsting och kanske inte minst näringslivet, samarbetar, om projekten över huvud taget skall ha någon möjlighet att bli förverkligade.

Jag förväntar mig att kommunikationsdepartementets stora grupp av utredare i dessa frågor snarast lägger fram förslag om vad som bör bli framtidsobjekt i fråga om snabbtågslinjer. Någoting måste ske även på detta område, om SJ skall bli ett konkurrensalternativ på det kollektiva resandets område i landet.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 21 och i övrigt till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 74 RUNE THORÉN (c):

Fru talman! Först skall jag meddela att jag inte kommer att utnyttja de 20 minuter som jag har antecknat mig för. Jag skall försöka följa tidigare talares exempel i det avseendet.

I lördags hade jag nöjet att vara med när landets kommunikationsminister invigde en ny järnväg nere på västkusten. Efter det att Sven Hulterström hade klippt av bandet gick det fullsatta tåg ut i jämn ström ända fram till sena kvällen. Tågen gjorde inga uppehåll längs banan utan körde ända fram till slutstationen, vilken var densamma som där resan begynte. De flesta av kammarens ledamöter har kanske redan räknat ut att det var den nya berg- och dalbanan på Liseberg som Sven Hulterström invigde.

Varför tar jag då upp den här saken nu? Jo, det gör jag därför att statsrådet i sitt invigningstal påpekade att det var länge sedan någon ny järnväg invigdes

i landet, ungefär 50 år sedan. Men den järnväg som han nu invigde hade mycket gemensamt med de järnvägar som invigdes för 50 år sedan. Han ansåg att de numera i huvudsak betjänade turismen på samma sätt som berg- och dalbanan var tänkt att göra.

Säkerligen är det påståendet till stor del riktigt. Men varför är det det? Järnvägarna som kom till för 50 år sedan byggdes inte av samma orsak som berg- och dalbanan på Liseberg. De byggdes för att betjäna vårt lands befolkning. De kom till för att resa med och för att skicka gods med. Det var hela svenska folkets järnväg.

Nu ser vi i massmedia att SJ:s styrelse bl. a. går ut och presenterar någon form av förslag, där järnvägen från söder till norr ungefär omfattar halva Sverige. Och ser man sedan på den omfattning järnvägen har i den s. k. södra delen, finner man att mycket stora delar även här är utan järnvägsförbindelser. Snart är det bara de tre storstadsregionerna samt ytterligare några mera befolkningsrika regioner som har tillgång till den spårburna trafiken.

Hur kan det då ha blivit på det viset? Enligt centerns uppfattning har tre grundläggande orsaker samverkat till att vi i dag har ett SJ i kris och att det inte är hela svenska folkets järnväg.

För det första: avsaknaden av en ordentligt förd regionalpolitik. De stora befolkningsomflyttningar som skedde på 1960- och 1970-talen lade grunden till den obalans vi har i dag och har medverkat till att underlaget för en bra järnvägstrafik minskat på så många håll i landet. För detta har socialdemokraterna ett stort och tungt ansvar. Centern har påpekat dessa förhållanden och framhållit att ett Sverige i balans tjänar såväl glesbygd som storstad på. Att tvingas att "överinvestera" i storstadsområdena och subventionera i glesbygdsmrådena är en dålig politik som ingen har nytta av.

För det andra: avsaknaden av tillräckliga investeringar samt underhåll av materielen. Dåliga banor, så att hastigheten inte kan hållas och det därmed blir svårt att hålla tidtabeller, gör restiden alltför lång för att locka resenärer eller kunder som vill skicka gods. Gamla och omoderna vagnar som, om det gällde landsvägstrafik, skulle betraktas som veteranbilar.

För det tredje: avsaknaden av serviceanda inom SJ. Jag är medveten om att en sådan här uppräknings kan låta hård, och visst finns det undantag, men tyvärr är de inte så många. Fortfarande präglas SJ alltför mycket av myndighetstänkande i stället för servicetänkande. Detta gäller såväl persontrafiken som godstrafiken. Vill man läsa kritiska insändare behöver man inte bara gå till dagspressen, utan även SJ:s egen tidning SJ-nytt innehåller i nästan varje nummer kritiska inlägg om det egna företaget.

Fru talman! Dessa tre orsaker som jag nu redovisat har tillsammans medverkat till att SJ i dag är ett företag i kris. Vi har från centerns sida varje år påpekat dessa förhållanden. Vi har också föreslagit ett flertal åtgärder. Vi har även i år upprepat dem i vår partimotion, och jag skall inte ta upp kammarens tid med att redovisa dem alla.

Några av våra förslag vill jag dock ta upp. Vi föreslår att SJ:s verksamhet skall delas upp, dels i ett statens banverk som sköter de fasta anläggningarna, dvs. järnvägen och stationerna med tillhörande anläggningar, dels i ett Persontrafik AB och ett Godstrafik AB. Vi kan också tänka oss att det i stället skall vara regionala bolag. Vi har inte läst oss för en viss uppläggning.

Vi har också konstaterat att fler har tänkt i dessa banor. Vi hörde nyss att man också på moderat håll var inne på samma linje, och det kan ju vara till fördel för frågans fortsatta handläggning.

Vi tror också att det kan vara nyttigt med konkurrens. Detta gäller såväl persontrafiken som godstrafiken. Privata bolag kan få köra egna tåg mot avgift på det statliga banverkets räls. Länsbolagen, som ansvarar för den lokala och regionala trafiken, kan på samma sätt hyra rälsen för att få köra trafik.

Inom centern anser vi det vara självklart att järnvägen åter måste bli hela svenska folkets järnväg. Detta är viktigt från många synpunkter. Järnvägen är från miljöpolitisk synpunkt det bästa kommunikationsmedlet. Vi vet vilka skador som bilismen åstadkommer, inte minst på skogen, som i sig ger oss så stora inkomster och som på detta sätt minskar i värde.

Järnvägen, rätt använd, skulle också kunna minska behovet av vissa väg- och broinvesteringar. Om t. ex. mer utav den tunga trafiken kommer bort från landsvägen och överförs till järnväg, skulle en del utbyggnader inte behöva ske, och trafiksäkerheten skulle öka på våra vägar.

I föreliggande proposition föreslår statsrådet att en fortsatt överföring av tungt gods skall ske till järnväg, så att den s. k. kombitrafiken år 1990 uppgår till 3 miljoner ton. Vi anser från centern att det målet kan höjas. För varje tung lastbil vi kan få över till järnväg förbättrar vi miljön och ökar trafiksäkerheten och framkomligheten, liksom vi minskar behovet av motsvarande väginvesteringar.

Fru talman! I tidningarna i dag kan man läsa ett referat från Transporttekniska föreningens konferens som hölls i går här i Stockholm. Där togs Sveriges koppling till EG upp och behovet av en samordnad transportpolitik. I varje fall enligt vad som kan utläsas av tidningsreferaten, trodde man vid den konferensen inte särskilt mycket på järnvägens framtid.

Men jag tycker att det är något som inte stämmer. Om vi i Sverige blir mer och mer klara på att vi bl. a. av miljöskäl måste satsa mera på den spårburna och energisnåla trafiken i stället för tung lastbilstrafik, måste det vara på samma sätt i övriga Europa. Rapporter om miljöproblem, skogsdöd osv. föreligger såväl från Västtyskland som från andra håll i Europa. På vissa håll i Europa har man t. o. m. stängt storstädernas citykärnor för trafik på grund av luftföroreningar. Hur kan man då tro att transportererna på vägnätet bör öka på bekostnad av järnvägen?

Trots vad som kanske framkom vid den konferens som jag nyss återopade tror jag att det finns många företagare och åkerier ute i landet som visserligen är kritiska – ja, t. o. m. mycket kritiska – men som skulle vara beredda att använda järnvägen i betydligt större utsträckning än vad de i dag gör. Det är detta som är så viktigt, att SJ:s ledning sätter sig ned tillsammans med dessa människor och diskuterar igenom vad som skall göras.

En företagare från Göteborg säger exempelvis så här i en tidningsintervju: "Jag vet inget bättre sätt att transportera gods från Göteborg till Stockholm än lokalt lastade påhängsvagnar eller containrar lyfta på järnvägsvagnar. SJ skulle kunna fyrdubbla trafiken om de ansträngde sig det minsta." En annan företagare säger i samma intervju: "Det är vansinne att köra gods på landsvägarna till Norrland. Skulle vi kunna lita på SJ, på deras information

och på deras punktlighet, skulle vi fördubbla våra tågfrakter omedelbart.”

Företagarna efterlyser bättre kundkontakter från SJ:s sida. En fundering man har från företagarkåren är att det kanske vore lyckligast om åkerierna och industrin själva fick ta hand om godstrafiken på järnvägen.

Jag har här, fru talman, avstått från att citera vad som också står i nämnda intervju i form av mycket besk kritik av hur man hanterar gods och kunder från SJ:s sida. Jag tycker att det viktiga är att framhålla att det fortfarande finns många företagare och åkare som har en positiv grundsyn på SJ och som vill utnyttja SJ för transportändamål. Men då måste SJ och dess ledning lyssna till kritiken och försöka göra något i den riktning som kunderna önskar. Annars har man snart inga kunder längre.

I dag kan vi också i tidningarna läsa hur en utredare som regeringen tillsatt kommit fram till en massa kloka synpunkter, exempelvis: Ta itu med SJ:s byråkrati! Bygg flera dubbelspår så att SJ kan ge bättre service! Samarbeta med kommunerna så att det byggs bättre godsterminaler, och se över prisbildningen för alla transporter!

Kanske regeringen lyssnar bättre när förslagen kommer från en utredare som den själv har tillsatt än när förslagen kommer från centern. Från järnvägens synpunkt och för dess framtid är det allra viktigast att något händer och att det händer fortast möjligt. Sven Hulterström och Rune Johansson m. fl., nu måste det vara dags att gå från ord till handling!

Fru talman! Till trafikutskottets betänkande nr 15 har vi från centern fogat fem reservationer. I samtliga har vi stöd från vpk. Jag skall mycket kort kommentera reservationerna.

Reservation nr 3 gäller indragning av tågförbindelser. Vi anser att det är fel att man, som nu sker på sina håll, lägger ned tågtrafiken på järnväg som tillhör riksbananätet och ersätter den med turer med busstrafik.

Reservation nr 14 handlar om överförande av inlandsbanan till riksbananätet. Det säkraste sättet att garantera inlandsbanans fortsatta existens är enligt vår mening att samtliga återstående delar av inlandsbanan förs över till riksnätet. Det är nödvändigt för att få till stånd nödvändiga upprustningar.

Reservation nr 15 handlar om överförande av bandelen Jörn–Arvidsjaur till riksnätet. Den aktuella bandelen har stor betydelse för bl. a. godstrafiken. Om man menar allvar med att det är nödvändigt att föra över mera godstransporter från landsväg till järnväg, borde det vara självklart att även föra över denna bandel till riksnätet.

I reservation nr 16 tar vi upp behovet av en snabbare upprustning av hela inlandsbanan eller delar av densamma.

Reservation nr 20 handlar om järnvägen Kalmar/Karlskrona–Göteborg. I denna reservation framhåller vi att det är viktigt att järnvägen mellan Göteborg och Kalmar får en acceptabel standard. Som framgår av motion T550 är den nuvarande standarden på trafiken allt annat än acceptabel.

Fru talman! I samband med att jag redovisar den sista reservationen kan jag inte undanhålla kammaren vad jag i dag läst i tidningen. Reservationen handlar ju om trafik mellan Göteborg och Kalmar, alltså trafik i väst-östlig riktning.

I dagens tidningar kan man läsa att vår kommunikationsminister, som de flesta andra socialdemokrater, skall ut och tala den 1 maj. Det är hans

partikamrater i Västervik som vill ta hans tjänster i anspråk. Han är liksom jag bosatt i Göteborg. Om han skall åka buss och tåg tar det två dagar. Landets kommunikationsminister har också ansvar för vägar, och som dess högste bas slår han ihop förstamajtalet och en besiktning av vägsträckan mellan Göteborg och Västervik. Enligt tidningsuppgifter kommer han att åka bil.

Jag tycker att detta är ett talande bevis på hur dåliga järnvägsförbindelser det finns även i södra Sverige. Jag är rädd för att svenska folkets järnväg håller på att försvinna, och det är inte bra.

Fru talman! Jag ber slutligen att få yrka bifall till de fem reservationer som centern har avgivit till trafikutskottets betänkande nr 15.

Anf. 75 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Järnvägen är således inte ens kommunikationsministerns egendom. Det återstår mycket innan den kan bli hela svenska folkets järnväg. Den saken är klar. Jag är övertygad om att den svenska järnvägens framtid kommer att avgöras i en kamp mellan Miljösveriges och Betongsveriges tillväxtfanatiker.

Klasskillnaderna mellan olika trafikanter inom trafikpolitiken ökar alltmer. De som inte har råd att ha bil, eller som inte vill använda sin bil, har om de inte bor nära storstadscentra väldigt små möjligheter. Rune Johansson tog upp några belysande exempel. De av oss som har försökt ta sig fram med tåg, när vi rör oss ute i landet på olika möten och för att träffa partikamrater, kan intyga detta.

För att förstå vad som ligger bakom den avgående SJ-chefens uttalanden om den "revolution" som förestår inom SJ behövs det en analys. I botten ligger enligt min uppfattning de högervidna och allt högljuddare kraven på ökad "effektivisering" och "lönsamhet". Regeringens och riksdagsmajoritetens ogina behandling av SJ:s äskanden genom åren kan bara sluta på ett sätt, såvida inte medborgarna i landets olika delar går samman och högt och ljudligt kräver en förändring. Det står klart att ledningen inom SJ av i dag har en helt annan syn på nyttan med järnväg än vad befolkningen i övrigt har.

Fru talman! Apropå det som Rolf Clarkson nyss kallade för SJ:s litanior, skulle jag vilja säga att det som från denna talarstol oftast framförs när det gäller trafikpolitikens ansvar egentligen är något fördolda landsvägs-litanior. Det är enbart till bilismens fromma.

Med hjälp av ett privat konsultföretag, Indevo, har Furbäck lärt sig nya fraser om lönsamhet: "Nu väntar en revolution i företagskultur", utropade SJ:chefen på en presskonferens häromveckan. Jag hörde ingen enda journalist ställa Furbäck mot väggen för att be honom klargöra vad filosofin egentligen handlar om. Jag skall göra ett försök att syna hans uttalanden i sömmarna.

Hösten 1986 gav SJ:s persontrafikavdelning ut en skrift om hur man såg på järnvägens framtid. Skriften mötte så starka protester att ingen på SJ riktigt ville kännas vid den. Detta program för en blå SJ-revolution kunde varit författat på vilken PR-avdelning som helst hos de stora bolagen i Sverige. Människorna i landet betraktas där som ett besvärande inslag. De flesta av oss är helt enkelt olönsamma. Storstadscentra skall ständigt växa och

transporterna anpassas till företagens behov av koncentration. Anpassningen till Gyllenhammars transportvisioner för Västeuropa är mycket påfallande.

I en sådan vision behövs det inga järnvägar norr om Sundsvall – om människorna vill bo kvar får de skylla sig själva, enligt etablissemanget. Inom parentes vill jag gärna nämna att min första kontakt med konsultfirman *Indevo*, som nu tycker till i denna utredning, var i samband med att landshövdingen von Sydow i Älvsborgs län ville ha hjälp med att ragga företag till krisbygderna hemmavid. Projektet kapsejsade – jobben blir inte fler med hjälp av hurtfriska USA-inspirerade PR-män. I en affärstidskrift i Sverige fick *Indevo* på den tiden titeln baron von Münchhausen – vilket var en mycket träffande beskrivning.

I detta samhälle går det som bekant att göra pengar på "konserverad gröt", bara man smörjer den byråkratiska eliten med tillräckligt imponerande fraser. Det måste vara detta som har drabbat SJ, annars borde ledningen stå på sig och tala om vad de flesta inte vet om hur andra länders järnvägspolitik egentligen ser ut. Det framkommer att nyttan av miljö-, energi- och regionalpolitiskt tänkande är enastående, och där är det alltid spårbunden trafik som vinner jämfört med gods- och persontrafik på landsväg. Lönsamheten för samhället och medborgarna i ett land är alltså en sak – lönsamhet för ett stenhårt marknadsanpassat företag är något helt annat. Jag vill nämna några uppgifter och sakförhållanden som visar att detta måste vara ett riktigt resonemang.

- SJ i Sverige är ett av de mest lönsamma järnvägsföretagen i världen. Trots alla resonemang om akut kris och liknande så går det ihop eller är lönsamt till 80–85 %.
- I Italien drivs järnvägen som ett viktigt inslag i en socialt inriktad politik. Man har låga taxor, och järnvägen går ihop till ca 40 %. Vissa försök att lägga ned bandelar har mötts med folkstorm och har varit politiskt omöjliga att driva igenom.
- Den schweiziska järnvägspolitiken är den som verkar vara mest miljöanpassad i Västeuropa. Nyligen sänkte man biljettpriserna med inte mindre än 30 %. Stora insatser görs för att minska miljöfarliga landsvägstransporter och privatbilism.
- Den västtyska järnvägspolitiken har spelat en viktig regionalpolitisk roll i Västtyskland. Lönsamheten är där mellan 55 och 60 %, enligt den uppgift som jag i måndags fick från en banchef på SJ.

Detta var bara några exempel på hur orimliga lönsamhets- och effektivitetsresonemangen i Sverige är. Ännu mera orimligt är det att SJ-ledningen nu uppträder som verksamhetens egen dödgrävare i stället för att resolut förklara att man redan i dag har den högsta effektiviteten och den högsta produktiviteten i Västeuropa. I detta perspektiv återstår det självklara alternativet att använda SJ:s förutsättningar för att återupprätta sitt anseende och åter kunna använda parollen "hela folkets järnvägsföretag".

För att rätt kunna bedöma SJ:s kostnadsansvar måste vi göra jämförelser med landsvägstrafiken. Kommunikationsdepartementet har självt låtit utreda samhällets kostnader för olika trafikslag i den rapport som populärt

brukar kallas KOA-rapporten. Kostnader och avgifter inom trafiksektorn. Det vore klädsamt om regeringen och Birgitta Dahl hjälpte till att göra litet reklam för denna klarläggande rapport. Kanske kan Rune Johansson hjälpa till med det. Det framgår med all önskvärd tydlighet hur generöst t. ex. den tunga landsvägstrafiken behandlas jämfört med järnvägen.

Anslagen till vägverket, kommunerna och AMS samt kostnaderna för trafikövervakning, sjukvård, olycksfall, miljöförstöring och liknande som går att uppskatta visar att mer än hälften av den tunga trafikens kostnader betalas av skattebetalarna. Varför nämner inte Rolf Clarkson och andra, som känner ett mycket stort behov av att driva lönsamhetskrav och börjar tala om privatisering när det gäller sådana här viktiga samhällsområden, de enorma förluster som egentligen finns på landsvägssidan? Det är mycket förvånande. I rättvisans namn måste man faktiskt nämna sådana uppgifter också.

Fru talman! Jag vill nämna ytterligare några siffror. Om samma generösa behandling som har gynnat landsvägstrafiken hade "drabbat" SJ år 1986 skulle SJ detta år ha fått mellan 2,3 och 3,5 miljarder kronor. Detta betyder i klartext, att om staten nöjt sig med samma effektivitetskrav som för den tunga trafiken, skulle SJ ha redovisat miljardöverskott. Sanningen är alltså en helt annan än den som framförs av regeringen och de borgerliga partierna här i riksdagen.

Statsmakterna har gång på gång uttalat att hänsynen till miljön skall styra trafikpolitiken. Detta markerades särskilt genom en överenskommelse mellan socialdemokraterna och vpk i samband med beslutet om katalytisk avgasrening. Trots detta går utvecklingen åt rakt motsatt håll: När en grupp generaldirektörer för några år sedan presenterade sin aktionsplan för att bl. a. minska de skogsdödande kväveoxidutsläppen påstod man att trafikökningen på vägen skulle vara i genomsnitt 12 % fram till år 2000. Bilismen har överträffat detta tal redan förra året!

Kombitrafiken, där godstransporter kan överföras från landsväg till järnväg, skall enligt riksdagsbeslut påskyndas just av miljöskäl. Men i stället har SJ tappat ett par procentenheter till lastbilsgodset. SJ har fått 1,2 miljoner ton gods i kombitrafik 1986 men har under samma tid tappat nära 3 miljoner ton av sin ordinarie vagnslasttrafik. Varför tar ingen annan upp dessa uppgifter? Vi är många inom miljörörelsen som undrar varför Birgitta Dahl är så tyst också i denna fråga. Och vad har trafikutskottets föredragande Rune Johansson för förklaring till denna märkliga kraftgång? Jag förväntar mig att Rune Johansson, som sitter i SJ:s styrelse tillsammans med Furbäck, Rolf Clarkson och andra, säger några ord också om följande detaljuppgifter – jag har hämtat dem ur officiell statistik, ur specialtidningar och genom att samtala med anställda på bl. a. SJ och posten:

- Posttransporterna är i snabb takt på väg från SJ till landsvägarna. Posten anser inte att den kan ta samhällsekonomiska hänsyn eftersom den pressas av företagsekonomiska lönsamhetskrav. Ur krasst privatkapitalistisk synvinkel blir det för postverket naturligtvis "bäst och billigast" att anlita lastbil.
- Massgodstransporterna beräknas nu efter en ny modell. Där "lönsamhetsgränsen" för järnvägstransport tidigare låg vid 10–12 mil för massavedstransporter till kusten i Norrland, där ligger gränsen nu vid 20 mil.

Det är alltså antagligen bara en tidsfråga innan en övervägande del av virkestransporterna går på lastbil. Ett led i denna regeringspolitik är att förändra t. o. m. lagstiftningen i Sverige, så att ännu tyngre lastbilssektorn tillåts på våra vägar. Rune Thorén refererade alldeles nyss ett möte i går om europeiska transporter. Farhågorna om att järnvägen inte har stor chans blir tyvärr allt starkare, och gynnas av den politik som majoriteten i riksdagen bedriver, om ingenting anmärkningsvärt eller radikalt, som Rolf Clarkson uttryckte det, sker. I Sverige har vi redan de längsta och tyngsta fordonen, och ändå säger man att man för att anpassa Sverige till EG skall göra dem ännu tyngre. Kostnaderna för väglitaget på grund av dessa transporter är redan skyhöga. Det behövs mellan 5 och 6 miljarder till upprustning av vägar och broar på tio år.

Vpk vill att det omedelbart införs en princip som gynnar järnvägen på samma sätt som landsvägen nu. Det finns ingen rättvis konkurrens i fråga om transporter i dag. De stora bilföretagen och vägbyggnadsindustrin har fått allt större gensvar på bekostnad av den samhällsnyttiga och miljövänliga spårbundna trafiken. Det är enligt vpk hög tid att genomföra "vägtrafikmodellen". Det betyder enligt vårt sätt att se på begreppet att staten direktavskriver investeringar i banan och tar över kostnader för drift och underhåll.

Vpk-motionen om en sådan modell har tyvärr avstyrkts av trafikutskottet, trots att man i texten ställer sig positiv till betänkandet om SJ. Det är märkligt med tanke på talet om SJ:s akuta kris. Det brådskar ju, eller hur, Rune Johansson? Hade det inte varit rakare av trafikutskottet att visa kommunikationsdepartementet och kommunikationsministern vilka krav vi ställer?

Fru talman! I måndags var jag i Bohuslän och deltog i en järnvägspolitisk debatt. Där finns en mycket stark opinion, liksom på andra håll i landet, för en upprustning och utbyggnad av järnvägen, av miljöskäl och regionalpolitiska rättviseskäl. Det är påfallande också hur de olika riksdagspartiernas hemmaledamöter uppträder. Hemma uppmärksammar man motioner som skrivs, i det här fallet om Bohusbanan. Men sedan låter man ofta bli att påverka politiken när det kommer ett avgörande här i riksdagen. Kanske skall man se det komiska i detta: i trafikutskottet får jag försvara dessa lokala krav, i de flesta fall utan stöd från de andra partierna. I trafikutskottet får vpk, oftast också utan stöd från något annat parti, fullfölja SJ:s begäran om mer pengar som skulle ge mer rättvisa åt järnvägen och en miljövänlig trafik.

Jag efterlyser i det här sammanhanget särskilt herr Skårviks uppfattning om satsningar på Bohusbanan och järnvägen i Västsverige, speciellt som herr Skårvik, när jag lämnat debattpanelen i Strömstad för att hinna med ett av de få tåg som har förbindelse med Stockholm, ifrågasatte mina uppgifter om trafikutskottets ställningstaganden. Här i kammaren har de enskilda motionärerna från socialdemokraterna, moderaterna, centern och folkpartiet chansen att visa räg i ryggen och rösta med de vpk-reservationer som stödjer deras egna motioner. Över hela landet finns de som gärna bevakar besluten om järnvägen. Det går inte hur enkelt som helst att strunta i sina egna förslag.

Eftersom mina partikamrater kommer att gå upp i talarstolen och tala för de regionalpolitiska järnvägsmotionerna, skall jag tills vidare nöja mig med att avsluta med några uppgifter som visar majoritetens märkliga kluvenhet i trafikpolitiken.

Alla partier utom vpk och centern har ställt sig positiva till mycket dyrbara vägsatsningar som passar Gyllenhammars ScanLink-visioner som hand i handske. Majoriteten i kammaren har sagt ja till 675 milj. kr. till en första etapp av en liten bit motorväg i Bohuslän. Det återstår att se om majoriteten samtidigt tänker rösta för att SJ blir av med den blygsamma summan 26 milj. kr. för en satsning på SJ:s pensionsrabatter eller avstå från att rösta för en upprustning av järnvägen på olika håll i landet. Det är uppriktigt sagt mycket avslöjande. Hur kan ni anse att bilismen och motorvägssatsningar är värda dessa enorma belopp, samtidigt som ni säger nej till de vettiga satsningar som kan förbättra SJ:s villkor?

Det vore anmärkningsvärt om någon här i kammaren ännu inte har förstått att skogen i Sverige håller på att dö av bilavgaser och smutsiga industriutsläpp. I Västsverige, särskilt i Bohuslän och Älvsborg, är läget akut. Vi måste inse att det finns gränser för bilismens och den tunga landsvägstrafikens utbredning. En av de snabbaste åtgärder som kan verkställas för att rädda skogen är att både minska hastigheterna på vägarna och samtidigt satsa på järnvägen. Det är märkligt att vpk skall behöva kämpa ensamt här i riksdagen för just den politiken.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till samtliga vpk-reservationer samt de reservationer som vpk och centern gemensamt har undertecknat.

Jag hoppas, som sagt, att få svar på mina frågor av bl. a. Rune Johansson.

Anf. 76 RUNE JOHANSSON (s):

Fru talman! Efter att ha lyssnat på debattinläggen kan jag konstatera att jag känner igen samtliga argument sedan tidigare debatter. Jag kan också konstatera att åtminstone tre av oppositionspartierna tydligen ser årets järnvägsdebatt som ett slags mellanspel i avvaktan på nästa års trafikpolitiska proposition.

Viola Claesson är undantaget. Jag räknade ut att hon ägnade tolv minuter av sitt anförande åt saker som inte finns med i betänkandet, dvs. sådant som berör SJ:s generaldirektör och olika statsråd. Jag är ingen advokat åt dem, så jag kommer inte att gå i svaromål på de angrepp som Viola Claesson har riktat mot dem.

Detta gör att dagens debatt har förutsättning att bli en ganska lugn tillställning, vilket med tanke på kammarens arbetsbelastning bör ses som en fördel.

Jag ber att få yrka bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande 15.

Jag tänkte lägga upp mitt inlägg så att jag först kommenterar anslagsfrågorna och de reservationer som hör dit, därefter något går in på de mera principiella och övergripande frågorna och slutligen något kommenterar vissa motions- och reservationsyrkanden.

För att börja med anslagsfrågorna, finns det en mycket bred majoritet bakom regeringens förslag. Socialdemokraterna, centern och folkpartiet ställer sig helt bakom investeringsförslagen i budgetpropositionen. Däremot har moderaterna helt pliktskyldigast yrkat litet lägre nivå på anslagen, medan kommunisterna har plussat på litet här och där.

Låt mig direkt slå fast att SJ detta budgetår totalt får använda drifts- och investeringsmedel på tillsammans i runda tal 4 200 milj. kr. På vissa delposter

innebär detta en mycket kraftig höjning. När det gäller investeringarna i fasta anläggningar och rullande materiel ökar dessa med sammanlagt drygt 700 milj. kr. eller ca 35 %. Investeringarna i infrastrukturen höjs från 985 till 1 360 milj. kr. eller med närmare 40 %. I det fortfarande ganska kärva budgetläge vi har måste dessa anslagsökningar betecknas som mycket tillfredsställande och som en klar framgång för kommunikationsdepartementet.

Vpk begär vad gäller infrastrukturen en anslagsnivå på 1 100 milj. kr., men det framgår inte tydligt av reservationen om vpk godtar de specialdestinerade 500 miljonerna till Stockholmsinvesteringarna. Det vore intressant att få höra en kommentar från Viola Claesson på denna punkt. Godtar vpk inte det specialdestinerade anslaget, så innebär faktiskt vpk:s investeringsnivå en minskning med 160 milj. kr. jämfört med regeringens förslag. Om ni däremot godtar anslaget på 500 milj. kr. borde ni också tala om det.

Så har vi moderaterna och investeringsanslagen. När man läser moderaternas reservation härvidlag verkar det först som om moderaterna i år har kommit nästan rätt när det gäller anslagsmatematiken. Men det är en sak som förbryllar mig en aning. Moderaterna föreslår nämligen att man genom en utförsäljning av SJ:s dotterbolag under budgetåret skulle få in 290 milj. kr. Dessa 290 miljoner använder moderaterna sedan som en del i infrastrukturanslaget. Det här låter ju ganska intelligent, men i verkligheten går det inte att genomföra denna typ av transaktioner enligt nuvarande regler. Clarkson har väl inte glömt att det finns någonting som heter SwedeCarrier och som är förvaltningsbolag för SJ:s dotterbolag. Det kan ändå inte vara så att moderaterna är helt okunniga om hur en försäljning av SJ:s dotterbolag redovisas. Detta innebär, fru talman, att dessa 290 miljoner bara är luft, och det blir även detta är en felräkning på 300 milj. kr. Jag har tidigare påpekat för moderaterna att det är betydelsefullt att ha kompetenta motionskrivare, och det finns kanske skäl för mig att upprepa denna rekommendation.

Låt mig sedan, fru talman, gå över till den mera principiella synen på järnvägens framtid och därvid ge kommentarer till och svar på en del av de frågor jag fått.

Först och främst är det inget tvivel om att SJ är ett företag i ekonomisk kris. Den beskrivning som givits här är helt riktig – SJ är som sagt ett företag i ekonomisk kris, och SJ måste ges förutsättningar att bli ett lönsamt företag som har framtiden för sig.

Man kan fråga: Har SJ någon framtid? Jag vågar svara obetingat ja på den frågan. Men då krävs det genomgripande insatser från både SJ:s och samhällets sida. Därför tycker jag att det är mycket tillfredsställande att en bred riksdagsmajoritet står bakom regeringens förslag till inriktning av järnvägspolitiken. Detta inger goda förhoppningar.

På en punkt – jag vill försöka ge en kommentar till detta avsnitt – gör utskottet en klar markering, nämligen när det gäller införandet av vägtrafikmodellen. Utskottet skriver: "Enligt utskottets mening är det väsentligt att uppnå så likartade konkurrensförutsättningar som möjligt mellan olika trafikgrenar. Utskottet anser att detta sannolikt förutsätter att en vägtrafikmodell genomförs." Jag vill understryka detta, så att det inte skall råda något som helst tvivel om utskottets uppfattning på denna punkt.

Utskottet är också helt enigt, Rune Thorén, när det gäller den positiva synen på kombitrafiken. Utskottet förutsätter att målsättningen, som är 3 miljoner ton till 1990, kommer att höjas under 90-talet. Det är från både miljösynpunkt och trafiksäkerhetssynpunkt angeläget att denna transportteknik stimuleras på alla tänkbara sätt.

Jag vill under detta avsnitt även ta upp några spörsmål som gäller vissa stora investeringsprojekt som har det gemensamt att de är så dyra att SJ på egen hand inte har någon som helst möjlighet att finansiera och förränta dem. Därför är det nödvändigt att man gör en samhällsekonomisk bedömning och att man förutsättningslöst prövar olika finansieringsalternativ. Därför har tre utredare tillkallats för att gå igenom dessa stora investeringsprojekt. Dessa olika utredningar kommer sedan att ligga till grund för det förslag till trafikpolitiskt beslut som riksdagen kommer att ta ställning till 1988. En stor utskottsmajoritet har hänvisat till det pågående utredningsarbetet när det gäller dessa stora projekt. Det betyder alltså att frågorna återkommer.

Jag vill ändå till motionärerna, bl. a. till Viola Claesson och hennes partivänner, säga att flera av dessa projekt är mycket angelägna för järnvägens utveckling och borde på sikt kunna genomföras. Men ni får ge er till tåls till dess att översynsarbetet på detta område är färdigt.

Slutligen vill jag göra några kommentarer till de olika reservationerna.

Centern har även i år pliktskyldigast reserverat sig till förmån för sin motion om indragning av vissa tåg, om inlandsbanan, om bansträckan Kalmar/Karlskrona-Göteborg. Jag vågar kort och gott påstå att dessa motionsyrkanden är tillgodosedda i utskottets skrivning.

Folkpartiet har åstadkommit en enda reservation som rör servicen och samverkan mellan de olika transportslagen. Med undantag av förslaget att sälja ut fastighetsbeståndet genom ett riksdagsbeslut delar jag folkpartiets uppfattning vad gäller servicens betydelse. Den kritik som Hugo Bergdahl framförde är i många stycken helt riktig. Det är nödvändigt att SJ förbättrar sin service. Det är också avsikten med det översynsarbete som pågår. Men den folkpartimotion som ligger till grund för reservationen är också i all väsentligt tillgodosedd.

Sammantaget betyder detta att socialdemokraterna, centern och folkpartiet i nästan alla frågor står eniga, och det borde vara en mycket bra utgångspunkt för en trafikpolitisk och järnvägspolitisk proposition nästa år.

Jag skall till sist kommentera kommunisternas reservationer. När jag läser vpk:s reservationer och tänker på konsekvenserna av ett bifall till dessa har jag svårt att ta kommunisterna på allvar. Vad är det de kräver? Jo, de yrkar i sina reservationer bifall till motionsyrkanden om ett nytt Arlandaspår, dubbelspår på fyra bansträckor i Stockholmsområdet, byggande av en ny Mälarbana, byggande av en ny Bergslagsbana, en storsatsning på Bohusbanan, en snabbare upprustning av inlandsbanan, utbyggnad av Västerdalsbanan, dubbelspår mellan Kristinehamn och Charlottenberg och en satsning i Blekinge, för att nu nämna något av det som vpk kräver att riksdagen skall ta ställning till i dag.

Visst kan man föreslå investeringar, men ett krav borde självfallet vara att dessa investeringar också skall finansieras. Jag har låtit undersöka vad kommunistkraven skulle kosta. Jag har fått uppgiften att kostnaden för detta

skulle bli 10–13 miljarder kronor. Frågan är om inte detta är ett nytt riksdagsrekord när det gäller utgiftsökningar utan att en enda krona anvisas för finansiering. Därför kan jag inte ta kommunisterna på allvar i dessa frågor. Jag kanske förstår varför Viola Claesson inte vill diskutera innehållet i sina egna reservationer.

Sammantaget, fru talman, innebär utfallet i årets budgetproposition att järnvägen har blivit väl tillgodosedd när det gäller investeringsmedel, vilket jag har sagt tidigare. Det ger också möjlighet till en fortsatt offensiv satsning på järnvägsområdet. Men samtidigt är budgetutfallet en klar markering från statsmaktens sida som visar den positiva syn som ägaren staten har på järnvägstrafik, från både miljö- och energisynpunkt. Detta medför samtidigt att det genomgripande omorganisationsarbete som nu pågår inom SJ-koncernen noggrant kommer att följas av riksdagen. Skall denna omorganisation inom SJ lyckas krävs det ett mycket hårt arbete på alla nivåer inom hela SJ-koncernen. Men helt avgörande blir om riksdagen är beredd att ställa upp med nödvändiga resurser till SJ:s förfogande under denna övergångsperiod. Det skall bli spännande att se om oppositionspartiernas vackra tal om järnvägsintresset håller i praktisk handling nästa år.

Med det anförda vill jag än en gång yrka bifall till hemställan i trafikskottets betänkande 15.

Anf. 77 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Fru talman! Jag är positivt överraskad över Rune Johanssons inlägg. Aldrig tidigare har någon i trafikskottet ägnat vpk:s olika motionsförslag och reservationer så pass mycket tid som herr Johansson nu gjorde. Jag är mycket tacksam. Jag hade dessutom förberett ett inlägg där jag skulle tala om precis vilka förslag vi har väckt. Men Rune Johansson har förekommit mig, och jag är tacksam för det, eftersom jag då kan spara tid.

Vad socialdemokraterna inte tycks förstå är att det faktiskt behövs något av en ideologisk syn för att man skall förstå dessa sammanhang. Det kanske inte är någon idé att ställa några frågor om detta, eftersom jag inte vet om Rune Johansson lyssnar, men jag gör ett försök i alla fall. Om man ena dagen sitter i SJ:s styrelse och undertecknar de äskanden som vi har att ta ställning till, bl. a. så att vi förstår vad det betänkande som vi i dag behandlar skall handla om, och nästa dag är beredd att yrka avslag på SJ:s alla äskanden och att ändå instämma i avgående SJ-chefens litanior, för att travestera Rolf Clarkson, om den akuta kris SJ står inför, då undrar jag vad socialdemokraterna har för ansvarskänsla. Jag tycker att det är mycket märkligt. Och vad har vi för journalistik i det här landet när ingen går in och granskar och ställer dessa politiker mot väggen? Kan jag få en förklaring till varför jag ensam, Rune Johansson, är den som stöder SJ:s förslag och begäran om pengar, medan Rune Johansson, som sitter i SJ:s styrelse, står här och anklagar mig för att jag har stött SJ? Kan man med gott samvete delta i styrelser som representant för socialdemokraterna hur lättvindigt som helst? Jag är faktiskt uppbragt över agerandet.

Talet om att vpk:s förslag kostar väldigt mycket pengar skall ju ställas just emot det som jag sade i mitt första inlägg, nämligen att det behövs en helt annan beräkningsgrund för de olika trafikpolitiska anslagen. Om man jämför

landsvägstrafiken med järnvägstrafiken får man fram de siffror som jag nämnde tidigare, och jag hoppas att Rune Johansson uppfattade dem, annars nämns de i de reservationer som jag har försvarat här. Det är mycket ojämliga villkor. Och om SJ hade haft samma villkor som landsvägstrafiken har hade man gått med flera miljarder i vinst. Kan ni förneka detta så stå upp här och säg det, eftersom det, fru talman, innebär att man har underkänt kommunikationsdepartementets mycket viktiga rapport som kallas KAA-rapporten och som kommunikationsministern tycks vilja sopa under mattan, men det gör inte jag.

Anf. 78 ROLF CLARKSON (m) replik:

Fru talman! Jag börjar med att replikera på Rune Johanssons inlägg, när han talar om de 290 milj. kr. som vi har fått fram genom försäljning av företag.

Enligt 1985 års järnvägspolitiska beslut skall SJ göra sig av med enheter som inte är naturliga komplement till järnvägstrafiken. SwedeCarrier, det förvaltningsbolag som har hand om detta, har t. ex. Scandinavian Ferry Line i sin dotterbolagsportfölj. Scandinavian Ferry Line är ett utmärkt exempel på ett dotterbolag som icke har någon som helst naturlig bindning till SJ som järnvägsföretag, eftersom SJ redan är trafikant på den led där SFL kör sina färjor, nämligen Helsingborg–Helsingör. Följaktligen borde SFL utan vidare vara ett objekt för utförsäljning genom SwedeCarriers styrelse. Om de pengar som detta framgångsrika företag skulle ge går direkt in i statskassan eller om de, med riksdagens medgivande, går direkt till SJ:s egna investeringar, är likgiltigt. Men en besparing på 290 milj. kr. kan göras.

När det gäller vägtrafikmodellen är jag särskilt angelägen att påpeka för Rune Johansson att vi på moderat sida säger partiellt ja till en vägtrafikmodell, eftersom den mycket tydligt visar vilket stöd staten ger SJ. Det är bättre att man öppet redovisar ett sådant stöd än att man som nu ger det fördolt. Vägtrafikmodellen får emellertid inte innebära att man i all oändlighet subventionerar SJ:s verksamhet på det viset. Så småningom skall SJ som företag bli så lönsamt att det kan betala likvärdiga avgifter för utnyttjandet av spåren. Då går alltså räkningen ihop.

Rune Johansson sade också att det finns goda utsikter till uppgörelse 1988. Ja, det finns det, för vi tycks alla ha samma inriktning. Men jag fruktar att vi nästa år får ett järnvägspolitiskt beslut av samma slag som vi har haft fyra, fem av de senaste tio åren, nämligen en halvmesyr. Och så några år därefter – kanske två eller tre år – behöver man åter rekonstruera SJ. Låt oss vara överens om att det nu krävs en radikal omläggning, som vi alla skall kunna stå för och hjälpa till med.

Till sist: Man skall inte uppfatta kritiken av SJ så att här skall läggas ned, här skall brytas bort osv., utan man skall också se positivt. Vi har ju här förslag om Arlanda-, Mälardalsbana och andra banor. Dem kan man finansiera med alternativa finansieringsformer. Det visar ju en tilltro till SJ som trafikföretag, en tilltro som man skall konstatera och lägga märke till.

Anf. 79 RUNE THORÉN (c) replik:

Fru talman! Rune Johansson säger att vi här är överens om mycket. Det är möjligt att vi är det i ord, men det gäller ju också att bli överens i handling. Och jag vet inte, Rune Johansson, om vi var helt överens när det gäller det jag sade om bl. a. vikten av en aktiv regionalpolitik. Jag vill ännu en gång påminna om att det grundläggande är att vi har en aktiv och bra regionalpolitik i landet. Har vi inte det, kommer det att bli hur svårt som helst för SJ i framtiden.

Sedan säger Rune Johansson att vi också är överens om kombitrafiken. Vi har ju från centerns sida sagt att vi kunde sätta målet högre än vad som har sagts i propositionen, men vi har inte reserverat oss på den punkten. Även här gäller det ju inte bara att vara överens om målet utan också att försöka göra någonting under tiden.

Jag sade, fru talman, i mitt första inlägg att jag inte skulle citera vad åkarna från Göteborg sagt, men nu måste jag göra det. En åkare säger bl. a. när det gäller vagnar som man försöker leta fram:

”Medvetet eller omedvetet struntar man tydligen i punktligheten där uppe.” – i Ånge. ”Vid ett tillfälle fick jag besked från Ånge att de ’råkat’ koppla våra vagnar på ett tåg till Helsingborg. Vi kontaktade SJ i Hallsberg för att få dem att koppla av vagnarna och hänga dem på ett tåg mot Göteborg. SJ:s personal upptäckte att vagnarna inte alls fanns i Helsingborgs-tåget. Dagen efter hittade man vagnarna igensnöade i Ånge.”

Detta är naturligtvis ingen särskilt rolig historia. Intervjun avslutas på följande sätt: ”Det är fortfarande alldeles för många som slår igen luckan prick klockan sex.”

Det måste alltså bli bättre service över huvud taget på SJ. Jag är, fru talman, inte övertygad om att vad saken gäller är att det behövs mer investeringsmedel. Från centern är vi beredda att avsätta mer investeringsmedel. Men det är i viss mån fråga om att försöka se företagen som kunder, att inte som en myndighet ha inställningen att ”ni skall vara tacksamma att ni får utnyttja SJ för att skicka gods eller resa”. Det är därvidlag, Rune Johansson, som jag menar att det finns möjligheter att ta initiativ. Inte minst när det gäller er som tillhör majoriteten här i landet, och framför allt SJ:s styrelse, måste man kräva att ni tar de här initiativen.

Anf. 80 HUGO BERGDAIL (fp) replik:

Fru talman! Rune Johansson konstaterar att det är ett mellanår när det gäller den trafikpolitiska debatten och hänvisar till den utredning som nu pågår på departementet. Jag kan hålla med om det konstaterandet.

Sedan kommer han fram till att det föreligger stor samstämmighet i de olika politiska partiernas synpunkter på hur vi skall gå vidare när det gäller SJ:s framtid. Som ett bevis på att regeringen slår vakt om SJ på ett positivt sätt pekar Rune Johansson på den budget som vi behandlar nu och som innehåller en större satsning för SJ:s del, en ökning av anslagen med så och så många procent.

Rune Johansson ställer också frågan – till sig själv, som jag uppfattar det: Är SJ i en ekonomisk kris? Och han svarar ja på frågan. Mot bakgrund av att han redovisar de ökade anslagen till SJ och konstaterar att SJ befinner sig i

kris, hade jag väntat att Rune Johansson något skulle klargöra vad som är socialdemokratins recept när det gäller att komma ifrån denna krissituation så snabbt som möjligt – för avhjälpa krissituationen vill vi alla som politiker.

Jag hade väntat mig att Rune Johansson skulle kommentera detta med konkurrens inom SJ-sektorn. Kan man förvänta sig att socialdemokraterna kommer att acceptera en sådan utveckling, och är man beredd att bryta monopol? Det skulle vara bra, Rune Johansson, om vi fick klargjort hur ni socialdemokrater tycker att utvecklingen bör bli på SJ-sidan. Det skulle vara bra när det gäller att nå gemensamma mål. Och det skulle vara bra att få SJ att utvecklas positivt, för det vill vi alla.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 81 RUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har att bemöta fyra motdebattörer på tre minuter. Det gör att jag inte kan gå så djupt i mina repliker.

Hugo Bergdahl frågar: Vad är socialdemokraternas recept för att få ett bättre SJ? Det visar sig i den proposition som kommer att ligga på riksdagens bord i början av nästa år. Där kommer vi också att helt klart redovisa den konkurrenssituation som vi anser skall råda inom SJ.

Rune Thorén talar om en aktiv regionalpolitik som bygger på järnvägstrafik osv. Jag har en motfråga. Är Rosa Östh representativ för centern? Det är hon nog inte. Hon har nämligen motionerat om övergång från tåg till buss. Vi driver en aktiv regionalpolitik, och i den ingår järnvägstrafiken som en stomme.

Till Rolf Clarkson vill jag säga att en försäljning av ett av SJ:s dotterbolag inte kan gå in direkt i budgeten som en förstärkning. De pengar man får in på en försäljning av SJ:s dotterbolag går in i förvaltningsbolaget, SwedeCarrier. Från SwedeCarrier kan det föras över medel till statens järnvägar via utdelningar osv. Med de regler som gäller i dag kan man inte använda pengar på det sätt som moderaterna har föreslagit. Därför menar jag att det som sagts om de 290 miljonerna inte är riktigt.

Slutligen till Viola Claesson: Hon har helt rätt beträffande KAA-utredningen. Jag har ställt upp på en utredning i SJ, som visar att landsvägstrafiken är väsentligt mer subventionerad än järnvägstrafiken.

Jag sade att man i vpk är litet ansvarslös. Vad man säger i reservation 8 styrker det påståendet. Jag citerar: "I propositionen föreslås bl. a. – – – att planerade säkerhetsåtgärder vid korsningar minskas med 44 milj. kr., att driftersättningen för s. k. trafiksvaga bandelar dras ned med 47 milj. kr. – – –"

Enligt vpk-reservationen är det en nedskärning i budgetpropositionen med 91 milj. kr. Jag vågar påstå att vpk här talar osanning. I stället ökar anslagen med 17 milj. kr.

Men det är inte nog med att ni i vpk är ansvarslösa när det gäller era utgiftsökningar beträffande investeringar. Ni är också ganska värslösa när det gäller era påståenden om annat i budgetpropositionen. Det ökar sannernligen inte vpk:s trovärdighet i det här fallet.

Anf. 82 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! De uppgifter som finns i reservationen är tagna ur vår motion, och uppgifterna där har vi tagit ur budgetpropositionens bil. 8. I ett senare sammanhang har det gjorts en uppställning som möjligen ser ut som Rune Johansson säger. Då skulle jag gärna vilja att han tog fram den och talade om varför siffrorna skiljer sig jämfört med budgetpropositionens bil. 8.

Vitsen med reservation 8 om anslaget Ersättning till statens järnvägar för köp av vissa tjänster gäller att det faktiskt skiljer 157 milj. kr. mellan vad SJ har begärt och vad regeringen har sagt ja till. I trafikutskottet har också samtliga utom jag som vpk:s representant följt den linjen.

I det aktuella beloppet fanns bl. a. 26 milj. kr. till tågroboter för pensionärer och andra SJ-resande. Jag tog tidigare upp detta och frågade Rune Johansson och de andra i utskottet varför man sagt nej till denna begäran. Är det inte bra att pensionärerna i Sverige får åka till rabatterat pris på järnvägen, när så väldigt många äldre människor faktiskt utnyttjat den möjligheten? Det är en viktig förmån, men den har också förbättrat resandet för SJ. Men man vill alltså dra undan den möjligheten nu.

Det tog en massa tid att granska siffror, men det var väl meningen. Taktisk får man naturligtvis vara när man står här i talarstolen. Det är kanske inte så lätt för Rune Johansson att bli så attackerad som han har blivit.

Jag tackar och tar emot och är glad över att Rune Johansson höll med mig om att denna viktiga KAA-rapport som finns på kommunikationsdepartementet faktiskt bevisar att landsvägstrafiken är mycket starkt subventionerad. Men var då med och gör något åt detta faktum! Ett erkännande räcker ju inte. I konsekvensens namn bör man göra som vi i vpk har gjort. Vi har först motionerat, och sedan har vi tyvärr tvingats skriva reservationer därför att andra i utskottet inte har gått med på våra förslag.

Det jag var allra mest nyfiken på var hur man med hedern i behåll kan sitta i ett sådant organ som SJ:s styrelse och ställa upp på alla de förslag som SJ har för att kunna bedriva en någorlunda riktig järnvägspolitik i det här landet – och sedan stå här som talesman för trafikutskottet och säga nej till alltihop. Jag får ju stå här ensam och plädera för de krav som jag tycker är rimliga och som SJ har ställt. Dessutom vill vi ha en helt annorlunda inriktning på trafiken som gynnar miljön. Och det är mycket bråttom med detta – skogen dör framför våra ögon i Västsverige och inte bara där.

Anf. 83 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Jag återkommer till frågan om de företagsförsäljningar som vi så att säga har fått in pengar på för de investeringar i SJ som vi föreslagit. Det är naturligtvis riktigt att pengarna måste beskattas. Då får man sälja så många företag att pengarna trots beskattningen räcker till för de investeringar som vi talat om. Vill man vara mer vidsynt kan man säga att vi håller på med bokföringsexercis – det är ju statskassan som får ta emot skattepengarna, och genom det påverkas statsbudgeten i mindre grad än om man betalar ut pengarna direkt, som Rune Johansson ville ha det.

När vi talar om det beslut som skall fattas nästa år tycker jag det är viktigt att det inte återigen bara blir ett kortsiktigt järnvägspolitiskt beslut, utan att

vi får en sammanhållen trafikpolitik i landet, där sjöfart, väg- och järnvägs-transporter samt kanske också andra kommunikationsgrenar får kämpa med varandra på likvärdiga villkor och där man även inom de olika transportgrenarna har fri konkurrens. Det har sagts mycket i dag om subventionerandet av landsvägstrafiken. Sanningen är att den förräntning som skulle ha skett om man inte hade gjort nedskrivningen av statskapitalet skulle ha uppgått till mellan 3 och 4 miljarder årligen och varit närmare 4 än 3. Det är alltså fråga om en smygsubventionering av SJ av stora mått, som det finns stor anledning för de andra trafikgrenarna att klaga över, eftersom det snedvrider konkurrensen till deras nackdel.

Vi som är järnvägsvänner – Rune Johansson, jag m. fl. – vill ju att SJ skall bli ett livskraftigt företag som har chans att ge god service. Det får SJ göra på de områden där man är duktig, så att man inte plöttrar bort sina krafter på olika områden där man inte kan konkurrera. SJ är ett konglomerat som har olika service att erbjuda. Det är ett persontrafikföretag, ett godstrafikföretag på räls, ett rederiföretag och ett bussföretag. Det är alltså ett stort spektrum av service som SJ lämnar.

Från min sida har det klart och tydligt sagts att det som skall vara kvar av SJ som ett statligt drivet transportföretag är ett järnvägsföretag som ägnar sig åt de transporter som man är duktig på och där man framgångsrikt kan konkurrera med sina konkurrenter.

Anf. 84 RUNE THORÉN (c) replik:

Herr talman! Rune Johansson har nog missuppfattat litet vad jag inledningsvis menade med regionalpolitik. Jag sade då att avsaknaden av en ordentligt förd regionalpolitik har medverkat till att järnvägen befinner sig i den kris som man är i i dag.

Jag håller med om att det är riktigt – det sade jag också i min inledning – att vi bör ha en järnväg för att föra en bra regionalpolitik. Det visar bl. a. den uppvaktning som jag tror skedde i går från Bergslagen, där man också hade med detta. Men det är också fråga om att se till att det finns sysselsättning, service och bostäder. I min inledning hänvisade jag till att den befolkningsomflyttning som skedde på 60- och 70-talen har medverkat till att vi i dag har ett SJ i kris.

Då vill jag höra från Rune Johansson att han är beredd att bl. a. i dag ställa upp och medverka till att vi kan minska den koncentration som i dag sker till den region som vi i dag verkar i, här i Stockholm. Ju mer som koncentreras hit, ju mindre blir det på många andra håll i landet. Och då försvinner underlaget för att bedriva en bra SJ-politik på många håll ute i landet.

Det gäller alltså inte bara vad trafikutskottet har att arbeta med, utan det gäller att på varje politikområde föra en ordentlig och aktiv regionalpolitik och på det sättet ge oss bättre förutsättningar för en bra kollektivtrafik här i landet.

Anf. 85 RUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Eftersom mina meddebattörer inte har någon ytterligare replikrätt skall jag inte ställa några frågor eller attackera dem på nytt.

Jag vill bara säga till Viola Claesson att hon bör läsa på s. 17 i betänkandet.

Där står det tydligt och klart hur stort utfallet blev i förra årets budget och vad som föreslås i årets budget. Där kan man se att det inte blir någon minskning med 44 resp. 47 miljoner, som det talas om i reservationen. Det är i stället fråga om en ökning av anslagen med 17 milj. kr.

När det sedan gäller KAA-projektet och konkurrensneutraliteten ser jag just införandet av en vägtrafikmodell som ett sätt att få konkurrensneutralitet. Det innebär faktiskt en kostnadsminskning för statens järnvägar med i runda tal en miljard kronor om året.

Viola Claesson talade om att jag satt på två stolar. Jag hoppas att jag inte gör det. Jag kan inte med gott samvete sitta i SJ-styrelsen och äska investeringsmedel på mellan 10 och 13 miljarder kronor utöver tidigare beslut. Jag står fast vid den petita som SJ har lämnat, och jag står fast vid SJ-styrelsens förslag, men jag ser samtidigt de politiska realiteterna när det gäller vad som går att genomföra.

Precis som Rolf Clarkson hoppas jag att 1988 års trafikpolitiska beslut verkligen skall bli ett beslut på längre sikt. Men då måste vi förmodligen pröva helt nya grepp vad gäller trafikpolitiken. Vi måste kanske våga oss på litet större offensiva satsningar och chansningar än tidigare.

Jag delar också Rune Thoréns uppfattning att man med en aktiv regionalpolitik också stärker transportpolitiken och trafikpolitiken och att man därmed ger människorna ute i bygderna en bättre service.

Sammantaget vill jag säga att jag har upplevt denna debatt som ganska lugn och sansad. Man bör inte heller konstruera motsättningar mellan olika partier. Jag tror, att om alla riksdagspartier tar sitt ansvar för den framtida trafikpolitiken, får vi förutsättningar att 1988 lägga fram en trafikpolitisk proposition som blir till förmån för hela Transportsverige.

Tredje vice talmannen anmälde att Viola Claesson, Rolf Clarkson och Rune Thorén anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 86 ARNE SVENSSON (m):

Herr talman! I det betänkande från trafikutskottet om anslag till SJ-koncernen m. m. som nu debatteras har utskottet tagit ställning till ett par motioner som tar upp problemet med viltolyckor längs våra järnvägar.

En sträcka som alldeles speciellt är drabbad av dessa olyckor är den som går mellan Herrljunga och Källeryd på västra stambanan. Under åren 1985 och 1986 har 49 älgar förolyckats på nämnda sträcka – här till kommer en okänd mängd mindre vilt. Olyckorna fortsätter, och under de knappt fyra månader som har gått under innevarande år har ytterligare 6 älgar dödats av tågen på sträckan.

Den 17 april i år fann ett av de jaktlag som inspekterade banvallen en avklippt älgklöv intill spåret. Trots ett intensivt sökande kunde man inte finna det skadade djuret. Allt talar alltså för att en trebent älg nu hoppar omkring i markerna i närheten, med det lidande som skadan medför.

Vad som ytterligare oroar är det faktum att SJ av någon anledning underlåter att rapportera när viltolyckor har inträffat.

Utskottet har inledningsvis yttrat sig rätt välvilligt över motionerna.

Utskottet säger:

”Enligt utskottets mening är det angeläget att så långt möjligt undvika olyckor av det slag som tas upp i motionerna. Utskottet vill erinra om att det långa järnvägen finns viltstängsel som finansierats med hjälp av sysselsättningsmedel. Denna möjlighet kan självfallet även utnyttjas på den i de två motionerna utpekade sträckan.”

Sedan fortsätter utskottet:

”Detta är emellertid en sak för i första hand arbetsmarknadsmyndigheterna och SJ att avgöra. Utskottet, som förutsätter att SJ noga följer denna fråga, är inte berett att föreslå att särskilda medel anvisas för viltstängsel eller att riksdagen skall föreskriva att stängsel skall uppsättas på viss sträcka. Motionerna avstyrks därför.”

Utskottet konstaterar alltså att det på andra sträckor finns viltstängsel som åstadkommit med hjälp av sysselsättningsmedel. Ja, visst är det så. I vårt län arbetar nu markägare inkl. domänverket, jakträttsinnehavare och länsstyrelsen för en sådan lösning, så att vi kan få ett viltstängsel utmed den aktuella sträckan. Redan nu finns ett löfte från länsarbetsnämnden i länet att ställa upp med arbetskraft, och från Herrljunga kommun har utlovats arbetsledning för projektet.

Till detta kommer att markägare och jakträttsinnehavare efter sträckan har lovat att svara för underhållet av ett viltstängsel efter det att ett sådant har kommit upp.

För SJ återstår nu att ställa upp med material till stängslet. Det vore enligt min mening en mycket välmotiverad investering. Dels skulle risken för förseningar i trafiken orsakade av viltolyckor på ifrågavarande sträcka kunna undvikas, dels skulle SJ:s anseende bland resenärer och närboende i hög grad förbättras, vilket är inte minst viktigt i dagens bekymmersamma läge för SJ-koncernen.

Herr talman! Berörda intressenter är kallade till ett möte på länsstyrelsen i Älvsborgs län den 18 maj för att söka lösningar för att få till stånd ett viltstängsel utmed sträckan Herrljunga—Källeryd. Det är min förhoppning att SJ vid det mötet tar sin del av ansvaret och lever upp till den mening som trafikutskottet uttryckt i sitt betänkande, nämligen att det är angeläget att så långt möjligt undvika olyckor av det slag som tas upp i motionerna.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande med anledning av detta betänkande, men jag skall med intresse följa vad som kommer att ske för att undvika viltolyckor på sträckan Herrljunga—Källeryd i framtiden:

Anf. 87 LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av motionerna T520 och T543, i vilka föreslås att den nya fjärrtågsstationen i samband med Grödingebanans utbyggnad skall lokaliseras till Södertälje Syd. Bakom motionerna finns företrädare för såväl socialdemokraterna som moderata samlingspartiet, folkpartiet, centerpartiet och vpk. Jag vill särskilt betona detta, eftersom det i Södertälje råder politisk enighet i den här frågan. Dessutom har såväl de politiska partierna som det lokala näringslivet och handeln en samstämmig syn på hur järnvägs kommunikationerna måste lösas för att den fortsatta utvecklingen i Södertälje skall kunna karakteriseras som positiv och framtidsinriktad.

Kommunikationerna i Stockholms län har sedan lång tid tillbaka varit dominerande i den regionala debatten. Det återspeglas här i riksdagen bl. a. i att allt flera motioner i frågan lämnas för varje år. Utskottets betänkande innehåller i år ett särskilt avsnitt om Stockholmsregionen, vilket bekräftar kommunikationsfrågornas centrala betydelse i denna befolkningsrika region.

När det gäller bannätet för spårbunden trafik har vi kapacitetsmässigt sedan lång tid tillbaka bildligt talat slagit huvudet i taket. Nya investeringar i infrastrukturen är nödvändiga. Vi från Stockholmsregionen sätter mycket stort värde på de tidigare beslut som har fattats här i riksdagen och av regeringen om en utbyggnad av bannätet i Stockholmsregionen. De besluten innehåller bl. a. frågan om ett nytt dubbelspår mellan Stockholm och Flemingsberg. Genom en överenskommelse mellan SJ och landstinget pågår dessa mycket omfattande arbeten. Utbyggnaden ger oss ytterligare kapacitet och medför en förbättring av järnvägsstationerna. Men denna utbyggnad av den aktuella banan får inte stanna vid Flemingsberg. En fortsatt utbyggnad av nytt dubbelspår på sträckan Flemingsberg-Järna är nödvändig. Det är en stor investering, men den är absolut nödvändig. Jag kan med glädje konstatera att det inte råder några delade meningar därom. Debatten gäller vilken sträckning det nya dubbelspåret skall få och om den nya fjärrtågsstationen skall lokaliseras i Järna eller till platsen Södertälje Syd.

Södertälje kommun, näringsliv och handel förordar alternativet Södertälje Syd. Detta alternativ är från alla synpunkter överlägset förslaget om en lokalisering i Järna. Det tror jag även trafikutskottets ledamöter blev övertygade om vid sitt studiebesök i Södertälje. Jag skulle vilja ange fördelarna med Södertälje Syd i följande punkter.

1. Ett näringsliv med en alltmer internationell prägel får sina krav på lättillgängliga järnvägskommunikationer tillgodosedda.

2. Den nuvarande stationen Södertälje Södra är den station som har flest resenärer på hela sträckan mellan Stockholm och Göteborg.

3. En ny fjärrtågsstation. Södertälje Syd, skulle bli en utomordentligt stor tillgång för boende i Södermanland genom att Svealandsbanan elegant knyts ihop med såväl västra som södra stambanan. Hela Södermanlands län behöver denna tillgång. Södertälje Syd är en investering som i hög grad påverkar den framtida utvecklingen i Södermanland.

4. De ekonomiska kalkyler som framtagits för alternativet Södertälje Syd är i högsta grad realistiska och visar på ett positivt utfall.

Om SJ:s nuvarande förslag skulle vinna majoritet, måste vi från Södertälje påvisa en rad nackdelar. De nackdelarna är följande:

1. En kommun med 80 000 invånare, som alltid har haft fjärrtåg genom kommunen, skulle helt plötsligt ställas i en situation där järnvägen ligger längre bort. Det blir längre restider för alla och sämre konkurrenssituation för SJ.

2. Södertälje kommun skulle med stor sannolikhet upplevas som en andra rangens kommun, eftersom järnvägskommunikationerna blir sämre och det blir svårare att få tillgång till dem.

3. Ett framtidsinriktat näringsliv får sämre förutsättningar att verka i Södertälje, och möjligheterna till nyetableringar minskar.

Sammanfattningsvis får vi från Södertäljes sida framhålla följande:

Vi har mycket svårt att förstå hur SJ över huvud taget har kunnat planera på det sätt som man gjort, dvs. för att fjärrtågen i huvudsak skall gå utanför Södertälje. Nu när Södertälje kommun har presenterat alternativet Södertälje Syd inser även företrädare för SJ att detta alternativ är överlägset. Det noterar vi som mycket positivt.

Kommunfullmäktige i Södertälje beslöt så sent som i måndags att kommunen skall ingå i en gemensam arbetsgrupp med SJ för att samarbeta om projekteringen av den nya sträckningen på delsträckan genom Södertälje. Vår förhoppning är naturligtvis att man i denna projekteringsgrupp skall finna gemensamma lösningar.

Utskottets värdering tar sig uttryck i följande skrivning: "Utskottet anser för sin del att detta är ett intressant alternativ som ingående bör prövas i utredningsarbetet." Vi utgår därför ifrån att den utredning som skall starta under landshövding Curt Boströms ledning verkligen ingående prövar möjligheterna till en lokalisering av den nya fjärrtågsstationen till Södertälje Syd. Jag är helt övertygad om att även Curt Boström kommer att finna att de ekonomiska kalkylerna är realistiska och att detta lokaliseringsalternativ är överlägset andra alternativ som hittills har presenterats. När det slutligen gäller finansieringen är denna investering av en så utomordentligt stor betydelse att den påverkar utvecklingen i regionen för 75–100 år framåt i tiden. Då kan inte 250 milj. kr. få vara avgörande, utan vi måste på olika sätt tillsammans kunna finna finansieringsmöjligheter för detta, så att en stor region skall kunna se fram emot en positiv utveckling i framtiden.

Herr talman! Jag har med hänsyn till utskottets skrivningar och den förestående utredningen inga särskilda yrkanden i dag.

Anf. 88 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Trafikutskottet återkommer med sin årliga litania, där man säger att vi i riksdagen inte skall bry oss om vad SJ planerar och tänker göra när det gäller järnvägssträckningar m. m. Man har den filosofin att riksdagen inte skall bestämma över SJ annat än möjligen på det övergripande planet. Sedan skall SJ i princip få bära sig åt hur det vill.

Lennart Andersson sade alldeles nyss att han inte kunde begripa hur SJ har kunnat planera att lägga en järnvägslinje utanför Södertälje. Det är mycket man skulle kunna hålla med om när det gäller SJ och dess planering eller snarare brist på planering. Att man tänker lägga en så pass stor kommun som Södertälje utanför järnvägsnätet kan kompletteras med att det finns intressen, i varje fall inom SJ, som vill se till att hela landsändar med mångdubbelt fler invånare än Södertälje skall föreslås bli utan järnväg. Så arbetar man från SJ-ledningens och dess konsultbolags sida.

Oavsett att utskottet väljer att skriva som det gör, att vi inte skall diskutera dessa frågor i riksdagen, föreligger det med tanke på SJ:s planering och den bristande hänsyn som SJ visar verkligen ett behov av att dessa frågor kommer upp till debatt och beslut i riksdagen. Det är ett samhällsintresse att föra

dessa frågor vidare och se till att det finns kommunikationer på järnväg i de delar av landet där sådana behövs och att man inte bara utgår ifrån de s. k. lönsamhetsprinciperna och rättar sig därefter.

Som Viola Claesson sade i sitt huvudanförande är det faktiskt en angelägenhet för det svenska samhället att man upprätthåller järnvägskommunikationer även om järnvägen enligt de rent företagsekonomiska termerna inte är självbärande.

Stockholmsregionen har ungefär 1,5 miljoner invånare, bosatta på ett relativt, i varje fall efter svenska förhållanden, begränsat område. Det ställer självfallet stora krav på hur trafiken bör ordnas och framför allt på hur kollektivtrafiken skall skötas om. Kollektivtrafikens utbyggnad måste ställas mot intresset av att man inte skall ha en ökad privatbilism.

Nu är det tyvärr på det viset, både här i Stockholmsregionen och på andra håll, att man inte tar sådana hänsyn från regeringens sida. Här skulle det behövas väsentliga satsningar på kollektivtrafiken, men man är inte beredd att göra sådana. Därför sväller privatbilismen.

Jag kan rekommendera de ledamöter som inte bor i regionen att någon gång prova på att åka pendeltåg eller tunnelbana i rusningstid och se hur överfulla de är. Det behövs alltså ökade turer. I det här fallet är det fråga om pendeltågstrafiken.

För att kunna öka turtätheten på pendeltågen krävs en utbyggnad av spårkapaciteten. En del beslut har tagits, en del ligger i den s. k. Strängska överenskommelsen, en del ligger litet vid sidan om. Ändå finns det viktiga delar av regionen, där man inte kan öka kapaciteten därför att det inte finns tillräckligt med spår.

Ett sådant exempel är sträckan mellan Kallhäll och Bålsta. Det bor ett hundratusental människor i de här områdena, som inte har någon möjlighet att få den turtäthet som man skulle vilja. Dessutom är orter som Bålsta och Bro undantagna, därför att pendeltågen stannar i Kungsängen. Man väljer alltså att köra buss på landsväg i stället för att utnyttja den järnväg som finns och som går förbi både Bro och Bålsta.

Vi menar att man måste göra dubbelspår här, och likaså på avsnittet mellan Älvsjö och Västerhaninge.

Västerhaninge är en kommun i sydöstra delen av Stockholmsregionen, där man också har stora behov av att kunna få människorna transporterade in till stadskärnan. Vi har föreslagit att man även där gör en utbyggnad till dubbelspår.

Herr talman! Vi har också en annan diskussion om järnvägsutbyggnaden i det här länet. Jag skall strax återkomma till Grödingebanan. Först tänker jag bara nämna något om Arlandapendeln.

Redan 1980, när man beslutade att flytta inrikestrafiken med flyg från Bromma till Arlanda, skrevs i utskottets betänkande att man skulle utreda och få till stånd en Arlandapendel. Nu hänvisar utskottet till att frågan håller på att utredas. Det är gott och väl. Det är bara att beklaga att vi har behövt stå här och stångas i så många år efter 1980 innan man ens har kommit fram till att man skall utreda huruvida man skall göra en Arlandapendel eller inte.

Det utrymme som då blir ledigt i den bussterminal som planeras i samband med det nya Centralen-bygget skulle då också kunna nyttjas till att ta in i

första hand Södertörnsbussarna till centrum i stället för att som nu hänvisa dem till platser söder om centrala Stockholm.

Jag kommer nu in på frågan om Grödingebanan och det resonemang som Lennart Andersson var inne på för en stund sedan. Han nämnde att det pågår diskussioner om sträckningen av den nya linjen från Flemingsberg till eller utanför Södertälje. Det gör det, i allra högsta grad.

Den kommun som blir hårdast drabbad av den nya sträckning som har planerats är Botkyrka. Botkyrka kommun är en av de många söderkommuner som har ett relativt stort friluftsområde, ett område som är nödvändigt med tanke på att det bor så mycket människor inte bara i själva Botkyrka utan i hela södra Stockholm.

SJ:s ursprungliga förslag till spårdragning, med utbyggnad söder om Tullinge och Grödinge kyrka, har fått en hel del kritik. Förslaget nedsablades av de flesta som tilläts komma fram med synpunkter i frågan.

Botkyrka kommuns dåvarande förslag om utbyggnad söder om sjön Getaren hade man på SJ redan på ett tidigt stadium spolat, utan att göra någon närmare utredning av detta alternativ. Men det finns också andra alternativ som man har spolat. Ett alternativ är nämligen att bygga spår längs den nuvarande sträckningen från Flemingsberg till Södertälje.

Vi har från vpk:s sida i de här sammanhangen fört fram att en sådan lösning måste vara till förmån för utvecklingen. Man skär av det stora friluftsområdet Lida genom den nya järnvägssträckningen som kallas för Grödingebanan. Såvitt jag kan förstå är det inte heller speciellt mycket närmare att förlägga banan över Grödinge, med utgångspunkt i att man nu tydligen också från SJ:s och även utskottets sida är intresserad av att förlägga sträckningen till Södertälje Syd. I anslutning till Södertälje Syd-alternativet är det alltså fullt möjligt, realistiskt och t. o. m. bra att förlägga det nya dubbelspåret utmed den gamla sträckningen. Man bör tjäna en del i längd på banan.

Herr talman! Slutligen skall jag bara nämna något om frågan om en fjärrtågsstation i Stockholm Syd. Det diskuteras två alternativ, Älvsjö och Flemingsberg. Älvsjö förs främst fram av näringslivet som har intresse av att få en station som ligger i anslutning till Mässan, men från regionalpolitiska utgångspunkter för Stockholmsregionen är det faktiskt inte Älvsjö som är det angelägna utan Flemingsberg. Såvitt jag kan förstå skulle det inte behöva kollidera med att man låter tåget fortsätta att stanna i Södertälje kommun och ha en fjärrtågsstation även där.

Jag vill med det sagda yrka bifall till reservationerna 9 och 10. Jag har avstått från att ställa några frågor till utskottets talesman, vis av förra årets debatt.

Anf. 89 RUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Vis av förra årets debatt skall jag ge Tommy Franzén chansen till en replik. Då hade jag tyvärr, på grund av ett telefonsamtal, inte möjlighet att vara närvarande i kammaren vid Tommy Franzéns anförande, vilket han blev mycket ledsen över.

I många stycken delar jag Tommy Franzéns uppfattning om betydelsen av en väl fungerande spårtrafik i Stockholmsområdet. En försening av ett tåg i Stockholmsområdet genererar nämligen förseningar i hela landet. Därför är

det angeläget att göra riktiga satsningar på den spårbundna trafiken här i Stockholm. Jag vill också erinra om att det hittills har satsats i runda tal 2 miljarder kronor på upprustningar i Stockholmsområdet. I årets budgetproposition har det specialdestinerats 500 milj. kr. just till ökade satsningar här i Stockholm.

Tommy Franzén säger vidare att SJ bör upprätthålla järnvägstrafik även på de bandelar där det inte är företagsekonomiskt motiverat. Det är just vad man gör, Tommy Franzén. I budgetpropositionen och i utskottsbetänkandet godkänner man att staten köper tjänster av statens järnvägar för över 1,2 miljarder kronor, bara för att järnvägstrafiken skall upprätthållas på sträckor där SJ av företagsekonomiska skäl inte kan upprätthålla trafiken annars. Det är alltså statens ansvar att se till att tågtrafiken går i de bygder som inte har tillräckligt stort underlag.

Tommy Franzén är glad åt att frågan om ett Arlandaspår utreds. Det gläder mig också att vi får ett samlat grepp om de stora och kostsamma investeringarna i hela det tätbefolkade Stockholmsområdet, så att vi kan göra en samhällsekonomisk bedömning om vilka prioriteringar vi i framtiden skall göra. Jag utgår från att vi när den utredningen är klar och propositionen är lagd kan ta upp en diskussion om de olika enskilda projekten.

Anf. 90 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Det är bra att vi i varje fall den här gången kan få till stånd en debatt. Vad Rune Johansson säger är naturligtvis helt riktigt, nämligen att man har satsat en hel del pengar i investeringar i Stockholmsområdet. Ändå hävdar jag att de investeringar som görs, tyvärr, inte är tillräckliga. Det behövs alltså definitivt fler investeringar. Just därför att den relativt begränsade yta som det här rör sig om är tätbefolkad krävs det således väsentligt bättre resurser till den kollektiva spårbundna trafiken. På det sättet skapar man framför allt från miljösynpunkt bättre möjligheter för människorna att vistas och att resa i Stockholmsregionen.

När man resonerar om dessa frågor bör man ta med miljöaspekten. Jag tror att Rune Johansson gör det, och i så fall förstår han naturligtvis att det är synnerligen viktigt att privatbilismen minskas och att människor i stället nyttjar den miljövänliga spårbundna trafiken. Det är nödvändigt med tanke på människornas överlevnadsmöjligheter.

Sedan till frågan om icke lönsamma bandelar. Jag sade inte att man *inte* gjorde någonting. Jag vill poängtera det. Vad jag däremot sade var att det inom SJ och inom det konsultföretag som SJ anlitar finns intressen som talar för att man inte skall ha olönsamma bandelar. Om man sedan ger anslag via riksdagen eller på annat sätt är egalt. Det finns dock krafter här i landet som, tyvärr, finns i ledningen för bl. a. SJ och som inte anser att man bör ha kvar alla de järnvägsförbindelser som finns i dag.

När det gäller de många nedläggningar av järnvägslinjer som har ägt rum vill jag framhålla att det är beklagligt att sådana befattningshavare får finnas kvar på ett statligt verk som SJ.

Sedan sade Rune Johansson att vi, när utredningen är klar och förslag har lagts fram, kan diskutera dessa saker. Jag tycker att det är viktigt, och det tror jag att också Rune Johansson är klar över, att man inte väntar till dess att

byråkraterna är färdiga med sitt arbete. I stället skall man diskutera dessa saker och driva på arbetet med dessa frågor politiskt innan beslut fattas. Först då finns det förutsättningar för att styra utvecklingen i den riktning som är angelägen.

Anf. 91 RUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har full förståelse för att Tommy Franzén agerar som regionalpolitiker när det gäller investeringar i järnvägen. Men jag skulle vilja rekommendera Tommy Franzén att åka till Bergslagen eller ned till Småland och där hävda att SJ:s investeringar i Stockholmsområdet är alldeles för små. Då kommer Tommy Franzén att få uppleva den reaktion som möter oss som skall försvara och förklara prioriteringen av de investeringar som görs över hela landet. Det är litet skillnad!

Anf. 92 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag har inte varit i Bergslagen. Men jag har faktiskt varit i Småland. Och även om jag inte har varit på någon trafikpolitisk konferens, har jag ändå diskuterat sådana här problem med olika människor. Jag har då mött förståelse hos dem. De är nämligen utsatta för samma nedpressning från SJ:s och statsmakternas sida som stockholmarna är. Man har alltså full förståelse för att också vi måste strida för att få bättre resurser till Stockholmsområdet.

Problemet är alltså att det finns korkar i ledningen som förhindrar ett ordentligt utnyttjande av kollektiva färdmedel, som i sig innebär besparingar samhällsekonomiskt sett, i förhållande till det andra alternativet – privatbilismen – med alla de kostnader och all den miljöförstöring som det medför. Samhällsekonomiskt är det alltså lönsamt att satsa pengar på kollektiva färdmedel när det gäller järnvägstrafiken.

Anf. 93 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av min motion T511, som tas upp i det betänkande som nu behandlas.

Järnvägen är ju det absolut förnämligaste transportsättet över huvud taget. Den är både trafiksäker och energisnål. Dessutom är tågtrafikens miljöstörningar förhållandevis små.

Detta skall ses i relation till de utsläpp av dioxiner och tungmetaller som landsvägstrafiken förorsakar. Dessa i sin tur bidrar i högsta grad till att försura och döda skogar, mark och vatten.

Från regionalpolitisk synpunkt är det angeläget att ha en väl fungerande järnväg över hela vårt land.

Utformningen av vårt transportsystem har visat sig ha en direkt avgörande betydelse för samhällsutvecklingen. Näringslivets tillväxt och lokalisering är till stor del beroende av ett väl fungerande transportsystem.

Med dessa synpunkter som grund råder det inget tvivel om att det finns ett stort behov av att bibehålla och utveckla järnvägstrafiken så att den klarar konkurrensen med andra transportmedel och transportsystem.

Från regionalpolitisk synpunkt har detta stor betydelse, framför allt vid lokalisering av tyngre industrier.

Trots detta kan man konstatera att utvecklingen är oroväckande när det gäller de bandelar som ligger norr om Sundsvall.

Vi upplever att det i de södra delarna av vårt land sker en någorlunda positiv utveckling såväl beträffande järnvägsnätet som beträffande den service och den komfort som resenärerna erbjuds. Det tycker vi är bra, och det är en riktig åtgärd. Men nu måste en liknande utveckling ske vad gäller bandelarna i norr. Om en sådan uteblir, kommer de regionala skillnaderna att ytterligare förstärkas.

De anställda inom SJ känner för närvarande stor oro över utvecklingen under senare tid.

Allt fler resenärer vittnar om dålig service och dålig standard på vagnar. Då är det självklart att resenärer också uteblir i relativt stor utsträckning.

Ju längre norrut man kommer desto större blir avvikelserna i tidtabellerna. Detta är inte enbart ett vinterproblem, utan det handlar också i många avseenden om att här måste planering och organisation förbättras.

Att personal vid SJ i norra Sverige känner djup oro är inte på något sätt märkligt. Oron är väl grundad, eftersom SJ:s ledning har gått ut med ett dokument där ingen persontrafik norr om Sundsvall fanns med. Det rättades visserligen till i en senare upplaga.

Persontrafikchefen säger att man inte behöver känna någon oro inför utvecklingen. Men då vill jag peka på några saker som visar hur utvecklingen under senare tid har varit:

- Persontrafiken på sträckan Långsele–Höting har lagts ned.
- Dagståget Ådalen är indraget på sträckan Umeå–Stockholm.
- Lapplandspilen är indragen på sträckan Boden–Kiruna fem dagar i veckan.
- Över-dagen-förbindelsen, den s.k. Karven, är indragen på sträckan Kiruna–Narvik under vinterhalvåret.
- Enligt uppgift finns en del andra linjer, t.ex. persontrafiken Vännäs–Umeå, som lär vara hotade.
- Den direkta sovvagnsförbindelsen Luleå–Sundsvall är på väg att dras in.

Jag är nog beredd att påstå att det finns en väl grundad anledning till oro från såväl personal som den befolkning som bor och verkar i de norra delarna av Sverige.

Herr talman! Avslutningsvis har jag inget yrkande utöver utskottets förslag, och jag tycker att min motion fått en så välvillig hantering och behandling som det varit möjligt i detta läge. Men skall det finnas någon verklig mening i debatten om regional utjämning och en bättre miljö så måste en utveckling av järnvägen ha sin givna plats. Jag förutsätter att de synpunkter som finns med i min motion T511 kommer till beaktande i det utredningsarbete som nu pågår. Till detta får vi återkomma, när beslut våren 1988 skall fattas om den nya trafikpolitiken.

Anf. 94 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Angående motion T503 om utbyggnad av Mäljarbanan vill jag citera vad utskottet skriver: "Utskottet delar motionärernas uppfattning att Mäljarbanan sannolikt skulle få stor betydelse för utvecklingen inom berörda

regioner." Jag är mycket tacksam för den positiva skrivningen som min motion har fått i utskottets betänkande. Nu hoppas jag att den utredning som har tillsatts inte tar för lång tid på sig och att den får en lika positiv skrivning och ett lika positivt bemötande som jag har fått från utskottets sida. Jag är mycket tacksam för det. Därmed vill jag yrka bifall till reservation 11 i detta betänkande.

Anf. 95 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Järnvägstrafiken är av stor betydelse för personer som skall färdas på sträckan Luleå–malmfälten–Narvik. Avstånden är stora, upp till 60 mil, och det är då av största vikt att järnvägstrafiken är snabb och effektiv. Detta var anledningen till att Bruno Poromaa och jag under allmänna motionstiden skrev en motion om snabbare tågförbindelser på malmbanan. I praktiken menar vi snabbtågsset.

Till att börja med vill jag slå fast att det ifrån vår norrbottenska utgångspunkt är självklart att persontrafiken på järnväg skall bibehållas i övre Norrland. Varför skulle inte vi som bor i denna del av landet, som alla andra svenska medborgare, få möjlighet att ta tåget? Det finns inget hållbart argument mot detta. Just på grund av de stora avstånden i Norrbotten, och då vi i länet har inomregionala ambitioner, är det viktigt att utveckla persontrafiken på malmbanan mot snabbare förbindelser. Jag skall i det följande motivera detta.

För det första: Miljön. Här har Åke Selberg sagt mycket och jag skall inte upprepa det. Snabbtågen har stor betydelse för miljön då de kan konkurrera med bilen, men har också regionalpolitiska fördelar då regionerna genom matartrafik kan utnyttja snabbtågen.

För det andra: Turismen. Inom turistnäringen har utvecklingen i malmfälten under de senaste åren skett explosionsartat. Förutsättningarna är sällsynt goda att ytterligare utveckla turismen på denna nordliga del av Nordkalotten. Men det är av avgörande betydelse att de turister som kommer till kustregionerna också har möjlighet att snabbt ta sig upp till malmfälten och fjälltrakterna. Förutsättningarna för detta skulle bli mycket goda om det fanns snabba tågförbindelser. Detta åkande skulle också bli ett viktigt komplement till resandet från malmfälten mot länscentrat i Luleå.

För det tredje: Näringspolitiken. Om industrin i Norrbotten skall kunna tillgodogöra sig effekterna av verksamhet i Nordnorge, kommer inom en nära framtid att ställas krav på snabba och väl fungerande kommunikationer med just norra delarna av Norge. I länet har också datakommunikation utvecklats starkt, liksom rymdforskningen i Kiruna. Inför den fortsatta utvecklingen är kontakterna ut från länet för tekniska högskolan och andra institutioner och företag i Luleå betydelsefulla och nödvändiga.

Herr talman! Den pågående positiva utvecklingen på skilda områden i Norrbotten med inriktning på framtidsnäringar, ställer alltså krav på snabba kommunikationer. För drygt ett år sedan demonstrerades ett snabbgående tågset på sträckan Luleå–Kiruna. Vid denna demonstration kunde man på den nuvarande banan få ner restiden på sträckan från nuvarande fyra och en halv timme till ungefär tre timmar. Detta säger en hel del om vad det skulle innebära med sådana snabba järnvägsförbindelser.

Det finns alltså många fördelar med snabbtåg på malmbanan. Som utskottet skriver överväger SJ:s malmbanedivision förutsättningarna för detta och utskottet avstyrker därför vår motion. Väl fungerande kommunikationer är som regeringen och utskottet har påpekat mycket viktiga ur regionalpolitisk synpunkt. Därför hade det nog trots allt varit välkommet om också utskottet hade kostat på sig att skriva några rader om detta just vad gäller den inomregionala tågtrafiken på malmbanan. Nu vet vi att malmbanedivisionen själv utreder frågan och att det kommer en trafikpolitisk proposition nästa år. Med denna vetskap kan vi motionärer avstå från något yrkande. Vi vill dock trycka på den mycket viktiga regionala effekt ett snabbtåg på malmbanan skulle ha i Norrbotten och räknar med att detta kommer att betonas i den fortsatta trafikpolitiken och i den kommande trafikpolitiska propositionen.

Anf. 96 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! När nu järnvägstrafik och trafik och kommunikationer över huvud taget helt skall underordnas den kommersiella marknadens villkor, kommer det naturligtvis att få stor betydelse för järnvägstrafiken i de utsatta regionerna.

SJ:s utspel för några veckor sedan är ingen tillfällighet. Det ingår i fortsättningen av 1963 års trafikpolitiska beslut, som under årens lopp har gjort många krumbukter och svängar. Men inriktningen är klar. Det är den kommersiella marknaden som skall bestämma, dess villkor som skall bestämma våra kommunikationssätt. Det finns starka intressen som skall bestämma hur vi skall transporteras.

Jag skall tala om två bandelar. Västerdalsbanan och Bergslagspendeln. Dessa banor är klart regionalpolitiska frågor. 1963 års trafikpolitiska beslut gjorde slut på Västerdalsbanan, som var en levande bana i en bygd som också levde. På senare tid har man förstätt att detta var ett gigantiskt misstag. Nu vill kommunerna och befolkningen utmed Västerdalsbanan se till att den byggs ut till den södra fjällvärlden. Det finns många argument för att man skall göra det. Många trafikpolitiska argument, miljöpolitiska argument och *inte minst regionalpolitiska argument.*

Med tanke på utvecklingen i dag mot den hastiga kantringen kan vi fråga oss om den framgång man fick en gång genom att ta in bandelen Borlänge-Malung i nätet bara var tillfällig. Frågan är om fortsättningen upp till Sälen aldrig kommer till stånd. Utskottet säger nu i och för sig att SJ skall pröva frågan om det är nödvändigt eller inte och om SJ vill göra det självt eller inte. Det ankommer på SJ att anmäla till regeringen om SJ anser att det hela skall ingå i ett fungerande järnvägsnät.

De farhågor man nu har är att krafterna inom trafikpolitiken gör att SJ aldrig kommer att anmäla detta. Det ingår inte i det kommersiella synsättet att ha järnvägstrafik. Då är arbetet verkligen bortkastat. Det är den allvarliga frågan. Arbetet som har lagts ner i regionalpolitiskt hänseende kommer att vara bortkastat. Sedan ifrågasätter jag, som deltar i detta arbete och propagerar för denna sträcka, om politiker verkligen så slaviskt skall säga att det är SJ:s, alltså myndighetens, bedömning, som är helt avgörande när denna fråga innehåller så pass mycket regionalpolitik som den gör. Jag

ifrågasätter detta mycket starkt samtidigt som jag ser det som den kantring som gör att man kan förlora striden, vilket jag hoppas att man inte gör.

Den andra frågan gäller Bergslagspendeln. Den totala nedrustningen av trafiken från Ludvika till Stockholm och Västerås gör att man i dag knappt kan resa på ett människovärdigt sätt. Lösningen på Bergslagsproblemen, sträckan Ludvika-Västerås, är en ny sträckning av banan över sju kommuner. De har engagerat sig mycket starkt. Resultatet beror litet på vad utredningen om Mälarbanan kommer att ge.

Men samma sak gäller här. Hur kommer utvecklingen att bli på järnvägs- trafikområdet? Är det de kommersiella marknadsvillkoren som skall gälla? Ja, då ställs den frågan också för Bergslagspendeln. Det är utifrån de utgångspunkterna som jag tycker att det är viktigt att riksdagen säger sin mening och verkligen uttrycker att kraven i reservation 12 om Bergslagspendeln och i reservation 17 om upprustning av Västerdalsbanan är berättigade. I annat fall framstår det tydligt att initiativet helt handhas av SJ-politruker och den ledning som politikerna, med den filosofi som gäller, har släppt fram.

Frågan är om politikerna över huvud taget har någon som helst kontroll över utvecklingen i de här områdena. Det oroar många som på senare tid har känt att det har blåst vind i ryggen för ett fungerande järnvägsnät i landet.

Härmed yrkar jag bifall till de nämnda reservationerna.

Anf. 97 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande behandlas bl. a. motion T513 av Nils T Svensson och John Johnsson angående elektrifiering och upprustning av bandelen Malmö-Ystad.

Denna järnväg har mycket stor betydelse för de berörda kommunerna längs banan och för godstrafiken, som är under stark tillväxt. De överläggningar som kommunikationsdepartementet har tagit initiativ till mellan SJ, länsstyrelsen, länstrafiknämnden och berörda kommuner i Malmöhus län förutsätter jag bedrivs skyndsamt.

Herr talman! Jag har till betänkandet fogat ett särskilt yttrande där dessa frågor tas upp, så jag har i dag inget annat yrkande än utskottets. Men jag kommer att följa frågan med stor uppmärksamhet.

Anf. 98 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vad är det som är det mest kännetecknande för ett modernt och högt industrialiserat samhälle? Jag tror att de flesta när de funderat litet skulle svara så här på den frågan: Det mest kännetecknande för ett sådant samhälle är det mycket intensiva systemet av samband mellan olika funktioner och olika verksamheter. Just det väldigt intensifierade samspel som kännetecknar det högt civiliserade, teknologiska samhället gör att man så fort man skall överblicka något problem måste tänka i sammanhang, i system. Man får inte rycka ut en liten bit och betrakta den isolerat, för då tappar den viktiga delar av sina kvaliteter. Man förstår inte bitens sätt att fungera med mindre än att man har betraktat den från helhetsperspektivet. Systemtänkande är så att säga tidens modell. Det är en nödvändighet för att över huvud taget kunna styra någon utveckling i ett samhälle, för att få ett grepp om och förstå vad det är som sker.

Om man går tillbaka litet grand i den gamla järnvägshistorien, till våra gamla järnvägsfäder i 1858 års stambanekommitté, och läser deras handlingar, skall man finna att de faktiskt hade, trots att de levde 130 år före oss och i ett samhälle som fortfarande var agrart, en framtidsbild och en förmåga att tänka i system. När de drog upp vårt stambanenät och undersökte förutsättningarna för de olika linjernas lokalisering, hade de just denna väldiga framsynthet, denna helhetssyn på hur det skulle tjäna Sverige och Sveriges utveckling i dess helhet.

Det är litet pinsamt att konstatera att tendensen i vår tid egentligen är den motsatta, nämligen att inte tänka i system utan att slå sönder samhället i olika små fragment och försöka bedöma lönsamheten i varje sådant fragment för sig. Det är i långa stycken det som har kännetecknat järnvägspolitiken, att man har haft denna fragmentarisering i betraktelsesättet och inte velat se järnvägsväsendet i dess roll i hela samhället. Det är därför vi inte bara har fått en motsättning mellan det fragmentariska, isolerade sättet att tänka å ena sidan, och den helhetssyn och det systemtänkande som skulle behövas å den andra. Vi har också fått en motsättning i tidsperspektivet. Man betraktar statens järnvägars situation alltför kortsiktigt. Man ställer krav på vissa finansiella och ekonomiska prestationer och marginaler på kort sikt. Men man räknar inte på vad järnvägen egentligen är eller på dess potential på längre sikt.

Såvitt jag, med mitt enkla lekmanförstånd, har kunnat inhämta är järnvägen det landtransportmedel som är utan konkurrens när det gäller kapacitet. Järnvägen har också en stor mängd outnyttjad kapacitet. På grund av att den inte har fått utveckla sig tekniskt upp till de nivåer där den skulle kunna befinna sig har denna kapacitet förblivit outnyttjad. Det är ingen tillfällighet att hastighetsrekordet till lands innehas av ett rälsfordon. Det är ganska naturligt när man tänker efter hur det fungerar på vägar och hur det fungerar på spår.

Någonting som har blivit mycket viktigt i det nuvarande samhället är inte bara att se saker och ting i system i stället för att stycka upp t. ex. ett järnvägsväsen i olika bandelar och bedöma lönsamheten för varje enskild bit. Det är inte bara bristen på systemtänkande som är markant i vår tid, utan det handlar också om att se – och det är naturligtvis en del av systemtänkandet – varje verksamhet inte bara utifrån vilka kostnader och intäkter den i sig själver, utan också vilka kostnader och intäkter den ger externt så att säga. De externa effekterna av varje samhällelig och ekonomisk företeelse ökar ständigt i betydelse i ett avancerat industri- och teknologsamhälle som det nuvarande just på grund av att varenda sak man gör i ett visst isolerat sammanhang, i en viss detalj, får en kedjereaktion till följd i en mängd andra detaljer.

Men tänkandet på järnvägspolitikens område tycks snarast gå i motsatt riktning, att man inte bryr sig så mycket om de externa kostnaderna. Vi talar visserligen om dem allmänt i debatterna. Det har talats om dem på ett mycket bra sätt här i dag, speciellt om verkningarna på miljösidan av vilken sorts trafikstruktur man har och vilka trafiksystem man prioriterar. Men det har inte spelat någon roll för avgörandena i politiken. Där är det snarast den motsatta tendensen, fragmentarisering och kortsiktighet, som råder, vilket

jag menar är utomordentligt farligt. Ser man till externa kostnader och intäkter, dvs. till järnvägsväsendet och järnvägsinvesteringarnas totala effekt på samhället, skulle man med all sannolikhet säga att det vore en betydande vinst även om SJ i sig, isolerat, skulle visa en årlig betydande förlust.

Nu skall man naturligtvis för den skull inte nöja sig med att SJ nödvändigtvis skall behöva visa förlust. Det är självfallet också en fråga om offensiva satsningar och om att marknadsföra sina tjänster på ett bra sätt. Men vad det handlar om är att man icke utifrån SJ:s egen kalkyl kan säga vilka kostnader och intäkter samhället eller systemet får. Anlägger man en sådan aspekt kommer man till helt andra resultat än de traditionella inskränkta företagsekonomiska bedömningarna ger. Intressant nog är att man i Förenta Staterna, detta den kommersiella lönsamhetens hemland, bland företagsekonomerna samtidigt har börjat tänka på ett mer avancerat sätt. Där tänker man mer i helhet och system. Diskussionen lutar åt den tendensen, medan man i Sverige är tio år efter sin tid. Här håller man på med det fragmentariserade och kortsiktiga lönsamhetstänkandet.

Det som jag här närmast skall beröra är järnvägen i Blekinge, som är ett exempel på tillämpningen av olika synsätt. Det är för Blekinge av oerhörd stor betydelse att man har snabba, säkra och täta järnvägskommunikationer, både inom länet och med Skåne och dess centra, som vid en förnuftig regionalpolitik kan utgöra stödpunkter också för utvecklingen i den blekingiska delen av Sydsverige. I arbetet för att åstadkomma en balanserad utveckling i sydöstra Sverige spelar naturligtvis järnvägsförbindelserna med Blekinge en avsevärd roll, men dessa har under en följd av år allvarligt försumrats.

Det är skam och skandal att järnvägsförbindelserna kan få vardslösas så, att de inte längre erbjuder några slagkraftiga alternativ. En satsning på bättre rullande materiel och tätare förbindelser skulle både ge effekter externt för Blekinges miljö – som är ganska ansträngd – genom minskning av den tunga trafiken på vägarna och en vitalisering av Blekinge genom kraftigt förbättrade kommunikationer. Det skulle med all sannolikhet bli en positiv kedjeeffekt. Den nuvarande onda cirkeln skulle brytas och ersättas av en positiv, uppåtgående utveckling, om man satsade långsiktigt på Blekinges järnvägar.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till vpk-reservationen 19.

Anf. 99 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Inlandsbanan sträcker sig från Kristinehamn till Gällivare. Redan 1850 byggdes en järnväg mellan Kristinehamn och Sjöändan, en sträcka på 11 km. Vagnarna drogs av hästar de första åren; lokomotivdrift infördes 1858. Banan var först smalspårig. År 1873 öppnades den igen, som normalspårig. Detta trafiksystem fortsatte norrut med kanaler och hästbanor. Detta var början till inlandsbanan, men det tänkte nog ingen på då.

Det här, och mycket annat kring inlandsbanan, finns att läsa i den mycket fina skrift som getts ut med anledning av att inlandsbanan fyller 50 år. Jag vill rekommendera denna skrift till läsning samt uppmana kammarens ledamöter att i sommar göra en resa längs inlandsbanan. Tänk, herr talman, om detta jubileum fick bli startskottet för en offensiv satsning på inlandsbanan, så att

banan fick bli den naturliga pulsådern för inlandet, en pulsåder som så väl behövs för att utveckla inlandsregionen i norr och ge den framtidstro.

I stället diskuteras nu neddragningar och nedläggningar, försämrade service och strikta affärsrättsliga principer. I debatten om döende skogar sägs att vi skall överföra transporter från landsväg till järnväg, men skall detta bli möjligt och menar man allvar med det, måste man ju satsa på järnvägen. Då måste man fatta de beslut som är nödvändiga för att åstadkomma en sådan utveckling, satsa offensivt och skapa förutsättningarna för den.

Vårt parti har alltid slagit vakt om järnvägen. I år i likhet med föregående år har vi väckt en mängd motioner i en strävan att bygga ut och förbättra den spårbundna trafiken. Vi har under många år kämpat mot en nedläggning av inlandsbanan, men vi har inte nöjt oss med det. Vi vill också på alla sätt förbättra den, och därför kräver vi en snabbare upprustning av hela inlandsbanan samt att samtliga återstående delar av banan överförs till riksnätet. Samma krav om ett överförande till riksnätet har vi när det gäller bandelen Jörn–Arvidsjaur. Ett beslut i den riktningen skulle vara en garanti för banornas framtida existens och ett besked om att man menar allvar med att satsa på den spårbundna trafiken.

Vi har också ställt och ställer förslag till hur man skall kunna utveckla trafiken på inlandsbanan. Inlandsbanan är ju en naturlig inkörspport till det som kallas Europas sista vildmark. Från många stationer efter banan kan man inom bara någon timme vara framme i vildmark och storstilad natur. Det borde inte möta några större tekniska problem att sätta in sovvagnar till exempelvis Storuman, och en vidare utbyggnad skulle kunna ske genom en direktförbindelse med kontinenten. Ett annat initiativ som bör prövas är att inrätta biltåg, något som ju redan har provats med framgång på stambanan.

Herr talman! Många skäl talar för en offensiv satsning på inlandsbanan och dess tvärbanor. Jag yrkar därför bifall till reservationerna 14, 15, 16 och 22.

Anf. 100 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Mellan Göteborg och Strömstad finns sedan 80 år tillbaka en järnväg som heter Bohusbanan. Jag vill börja med att lämna den upplysningen, eftersom jag fått intrycket att många ledamöter av riksdagen inte känner till detta – och framför allt tänker jag då på ledamöterna i trafikutskottet.

När jag började att söka i utskottets betänkande nr 15 för att få veta hur det kunde ha gått med ett halvdussin motioner om Bohusbanan hittade jag först inte ett ord om detta. Så småningom lyckades jag återfinna en anmärkning på en och en halv rad i utskottsmajoritetens skrivning och även en reservation av vpk-ledamoten Viola Claesson, båda under den missvisande rubriken Väst kustbanan. Denna rubrik är ungefär lika korrekt som om tågtrafiken mellan Stockholm och t. ex. Sundsvall skulle behandlas under överskriften Södra stambanan – obestriddligen är Norrlandstrafiken en förlängning norrut av södra stambanan. Bohusbanan är en lika självständig och fin järnväg som någonsin fortsättningen söderut från Göteborg. Den har alltså ett eget namn och är en självständig järnväg, inte en blindtarm till västkustbanan.

Det finns således ett halvdussin motioner, som bl. a. går ut på att banan i dess nuvarande sträckning bör rustas upp. Detta är nödvändigt.

Jag hör till dem som mycket gärna åker tåg. Jag har räknat ut att jag varje

år på svenska tåg reser en sträcka motsvarande åtminstone ett varv runt jorden vid ekvatorn. Min vanligaste resa är mellan Stockholm och Göteborg, den näst vanligaste borde vara den mellan Kungälv och Strömstad. Men den blir mycket sällan av, för när jag kommer till Strömstad har jag 26 km kvar, och det förekommer ingen som helst anslutningstrafik.

Dessutom vet jag inte säkert om jag kommer fram. Vid den här årstiden kan man aldrig säkert veta detta, eftersom trafiken på den norra delen av Bohusbanan då stundom är helt avlyst på grund av tjälksador. Banan är nämligen byggd av tjälskjutande material, som ungefär vartannat eller vart tredje år när tjällossningen är besvärlig helt stoppar trafiken. Jag tror att trafiken kan upprätthållas i år, men förra året var det tidvis stopp.

Högsta tillåtna hastighet på Bohusbanan är 110 km i timmen från Göteborg till Uddevalla och 90 km i timmen från Uddevalla till Strömstad, men den sifferangivelsen är närmast en chimär. I verkligheten varierar farten mellan dessa hastigheter, som man någonstades uppnår, och ned till 40 km i timmen. Sträckorna med nedsatt hastighet är betydligt längre än de där den officiella hastigheten kan tillämpas. Det tar alltså lång tid att resa på banan.

När Bohusbanan invigdes 1907 fanns det redan en förbindelse mellan Göteborg och Oslo, via Mellerud och Kornsjö, BD/DJ. Bergslagens järnväg och Dalslandsbanan. Icke desto mindre fördes rätt ingående förhandlingar mellan svenska och norska intressenter om en fortsättning in i Norge av Bohusbanan. Det blev ingenting av detta den gången, sannolikt till stor del därför att det faktiskt redan fanns en mellanriksförbindelse, möjligen också därför att man aldrig kunde enas om var förbindelsen skulle gå, över Svinesund eller runt Idefjorden litet längre in i landet. Slutligen var det 1907 två år sedan unionsupplösningen skedde, och stämningen mellan Sverige och Norge var kanske inte den allra bästa. Hur som helst blev det ingenting av det.

Nu får jag av trafikutskottet veta – på en och en halv rad, som jag sade – att SJ inte har några planer på en vidarebyggnad av Bohusbanan in i Norge. Det är säkert i formell mening rätt – några planer finns det inte. Men formuleringen ger intryck av att det skulle vara ett helt vilt hugskott som SJ över huvud taget inte vill ha med att göra, men, se, det är inte sant!

Jag tillhör en utomordentligt officiell arbetsgrupp hemma i Bohuslän med företrädare för länsstyrelse, landsting, samtliga kommuner och andra intressenter, som arbetar enbart med Bohusbanan och där en av de mest aktiva företrädarna kommer från SJ, som håller oss med materialet. För denna förbindelse, som man uppges inte planera – och det gör man väl heller inte i formell mening – har man i alla fall intresserat sig så mycket att det finns skisser och en översiktlig beräkning av vad det skulle kosta att rusta upp Bohusbanan och bygga den vidare för anslutning till norska nätet. Det blir 300–400 miljoner billigare än det som man annars räknar med förr eller senare – troligen förr – blir alldeles nödvändigt som alternativ, nämligen en väsentligt höjd kapacitet på Bergslagens järnvägar – Dalslandsbanan, bl. a. innefattande dubbelspår från Mellerud till Göteborg; man räknar med att det inte kan dröja så värst länge innan det blir nödvändigt, om man inte gör någonting annat.

Nu har man lanserat tanken på ett alternativspår, alltså ena spåret från

Göteborg till Oslo utmed Bohuskusten, andra spåret genom Dalsland. Det är inte detsamma som en dubbelspårsbana – det är ett alternativspår, men det skulle lätta, och vi skulle kunna få en fin, snabb bana för i första hand persontrafik genom Bohuslän till Oslo.

Jag tror inte att detta är realistiskt i dag. Men jag tror inte vi skall släppa tanken. Vi kommer inte att släppa tanken. 1658 slöts en fred i Roskilde, som sannolikt i historiens ljus framstår som den mest lönsamma – en term som har använts mycket i dag – fred Sverige någonsin har slutit. Men för oss som bor i de erövrade provinserna har det under de 229 år som har gått sedan dess inte alltid varit självklart att vi vann någonting på bytet. När det gäller just den s. k. infrastrukturen är det i varje fall för norra Bohusläns del helt klart att vi inte gjorde det.

Mitt emellan två av Nordens mest expansiva regioner – Göteborgsregionen i söder och Östfold–Oslo-regionen i norr – ligger en landsända, 8–10 mil lång, 2–3 mil bred, som företer alla glesbygdens karakteristiska drag: avfolkning, arbetslöshet, sänkt standard. Det är något mycket märkligt. Vad beror det på? Jo, det beror alldeles säkert till mycket stor del på bristfälliga kommunikationer, i vilka ett mycket viktigt inslag är att den viktiga gamla fina Bohusbanan slutar som en blindtarm i Strömstad.

Vi kommer alltså inte att släppa tanken att man, när vi ändå ganska snart blir tvungna att bygga en ny bro över Svinesund, skulle kunna överväga att bygga den bron i två våningar med tågtrafik i undervåningen och landsvägen ovanpå. Den blir alldeles nödvändig inom inte alltför många år.

Vi kommer inte att släppa tanken att fortsätta en riktig järnväg ända in i grannlandet Norge, men medan vi väntar på det kan vi i varje fall inte ha en bana som man då och då måste stänga av på grund av tjälksjutning, som inte till ens hälften av sin sträckning kan uppfylla de krav när det gäller högsta hastighet efter vilka tidtabellen är uppgjord och som är gammal, skranglig och tråkig att åka med trots att det annars är så roligt att åka tåg.

Jag har, herr talman, skrivit ihop ett särskilt yrkande. För att komma in på rätt plats har jag blivit tvungen att använda rubriken "beträffande västkustbanan" men sedan har jag sett till att få in ordet Bohusbanan. Yrkandet lyder:

att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:T202 yrkande 2, 1986/87:T212 yrkande 3, 1986/87:T222 yrkande 2, 1986/87:T514 och 1986/87:T525

- a) hos regeringen hemställer om snara åtgärder för upprustning av Bohusbanan till en standard som medger en högsta tillåten hastighet på 110 km/tim på hela sträckan Göteborg–Strömstad,
- b) hos regeringen hemställer om utredning av möjligheterna till vidarebyggnad av Bohusbanan norrut för anslutning till det norska järnvägsnätet.

Yrkandet har delats till kammarens ledamöter.

Anf. 101 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 102 RUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Att Nils Carlshamre är en pionjär inom moderata samlingspartiet på många områden har han visat tidigare – i dag har han visat att han är pionjär även på järnvägsområdet; såvitt jag känner till är han den förste moderat som när vi här i kammaren har diskuterat järnvägstrafiken har föreslagit en satsning på en enskild bana.

Jag vill bara helt kort hänvisa till att Bohusbanan tillhör riksnätet. Den kommer att vara kvar för trafik inom överskådlig framtid. Bohusbanan ingår i det översynsarbete som nu pågår och som skall ligga till grund för den proposition som riksdagen har att ta ställning till nästa år. Med utgångspunkt från den praxis som utvecklats här i riksdagen att riksdagen inte tar ställning till enskilda projekt ber jag att få yrka avslag på Nils Carlshamres särskilda yrkande.

Anf. 103 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag skulle endast vilja säga några ord om Bohusbanan – det är, som Nils Carlshamre sade, en fortsättning på västkustbanan, som slutar i Göteborg.

Jag har under de fem år jag haft förmånen att vara riksdagsledamot ställt flera frågor och interpellationer om Bohusbanan och dess upprustning. De synpunkter som jag vid de tillfällena anfört och som jag också varit med om att framföra i motioner står jag till 100 % för även i fortsättningen.

Jag anser också att det borde utbetalas öronmärkta pengar till SJ för Bohusbanan, eftersom SJ själv inte anser att Bohusbanan bör prioriteras. Vi vet att Bohusbanan är i ett mycket dåligt skick och är oroliga för dess framtid. Därför vill jag, herr talman, yrka bifall till det särskilda yrkande som Nils Carlshamre har framlagt.

Sedan, herr talman, vill jag säga några ord till Viola Claesson, som nämnde mitt namn i sitt anförande men som efter vad jag kan se inte finns kvar i kammaren och som alltså även vid detta tillfälle avvikit före debattens slut. Troligen har Viola Claesson blivit fejderrättad efter vårt möte i Strömstad i måndags. Jag har nämligen svårt att tro att Viola Claesson medvetet använder lögnen som vapen. Men det kan lätt bli så, när man inte kan stanna till slut.

Jag ifrågasatte inte vad Viola Claesson sade som representant för trafikutskottet – det gick inte att undvika – men jag har svårt att förstå att man bedriver politisk propaganda när man skall representera ett helt utskott.

Vad jag sade var att jag var kritisk till att trafikutskottet inte representerades av sin ordförande eller vice ordförande. Eftersom detta nu inte gick att åstadkomma ansåg jag m. fl. att någon från varje parti borde ha suttit med i panelen. En av de andra kvinnliga vpk:arna som var med på mötet ställde sig också bakom detta.

Viola Claesson kan vara säker på att Kenth Skårvik även i fortsättningen skall kämpa för Bohusbanan och dess framtid – med eller utan vpk:s hjälp!

Anf. 104 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! I ett antal moderatmotioner har pekats på nödvändigheten av bättre kommunikationer i Stockholmsområdet och på behovet av

järnvägsutbyggnader. Vi har då nämnt bl. a. en Arlandabana, en Mälarbana och en Svealandsbana samt järnvägsstationen Stockholm Syd, och vi har utvecklat våra synpunkter i motioner.

Kommunikationerna i Stockholm är dåliga – Stockholmsområdet fungerar dåligt kommunikationsmässigt. Stockholmsområdet utgör då också ett lås för landet i övrigt. Såsom utskottets talesman sade för en stund sedan får förseningar inom Stockholmsområdet återverkningar på hela landets järnvägsnät och för den delen även för hela landets vägnät.

Under rubriken Stockholmsregionen behandlas ett antal motioner om bl. a. Svealandsbanan, Södertälje Syd och Arlandabanan. Stockholmsregionens gränser ligger egentligen norr om Södertälje och Nynäshamn samt söder om Södertälje och Sigtuna, vilket jag betraktar som olyckligt, eftersom man ur planeringssynpunkt ser på ett för snävt område. Gränserna för Stockholmsområdet skulle behöva sprängas, och man borde tala mer om hela Mälardalsregionen inkl. Stockholmsområdet som en gemensam arbets- och bostadsmarknad samt en marknad där det behövs avsevärt bättre kommunikationer.

År 1980 behandlade vi förslaget om inrikesflygets flyttning till Arlanda. Då vann i kammaren den socialdemokratiska reservationen och förslaget att flytta ut inrikesflyget till Arlanda. I den reservationen, som alltså blev riksdagens beslut, formulerades kravet på en Arlandabana. I beslutet stod t. o. m. att en Arlandabana är ett ofrånkomligt krav.

Herr talman! Till riksdagens arbetsformer, kutym och praxis hör att man avvaktar pågående utredningar. Det har också utskottet hänvisat till i sin mycket positiva skrivning med anledning av de motioner som rör Mälardalsområdet och Stockholmsområdet. Man vill avvakta den särskilda utredarens synpunkter och givetvis också avvakta förslagen till finansiering. Att inte göra det och inte ha klart för sig hur finansieringen skall ske tycker jag vore oseriöst. Det är helt enkelt inte möjligt för riksdagen att ta ställning, om den inte vet vad de olika förslagens genomförande skulle kosta.

Det är också viktigt att riksdagen, såsom har uttalats i en rad betänkanden, inte tar ställning till enskilda objekt. Det hänger naturligtvis samman med att vi i riksdagen anser att vi inte skall lägga oss i ett verks planering, utan fastställa ramarna för dess arbete. Det är enligt min uppfattning inte riktigt att nu ta ställning till de föreliggande yrkandena, utan vi bör avvakta resultatet av den utredning som pågår. Utskottet formulerar sig så här: "Utskottet anser därför att motionsyrkandena inte nu påkallar någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker följaktligen desamma." "Inte nu" brukar betyda att man ställer sig positiv till de förslag som har framlagts i motionerna.

Med hänvisning till vad jag nu har sagt och med hänsyn till vad trafikutskottet anför i sitt betänkande 15 yrkar jag bifall till de moderata reservationerna i trafikutskottets betänkande 15 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 105 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Vad gäller kommunikationssituationen i Bohuslän är det framför allt två olika objekt och trafiksystem som diskuteras, nämligen dels

E 6, dels Bohusbanan. Det finns planer på, funderingar om och till viss del redan beslut om att rusta upp E 6 till motorvägsstandard. För Bohusbanan däremot är framtiden oviss. Själv vill jag prioritera en satsning på järnvägen.

I Bohuslän har vi emellertid en ganska olycklig och besvärlig planeringsordning. Vi gör inte en total kommunikationsplanering, utan vi diskuterar och beslutar om vägsatsningar vid ett tillfälle och om järnvägssatsningar vid ett annat tillfälle. Därför får vi inte ordentliga möjligheter att väga kostnader och nytta mot varandra vid olika former av satsningar.

I Bohuslän finns stora bekymmer med skogsskador och försurningsskador, till vilka bl. a. trafiken är en stark bidragande orsak, inte minst långtradartrafiken. Vid den senaste trafikräkning som genomfördes visade det sig att mer än 500 långtradarare per dygn passerade den svensk-norska gränsen vid Svinesund. Det borde vara en målsättning att försöka få över en del av den långväga och tunga godstrafiken från långtradarare på landsväg till spårbanden trafik på järnvägen via Bohusbanan. Det är stora miljömässiga vinster att göra på ett sådant byte.

I en replik till Nils Carlshamre alldeles nyss sade Rune Johansson att Bohusbanan skall vara kvar inom överskådlig framtid och tillhöra riksnätet. Det var glädjande att få det beskedet av honom. I en artikel i tidningen Arbetet den 27 april, där Rune Johansson uttalar sig, är tongångarna litet annorlunda. I artikeln säger han att risken är mycket stor för att norra delen av Bohusbanan skall läggas ned. Men det är alltså glädjande att nu få ett annat besked. Det vore bara intressant att veta vilket av uttalandena som gäller. Kanske kan vi få ett klarläggande på den punkten.

Kommunikationsfrågorna i Bohuslän är inte bara en angelägenhet för Bohuslän, utan de utgör både ett nationellt och ett internationellt problem i och med att det förekommer mycket långväga internationell trafik och mycket transittrafik. Genom en utbyggnad av järnvägsnätet från Oslo med anknytning till Bohusbanan skulle många vinster kunna göras, inte minst miljömässiga. Ur såväl norsk som svensk synpunkt är det värdefullt att få en bra förbindelse från Oslo och Østfoldsområdet med Bohuslän och Göteborg. Det gäller för både person- och godsbefordran. En upprustning och utbyggnad av Bohus- och västkustbanorna med vidare anknytning till det danska järnvägsnätet skulle innebära en järnvägsförbindelse som var bra både för Osloregionen, för Bohuslän och Göteborgsregionen samt vidare ut mot kontinenten.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till det särskilda yrkande som Nils Carlshamre tidigare har presenterat för kammaren.

Anf. 106 RUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Elving Andersson påstår att tongångarna från mig var annorlunda i en tidningsartikel den 27 april än vad de är i dag beträffande Bohusbanan. För att det inte skall kvarstå något missförstånd vill jag säga att min uppfattning var densamma då som nu. Det handlar om journalisters förmåga att korrekt återge vad som sägs i en diskussion. Jag vill klart slå fast att det inte har varit och inte är aktuellt med en nedläggning av Bohusbanan. Den tillhör riksnätet. Som jag sade tidigare kommer den järnvägslinjen att inom överskådlig framtid vara kvar för både person- och godstrafiken.

Herr talman! I betänkandet behandlas fyra motioner under rubriken Västerdalsbanan. I motionerna krävs att banans nuvarande sträcka Borlänge-Malungsfors rustas upp och elektrifieras samt att det sker en återuppbyggnad av banan till Sälen.

Utskottet hänvisar till att berörda kommuner har tillsatt en arbetsgrupp som utrett frågan samt till att frågan är föremål för översyn och utredning i särskild ordning. Sedan säger utskottet att kostnaden för projektet skulle vara 700 milj. kr. Orsaken till att jag har begärt ordet är att man enbart nämner de 700 miljonerna som en kostnad.

Det är rätt att de berörda kommunerna Borlänge, Gagnef, Vansbro och Malung har utrett frågan och att länsstyrelsen i Kopparbergs län ställt sig bakom deras förslag. Nu är det så att arbetsgruppen har utrett tre alternativ. I det ena alternativet skulle befintlig bana rustas upp till en hastighet av 90 km/tim, i ett annat till 100 och i ett tredje till 110 km/tim. Upprustning till 90 km/tim. skulle kosta 85 miljoner. Upprustning till 100 km/tim skulle kosta 300 miljoner, och upprustning till 110 km/tim skulle kosta 350 milj. kr.

Återuppbyggnaden till Sälen skulle kosta 250 miljoner, och elektrifieringen skulle kosta 100 milj. kr., allt i mycket runda siffror. 90-kilometersalternativet skulle således, om man lägger samman summorna, kosta totalt 440 milj. kr., 100-kilometersalternativet 650 milj. kr. och 110-kilometersalternativet 700 milj. kr.

Om man ser på de här siffrorna är det lätt att konstatera att skillnaden mellan 700 och 440 miljoner är 260 miljoner. Vilken är då tidsvinsten med att göra den här upprustningen för de 260 miljonerna för att höja hastigheten till 110 km/tim? Jo, 15 minuter.

Då menar jag att det inte finns motiv för att satsa 260 miljoner för att göra en total tidsbesparing av 15 minuter på de drygt 20 mil som det kan röra sig om.

Det måste räcka med att man satsar på något av de billigare alternativen. För min del tror jag att de flesta skulle nöja sig med 90-kilometersalternativet, för i dag trafikeras sträckan Borlänge-Malung med motorvagn, som kan hålla högst 80 km/tim. På den andra sträckan får man resa med landsvägsbuss eller bil, och där går det naturligtvis inte alls att hålla de hastigheter som det här är fråga om.

Sälen är en av landets största turistorter. Praktiskt taget alla människor som skall besöka området måste i dag åka endera med buss eller med bil. De flesta åker bil, och vi måste minska biltrafiken på landsvägen mot Sälen. I dag är trafiken så betungande att det är helt oförsvarbart ur flera synpunkter.

Om det går bortemot 10 000 bilar i vardera riktningen i veckan, förstår vem som helst att det är en oacceptabel siffra med de vägar och de förhållanden i övrigt som råder under stora delar av året, framför allt vintertid. Det skapas både miljöproblem och sociala problem.

Därför är det nödvändigt med en upprustning och utbyggnad av Västerdalsbanan. Det är nödvändigt därför att vägarna måste avlastas den enorma trafik som i dag går där. Även om behov självfallet också finns av en vägupprustning, måste järnvägen vara huvudalternativet. Frågan om upprustning av huvudalternativet järnvägen måste nu få ett avgörande i positiv

riktning, så att man verkligen kan vara säker på att landsvägen avlastas det stora antal bilresor som sker där varje vecka.

Anf. 108 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Det är viktigt att Bohusbanan rustas upp och byggs ut – jag återför nu debatten till den delen av Sverige. Argumenten är ganska enkla. Det är en miljöfråga. Det gäller kommunikationerna med Norge. Bohuslän är ett långt och smalt landskap, där Bohusbanan går rakt igenom och därför har stor betydelse för kommunikationerna.

Vi har tidigare från socialdemokratiskt håll motionerat och interpellat, och vi har varit med om att ta initiativ till den arbetsgrupp som Nils Carlshamre talade om. En av våra ledamöter här i kammaren, Sverre Palm, deltar i denna arbetsgrupp. Det finns också en större arbetsgrupp, där jag är med. Jag förmodar för övrigt att Bohusbanan blir föremål för den översyn som skall göras inför propositionen som skall komma 1988.

Vi kommer nu från socialdemokratiskt håll i Bohuslän att stödja det särskilda yrkande som Nils Carlshamre har framställt under debattens gång, och jag ber att få yrka bifall till det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Socialutskottets betänkande 22

Mom. 3 (opinionsbildning mot droger)

Utskottets hemställan bifölls med 196 röster mot 111 för reservation 1 av Göte Jonsson m. fl.

Mom. 10 (definition av narkotika)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 17 för reservation 2 av Inga Lantz.

Mom. 11 (lokal och regional samordning av åtgärder mot missbruk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (anslag till Bidrag till missbrukarvård m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (anslag till Bidrag till organisationer)

Utskottets hemställan bifölls med 230 röster mot 78 för reservation 5 av Göte Jonsson m. fl.

Mom. 18 (stöd till Familjehemmens riksförbund)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Daniel Tarschys m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (stöd till föreningen Barnens Rätt i Samhället /BRIS/)

Utskottets hemställan bifölls med 260 röster mot 48 för reservation 7 av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert.

Mom. 23 (vård i familjehem)

Utskottets hemställan bifölls med 269 röster mot 38 för reservation 8 av Ulla Tillander och Rosa Östh.

Mom. 24 (kvinnors missbruk)

Utskottets hemställan bifölls med 227 röster mot 81 för reservation 9 av Daniel Tarschys m. fl.

Mom. 27 (åtgärder mot prostitution)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 17 för reservation 11 av Inga Lantz. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 28 (ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 15

Mom. 1 (SJ:s ekonomi m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 68 för reservation 1 av Rolf Clarkson m. fl.

Mom. 2 (järnvägspolitikens inriktning)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 17 för reservation 2 av Viola Claesson.

Mom. 3 (indragningar av tågförbindelser)

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 55 för reservation 3 av Gösta Andersson m. fl.

Mom. 9 (anslag till investeringar i järnvägens infrastruktur)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 4 av Rolf Clarkson m. fl., *dels* reservation 5 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (finansiering av investeringar i trafikrörelsens fasta anläggningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (anslag till Ersättning till statens järnvägar för köp av vissa tjänster)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 7 av Rolf Clarkson m. fl., *dels* reservation 8 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 20 och 21 (Arlandaspår m. m. och vissa investeringar i Stockholmsregionen)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 17 för reservation 9 av Viola Claesson. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 22 (fjärrtågsstation Stockholm Syd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (Mäljarbanan m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (Bergslagspendeln)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 20 för reservation 12 av Viola Claesson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 26 (västkustbanan)

Först biträdades det av Nils Carlshamre under överläggningen framställda yrkandet med 77 röster mot 21 för reservation 13 av Viola Claesson. 209 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 232 röster mot 66 för det av Nils Carlshamre under överläggningen framställda yrkandet. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 28 (överförande av inlandsbanan till riksnätet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Gösta Andersson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 29 (överförande av bandelen Jörn–Arvidsjaur till riksnätet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Gösta Andersson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (snabbare upprustning m. m. av hela inlandsbanan eller delar av densamma)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Gösta Andersson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 31 (upprustning och utbyggnad av Västerdalsbanan)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 22 för reservation 17 av Viola Claesson.

Mom. 47 (bandelen Kristinchamn–Charlottenberg)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 18 för reservation 18 av Viola Claesson. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 48 (järnvägen i Blekinge)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 22 för reservation 19 av Viola Claesson. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 49 (järnvägen Kalmar/Karlskrona–Göteborg)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 57 för reservation 20 av Gösta Andersson m. fl. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 51 (trafikcentrum)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 44 för reservation 21 av Olle Grahn och Hugo Bergdahl.

Mom. 55 (sovvagnsförbindelse till Storuman m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 63 (klassindelningen på Uppsalapendeln)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 17 för reservation 23 av Viola Claesson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Meddelande om behandlingen av bostadsutskottets betänkande 1986/87:10 om anslag till bostadsförsörjningen m. m.

Anf. 109 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag har under hand fått besked om att företrädare för moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet har kommit överens om att i fråga om närmast följande ärende, dvs. bostadsutskottets betänkande 10, begära att ärendet utan sakdebatt återförvisas till utskottet för ytterligare beredning. Utskottets ordförande kommer att närmare redovisa skälen härför.

Med hänsyn till att ett sådant återförvisningsbeslut kommer att ha avgörande betydelse för när övriga ärenden på föredragningslistan kan väntas komma upp till debatt, vill jag rekommendera ledamöterna att stanna kvar och avvakta händelseutvecklingen i nästa ärende.

8 § Föredrogs

bostadsutskottets betänkande

1986/87:10 om anslag till bostadsförsörjningen m. m. (prop. 1986/87:48 delvis, 1986/87:67, 1986/87:93 delvis och 1986/87:100 delvis).

Bostadspolitiken

Anf. 110 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det känns föga meningsfullt att diskutera ett betänkande vars innehåll i väsentliga delar genom regeringens kompletteringsproposition redan är överspelat. Jag vill därför redan nu anmäla att jag kommer att yrka på återremiss till bostadsutskottet av det bostadspolitiska betänkande som vi nu skall behandla. En återremiss till utskottet skulle innebära att vi i

Prot. 1986/87:113
29 april 1987

Meddelande om behandlingen av bostadsutskottets betänkande 1986/87:10 om anslag till bostadsförsörjningen m. m.

Bostadspolitiken

utskottet får möjlighet att väga in och ta ställning till kompletteringspropositionens förslag i och med behandlingen av detta betänkande. Det gör också att vi undviker att få två bostadspolitiska debatter om i stort sett samma saker i denna kammare inom loppet av en månad. Jag tycker att det finns så starka skäl för en återremiss, att jag inte behöver gå in i en sakk Diskussion om de förslag som finns i betänkandet. Jag kommer därför att begränsa mitt anförande till att motivera återremissyrkandet.

Jag har naturligtvis som utskottsordförande det yttersta ansvaret för att bostadsfrågorna bereds på ett sådant sätt att riksdagen kan göra en så samlad bedömning som möjligt av bostadspolitiken. Det är omöjligt att åstadkomma en vettig hantering så länge förslagställaren, regeringen, inte vet hur den skall ha det. Kompletteringspropositionen, som presenterades i går, förändrar de beslut som riksdagen i dag skulle fatta med anledning av detta betänkande på tre mycket väsentliga och avgörande punkter för bostadspolitiken. Det gäller räntebidragen, bostadsbidragen och fastighetsskatten.

Möjligheterna för fler att bo i villa förändras också i förhållande till de bedömningar som gjordes i utskottet vid behandlingen av betänkandet. Den ryckighet som uppstår när förändringar kommer så tätt som de nu gör medför stora problem i flera avseenden, som inte enbart berör riksdagen. En återremiss skulle innebära att en del av denna ryckighet möjligen kunde undvikas, om bostadsutskottet nu kan få tillbaka betänkandet och väga in kompletteringspropositionens nya förslag.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag att bostadsutskottets betänkande 10 återförvisas till bostadsutskottet för ny beredning.

Anf. 111 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Den moderata riksdagsgruppen delar den uppfattning som bostadsutskottets ordförande har framfört, dvs. att bostadsutskottets betänkande 1986/87:10 bör återremitteras till utskottet för förnyad behandling. Jag yrkar därför bifall till återremissyrkandet.

Anf. 112 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag vill för folkpartiets riksdagsgrupp anförda att vi med samma motivering biträder utskottsordförande Agne Hanssons förslag till återremiss av bostadsutskottets betänkande 10 för ny beredning.

Anf. 113 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det finns på sakliga grunder, som jag ser det, inget skäl att återremittera bostadsutskottets betänkande. I betänkandet behandlas inte mindre än fyra olika regeringsförslag från fyra olika propositioner, och det har inte föranlett några svårigheter att behandla dem och göra ett gemensamt betänkande. Dessutom skulle betänkandet först behandlas för två veckor sedan och har sedan skjutits upp vid ett par tillfällen. Man kan säga att det var tur för de borgerliga ledamöterna att betänkandet inte har blivit behandlat, eftersom de då inte hade kunnat begära något återremissyrkande med anknytning till kompletteringspropositionen.

Den tilläggspromulgation som de borgerliga nu hänger upp återremissyrkandet på har på intet sätt att göra med förslagen och ställningstagandena i detta

betänkande. I tilläggspropositionen tas upp ett förslag beträffande fastighets- skatten, där det föreslås att grunderna för beräkning av fastighetsskatt skall förändras med hänsyn till de upptaxeringar som kommer att ske för både flerbostadshus och småhus. I anslutning till det – villkorat för ett genomförande av förslagen – kommer dels ett förslag om höjning av de övre hyresgränserna för bostadsbidrag med 100 kr., dels ett förslag som gäller en sänkning av den garanterade räntan med 0,25 % första året för vissa fastigheter. Det har alltså inte alls den anknytning som de borgerliga vill göra gällande till det betänkande som riksdagen nu har att behandla.

Jag beklagar, herr talman, att de borgerliga nu har gjort en sådan här politisk demonstration, och jag yrkar avslag på återremissyrkandet.

Anf. 114 MAJ-LIS LANDBERG (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater kan inte heller finna några som helst skäl att i dag begära återremiss av bostadsutskottets betänkande 10. Vi delar helt vpk:s uppfattning, som har framförts av Tore Claeson.

Eftersom återremissyrkandet sannolikt kommer att gå igenom finns det i dag, som tidigare sagts, ingen anledning, att gå in i en sakdebatt. Vi socialdemokrater är lika upprörda som Tore Claeson över att de borgerliga på detta sätt begär en återremiss av ett ärende som de, om det hade behandlats vid den först utsatta tiden, aldrig hade kunnat begära återremiss av.

Jag yrkar avslag på yrkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Återförvisningsyrkandet

Kammaren biföll med 146 röster mot 157 det av Agne Hansson under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av betänkandet till utskottet för ytterligare beredning. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Återförvisningsyrkandet hade alltså bifallits med erforderligt antal röster, dvs. minst en tredjedel av de röstande.

9 § Föredrogs

bostadsutskottets betänkande

1986/87:11 om anslag till bostads- och planadministrationen m. m. (prop. 1986/87:100 delvis).

Bostads- och planadministrationen

Anf. 115 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! I en strävan att minska byråkratin och regelsystemet inom bostadsområdet har vi moderater i en motion föreslagit en betydande minskning av planverkets verksamhet och en viss omstrukturering och rationalisering av bostadsstyrelsen. Riksdagens beslut att sammanslå de båda verken förutsätter vi får ett resultat som ligger i linje med den moderata motionen.

Vi förutsätter också att den organisationskommitté som har tillsatts i

ärendet lämnar en redovisning, i förening med regeringens syn, av det nya verkets framtida verksamhet. Redovisningen bör lämnas senast i 1988 års budgetproposition.

Jag yrkar bifall till den moderata reservationen.

Anf. 116 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Den förenkling som Margareta Gard efterlyser kommer till stånd genom det förslag till beslut som finns i utskottsmajoritetens yttrande i betänkandet. Hösten 1986 fattades alltså beslut om en sammanslagning av bostadsstyrelsen och planverket till en myndighet. Detta arbete pågår, och det finns mot den bakgrunden ingen anledning att nu gå närmare in på något övervägande enligt de förslag som förs fram i motionen från moderata samlingspartiet.

Jag ber därmed, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (bostads- och planadministrationens inriktning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

10 § På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang vid morgondagens arbetsplenum.

11 § Kammaren beslöt kl. 17.46 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

12 § Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av förste vice talmannen.

13 § Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1986/87:35 om höjning av fordonsskatten för vissa lastbilar och släpvagnar (prop. 1986/87:82).

Anf. 117 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande 35 behandlas bl. a. proposition 1986/87:82 om höjning av fordonsskatten för vissa lastbilar och släpvagnar. I den propositionen föreslås att fordonsskatten för tyngre dieseldrivna lastbilar med släpvagnar skall höjas med drygt 50 %.

Trots förslaget om en så kraftig skattehöjning har varken någon partigrupp eller någon ledamot i riksdagen väckt en motion med anledning av propositionen. Det kan verka litet överraskande. Förklaringen torde vara att det har förts vissa förhandlingar mellan representanter för regeringskansliet och en eller flera intresseorganisationer inom näringslivet. Alla har sedan respekterat resultatet av dessa förhandlingar. Man kan ha delade meningar om lämpligheten av denna typ av förhandlingsuppställning som i praktiken ställer riksdagen inför mer eller mindre fullbordat faktum. Den principiella frågan torde vi emellertid få behandla i något annat sammanhang eftersom ingen har väckt någon motion med anledning av propositionen.

I betänkandet behandlas också en rad motioner från den allmänna motionstiden. Behandlingen av dessa motioner har lett till ett antal reservationer i betänkandet. Moderaterna och folkpartisterna i skatteutskottet står gemensamt bakom fem av de åtta reservationer som är fogade till betänkandet. Jag skall kortfattat beröra alla fem.

Reservation 1 handlar om trafikskatt för äldre motorfordon. Gränsen för skattebefrielse för veteranfordon dras nu vid årsmodell 1950. Vi reserverar oss anser att det vore lämpligare med en rullande 30-årsgräns för skattebefrielse, och det är vad vi yrkar i reservation nr 1.

Reservation 2 behandlar ägarbyte. Vi anser att det inte är rimligt att statsmakterna skall kunna tvinga fram skattebetalning av en person som inte är ansvarig för skatten genom att belägga hans fordon med brukandeförbud. När ett fordon övergår till ny ägare bör, enligt vår uppfattning, gälla att bara skatt som förfaller till betalning efter förvärvet kan föranleda brukandeförbud.

Reservation 3 handlar om restavgift för fordonsskatt efter avställning. Vi reserverar oss anser att reglerna om uppbörd av fordonsskatt efter det att en avställning upphört är krångliga och kan leda till att fordonsinnehavaren måste betala restavgift, utan att vederbörande råar för förseningen med betalning av skatt. Vi vill därför att reglerna ändras så att sådana effekter inte kan inträffa.

I reservation 5 behandlas kilometerskattesystemet. Vi är överens om att rekommendera att man snarast avskaffar kilometerskattesystemet och i stället inför samma system som tillämpas i de flesta andra europeiska länder, nämligen särskild skatt på motorbränsle. Motiven härför kan sammanfattas i att kilometerskattesystemet är byråkratiskt, tungrott, komplicerat och dyrbart, medan bränsleskatten har överlägsna fördelar i fråga om enkelhet och smidighet för såväl enskilda fordonsägare som myndigheter. Britta Bjelle utvecklade denna motivering i motsvarande debatt vid föregående riksmöte.

I reservation 6 tas nivån på kilometerskatten upp. Reservationen handlar

*Höjning av fordons-
skatten för vissa last-
bilar och släpvagnar*

om skatten för dieseldrivna personbilar. Riksdagen torde ha syftat till att beskattningen skulle vara neutral för olika bränslen för personbilar. Men nu har de rörliga skatterna för dieseldrivna fordon höjts i betydligt snabbare takt än bensinskatten. Vi anser det därför vara motiverat att se över hela frågan om beskattningen av dieseldrivna personbilar.

Reservation 8 står bara moderaterna i utskottet bakom. Den gäller accis vid import av äldre bilar. Äldre utländska bilmodeller av teknikhistoriskt värde importeras sällan till Sverige på grund av att accisen tas ut enligt allmänna regler. Den blir då oftast för hög för att importen skall komma till stånd. Vi anser att man i Sverige liksom i grannländerna skall kunna göra avsteg från detta och sänka accisen. Vi föreslår att skatten skall tas ut i form av ett schablonbelopp på 1 500 kr. för bilar och 750 kr. för motorcyklar.

Med det anförda, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 5, 6 och 8.

Anf. 118 BRITTA BJELLE (fp):

Fru talman! Jag skall tala om skatteutskottets betänkande 35 som dels behandlar regeringens proposition om höjning av fordonskatten för vissa lastbilar och släpvagnar, m. m., dels ett antal motioner från den allmänna motionstiden.

Vi i folkpartiet accepterar en höjning av fordonskatten. Därför går jag direkt över till motionerna.

En av motionerna handlar om att det borde finnas en rullande 30-årsgräns för skattebefrielse av registrerade samlarfordon. I dag behöver man inte betala fordonskatt för ett fordon som ursprungsregistrerats år 1950 eller tidigare. Folkpartiet menar att det vore rimligt att man för alla fordon som är 30 år eller äldre inte behövde betala fordonskatt. Bilar som är 30 år eller äldre är samlarbilar, och ägarna till dessa lägger ned både pengar och arbete för att hålla dem i gott skick. Härigenom medverkar de till att skapa motorfordonshistoria. De samlarbilar som är i brukbart skick kan i regel inte användas på allmänna vägar mer än några få sommarveckor.

Eftersom dessa kördugliga fordon är i ursprungs- och utställningsskick och dessutom är historiska föremål väl värda att beskåda, anser vi som motionären att det är riktigt med en rullande 30-årsgräns för skattebefrielse, och därför yrkar jag bifall till reservation 1.

I dag ansvarar varje fordonsägare för den kilometerskatt som belöper på den körsträcka som körts med fordonet medan denna person har varit ägare. Detta förefaller att vara självklart. Då borde det också vara lika självklart att den kilometerskatteskuld som en person åsamkat sig alltid skall betalas av den som skaffat sig skulden. Men så är det inte.

Ett fordon, för vilket skatten förfallit till betalning och inte betalats, kan beläggas med brukarförbud. Det leder till att en ny ägare efter en överlåtelse kan bli skyldig att betala en tidigare ägares skatt för att få bruka bilen. Här har staten alltså sett till att i alla lägen helgardera sig för att få in skatt, oavsett om det är fel person som får betala. Vi anser att det är riktigt att den som ägt bilen under den tid då skulden uppkommit skall vara betalningsansvarig och inte nästa ägare, och därför yrkar jag bifall till reservation 2.

När det gäller reglerna om uppbörd av fordonskatt efter det att

*Höjning av fordons-
skatten för vissa last-
bilar och släpvagnar*

avställningen upphört, kan konstateras att dessa regler är synnerligen komplicerade, vilket kan leda till missförstånd och försenade skatteinbetalningar, som i sin tur genast leder till restavgifter.

Normalt förfaller fordonsskatten till betalning omedelbart då avställningen upphört. Skatten skall betalas senast 21 dagar efter den tidpunkten. Betalas skatten senare tas restavgift ut, oavsett om avin om skatten kommit fordonsägaren till handa eller ej.

Fordonet får normalt inte användas förrän skatten har betalats. Emellertid finns det möjlighet att få skattecredit, och då får fordonet användas omedelbart, trots att skatten inte förfaller till betalning förrän 21 dagar efter det att avställningen upphört. Detta kan lätt leda till missförstånd.

Eftersom reglerna är komplicerade och avställningen i sig är en avvikande händelse, vars regler inte är lika allmänt kända som tillvägagångssättet vid den ordinarie betalningen av fordonsskatten, vore det rimligt om bestämmelserna om restavgift var särskilt humana på det här området. Därför yrkar jag bifall till reservation 3.

Vidare är det intressant att notera att ovanligt många myndigheter är inblandade när det gäller vägtrafikskatten, i varje fall fem myndigheter. Av det skälet borde det vara rimligt att försöka minska antalet inblandade myndigheter, och därför yrkar jag bifall till reservation 4.

Kilometerskattesystemet trädde i kraft den 1 januari 1974. Kilometerskatten infördes huvudsakligen därför att den – jämfört med den dåvarande brännoljeskatten – ansågs ge bättre möjligheter att anpassa beskattningen efter kostnadsansvarighetsprincipen. En kilometerskatt ger ju en beskattning av det enskilda fordonets faktiska körsträcka, och det var detta som var eftersträvänsvärt. Emellertid ställer systemet stora krav på den enskilde fordonsägaren.

Alla kilometerskattepliktiga fordon skall vara utrustade med en särskild räknare som registrerar körsträckan, och denna räknare skall fordonsägaren betala.

Kilometerräknarapparaturen skall vara plomberad. Den skall besiktigas innan fordonet tas i bruk och sedan varje år samt efter det att den har reparerats. Härutöver finns långt gående krav på fordonsägarna.

Sverige och Norge är de enda länder i Europa som tillämpar systemet. Kilometerskattesystemet har gett upphov till praktiska och administrativa besvärligheter. Det har visat sig att driftstörningar är vanliga och dyrbara för fordonsägaren. En undersökning som gjordes 1982 visade att det i 28 % av alla lastbilar hade förekommit något ingrepp i räkneapparaturen. Motsvarande siffra för taxibilar var 42 %.

Alternativet till kilometerskatten är en brännoljeskatt. Den har överlägsna fördelar i fråga om enkelhet och smidighet för såväl enskilda fordonsägare som myndigheter. Därför yrkar jag bifall till reservation 5.

När kilometerskatten infördes var de körlängdsberoende skatterna lägre för dieseldrivna bilar, bl. a. därför att dessa bilar var betydligt dyrare i inköp än bensindrivna bilar. Så var det alltså när kilometerskatten infördes, men sedan dess har de rörliga skatterna för dieseldrivna fordon höjts i betydligt snabbare takt än bensinskatten.

I detta sammanhang är det intressant att notera att under perioden.

*Höjning av fordons-
skatten för vissa last-
bilar och släpvagnar*

1976–1985 höjdes dieselskatten med 826 %, medan bensinskatten under samma period höjdes med 281 %. Detta innebar att i mars 1985 hade driftkostnaderna för dieslbilar passerat driftkostnaderna för bensinbilar, trots att dieslbilar i genomsnitt förbrukar 12 % mindre drivmedel. Till detta kommer så oljeskattehöjningen den 1 januari i år, som ytterligare missgynnar dieslbilarna.

Den ogynnsamma kostnadsutvecklingen för dieseldrivna fordon medför en kraftigt minskad marknad för dieselfordon i Sverige. Med tanke på att dieselfordonen är mer miljövänliga och energisnåla än bensinfordon är detta en olycklig utveckling, allra helst som det av beredskapsskäl är viktigt att det i fredstid finns avsättning för diesel, då försvarsmaktens fordonsflotta till huvudsaklig del är dieseldriven.

Mot bakgrund av vad jag redovisat borde beskattningen av dieseldrivna personbilar ses över i syfte att finna ett system där ägarna av dessa fordon inte missgynnas. Med detta vill jag yrka bifall till reservation 6.

Anf. 119 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande 35 behandlar proposition 82 om höjning av fordonskatten för vissa lastbilar och släpvagnar. Vi i centerpartiet accepterar denna höjning.

Den höjda fordonsskatten beräknas öka skatteintäkterna med 400 milj. kr. Enligt propositionen är syftet att dessa pengar skall bidra till finansieringen av åtgärder för att stärka bärigheten på det svenska vägnätet. Vi förutsätter då att detta även gäller satsningar på länsvägnätet. Det är särskilt viktigt nu då de 170 milj. kr. ur arbetsmarknadsdepartementets anslag som tidigare till stor del gick till länsvägnätet i framför allt norra Sverige inte längre står till förfogande.

Länsvägnätet är i stort behov av upprustning på många håll i landet, och dess standard har en avgörande betydelse för möjligheterna till regional utveckling.

Dessutom behandlas ett antal motioner i anslutning till propositionen. Jag skall här uppehålla mig vid en av dem, Sk579 av Gunnar Björk i Gävle och Per-Ola Eriksson. De yrkar att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om skattelättnader för miljövänliga fordon. Det gäller befrielse helt eller delvis från kilometerskatt för bussar med bränslebesparande anordningar.

Jag hoppas att jag här inte skall behöva orda så mycket om behovet av miljöförbättringar i stadstrafiken – detta bör stå klart för alla. Det är just där som denna teknik får sin största effekt, och det är där som den skall användas. Det är väsentligt att reducera kväveoxiderna, som har en försurande verkan, och även partikelutsläppen, som har en cancerogen påverkan. En utvärdering som har gjorts av naturvårdsverkets avgaslaboratorium i Studsvik visar att dessa utsläpp reduceras i stort sett i relation till bränslebesparingen.

Det finns alltså stora såväl miljö- och hälsomässiga som energipolitiska skäl för att påskynda introduktionen av den här nya tekniken.

Utskottsmajoriteten anför i sitt yttrande att regeringen inom kort kommer att ta ställning till en framställning från Storstockholms lokaltrafik om nedsättning av kilometerskatten för bussar med sådana anordningar, varför

man inte finner det nödvändigt för riksdagen att nu uttala sig i ärendet.

Jag skulle vilja påstå att det är precis tvärtom. Det är ju nu som riksdagen har chansen att göra något för miljön i stadstrafiken, genom att uttala sig för en rejäl nedsättning av kilometerskatten för dessa fordon. Vi kan ju inte veta vilket beslut som regeringen annars kommer att fatta och vilken nivå man kommer att lägga sig på. Reduceringen måste ligga på en sådan nivå att investeringen i ett nytt bränslebesparingssystem blir lönsam.

Utöver detta skall jag endast kommentera en fråga till. Det gäller ansvaret för vägtrafikskatt vid ägarbyte. Det nuvarande systemet är egentligen mycket enkelt. Den som äger bilen vid ingången av månaden är också skattskyldig. Det systemet borde inte leda till några problem, om bara alla köpare är medvetna om detta. Genom ett telefonsamtal kan man lätt kontrollera om skatten är betald, och man undviker därigenom problem. Det hela är egentligen bara en informationsfråga.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till den reservation som centern har fogat till betänkandet, reservation 7.

Anf. 120 BO FORSLUND (s):

Fru talman! Jag tycker det är bra att skatteutskottet i sin helhet ställer sig bakom regeringens proposition om höjning av fordonsskatten för vissa lastbilar och släpvagnar. Höjningen, som är drygt 50 %, beräknas inbringa 400 milj. kr., vilket också Marianne Andersson påpekade. De avses användas för att förbättra vissa delar av det svenska vägnätet.

Vinsten av dessa investeringar torde dessutom kunna tillskrivas i första hand den tyngre lastfordonstrafiken. Men de ger också givetvis positiva effekter för vägtrafiken i stort. I budgetpropositionen preciseras väganslagen närmare, och jag noterar att standarden på vägar i skogslänen kommer att höjas avsevärt.

Fru talman! Som det har sagts har det till betänkandet fogats åtta reservationer som bygger på motioner från den allmänna motionstiden. Flera av reservationerna återkommer år från år och är mycket väl kända. Senast behandlade vi en av dem vid ett plenum den 24 april 1986.

I reservation 1 framförs förslag om en rullande åldersgräns för skattebefrielse för äldre motorfordon. Jag kan faktiskt inte förstå att det skulle vara enklare att införa en rullande 30-årsgräns. Argumentationen för en sådan är inte på något sätt övertygande. De nuvarande reglerna måste vara att föredra. De är dessutom enklare, eftersom man tillämpar en fastställd gräns, som avser årsmodeller från 1950.

Frågan om ägarbyte behandlas i reservation 2. Inte heller på den punkten ser jag några problem med nuvarande regler. Som Marianne Andersson mycket riktigt påpekade är reglerna så enkla att man faktiskt bara behöver lyfta telefonluren och ringa bilregistret. Jag kan inte se att detta skulle innebära något krångel eller några svårigheter.

I reservation 3 tar man upp en fråga som vägtrafikskatteutredningen har behandlat, nämligen frågan om restavgift för fordonsskatt. Utredningen har pekat på vissa olägenheter i de nuvarande reglerna och anfört att systemet bör ses över. Frågan bereds för närvarande inom regeringskansliet, varför jag tycker det finns skäl att avvakta.

En ny utredning om vägtrafikskatten föreslås i reservation 4. Frågan om vägtrafikskatten har utretts i elva år. Under den tiden har åtta delbetänkanden avlämnats. De har föranlett många förenklingar. Vi tycker inte att det finns skäl att ånyo tillsätta en utredning om vägtrafikskatten.

Reservationerna 5 och 6 behandlar avskaffandet av kilometerskattesystemet och nivån på kilometerskatten. I motsats till reservanternas anser vi i utskottsmajoriteten att det nuvarande kilometerskattesystemet är det mest rättvisa, inte minst ur kostnadsfördelningssynpunkt. Vi tror inte att en särskild skatt på motorbrännolja, som anvisas i reservationen, innebär någon administrativ eller ekonomisk fördel.

Det krav som framförs i den motion som ligger till grund för reservation 7 anser jag vara till vissa delar tillgodosett genom den beredning som pågår i regeringskansliet med anledning av den framställning som föreligger från Storstockholms lokaltrafik. Det ställningstagande man kommer fram till inom regeringskansliet kommer att vara mycket vägledande.

Reservation 8 gäller accis vid import av äldre bilar. Reservanternas återoppar Norge som föregångare när det gäller skattelättnader vid sådan import. Det är en dålig jämförelse, Karl Björzén. Det är också en dålig reservation. Norge har en mycket högre accis än Sverige. Därför tycker jag det är fel att göra den jämförelsen. Som exempel kan jag nämna att en ny Volvo kostar över 200 000 kr. i Norge. Det bör man hålla i minnet. Det beror givetvis på de merkostnader man får på grund av olika skatter. Jag ställer därför frågan till Karl Björzén: Varför skall man skattevägen subventionera just de äldre bilarna?

Fru talman! Jag yrkar bifall till skatteutskottets hemställan i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 121 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Jag skall inte ta upp tid med att beröra Bo Forslunds inlägg beträffande alla reservationerna utan bara ta upp den fråga som behandlas i reservation 8. Bo Forslund talar om accisen i Norge och kostnaderna där för en ny Volvo. Men frågan gäller ju inte nya bilar utan gamla bilar av teknikhistoriskt värde. Enligt vår mening bör vi kunna kosta på oss att göra det möjligt att importera sådana till Sverige. Den inkomstminskning för staten som detta skulle föranleda är försumbar i det här sammanhanget. Det är bara fråga om missunnsamhet när man avstyrker en sådan motion.

Anf. 122 BRITTA BJELLE (fp):

Fru talman! Då det gäller Bo Forslunds kommentar angående utredningar om vägtrafikskatten är det riktigt att denna skatt varit föremål för många utredningar, men om man läser den motion som ligger till grund för reservation 4 och också tittar efter vad det står i reservationen, så finner man att tanken enbart är att se över systemet, så att endast ett fåtal myndigheter skulle vara inblandade. I dag är fem myndigheter inblandade då det gäller vägtrafikskatten. Varje gång vägtrafikskatten har varit föremål för utredning har det varit andra saker man övervägt än just frågan om vilka myndigheter som handlägger olika delar av den skatten. Tanken är alltså inte att det skall vara någon ny stor utredning utan endast att man skall se över möjligheterna

att lägga ihop de arbetsuppgifter som i dag är fördelade på fem myndigheter.

Bo Forslund säger att kilometerskatten skulle vara rättvis som den är för närvarande. Men faktum är att Sverige och Norge i dag är de enda länder i Europa som använder sig av kilometerskattesystemet. Det systemet är utan tvivel ytterst kostsamt för den enskilde. Det skulle för den enskilde personen vara mycket billigare, om vi hade ett brännoljeskattesystem. Vilket system som är att föredra beror alltså på vad man prioriterar. Om man prioriterar att den enskilde individen skall ha det så bekvämt och bra som möjligt, när han använder sig av dieselolja, som det ju handlar om, då är kilometerskattesystemet inte det bästa.

Då det gäller beskattningen av dieseldrivna bilar skulle den nuvarande nivån vara rimlig enligt Bo Forslunds uppfattning. Man kan fråga sig om den är det, eftersom tanken tidigare var att den dieseldrivna bilen skulle ha en lägre skatt på grund av att den var dyrare i inköp. Utvecklingen har emellertid varit den att dieselskatten har ökat med 826 %. Under samma period har bensinskatten ökat med 281 %. I dag är det så således dyrare att köra en dieseldriven bil, samtidigt som den är dyrare i inköp. I det läget tycker vi att det är dags att fundera över om vi skall ha några dieseldrivna fordon i Sverige eller inte. Skall man ha det, vilket det finns ett intresse av, eftersom försvarsflottan ju till stora delar är dieseldriven, måste man se över systemet så att kostnaderna åtminstone ligger i rimlig paritet med varandra.

Anf. 123 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Bara en kort kommentar till det som Bo Forslund sade angående vår reservation nr 7. Han framhöll att vi nu får ledning av de överväganden som görs i regeringskansliet med anledning av Storstockholms Lokaltrafiks ansökan om nedsättning av kilometerskatten när det gäller fordon med bränslebesparande anordningar. Jag skulle då vilja säga att vi nu har chansen att i stället ge regeringen vägledning i den här frågan. Den chansen tycker jag att vi skall ta.

Anf. 124 BO FORSLUND (s):

Fru talman! Till Karl Björzén vill jag först säga att det exempel jag nämnde om Norge och Volvo inte hade annat syfte än att visa att man i Norge har ett helt annat accisuttag på bilar än det som gäller i Sverige, oavsett vilka årsmodeller det kan vara fråga om.

Till Britta Bjelle: Jag håller med om att det är dyrare att i dag ha en dieseldriven bil, om man använder den för privat bruk. Använder man den i nyttotrafik belastar den merskatt som då tas ut givetvis transportkostnaderna. Man förlorar ju inte de pengarna som enskild åkeriägare eller individ, utan vi får mer pengar till statskassan. Det tycker jag att vi i allra högsta grad bör hälsa med den största tillfredsställelse. Kilometerskatten har varit på tapeten i många, många olika omgångar. Jag har sagt att kilometerskatten visserligen har sina nackdelar, men vägtrafikskatteutredningen kom så sent som 1984 fram till att brännoljeskatt inte var en form av skatt som hade uppenbara fördelar jämfört med den nuvarande kilometerskatten. Det finns problem, en rad problem, också med en brännoljeskatt – inte minst det att man måste använda sig av ett visst märkningsförfarande, som i sig har

inbyggda problem. Det blir kostsamt och krångligt för oljebolagen. Även om kilometerskattesystemet har sina brister så kommer man att ständigt kunna förbättra det.

I dag har vi betydligt bättre kilometrärknare än tidigare, och framför allt driftsäkrare. Jag tycker att Britta Bjelle gör problemet större än vad som behövs.

Jag vill också säga att jag i min umgängeskrets har vissa åkeriägare, men där har jag inte funnit att det här skulle vara något stort problem för näringen som sådan. I vissa fall har det faktiskt uttryckts att det är ett rätt bra system, och man tror inte att det går att hitta något system som är bättre.

Anf. 125 BRITTA BJELLE (fp):

Fru talman! När jag gick tillbaka och tittade på den utredning där man jämförde kilometerskattesystemet med brännoljeskatten, var det ganska intressant att läsa remissutfallet den gången. De remissorgan som faktiskt hade ordentlig kunskap på området och som kanske var mer anknutna till verksamheten med transporter än de andra myndigheterna, var egentligen mer avvisande till kilometerskattesystemet än till brännoljeskattesystemet, som de tyckte var att föredra.

Exempelvis ansåg tullmyndigheterna, som har att göra en hel del med kilometerskatten, att uppgifterna med vägtrafikskatten tog mycket tid i anspråk och att det förelåg svårigheter att tillräckligt kontrollera personbilstrafiken. Sveriges industri- och bilgrossistförening tyckte att kilometerskatten var allmänt otymplig. Motorbranschens riksförbund tyckte att kilometerskatten skulle avskaffas. Motormännens riksförbund ansåg kilometerskatten vara alltför krånglig. Svenska åkeriförbundet och Svenska taxiförbundet, som Bo Forslund hänvisar till och har goda vänner inom, ville ha en fast skatt.

Lyssnar man till dem som har mycket att göra med den här typen av verksamhet, verkar det som om i alla fall de skulle ha föredragit en brännoljeskatt. Bo Forslund hänvisar till att det skulle finnas många problem också med brännoljeskatten. Det är möjligt att det finns en del, men trots allt verkar de flesta länder tycka att brännoljeskatten är bra. Det är ju, för att än en gång notera detta, bara Sverige och Norge som har kilometerskatt.

Anf. 126 BO FORSLUND (s):

Fru talman! Sätter man sig in i brännoljeskatten, finner man också problem, och minst lika stora problem. Det var just detta vägtrafikskatteutredningen kom fram till.

Anf. 127 BRITTA BJELLE (fp):

Fru talman! Det är intressant att notera att Bo Forslund tycker att Svenska åkeriförbundet, där han hade sina goda vänner, inte har satt sig in i frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

Viss tullverksamhet m. m.**Anf. 128 KNUT WACHTMEISTER (m):**

Fru talman! Både för enskilda och för näringslivet är det utomordentligt betydelsefullt med väl fungerande kommunikationer. Detta gäller självfallet såväl inhemsk trafik som trafik till och från Sverige. När det gäller den sistnämnda frågan är det viktigt att inte bristen på tullresurser hindrar exempelvis öppnandet av nya färjelinjer eller fler landningsmöjligheter för flyget.

Det förefaller mig som om Skåne härvidlag är missgynnad, och vi moderater har tillsammans med skatteutskottets folkpartister i reservation nr 1 krävt att riksdagen uttalar sig för ökade tullresurser i Skåne. Förslagsvis genom försök att få organisationen mer flexibel. Därigenom skulle inte ytterligare resurser behöva ställas till tullens förfogande.

Vi är också eniga med folkpartiet i reservation nr 5, där vi påtalar det märkliga förhållandet att färjetrafiken i Öresund och södra Östersjön alltjämt när det gäller skattefri försäljning är missgynnad i jämförelse med annan nordisk färjetrafik. Regeringen bör snarast i kontakt med berörda länder försöka rätta till missförhållandena.

En annan reservation som också rör skånska förhållanden är reservation nr 6, i vilken de tre borgerliga partierna ånyo påtalar det grovt orättvisa i att färjelinjen Ystad-Rönne klassificeras som "kort rutt" med väsentligt ogynnsammare provianteringsvillkor än de som gäller för "långa rutter".

Här missgynnas Skåne i jämförelse med trafiken från Stockholms- och Göteborgsregionen till Finland och Danmark. Dessa linjer betraktas som "långa rutter", trots att restiden i allmänhet är kortare än den mellan Ystad och Rönne. Regeringen bör enligt vår uppfattning förnya ansträngningarna att försöka träffa en överenskommelse med danskarna om en ändrad klassificering av färjelinjen Ystad-Rönne.

I tre andra reservationer är vi moderater ensamma. I reservation nr 3 återkommer vi till kravet på tillstånd till ankomstförsäljning av alkohol och tobak vid de av våra flygplatser som har utlandstrafik. En sådan ankomstförsäljning skulle vara bekväm och praktisk för passagerarna samt trafikekonomiskt fördelaktig. Dessutom skulle den medföra större flygsäkerhet. Skälen är alltså flera för att tillåta ankomstförsäljning. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i den riktningen.

I många avseenden är en frihamn fördelaktig för både import och export. Enligt vår uppfattning är det därför naturligtvis en brist att vår i särklass största och viktigaste flygplats, Arlanda, som har stor och växande godshandtering inte har någon sådan frihamn. Näringsutskottet, som också har behandlat frågan, påpekar det viktiga i att regeringen följer utvecklingen och uppmärksammar dess inverkan på svensk utrikeshandel. Vi vill gå något längre och anser att regeringen bör godkänna en frihamnsetablering.

Vår sista reservation rör Gotlandstrafiken. I likhet med länsstyrelsen på Gotland, kommunen och statens industriverk (SIND) anser vi att viss skattefri försäljning av varor skulle få ske, trots att det rör sig om inrikestrafik.

Man borde också undersöka möjligheterna att tillåta viss servering av obeskattade alkoholdrycker. Gotland behöver det stöd som dessa åtgärder skulle medföra.

Med det sagda, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 2, 3, 4, 5, 6 och 7.

Anf. 129 LEIF OLSSON (fp):

Fru talman! I samband med behandlingen av anslag till tullverket har såväl detta år som förra året frågor om kustbevakningens sambandscentraler i framför allt Gryt och Kungshamn varit föremål för långa och ingående diskussioner både i skatteutskottet och i riksdagen.

I flera motioner har man begärt att sambandscentralerna skall vara kvar och att de skall vara öppna dygnet runt.

Frågan om kustbevakningens och därmed också sambandscentralernas organisatoriska hemvist blir senare i vår föremål för riksdagens beslut. Jag skall därför ej här gå in på just denna fråga.

Det är emellertid viktigt att understryka värdet av en kontinuerlig bevakning på viktiga kuststräckor. Från många håll har med skärpa framhållits den trygghetsfaktor som sambandscentralerna utgör för såväl sjöfarande som ortsbefolkning.

Det vakande ögat i kombination med en alltmer utbyggd och förfinad teknik ger det bästa resultatet när det gäller sjöräddning, bevakning av våra fiskegränser, smuggelbekämpning, tidiga upptäckter av oljeutsläpp osv.

Det är därför glädjande att skatteutskottet nu enhälligt – dock inte utan viss vanda – föreslår riksdagen besluta att sambandscentralen i Gryt skall tillföras medel för att möjliggöra öppethållande dygnet runt samt att vad avser Kungshamn ingen omorganisation får ske utan att det först redovisas för riksdagen. Detta betyder att riksdagens beslut förra året i denna fråga står fast. Ja, utskottet skärper faktiskt sin skrivning genom att klart uttala att sambandscentralerna i såväl Gryt som Kungshamn bör hållas öppna dygnet runt.

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 25 upptas dessutom budgetpropositionen om anslag till tullverket samt ett antal motioner om tullverksamheten. I motion Sk590 har fyra folkpartister föreslagit att byggandet av nya lokaler för distriktstullkammaren vid Arlanda bör skjutas något på framtiden. I reservation nr 1, till vilken jag yrkar bifall, instämmer vi i motionärernas bedömning att denna nybyggnad bör senareläggas något med hänsyn till det ansträngda budgetläget.

Fru talman! Det förekommer i dag en mycket omfattande person- och godstrafik längs den skånska kusten. Man noterar en ökande trafikström till och från Danmark, Tyskland och Polen. Både näringsliv och allmänhet ställer krav på nya transportleder till sjöss och även på fler landningsmöjligheter för flyget. Utskottsmajoriteten betonar att man inte är negativ till öppnandet av nya färjelinjer men att man inte anser sig kunna finansiera

ytterligare insatser på tullsidan. Enligt min mening bör tullverket hitta lösningar för att möjliggöra öppnandet av nya färjelinjer och även skapa landningsmöjligheter för flyget, för att på så sätt öka valfriheten och konkurrensen vilket är bra för konsumenterna.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Fru talman! I reservation nr 5, till vilken jag yrkar bifall, tar moderaterna och folkpartisterna i utskottet upp frågan om den s. k. "lex Öresund". Vi begär där en översyn av bestämmelserna för Öresundstrafiken i syfte att få en helhetslösning eller om man så vill en långsiktig planering som skall syfta till att främja konkurrens och valmöjligheter i Öresundstrafiken samt att aktivt ta upp frågan med de länder som berörs.

Huruvida färjelinjen Ystad-Rönne skall betraktas som s. k. "lång rutt" har ävenledes varit föremål för diskussioner tidigare i skatteutskottet och i denna kammare. Som framgår av den gemensamma borgerliga reservationen nr 6 så begär vi där att regeringen bör förnya ansträngningarna att få en överenskommelse med Danmark i detta ärende.

Det kan tyckas som om utskottsmajoritetens skrivning egentligen innehåller samma sak när man skriver att regeringen skall ägna frågan uppmärksamhet och i lämpligt sammanhang ta initiativ som kan visa sig motiverade. Skillnaden är att vi reseranter vill skärpa kraven genom ett tillkännagivande samt att vi vill peka på att färjetrafiken Ystad-Rönne bör få bedrivas på samma villkor som t. ex. färjetrafik i Göteborg och Stockholm med i stort sett jämförbara restider.

Jag yrkar, fru talman, bifall till reservation nr 6 och sammanfattningsvis än en gång bifall till reservationerna 1, 2, 5 och 6 och i övrigt bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 130 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 25 om anslag till tullverket behandlas också ett antal motioner.

Först vill jag uttala min tillfredsställelse över att enighet till slut kunde uppnås beträffande sambandscentralen i Gryt. Genom det ökade anslaget à 800 000 kr. och genom det enhälliga förslaget från utskottet så förutsätter jag att oron för försämrad bevakning nu skall vara borta. Sambandscentralen bör således, liksom tidigare, hållas öppen dygnet runt.

I ett flertal motioner krävs ökade resurser till tullbevakningen i Skåne. Som framgår av utskottsbetänkandet så har betydande resursförstärkning redan ägt rum i de skånska hamnarna. Ett 60-tal man har under perioden 1984-1985 förts över till detta område. I Trelleborg - där trafiken ökat kraftigt under senare år - har generaltullstyrelsen för avsikt att genom omflyttningar ytterligare förstärka resurserna.

Också hundtjänsterna är det GTS avsikt att förstärka i de skånska hamnarna. De nya hundekipage, vilkas anskaffning det finns utrymme för i budgeten, kommer att placeras i de skånska hamnarna, vilket jag med tillfredsställelse vill notera.

Beträffande Öresundstrafiken uttalade utskottet förra året som sin uppfattning att samma regler skall gälla här som i övrigt i nordisk färjetrafik. Beslut om förändringar fordrar överenskommelse med berört land och

utskottet uppmanar regeringen att uppta förhandlingar med dessa. Detta har skett tidigare, och vi förutsätter att frågorna på nytt aktualiseras.

Beträffande färjelinjen Ystad—Rönne är nuvarande regler än mer utmanande. Från Stockholm och Göteborg utgår jämförbara färjelinjer till Finland resp. Danmark, och dessa klassas som längre rutter, medan färjelinjen mellan Ystad och Rönne på Bornholm betecknas som kort rutt. Här råder således helt olika regler och en omklassificering av linjen Ystad—Rönne borde ske snarast. I reservation nr 6 kräver vi reservanter att regeringen snarast förnyar sina ansträngningar att få till stånd en överenskommelse med Danmark som tillgodoser detta önskemål.

Jag har inte tänkt gå i polemik vare sig med utskottet eller reservanterna på de andra punkterna. Men jag vill ändå säga att jag inte förstår hur man kan plädera för att köp av alkohol skall stimuleras. Vi har här i riksdagen ganska ofta, och för inte så länge sedan, diskuterat de problem som alkoholen medför. Vi har diskuterat de kostnader som den medför för vår sjukvård. Att samtidigt göra det gynnsammare för dem som har haft förmånen att vistas utanför vårt land att köpa mer alkohol tycker jag rimmar dåligt med de tongångar som annars brukar framföras i denna kammare. De regler vi har beror på internationella överenskommelser. Vi är bundna av det systemet och jag förstår att vi är tvungna att följa samma regler. Men därifrån till att plädera för gynnsammare regler för inköp av alkohol—det gör mig förvånad.

Fru talman! Med det jag har anfört yrkar jag bifall till de reservationer där mitt namn är antecknat och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 131 TORSTEN KARLSSON (s):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande nr 25 behandlar tullverksamheten, anslagen D4—D7 i bil. 9 till budgetpropositionen. I anslutning härtill har under den allmänna motionstiden väckts 26 motioner som alla berör tullens verksamhetsområde.

Vad gäller anslagsfrågan är utskottet enigt, med undantag för p. 7, där folkpartiets representanter i utskottet har reserverat sig till förmån för ett 16 milj. kr. lägre anslag. De vill skjuta på byggandet av distriktstullkammaren vid Arlanda flygplats. Utskottsmajoriteten finner det inte möjligt att vänta längre, med hänsyn till att lokalerna där befinner sig i ett dåligt skick, att de är mindre ändamålsenliga och ur arbetsmiljösynpunkt olämpliga. Vi måste sörja för att tullpersonalen har möjligheter att på ett effektivt sätt fullfölja sina arbetsuppgifter. Samtidigt vill jag tillfoga att jag har den uppfattningen att man många gånger kan ifrågasätta sådana här besparingar. På sikt kanske det inte är någon besparing. Jag tror att vi sparar även på att göra de här insatserna, så att vi får en effektivare verksamhet.

En annan fråga som har varit föremål för ingående debatt i utskottet är bemanningen av sambandscentralen i Gryt. Utskottet tillmötesgår flera motionskrav om möjligheten att hålla denna öppen dygnet runt genom att föreslå höjning av anslaget med 800 000 kr. Vad gäller sambandscentralen i Kungshamn har det inte förekommit några ambitioner att förändra dennas verksamhet.

I reservation nr 2 upptas frågan om öppnande av nya färjelinjer i Skåneregionen och önskemål om fler landningsmöjligheter för flyget i regionen.

Utskottet är inte i och för sig negativt till sådana önskemål, men i budgetpropositionen diskuteras avvägningen mellan service och kontroll, och därvid måste kontrollen prioriteras. Vad gäller Ängelholms flygplats skulle en omklassificering från klass C till klass B göra det möjligt att, om tullen kan ställa resurser till förfogande, där även bedriva utrikes chartertrafik. Generaltullstyrelsen beslutar om sådan klassificering, men för dagen föreligger ingen ansökan om omklassificering av Ängelholms flygplats. Jag yrkar därför avslag på reservationen. Jag tycker att det är fel väg att här i riksdagen framföra ett sådant här krav när det inte gjorts någon framställning i frågan från huvudmannen.

I reservation nr 3 begärs förslag från regeringen om ankomstförsäljning vid flygplatser med utlandstrafik. Frågan om ankomstförsäljning avvisades av utskottet så sent som i höstas. Motiveringen var då att det strider mot de principer som ligger till grund för den skattefria försäljningen och mot internationella åtaganden. Nordiska rådet har ställt sig avvisande till tankar på ankomstförsäljning, och ett sådant beslut som reservanterna vill ha skulle därför skapa irritation hos våra grannländer. Jag yrkar följaktligen avslag på reservation nr 3.

I reservation nr 4 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om en frihamn vid Arlanda flygplats. Utan att närmare kommentera de motiveringar som framförs i reservationen vill jag erinra om vad utskottet skriver om att Sigtuna kommun nyligen gjort en framställan hos regeringen om att få inrätta en frihamn vid Arlanda flygplats och att denna ansökan för närvarande är föremål för remissbehandling. Med hänsyn till detta finns det ingen anledning för riksdagen att göra något uttalande i frågan. Jag yrkar därför avslag på reservation nr 4.

I reservation nr 5 upptas frågan om skattefri försäljning av vissa varor i samband med färjetrafiken över Öresund. Såvitt jag vet har denna fråga behandlats snart sagt varje år. Lex Öresund tillkom redan på 60-talet, och jag föreställer mig att frågan har diskuterats här i kammaren innan jag själv blev riksdagsledamot. Det krav som framförs är att mängden av de varor som man har rätt att köpa, exempelvis tobaksvaror, skall fördubblas.

Jag har svårt att tro att möjligheten för den resande att på varje resa få köpa ytterligare ett paket cigaretter skulle främja trafiken över Öresund så mycket att det skulle ha avgörande betydelse för denna. Som bekant har regeringen träffat överenskommelser om denna försäljning, i första hand med Danmark, där man hittills ställt sig starkt avvisande till förändringar. Vi förutsätter dock att frågan alltjämt kommer att hållas aktuell genom kontakter mellan de nordiska länderna. Med detta vill jag avstyrka reservationen.

I reservation nr 6 om färjelinjen Ystad-Rönne gör reservanterna jämförelser med färjelinjerna från Göteborgs- och Stockholmsregionerna och vill ha linjen klassificerad som lång rutt.

Klassificeringen bygger på en överenskommelse med de andra nordiska länderna. Frågan har varit föremål för överläggningar med den danska regeringen. Någon enighet har inte kunnat uppnås, och med anledning härav har regeringen i maj förra året avslagit ett besvärssärende med krav på omklassificering av linjen. Vi får förutsätta att regeringen även i fortsättning-

en ägnar frågan uppmärksamhet och tar de initiativ som kan visa sig motiverade.

I den sista reservationen i detta ärende berörs frågan om servering av obeskattade alkoholdrycker ombord på Gotlandsfärjorna och hävdas att en viss försäljning ombord bör tillåtas. Motivet skulle vara att stimulera till god trafikförsörjning, förlänga turistsäsongen och öka Gotlands attraktionskraft för konferensverksamheten.

Gotland är en del av Sverige och måste omfattas av samma lagstiftning som övriga regioner. Ett sådant beslut som krävs i reservationen skulle stå i strid med de alkoholpolitiska mål som riksdagen beslutat om. Det är sant att man kan åberopa exempelvis Ålandstrafiken och förhållanden i andra länder, men ett beslut i reservationens riktning skulle kunna tas till intäkt för liknande framställningar från andra regioner.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 132 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Fru talman! Då dessa frågor tidigare varit föremål för riksdagens behandling och då jag inte avser att dra i gång någon alkoholpolitisk debatt kan jag fatta mig ganska kort och bara göra några konstateranden.

Beträffande en frihamn på Arlanda har vi här av Torsten Karlsson hört att Sigtuna kommun ansökt om en sådan. Vi borde genom ett uttalande ha stött kommunen i den frågan, och därför hade det varit på sin plats att bifalla våra motioner på det området.

När det gäller reservation nr 2 konstaterar jag att Torsten Karlsson säger: I valet mellan service och kontroll måste kontrollen prioriteras. Det var väl ett typiskt uttryck för regeringspartiet.

Vad slutligen beträffar reservation nr 6 om färjelinjen Ystad–Rönne var Torsten Karlssons uttalande så positivt att jag inte förstår varför socialdemokraterna inte kunnat enas med de tre oppositionspartierna om en gemensam ansträngning för att få regeringen att tillsammans med danskarna ändra klassificeringen, så att denna rutt i fortsättningen inte skall behöva vara diskriminerad i jämförelse med andra liknande rutter.

Anf. 133 LEIF OLSSON (fp) replik:

Fru talman! När det gäller Arlanda vill jag säga att det inte står i vare sig motionen eller reservationen att vi är emot byggnationen av nya lokaler. Vi säger helt enkelt att byggandet bör skjutas något på framtiden, blott och bart därför att budgetläget är så ansträngt. Det handlar här alltså inte om någonting annat än en ren prioritering. När vi enligt vår uppfattning får råd kommer vi att ställa upp på denna byggnation.

Det händer, tycker vi, för litet när det gäller översynen av Lex Öresund för att få till stånd den helhetslösning som jag nämnde i mitt anförande. Vidare tycker vi att regeringen aktivt skall ta kontakt med berörda länder för att få valmöjligheter och främja konkurrensen i Öresundstrafiken.

När det gäller Ystad–Rönne skulle jag vilja veta vad utskottsmajoriteten egentligen menar när man skriver att utskottet förutsätter att regeringen även i fortsättningen ägnar frågan om Ystad–Rönne uppmärksamhet och att

man tar de initiativ som kan vara motiverade. Regeringen har ju tagit ställning – man har avslagit besvären från länsstyrelsen i Malmöhus län, vilket innebär att regeringen har sagt nej till omklassificering till lång rutt. Vad är det då för uppmärksamhet man i fortsättningen skall ägna frågan?

Om ni menar att det trots allt vore bra om linjen klassificerades som lång rutt skulle ni naturligtvis ansluta er till reservation nr 6. Som jag ser det är det den enda logiska slutsats man kan dra av utskottets skrivning.

Anf. 134 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! När Torsten Karlsson säger att klassificeringen av färjelinjen Ystad–Rönne bygger på en överenskommelse och förutsätter att regeringen kommer att fortsätta att uppmärksamma frågan, är det gott och väl. Men varför kan man inte vara litet mer bestämd i sin uppfattning och kräva åtgärder som gör att denna rutt behandlas på samma sätt som andra rutter mellan Sverige och Finland och mellan Sverige och Danmark? Om utskottet hade sagt att detta var ett klart uttalat krav från riksdagen, då hade vi undvikit reservationen. Vi hade samtidigt gett ett ökat stöd till regeringen i de fortsatta förhandlingarna med Danmark. Vilka motiv föreligger. Torsten Karlsson, för att färjelinjen Ystad–Rönne skall klassificeras på annat sätt än de linjer som jag tidigare nämnde? De är ju avståndsmässigt lika långa, och det rör sig om färjelinjer mellan samma länder. Vilka motiv gör att färjelinjen Ystad–Rönne inte kan klassificeras på samma sätt som de övriga linjerna?

Anf. 135 TORSTEN KARLSSON (s) replik:

Fru talman! I frågan om en frihamn vid Arlanda flygplats har Sigtuna kommun gjort en framställning. Den behandlas av regeringen och är också föremål för remissbehandling. I det läget kan det inte vara riktigt att begära att riksdagen skall göra särskilda tillkännagivanden. Sådana skall man vara försiktig med och inte göra i onödan. Det är motivet till att vi yrkar avslag på förslaget att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om en s. k. frizon vid Arlanda. Vi vill avvakta behandlingen av frågan.

Kraven på fler färjelinjer i Skåne och förslagen om utökad utlandstrafik på vissa flygfält är naturligtvis i första hand resursfrågor. Om man inte har möjlighet att anvisa resurser härför, Knut Wachtmeister, bör man inte säga att det är typiskt för regeringspartiet att prioritera kontrollen. På detta område borde Knut Wachtmeister vara försiktigare i sin schablonmässiga agitation mot regeringspartiet. Den kontrollverksamhet som bedrivs är mycket grannliga. Smugglingen av narkotika och annat kräver en mycket noggrann kontroll. Därför måste den frågan prioriteras.

Det har vidare förts förhandlingar om klassificeringen av färjelinjen Ystad–Rönne. Regeringen har tagit initiativ i frågan. Utskottet utgår också från att regeringen vid lämpliga tillfällen i sina nordiska kontakter kommer att driva den här och andra frågor. Därför anser jag att det är onödigt att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen.

Anf. 136 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Av det sista söm Torsten Karlsson sade fick jag intrycket att han anser att regeringen har gjort vad som bort göras och att intresset inte är särskilt stort för att göra något ytterligare. Därmed förstår jag de skilda meningarna i utskottet. Jag hade förväntat mig att Torsten Karlsson i sitt första anförande skulle ha visat sig mer intresserad av att göra en insats för att få en rättelse till stånd. Det hade varit naturligt om utskottet hade låtit det komma till uttryck i betänkandet. Utskottet formulerar på ett mycket vagt sätt vad man egentligen vill, och det senaste inlägget förstärker intrycket av att intresset för att göra någonting är mycket svagt.

Anf. 137 TORSTEN KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vi skall vara rädda om våra relationer med övriga nordiska länder. Regeringen har i denna fråga förhandlat med övriga nordiska länder men inte kunnat komma överens med den danska regeringen. Då ställs kravet att vi ensidigt skall säga upp våra överenskommelser med de övriga nordiska länderna. Det tycker jag vore ett allvarligt steg att ta. Det är bättre att regeringen för förhandlingar med de övriga nordiska länderna vid lämpliga tillfällen.

Förste vice talmannen anmälde att Stig Josefson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 138 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Fru talman! Jag tänkte bara orda litet grand om kustbevakningens sambandscentraler. Även i år har det varit en ganska långdragen och segsliten behandling av sambandscentralerna, framför allt Gryt men även Kungshamn.

Vis av skadan från förra året har jag tyckt att det funnits skäl att se till att få fram konkreta beslut, där riksdagens vilja klart och tydligt framgår och som inte kan tolkas på annat sätt av finansdepartementet och tullverket än att sambandscentralerna skall vara kvar och vara öppna dygnet runt alla dagar i veckan.

Vid Gryt har man det senaste året haft en försöksverksamhet, som pågått från i början av maj till i början av november, med begränsat öppethållande mellan kl. 8.00 och 22.00 alla dagar. När man sedan skall utvärdera försöksverksamheten, drar man ner bemanningen på Gryt till en person och inskränker öppethållandet ytterligare, till mellan kl. 8.00 och kl. 15.30 enbart vardagar.

Utvärderingen av försöksverksamheten stämmer alltså inte ett dugg med det genomförande som man sedan har gjort. Försöksverksamheten genomfördes med väsentligt större bemanning än den man har haft sedan försöksperioden var över.

Det här gav ju anledning till att motionera, och jag och några till krävde i motioner att man åter skulle ha full bemanning i Gryt och att Kungshamn skulle fortsätta att vara dygnet-runt-öppet.

Man kan med utgångspunkt i fjolårets beslut fråga sig varför. För Gryt har jag redan relaterat situationen. För Kungshamn är förhållandet det att

generaltullstyrelsen har begärt medel för att länka VHF m. m. in till Göteborg, till den regionala sjöledningscentral som marinen har där.

Det här skapar naturligtvis oro för de anställda på sambandscentralen i Kungshamn men också för dem som bor och vistas på vattnen runt omkring Kungshamnstationen. Därför fanns det anledning, med utgångspunkt i erfarenheterna från fjolåret, att åter igen motionera även om Kungshamn.

I betänkandet i år finns det en mycket skärpt skrivning beträffande Kungshamn mot vad som var fallet förra året. Nu står det klart och entydigt att Kungshamns sambandscentral liksom tidigare i normalfall skall ha dygnet-runt-öppet. Det är bra. Den preciseringen behövdes med tanke på vad man har gjort med Gryt.

För att komma tillbaka till Gryt vill jag nämna att ett enhälligt utskott har beslutat föreslå riksdagen en anslagsuppräknig i förhållande till budgetpropositionen med 800 000 kr., dvs. plus fyra tjänster. Den gamla cirkeln med fem tjänster, där man går runt med dygnet-runt-öppet, är alltså åter möjlig fr. o. m. den 1 juli i år.

Men det här har inte varit friktionsfritt i utskottet. Det började med att socialdemokraterna yrkade avslag på motionsyrkandena, vilket innebar att man ville, och slogs för, att det fortfarande bara skulle vara en tjänst på sambandscentralen i Gryt. Det blev ett otal bordläggningar med olika argument som grund. När det stod klart för socialdemokraterna i utskottet att de ändå inte skulle få majoritet kom de med kompromissförslag som innebar att man skulle inrätta ett par heltidstjänster och någon halvtidstjänst. Detta gav upphov till ytterligare bordläggningar. Även detta misslyckades för socialdemokraterna, och det blev en majoritet för ett anslag på 800 000 kr., alltså en full återgång. Till detta förslag ansåg sig socialdemokraterna nödvändigtvis behöva ansluta sig för att inte skapa en större osämja i denna fråga. Det var heller inte någon stor politisk fråga som det fanns anledning att reservera sig i.

Jag vill betona detta. Även om utskottets skrivning är enhetlig – vilket jag tycker är bra – skall man ha klart för sig, för historieskrivningens skull, att det inte är så enkelt som det säll synas av utskottets skrivning. Utskottets företrädare – i detta fall Torsten Karlsson som själv sitter på Östgötabänken – har alltså varit den som företrätt regeringsintressena och socialdemokraterna när det gällt att skära ned på Gryts sambandscentral. Det har misslyckats, och det tycker jag är bra.

Anf. 139 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! För ganska precis ett år sedan, närmare bestämt den 24 april förra året, diskuterade vi här i kammaren motioner rörande sambandscentralen i Gryt och skatteutskottets svar på dessa motioner.

Vid det här laget bör det vara klart för kammarens ledamöter att det i motioner inlämnade från folkpartiet, centerpartiet, moderaterna och vänsterpartiet kommunisterna hävdas att sambandscentralerna runt våra kuster utför ett värdefullt arbete vad gäller bl. a. service för kustbefolkningen och för vårt försvar. Det är därför viktigt att sambandscentralerna får finnas kvar och att de ges tillräckliga resurser för att hålla öppet dygnet runt.

Vad gäller sambandscentralen i Gryt fattade kammaren redan förra året

ett beslut som innebar att ingen neddragning på öppettiderna fick göras utan att frågan redovisades för riksdagen. Trots detta stängdes sambandscentralen i Gryt i olika etapper, först under nattetid. Från oktober förra året har centralen hållits öppen endast måndag-fredag under kontorstid, och så är situationen den dag som i dag är.

Anmälan till konstitutionsutskottet har gjorts på denna punkt, och diskussionen pågår där nu. Vi får se vad man kommer fram till under de överläggningarna.

Nu rättas detta till i dag genom att folkpartiets och vänsterpartiet kommunisternas motioner tillstyrks, och därmed blir även centerns och moderaternas motioner tillgodosedda.

Fru talman! Ett envist arbete ger ibland resultat. Riksdagsledamöterna från Östergötland Anna Wohlin-Andersson från centern, Per-Olof Strindberg från moderaterna och Nils Berndtson från vpk har tillsammans med Börje Stensson från folkpartiet under årens lopp envist arbetat för att sambandscentralen i Gryt skall finnas kvar med dygnet-runt-jour. I dag blir deras krav förverkligade. Det är nu viktigt att de 800 000 kr. som i dag anslås kommer att användas på ett sådant sätt att sambandscentralen i Gryt snarast öppnas med dygnet-runt-service. Det är viktigt att detta blir klart till sommaren då trafiken åter ökar och därmed sambandscentralens arbete blir viktigt. Jag förutsätter att riksdagens klara ställningstagande nu kommer att gälla fortsättningsvis. Slutligen vill jag uttrycka motionärernas tack till skatteutskottet för tillmötesgåendet vad gäller räddningen av sambandscentralen i Gryt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

15 § Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1986/87:32 om extra avdrag m. m.

Extra avdrag m. m.

Anf. 140 KNUT WACHTMEISTER (m):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande 32 behandlar motioner om olika extra avdrag, bl. a. för folkpensionärer. Som framgår av namnet bör skattefria livräntor vara just skattefria. Så är emellertid inte alltid fallet när det gäller beräkningen av det extra avdraget för folkpensionärer. Enligt vår uppfattning är det både ologiskt och orättvist att en skattefri inkomst skall kunna påverka storleken av det extra avdraget negativt och därigenom öka skatten på folkpensionen. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Reservation 2 handlar om värdering av bostadsrätter vid beräkning av det extra avdraget för folkpensionärer. Vid beräkning av detta avdrag tas hänsyn till folkpensionärens skattepliktiga förmögenhet. Härvid tas en villa eller ett fritidshus upp till blott 10 % av taxeringsvärdet minus eventuella lån. En bostadsrätt tas däremot upp till fulla värdet. Självfallet bör förmögenhetsre-

duceringen gälla alla slags bostäder. Den uppfattningen delas för övrigt av bostadskommittén i dess nu tre år gamla delbetänkande.

Denna orättvisa bör undånörjas, och detta yrkar vi att riksdagen ger regeringen till känna. Jag yrkar bifall till reservation 2.

I den sista reservationen påtalar vi en annan orättvisa när det gäller fastighetsvärdering. En fastighet utomlands, exempelvis i Norge eller i Finland, är underkastad ogynnsammare skatteregler än om fastigheten i fråga hade legat i Sverige. Den utländska fastigheten skall nämligen tas upp till hela sitt förmögenhetsvärde vid beräkning av folkpensionärernas extra avdrag. Enligt vår uppfattning är detta inte acceptabelt, och regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en rättvisare värdering. Med det sagda yrkar jag även bifall till reservation 3.

Anf. 141 KJELI JOHANSSON (fp):

Fru talman! I det betänkande som vi nu debatterar behandlas bl. a. några motioner med yrkanden om förbättringar vad gäller avdraget för nedsatt skatteförmåga på grund av kostnader i samband med vissa sjukdomar. Från folkpartiets sida har vi stor förståelse för dessa krav. Att vi inte valt att yrka bifall till motionerna beror på att vi menar att det kan vara svårt att åstadkomma en väl avpassad och rättvis ersättning genom skattesystemet. Vi anser således att ersättningsfrågan kan lösas på ett bättre sätt genom socialförsäkringssystemet.

I det nu aktuella betänkandet finns också några motioner med krav på en mera likformig och rättvis behandling då det gäller det extra avdraget för pensionärer. Knut Wachtmeister har behandlat dessa motioner. Jag vill därför nöja mig med att, när det gäller två av dem, bara yrka bifall. Jag yrkar alltså bifall till samtliga tre reservationer.

Reservation 1 behandlar det extra avdraget för pensionärer med livränta. Det rör sig således vanligtvis om människor som under sin yrkesverksamma tid drabbats av någon skada som satt ned deras arbetsförmåga. Förlusten av en kroppsdel eller något annat lyte, som man drabbats av medför en allvarlig påverkan. Man tvingas då ofta att leva ett annorlunda liv – ett fattigare liv, såväl ekonomiskt, kulturellt som socialt. I vårt land har vi varit överens om att bygga upp ett socialt välfärdssystem. Vi har i så stor utsträckning som möjligt försökt kompensera de människor som jag nu talar om. Regeln brukar vara att de skall kunna leva med minsta möjliga påverkan på samma sätt som andra människor. De skador som jag nu har nämnt är speciella på det sättet att de är livsfarliga. Därför har man infört en livränta för dessa personer, och denna livränta har högst medvetet gjorts skattefri. Det framgår av de belopp som det rör sig om att man har tagit skattehänsyn när man har fastställt livräntorna, beloppen är nämligen i regel ganska låga.

Genom beräkningssättet av det extra avdraget får vissa pensionärer ändå en indirekt skattebelastning. Denna skattebelastning är allvarlig, eftersom den är omvänd proportionell mot pensionens storlek. De pensionärer som har så höga inkomster att de inte är berättigade till något extra avdrag drabbas över huvud taget inte. För dem är den här livräntan skattefri. Men för dem som har en så låg pension att de är berättigade till extra avdrag uppstår en skatteeffekt. Skatten som uppstår till följd av denna effekt blir

högre ju lägre pension vederbörande uppbär. Inte nog med det. KBT, det kommunala bostadstillägget, påverkas också av detta, vilket gör att denna effekt blir ännu mer besvärlig för dessa pensionärer. För dem drar man ingen preliminär skatt, eftersom det rör sig om en skattefri livränta.

I betänkandet på s. 7 står följande: "Utskottet erinrade då om att det extra avdraget för nedsatt skatteförmåga i princip är behovsprövat - - -." "Då" var alltså förra gången som denna motion behandlades. Jag måste emellertid säga att det är en ganska konstig behovsprövning, när den leder fram till att de pensionärer som har de lägsta inkomsterna får den högsta skatten. Jag skulle gärna vilja att Anita Johansson förklarade detta. Jag brukar besvära Anita Johansson med många frågor, men jag skall bara ställa en enda denna gång. På vilka andra områden tänker ni socialdemokrater införa en principiell behovsprövning, som går ut på att en pensionär får högre skatt och sämre KBT ju lägre pensionen är?

Anf. 142 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 32 behandlas ett antal motioner som berör extra avdrag på grund av sjukdom eller handikapp och beräkning av extra avdrag för pensionärer i vissa fall.

Som utskottet framhåller, är det ytterst svårt att via skattesystemet ge kompensation eller annat stöd. Vida bättre möjligheter att tillgodose detta behov finns i form av åtgärder på det sociala området. Det är dock angeläget att beloppen i de avdrag som nu finns bibehåller sitt realvärde och således ändras i förhållande till pågående penningvärdeförändringar.

Till utskottsbetänkandet har fogats tre reservationer.

Reservation 1 har tidigare talare redan motiverat, och jag skall endast understryka behovet av en förändring på denna punkt.

I reservation 2 begärs att likartade regler skall tillämpas vid beräkning av det extra avdraget för folkpensionärer vid bestämmande av förmögenhetsvärdet för småhus och för bostadsrätter.

Utskottet har hänvisat till att denna fråga för närvarande bereds i regeringskansliet, och därför vill man inte nu ta ställning i frågan, ett ställningstagande som inte är så ovanligt i skatteutskottet men som egentligen är oklart.

Inte minsta antydning om vad utskottsmajoriteten anser framgår av utskottsbetänkandet. Här är det dock fråga om rättvisa och lika behandling, och nog borde utskottet kunnat ange sin uppfattning. När så inte skedde har vi från centern, moderaterna och folkpartiet framfört vår bestämda uppfattning om att likartade regler bör gälla vid bestämmande av förmögenhetsvärdet för småhus och för bostadsrätter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 samt i övrigt till utskottets förslag.

Anf. 143 ANITA JOHANSSON (s):

Fru talman! Detta betänkande behandlar som sagt några motioner från allmänna motionstiden, och det här ärendet är en gammal repris för kammaren.

Reglerna om avdrag för nedsatt skatteförmåga på grund av sjukdomskost-

nader skall ge skattelättnader för bl. a. handikappade personer och personer med kroniska sjukdomar. Riksskatteverket har inför 1987 års taxering utfärdat anvisningar, som bl. a. anger vilka personer som bör vara berättigade till avdraget, vilka beviskrav som bör gälla och vilken försörjningsbörda den skattskyldige har.

Det har väckts motioner om att en lika stor skattereduktion för alla personer med diabetes och mag- och tarmsjukdom skall genomföras samt att man skall vidga inkomstgränserna för det extra avdraget.

Det har också i en motion yrkats att den som lider av psoriasis skall vara berättigad till ett avdrag på mellan 8 000 och 9 000 kr.

Skatteutskottet har tidigare uttalat förståelse för dem som drabbats av merkostnader till följd av sjukdom eller handikapp, men vi är tveksamma till att önskemålen skall tillgodoses avdragsvägen. Man kan kanske bättre tillgodose dessa personer genom åtgärder på det sociala området. Jag tycker att det är bra, Kjell Johansson, att vi är överens om detta.

Fru talman! När det gäller det extra avdraget för pensionärer med skattefria livräntor, vill jag framhålla att samma yrkande framställdes vid förra riksmötet. Vi erinrade då om att det extra avdraget för nedsatt skatteförmåga i princip är behovsprövat och att avtrappningen av avdraget blir lika stor vare sig sidoinkomsten är skattepliktig eller inte – trots att behovet av extra avdrag kan sägas vara mindre om sidoinkomsten inte beskattas. Det tycker jag skall vara klart, Kjell Johansson.

Angående förmögensvärdet för bostadsrätter konstaterade vi redan förra våren att denna fråga behandlades i bostadskommittén. Enligt vad vi nu erfarit är den nu under behandling i regeringskansliet.

Slutligen, fru talman, några ord om beräkning av extra avdrag för folkpensionärers förmögensandel av bostadsfastighet i annat nordiskt land. Här begärs att sådant avdrag skall jämföras med avdraget för motsvarande fastighet i Sverige.

Jag vill erinra om att vid förmögenhetstaxering skall fastigheten tas upp till sitt taxeringsvärde. Utländska fastigheter är normalt inte åsatta taxeringsvärde, varför en beräkning av dessa fastigheters förmögensvärde torde bli osäker. Mot den bakgrunden är det enligt vår mening olämpligt att utvidga de förmånliga reduceringsreglerna i fråga om svenska fastigheter till att gälla fastigheter i övriga Norden.

En omständighet som gör att det är olämpligt att ändra värderingsreglerna till att omfatta även utländska fastigheter är – oavsett den osäkra beräkningsgrunden – att det inte kan vara meningen med de förmånliga värderingsreglerna att dessa skall omfatta även fastigheter utomlands vid beräkningen av extra avdrag för folkpensionärer.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 144 KNUT WACHTMEISTER (m):

Fru talman! Låt mig börja med det som sist berördes, nämligen fastighet utomlands. Jag förstår inte varför en folkpensionär skall diskrimineras därför att han eller hon äger ett sommarhus på andra sidan gränsen till Norge, exempelvis.

Skälet till att man avstyrker motionen är, som Anita Johansson sade, att värdet av förmögenheten i fråga är osäkert därför att det inte finns något taxeringsvärde. Men det är just ett skäl till att man bör uppmana regeringen att se över denna fråga och försöka komma fram till en rättvis beräkning. Det finns ingenting som säger att en fastighet bara för att den ligger på andra sidan gränsen skall medföra högre skatt för en folkpensionär.

När det sedan gäller bostadsrätter har vi ansett att de bör tas upp till samma reducerade värde när man beräknar folkpensionärernas extra avdrag. Anita Johansson säger nu att detta är föremål för regeringens funderingar. Jag noterar att bostadskommittén för tre år sedan kom fram till precis detsamma som jag redogjorde för här, att bostäder borde behandlas lika vid förmögensvärderingen. Jag kan också tillägga att socialdemokraternas bostadsexpert Oskar Lindkvist och två andra av hans partivänner i en motion till riksdagen framför samma uppfattning. Står dessa herrar för sin motion kan det bli en intressant votering när ärendet skall avgöras i morgon.

Anf. 145 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Det tycker jag skulle vara klart. Kjell Johansson, sade Anita Johansson. Men det enda som egentligen är klart är att denna livränta är skattefri för alla människor utom för pensionärer med extra avdrag och skattefri livränta. De får skatta för den, och de får sämre KBT. Och skatten blir högre ju lägre pensionen är.

Jag ställde en fråga till Anita Johansson. Den undvek hon att svara på. Frågan gällde på vilka andra områden som man tänkte införa denna revolutionerande metod. Jag förstår att jag skall tolka svaret så att man inte har för avsikt att införa en så tokig behandling av människor på något annat område.

Då blir följdfrågan till Anita Johansson: När tar ni bort denna otroliga orättvisa? Staten kommer ju inte att gå bankrutt den dagen det sker. Det rör sig om ett fullständigt försumbart skattebortfall, men några stycken människor som befinner sig i den här situationen kommer helt plötsligt att få livsglädjen tillbaka.

Anf. 146 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! Den fråga som behandlas i reservation 2 är frågan om att skapa en rättvisa och en likabehandling i en ganska enkel fråga, värdering av bostad och bostadsrätt.

Anita Johansson hänvisar till att frågan nu behandlas i regeringens kansli. Förra året hänvisades det till att den behandlades i bostadskommittén: Jag måste nu ställa frågan: Anser Anita Johansson att det är rimligt att det skall ta så lång tid och att berörda personer skall få vänta år efter år innan detta kan rättas till? Skulle vi inte i utskottet ha kunnat enas om – om vi anser att det är rättvist att åstadkomma en sådan förändring – att göra ett uttalande till regeringen och då begära att ett förslag läggs fram?

Jag tycker det är ganska orimligt att en så enkel fråga skall vila år efter år utan att något beslut kan tas. Jag måste fråga: Skall vi nu vänta ytterligare ett år innan frågan aktualiseras igen?

Anf. 147 ANITA JOHANSSON (s):

Fru talman! Till Knut Wachtmeister och Stig Josefson: Vi har den tingens ordning i det här landet – det har vi haft oavsett vilka regeringar som har suttit – att man utreder en fråga och att den sedan bereds i regeringskansliet. Frågan har ändå kommit ett litet stycke till på vägen, även om det kan ha tagit lång tid, Stig Josefson.

Jag tror att Oskar Lindkvist och de socialdemokratiska motionärerna kommer att lugna sig tills den här frågan är beredd i regeringskansliet. Jag är inte ett dugg orolig inför morgondagens omröstning.

Till slut till Kjell Johansson: Det gäller inga andra områden.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

16 § Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1986/87:39 om beskattningen av stiftelser och ideella föreningar, m. m.

Beskattningen av stiftelser och ideella föreningar, m. m.

Anf. 148 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! De ideella föreningarna och framför allt de många medborgare som är verksamma i dessa gör stora och värdefulla insatser på många områden. Föreningarnas verksamhet bygger på frivilliga insatser. Detta tillsammans med deras i övrigt fria ställning gör dem starka.

Det stöd dessa organisationer erhåller genom beslut av riksdagen och andra organ måste därför utformas så att deras fria ställning stärks. Det offentliga stödet får i fortsättningen inte i första hand ges i form av ytterligare bidrag. I stället bör idrottsföreningar och andra ideella organisationer ges större möjligheter att behålla det de genom egna insatser kan arbeta ihop. Det är en politik som syftar till att stärka dem som är verksamma i de ideella föreningarna och föreningarna själva.

Detta är bakgrunden till yrkandet i reservation 1 om en höjning av det skattefria grundavdraget för ideella föreningar. Det finns anledning att gå vidare. Min förhoppning är att den översyn av de ideella föreningarnas situation som nu pågår skall resultera i en ökad möjlighet för föreningarna att klara sig själva.

Vi har i en motion anvisat möjliga vägar att uppnå detta. Bl. a. har vi föreslagit en reducering av bingoskatten för de föreningar som har bingsospel som finansieringskälla. Dessutom finns de förslag som framförts i reservation 1 liksom även andra förslag i samma riktning. Det gäller att stärka föreningarna och se till att de kan klara sig genom i första hand egna insatser.

I betänkandet behandlas också motioner med krav på speciella regler för aktiva idrottsmän, vilket enligt vår uppfattning erfordras. I reservation 2 framförs krav på en förbättrad möjlighet till inkomstutjämning för idrottsmän. Många idrottsmän är verksamma under en kort tid och kan då få stora

inkomster. Om de inte ges möjlighet till en effektiv skatteutjämning över tiden så att inte de höga marginalskatterna drabbar dem extra hårt, kommer vi att få en fortsättning på den utflyttning från Sverige som vi har på det här området och som naturligtvis är allvarlig som ett symptom. Den är än mer allvarlig om vi vidgar diskussionen till att omfatta tekniker, vetenskapsmän och andra. Det finns alltså anledning att införa förbättrade möjligheter till inkomstutjämning.

I den tredje reservationen behandlas en detaljfråga, som ändå är nog så viktig när det gäller att undvika krångel. Under många år har schablonavdraget för idrottsmän, tränare och andra funktionärer inom idrotten varit högst 3 000 kr. Samtidigt är omkostnaderna i denna verksamhet mycket stora. Det finns därför anledning att höja avdragsbeloppet till 5 000 kr. Det innebär en klar förenkling både för de berörda skattskyldiga och för taxeringsmyndigheterna.

Fru talman! Jag yrkar med det sagda bifall till samtliga tre reservationer i betänkande 39.

Anf. 149 LEIF OLSSON (fp):

Fru talman! Vi behandlar i detta skatteutskottets betänkande nr 39 bl. a. beskattningen av ideella föreningar och även idrottsmännens beskattning.

Principen för beskattning av ideella föreningar är att skatteplikt föreligger endast för inkomst av fastighet och rörelse, och då med ett grundavdrag på 15 000 kr. Även viss typ av kommersiell verksamhet med naturlig anknytning till den ideella verksamheten kan omfattas av skattefrihet.

Grundavdraget, 15 000 kr., har emellertid visat sig medföra gränsdragningsproblem framför allt för många mindre, ideella föreningar. Många ungdomsorganisationer har i dag ekonomiska problem, bl. a. på grund av att staten genom sina lotterier och genom tips, lotto m. m. tar en allt större del av denna marknad från de ideella föreningarna. Folkpartiet anser det därför vara befogat att grundavdraget höjs till ett belopp motsvarande ett och ett halvt basbelopp.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

I motion nr Sk362 begärs en utredning om gynnsammare skatteregler för idrottsmän som temporärt har höga inkomster.

Idrottsrörelsen torde vara vårt lands största folkrörelse. Idrottsstjärnor som når världstoppen – och här har Sverige som bekant glädjen att ha många toppidrottsmän och -kvinnor – kan i dag, åtminstone i vissa idrotter, på relativt sett kort tid få mycket höga inkomster.

Om dessa idrottsmän stannar kvar hemma i Sverige och beskattas enligt de svenska skattereglerna, drabbas de av mycket höga skatter, och de föredrar därför ofta som bekant att flytta till något land med förmånligare skattelagar, trots att de själva i många fall skulle ha föredragit att stanna kvar i Sverige.

Vägen till den idrottsliga framgången är ofta lång, och i flera sporter måste den specialiserade träningen sättas in i ett tidigt skede i livet och kan i många fall inkräkta på skolgång och utbildning.

I folkpartiet anser vi att en utredning bör tillsättas, som kartlägger olika alternativ till lösningar på detta problem.

Vi vill behålla även de bästa idrottsstjärnorna i Sverige, och vi vill också

gärna peka på den stora roll som de spelar som stilbildare för våra ungdomar. Nog borde vi i Sverige kunna finna en form av rättvis beskattning för den ytterst speciella grupp idrottsmän som tjänar mycket pengar under en förhållandevis kort tidsrymd. Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Prot. 1986/87:113
29 april 1987

Beskattningen av stiftelser och ideella föreningar, m. m.

Anf. 150 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 39 behandlas beskattningen av stiftelser och ideella föreningar. När vi behandlade dessa frågor här i kammaren förra året framhöll jag den betydelse som de ideella föreningarna har när det gäller arbete bland barn och ungdomar.

Det finns ungefär fyra miljoner medlemskap bland ungdomar under 25 år i föreningar anslutna till närmare 40 000 lokalavdelningar. Idrottsrörelsen är utan jämförelse den största. De ledare som arbetar i föreningarna gör detta till största delen ideellt och utan ersättning. Skulle man räkna om värdet av deras arbete till kostnader för kommunala fritidsledartjänster, skulle man komma fram till flerdubbelt högre kostnader än för all anställd personal inom den kommunala fritidssektorn. Genom den jämförelsen får man en uppfattning om omfattningen av den insats som utförs i föreningslivet.

De här ledarna har åtagit sig sina uppgifter på grund av att de har intresse för föreningens verksamhet och intresse för att arbeta med ungdomar. Genom de komplicerade skatte- och avgiftslagarna tvingas många av dem att i stället syssla med byråkrati och skattefrågor. Dessa regler drabbar stora och små föreningar med samma tyngd som de drabbar landets företag. Reglerna är inte riktigt anpassade till det ideella föreningslivet och får ibland olyckliga negativa konsekvenser för verksamheten.

Genom att man tog bort mervärdeskatteskylldigheten för föreningarna i den mån de är befriade från inkomstskatt åstadkom man i höstas en viss lättnad. I betänkandet beskrivs också de lättnader beträffande reklamskatten och även i fråga om lotteriverksamheten som övervägs för närvarande. Det är bra – men långt ifrån tillräckligt.

När vi förra året diskuterade de här frågorna och krävde en översyn av skattereglerna för föreningarna hänvisade utskottsmajoriteten till det arbete angående de civilrättsliga frågorna kring stiftelserna som bedrivs inom justitiedepartementet. En rapport förväntades komma inom kort. Den har ännu inte kommit.

Nu hänvisar man i stället till att skattefrågorna när det gäller föreningar och stiftelser skall tas upp i samband med utredningen om en allmän skattereform. När kommer den? När får vi se något resultat? Gång på gång har vi under den här våren när vi debatterat skattefrågor här i kammaren blivit hänvisade till pågående utredningar, som sedan kommer att plockas in i den här stora översynen. Under tiden händer ingenting.

Vi i centern anser att vi nu måste fatta beslut för att underlätta för föreningarna, och vi vill höja grundavdraget, som nu är 15 000 kr. till ett och ett halvt basbelopp.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation nr 1.

Sverige som ett litet land har ett förhållandevis stort antal elitidrottsmän och -kvinnor, många som är mycket framgångsrika internationellt sett. Ofta får dessa under några få år mycket stora inkomster. Genom deras insatser får

vi här i Sverige en mycket spännande och högklassig underhållning. De tillför också Sverige som nation goodwill utomlands. Dessutom stimulerar de andra ungdomar till idrottsutövning.

För att få behålla en rimlig del av sina inkomster tvingas många av dessa idrottsmän att flytta utomlands. De här problemen tas upp i två motioner, däribland en från centerpartiet. Motionärerna yrkar på att skattereglerna för dessa idrottsstjärnor ändras så att inkomsterna kan fördelas över en längre period. De möjligheter till pensionsavsättning och till att genom avtal fördela mottagandet av inkomsten över mer än ett år som nu finns erbjuder inte tillräckliga möjligheter till fördelning över åren för inkomster av den storlek det här är fråga om:

Problemet skulle, som vi framförde i den här debatten förra året, kunna lösas på ett ganska enkelt sätt genom att ett konto liknande systemet med skogskonto infördes.

Fru talman! Jag yrkar därmed bifall till reservation nr 2.

Anf. 151 KJELL NORDSTRÖM (s):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande 39 behandlar utskottet motioner rörande beskattningen av stiftelser och ideella organisationer. Samtidigt tar utskottet upp vissa skattefrågor som berör idrottsmän.

Inledningsvis skulle jag liksom övriga talare vilja poängtera idrottsrörelsens stora betydelse för en aktiv och meningsfull fritid. Inte minst gäller detta den omfattande ungdomsverksamhet som bedrivs i våra idrottsföreningar. I de allra flesta fallen sköts denna verksamhet av helt ideellt arbetande ledare, och utan dessa ideella krafter skulle idrottsrörelsen inte vara den stora och betydelsefulla folkrörelse den i dag är.

Utän ett omfattande samhälleligt stöd skulle dock inte idrottsrörelsen kunna engagera så många till en relativt låg kostnad. Detta innebär att de skatter som idrottsrörelsen erlägger ter sig blygsamma i jämförelse med det stöd som kommuner, landsting och stat ger idrottsrörelsen. Under senare år har även flera beslut tagits av denna kammare för att ytterligare minska både skatter och byråkratiskt krångel.

Riksidrottsförbundet har till både regeringen och riksdagspartierna framfört önskemål om ytterligare förenklingar och lättnader för bl. a. olika slag av lotterier och bingo.

Regeringen har också tillsatt en utredning med Birger Sandberg som ensamutredare. Utredningen har fått direktiv att arbeta mycket snabbt och skall lägga fram sitt förslag senast den 1 juli 1987. Vi kan säkerligen räkna med att Sandberg med sina kunskaper om svensk idrottsrörelse och dess ekonomi kommer att presentera förslag som ytterligare kan stärka den svenska idrottsrörelsen.

Bengt Silfverstrand återkommer i år med en motion om översyn av beskattningsreglerna för stiftelser. Utskottet har tidigare framfört att det vore önskvärt med en översyn av beskattningsreglerna för både ideella organisationer och stiftelser.

Sedan stiftelseutredningen avvecklades 1983 har arbetet med de civilrättsliga frågorna bedrivits inom justitiedepartementet. De besked som under de senaste åren lämnats har tytt på att en promemoria rörande dessa komplice-

rade frågor skulle framläggas inom kort. Det måste nu konstateras att denna promemoria tyvärr åter har blivit fördröjd.

Utskottet vill därför än en gång poängtera att dessa skattefrågor nu utan ytterligare dröjsmål måste tas upp till en gemensam bedömning. Utskottet utgår därför från att regeringen tar upp denna fråga i samband med de överväganden som nu pågår rörande en allmän skattereform.

Så några kommentarer till de tre reservationer som bifogats detta betänkande.

I reservation nr 1 föreslås en uppräknig av grundavdraget från 15 000 kr. till 1,5 basbelopp. Grundavdraget höjdes så sent som 1984 från 2 000 till 15 000 kr. Med hänsyn till detta och till den kommande utredningen rörande beskattningsreglerna för stiftelser och ideella organisationer avstyrks yrkandet i reservation nr 1.

I reservation nr 2 föreslås att regeringen skall utforma ett förslag om inkomstutjämning för idrottsutövare. Detta skulle bl. a. motverka att idrottsstjärnor flyttar utomlands. Utskottet erinrar om att gällande regler erbjuder vissa möjligheter till inkomstutjämning genom pensionsförsäkringar eller genom förskjutning av beskattningen till senare år, exempelvis genom avtal om årlig fördelning av de ersättningar som utgår. Utskottet har i andra sammanhang ställt sig avvisande till olika krav om ökade möjligheter till en mer allmän resultatutjämning och finner inte att några bärande skäl föreligger för en särbehandling av idrottsstjärnor. Utskottet avstyrker således reservation nr 2.

Slutligen några kommentarer till reservation nr 3 som handlar om en höjning av schablonavdraget för idrottsmän till 5 000 kr.

Utskottet har nu, liksom tidigare, förståelse för syftet att förenkla för idrottsmännen och föreningarna. Om erfarenheterna skulle visa att nuvarande beloppsgränser i allmänhet är otillräckliga, har utskottet inget att erinra emot att riksskatteverket räknar upp schablonavdraget i sina anvisningar.

Fru talman! Med detta yrkar jag avslag på reservation nr 3 och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 152 LEIF OLSSON (fp):

Fru talman! Även jag, Kjell Nordström, är i princip emot särbehandling. Men här gäller det alltså en mycket speciell grupp som – som jag ser saken – inte kan jämföras med några andra grupper.

Jag är medveten om att vi aldrig kan konkurrera med lågskatteländer t. ex. Att det finns möjligheter till avdrag för pensionspremier vet jag också. Genom begränsningsreglerna har dessa förvisso ej någon effekt när det gäller just den typ av stora inkomster som jag nämnde i mitt huvudanförande. Den kartläggning av olika alternativ till lösningar som vi begär tycker jag att Kjell Nordström skall ställa upp på. Vore det inte bra, Kjell Nordström, om vi kunde få behålla idrottsstjärnorna här i Sverige? Och är det inte bra att få en utredning som visar om det kan finnas en lösning på just den här mycket speciella skattefrågan?

Anf. 153 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att problemet för idrottsstjärnorna liksom för många andra, inte minst vanliga inkomsttagare i Sverige, är de höga marginalskatterna. Men den saken får kammaren, såvitt jag förstår, tillfälle att diskutera nästa vecka.

Lika väl som regeringen finner anledning att sänka skatten för utländska gästforskare borde man ha anledning att möjliggöra en fördelning av inkomsterna över tiden utan att minska skatten. Som Leif Olsson sade är pensionsförsäkringsinstrumentet och uppdelningen enligt avtal otillräckliga instrument. Man borde kunna ge de rätt få idrottsmän som har mycket mycket höga inkomster den här möjligheten till inkomstutjämning. På det sättet skulle inkomsterna kunna beskattas i Sverige. Vidare skulle statskassan och kommunerna tillföras en del av de skatteintäkter som nu går förlorade.

Anf. 154 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det är ganska märkligt att man är så avvisande till den här inkomstutjämningen för elitidrottsmän.

Jag vill erinra om att statsminister Ingvar Carlsson förra året i ett radioprogram faktiskt sade sig vara positiv till en sådan här översyn. Det kanske vore bra om Kjell Nordström talade med honom. Kanske skulle vi då få ett annat beslut, för behovet av åtgärder på detta område är faktiskt stort.

Sedan till frågan om översynen av skattefrågor när det gäller ideella föreningar. Kjell Nordström säger att man utgår från att den frågan skall ingå i den stora utredningen om en allmän skattereform. Som jag sade tidigare i mitt huvudanförande kommer det då att ta väldigt lång tid innan någonting görs. Man skjuter ju upp frågan gång på gång, eftersom man hela tiden hänvisar aktuella frågor till kommande utredningar. På det sättet händer som sagt ingenting.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 155 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Här har samtliga företrädare från de borgerliga partierna tagit upp idrottsstjärnornas skattefrågor. Jag kan väl inte direkt anklaga Leif Olsson och Marianne Andersson, utan jag har förståelse för deras argumentation. Men Bo Lundgren har jag litet svårare för. Han fanns nämligen här i riksdagen åren 1976–1982, och jag undrar varför man inte löste denna fråga då. Jag kan ha förståelse för att Marianne Andersson, Leif Olsson och inte ens jag kunde göra något då eftersom vi inte fanns här i riksdagen vid den tiden. Men Bo Lundgren fanns här, och vi hade då också en regering som han stödde. Om frågan är så enkel tycker jag att det är märkligt att man inte löste den då.

Det är riktigt, Marianne Andersson, att jag sagt att dessa beskattningsregler bör tas upp i samband med den allmänna skattereform som skall göras. Men för de flesta idrottsföreningar finns det en del andra saker som är viktigare. Hit hör, som framhållits, bingoskatten, möjligheten att bedriva

lotterier på olika sätt och reklamskatten. De förstnämnda frågorna övervägs av Sandberg och reklamskattefrågorna direkt i departementet. Om man kunde komma en bit där – det kanske man kan göra relativt snabbt, det ena har så att säga inte med det andra att göra – tror jag att de flesta idrottsföreningar kommer att kunna se positiva inslag under slutet av detta år.

Anf. 156 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Även om Kjell Nordström är ny i kammaren har han ganska snabbt lärt sig äldre socialdemokratiska kollegors sätt att debattera, dvs. har man inga sakargument skall man gå tillbaka och diskutera varför de borgerliga inget gjorde ären 1976 till 1982. Det finns skäl till det.

För det första hade vi kanske inte uppmärksammat problemet. För det andra var problemet då kanske inte så stort. Inom exempelvis tennisen var prissummorna på mitten av 70-talet inte alls av den omfattning som de för närvarande är. Vi hade inte den typ av problem för många idrotter som faktiskt finns i dag. Om man hade kunnat göra något då hade det varit bra.

Visst, det kanske var fel av mig och andra att inte driva frågan då, men vi gör det nu. Men på vad sätt ursäktar Kjell Nordström sig själv?

Anf. 157 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Naturligtvis, Kjell Nordström, är det bra att man ser över lotterier och bingo. När det gäller reklam är det också viktigt att man gör en översyn. Jag hoppas att det kommer ett förslag snabbt, vilket det skulle göra enligt ett löfte. Det är mycket positivt. Men som Kjell Nordström också sade är detta en fråga som är skild från det som gäller andra föreningar med ofta litet större inkomster. Jag tycker det är befogat att man höjer grundavdraget till ett och ett halvt basbelopp i avvaktan på en större översyn av skattesystemet.

Anf. 158 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Vi behöver kanske inte tvista om när stjärnorna flyttar, men den som startade denna flyttvåg hette Borg. Det var väl ändå möjligt att rätt tidigt se vad han tjänade. Så det fanns möjlighet att förutspå denna utveckling.

Sedan har det sagts att idrottsstjärnorna är en mycket speciell grupp. Jag har hört samma argument om andra grupper. Man säger att man vill förenkla reglerna rent allmänt i skattesystemet. Men om man vill ha speciella regler för många olika grupper, blir det inte så mycket förenkling i systemet. Om man i detta läge skulle börja välja ut just idrottsstjärnorna tror jag att många andra grupper skulle komma med liknande krav.

Anf. 159 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det allra bästa hade varit att sänka marginalskatterna kraftigt för alla inkomsttagare i detta land. Därom lär Kjell Nordström och jag inte komma att bli överens, vilket är synd.

Anf. 160 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Nej, det lär vi inte vara överens om. Det finns en del andra saker som vi inte heller är överens om, som tur är. Åtminstone för idrottsföreningarna. Det gäller ett beslut som togs i den här kammaren i förra veckan. Om Bo Lundgrens parti hade fått igenom det beslutet hade idrottsföreningarna kunnat tappa runt 90 milj. kr. Jag tror att alla idrottsledare runt om i riket är rätt så nöjda i dag.

Anf. 161 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det var nästan så att jag satt i bänken och väntade på att Kjell Nordström skulle vara så tom på argument att han var tvungen att gå in på andra betänkannden.

Låt mig bara klara ut en sak. Den reservation som var fogad till kulturutskottets betänkande 10 och som rör det lokala aktivitetsstödet innebär att de resurser som i dag finns och som betalas ut av staten skall användas till föreningarna. Men de skall inte kanaliseras via staten, utan via de specialförbund, de huvudorganisationer som finns. Medlen skall användas till föreningarnas verksamhet, men inte på det tekniska sätt som nu sker. Jag kan upplysa Kjell Nordström om att den socialdemokratiska regeringen faktiskt har för avsikt att se över hur detta stöd skall utbetalas, för det finns problem med detta.

Så var det med den frågan.

Anf. 162 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Det är möjligt att man måste se över regler på det här området såväl som på många andra. Men att å ena sidan stå och tala för idrottsstjärnor och å andra sidan vilja vara med om att dra in och minska pengarna till idrottsrörelsen tycker jag är något magstarkt.

Anf. 163 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag tycker att det är beklagligt att Kjell Nordström inte läser de reservationer han tar upp i debatten i kammaren. Det står klart och tydligt att de medel som för närvarande utgår i form av lokalt aktivitetsstöd även i fortsättningen skall användas av de föreningar som får del av medlen. Det är ingen indragning av medel för föreningarnas del.

Läs först och tala sedan, Kjell Nordström!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

17 § Föredrags

kulturutskottets betänkande

1986/87:9 om anslag till kyrkliga ändamål, m. m. (prop. 1986/87:100 delvis).

Andre vice talmannen meddelade att debatten skulle vara gemensam för samtliga punkter.

Anf. 164 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! I centerpartiet anser vi att de ekonomiska rättvise- och fördelningsfrågorna är viktiga. Det kyrkliga området utgör därvid inget undantag. Det framgår bl. a. av att vi i vår partimotion om kommunal skatteutjämning även har beaktat en skatteutjämning till kyrkliga kommuner.

Anslag till kyrkliga ändamål, m. m.

Det kyrkliga området var i början av 1980-talet föremål för ett omfattande reformarbete, och ett system infördes för ekonomisk utjämning mellan länens kyrkliga församlingar via kyrkofonden. Riksdagen beslutade att då de statliga skatteutjämningsbidragen till de kyrkliga kommunerna upphörde 1983, skulle ersättning utgå till kyrkofonden. I detta system ingick dels en allmän kyrkoavgift, som erlades av pastoraten, dels ett statsbidrag. Det senare utgick också fullt ut 1983, året efter halverades bidraget och sedan dess har inget bidrag alls utgått.

Centerpartiet har hela tiden hävdat att det system som började gälla 1983, med anslag till kyrkofonden, skall gälla. Vi har också följt upp vad kyrkomötet vid upprepade tillfällen uttalat, nämligen att kyrkan inte skall berövas detta bidrag. Vad är det som gör att man från riksdagsmajoritetens sida, främst från socialdemokratiskt håll, inte följer upp kyrkomötets beslut? 1986 års kyrkomöte har ju enhälligt anhållit om ett statligt bidrag till kyrkofonden med 88 milj. kr. just för skatteutjämning mellan kyrkliga församlingar.

Sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde har kyrkan inte enbart drabbats av borttagande av bidrag till kyrkofonden, utan har dessutom fått vidkännas flera andra neddragningar. I propositionen som föregår det betänkande som vi nu behandlar säger civilministern att den kompensation som skulle utgått till kyrkan för slopande av den kommunala företagsbeskattningen skall minskas, trots det som tidigare har beslutats av riksdagen. Statsbidrag som tidigare jämväl utgått till kyrkomötet dras nu också in.

Från centerpartiets sida kan vi inte ställa upp på denna njugghet. Vi föreslår därför att 100 milj. kr. tillförs kyrkofonden för inomkyrklig skatteutjämning m. m. Som jag sade inledningsvis så är detta en fråga om huruvida man från statsmaktens sida ser engagemanget på det kyrkliga området som en rättvise- och fördelningsfråga eller ej.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen till kulturutskottets betänkande nr 9.

Anf. 165 MATS O KARLSSON (s):

Herr talman! Kulturutskottet är som bekant också riksdagens kyrkoutskott, och det är i den egenskapen som utskottet presenterar sitt betänkande nr 9 för innevarande riksmöte. Det är det andra och sista betänkandet om sådana frågor vid detta riksmöte. I betänkandet har vi behandlat dels regeringens förslag i budgetpropositionen under avsnittet Kyrkliga ändamål, dels samtliga de motioner i kyrkliga frågor som väcktes under allmänna motionstiden i januari i år.

Utskottet är enigt utom på den punkt där centern har reserverat sig och

som Stina Gustavsson nyss redogjorde för. Utskottet är alltså överens om anslagen under avsnitten Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m., Bidrag till ekumenisk verksamhet och Bidrag till trossamfund. Under den sistnämnda punkten har utskottet med anledning av en motion Kr508 uttalat att regeringen redan delvis har tillgodosett de förslag som finns i motionen om ökade anslag till trossamfunden.

Utskottet är enigt också när det gäller anslaget Byggnadsbidrag på det kyrkliga området. I samband därmed föreslås dessutom att två motioner skall avslås. Utskottet behandlar separat en centermotion om prästtjänster. Vi föreslår att också denna skall avslås, framför allt med hänvisning till att en proposition väntas bli framlagd med anledning av kyrkokommitténs förslag.

Utskottet är alltså oenigt endast under punkten Vissa ersättningar till kyrkofonden. Som vanligt, höll jag på att säga, vill centern öka den statliga överföringen av bidrag till kyrkofonden. Centern har dock i år uppenbarligen haft litet svårt att bestämma sig för hur mycket man vill öka bidraget. Det verkar ha varit rena auktionen inom centergruppen att döma av de tre centermotioner som har väckts. Buden är 88,5 miljoner, 90 miljoner och 100 miljoner.

I alla de tre motionerna hänvisas till kyrkomötets framställning om statsbidrag till kyrkofonden för skatteutjämning mellan församlingarna. Den framställningen stannade dock vid 88 milj. kr. Av de tre centermotionerna är det motionen från den snart f. d. centerpartisten Alf Svensson som hamnat närmast med sitt krav på 88,5 milj. kr. Men alla yrkandena är alltså överbud i förhållande till kyrkomötets framställning. Det är ägnat att förvåna att man från centern, i det statsfinansiella läge som råder, framför högre krav på bidrag än vad bidragsmottagaren någonsin har framfört. Såvitt jag förstår kan centerns uppfattning om det statsfinansiella läget inte alltför mycket skilja sig från övriga partiers. Jag vill också påpeka att centern liksom de flesta andra partier är inställt på att skära ned på skatteutjämningen till primärkommunerna.

Statsbidrag till kyrkofonden för kyrklig skatteutjämning har, som Stina Gustavsson sade, funnits i ett och ett halvt år, nämligen år 1983 och halva år 1984. Det är riktigt att det infördes medan centern satt i regeringsställning – kyrkoministern hette då Karl Boo – men det avskaffades alltså av riksdagen för fyra år sedan. Utskottsmajoriteten kan inte se att det nu är läge för ett återinförande av ett bidrag som riksdagen med stor majoritet har avskaffat för så länge sedan.

Centern säger i sin reservation att regeringen raserar skatteutjämnings-systemet. Detta tycker jag är en stor överdrift. Det är ju faktiskt så att kyrkofonden bedriver en skatteutjämning mellan kyrkliga församlingar med de medel som kommer in till kyrkofonden från den allmänna kyrkoavgiften. Det är därför verkligen överord att säga att skatteutjämningsystemet nu raseras. Den summa av kyrkofondens medel som används till skatteutjämning är i storleksordningen 500 miljoner, och det statsbidrag som föreslås skulle uppgå till 80–100 miljoner.

Det system som nu tillämpas kan sägas vara ett inomkyrkligt skatteutjämnings-system. Jag kan inte se att det är något fel i att kyrkan klarar denna utjämning med hjälp av de medel som uttaxeras från pastoraten.

Den här delen av den kyrkliga ekonomin är också föremål för behandling i regeringskansliet. Med anledning av kyrkokommitténs förslag förbereds nu en skrivelse till kyrkomötet i augusti, och efter kyrkomötets behandling kan vi förvänta en proposition till nästa riksmöte. Då kommer också det kyrkliga skatteutjämningsystemets tekniska delar att tas upp, så att man får till stånd en effektivare utjämnning.

Herr talman! Jag kan mot bakgrund av de argument som återfinns i utskottets betänkande och dem som jag här har tillfogat inte se annat än att riksdagen bör stödja förslaget från kulturutskottets majoritet. Jag yrkar bifall till det och avslag på reservationen.

Anf. 166 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Riksdagen har tidigare genom sitt anslag till kyrkofonden visat sig vara för ett solidariskt fördelningssystem, vilket har varit en styrka för de kyrkliga församlingarna, framför allt de mindre. Dessa församlingar kan nu ställas inför orimliga ekonomiska problem.

Centern vill återställa det anslag till kyrkofonden som infördes 1983. Jag tycker att riksdagsmajoriteten, här företrädd av Mats O Karlsson, visar okänslighet när det gäller skötseln av kyrkliga frågor. Det fördelningssystem som tidigare fanns raseras innan det knappast hunnit börja verka. Andra bidrag urholkas eller försvinner.

Det är mot den bakgrunden man skall se 1986 års kyrkomötes enhälliga krav på tillskott till kyrkofonden. Det är ett krav som vi i centern instämmer i.

Anf. 167 MATS O KARLSSON (s):

Herr talman! Stina Gustavsson upprepar överdriften att man raserar ett system. Av de medel som kyrkofonden får genom den allmänna kyrkoavgiften använder man mellan 400 och 500 miljoner till att utjämna olikheterna mellan församlingarna. Det statsanslag som fanns var av storleksordningen 80 miljoner – nu föreslår centern 100 miljoner. Stina Gustavsson måste väl ändå hålla med om att det är en mindre del av den totala summa som används för skatteutjämnning. Då kan man inte säga att systemet raseras – man kan möjligtvis säga att man något minskar möjligheterna.

Det här är ett statsbidrag som avskaffades för fyra år sedan, och utskottsmajoriteten kan inte se att det finns ekonomiskt utrymme att införa det igen. Kyrkan är naturligtvis helig i viss bemärkelse, men man kan ju inte låta kyrkan vara helig från besparingssynpunkt – den måste utsättas för samma granskning som annan verksamhet som man får statsbidrag till. Därför har man också inom kyrkan nödgats se ett minskat statsbidrag.

Stina Gustavsson hänvisade också till att kyrkomötet gjort en framställning. I och för sig är det bra att centerpartiet är berett att lyssna på kyrkomötet. Vi behandlade för ett par månader sedan ett betänkande från kulturutskottet, där det var vi som ville lyssna till kyrkomötet – då handlade det om en praktisk fråga i vilken kyrkomötet var enigt. Jag tycker att det är viktigare att vi i riksdagen är lyhörda för den typen av frågor än att vi är det för en anslagsfråga. Vi måste ändå ytterst förbehålla oss rätten att bedöma storleken av anslagen, men i en inomkyrklig fråga av praktisk natur, som det då handlade om – boställsnämnderna – kunde det ha passat att centern hade lyssnat.

Stina Gustavsson säger att det är främst vi socialdemokrater som är njugga. Jag vill då påpeka att det i den här frågan finns en bred majoritet i utskottet. Det är faktiskt bara centern som står bakom reservationen. Vi andra är eniga om att bidraget inte kan återinföras.

Anf. 168 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Det hade varit bra om socialdemokraterna också i det här ärendet hade lyssnat till kyrkomötet, eftersom kyrkomötet var enhälligt i sin begäran.

100 miljoner är alltså 20 % av anslaget, och jag tycker faktiskt inte, Mats O Karlsson, att 20 % är någon liten del.

Anf. 169 MATS O KARLSSON (s):

Herr talman! En liten del kanske det inte är, men det är långt ifrån att rasera ett system som bygger på att kyrkan skall klara detta av egen kraft. Det är en trend också i andra kyrkofrågor i det reformarbete som pågår. Kyrkan får själv lösa fler och fler frågor utan att staten lägger sig i och försöker styra. Olika uppgifter överläts på de nya organen med ökade befogenheter, något som vi har varit ense om, åtminstone centern och socialdemokratin.

Jag vill uppmäna Stina Gustavsson att lyssna till kyrkomötet också i andra frågor. Vart skulle det ta vägen om vi i riksdagen alltid effektuerade framställningar om anslag bara därför att det sitter politiker i de organ som gör framställningarna? Vi måste förbehålla oss rätten att ha en uppfattning om storleken på de statsbidrag som skall utgå.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum).

18 § Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1986/87:11 om radio och television (prop. 1986/87:100 delvis).

Andre vice talmannen meddelade att debatten skulle vara gemensam för samtliga punkter.

Radio och television

Anf. 170 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Förra våren innebar kulturutskottets betänkande och riksdagens beslut om radio och TV starten på en ny avtalsperiod. Det har senare följts upp av särskilda avtal mellan staten och de olika företagen inom SR-koncernen. Årets proposition har därför inte samma principiella räckvidd som förra årets. Några frågor som lämnades öppna har kommit närmare sin lösning. Det gäller främst en bättre täckning av de regionala TV-sändningarna, men i stort sett innebär föreliggande betänkande ett befastande av de riktlinjer som drogs upp förra året och som också kommit till uttryck i avtalen med staten.

Moderbolagets självständighet gentemot staten har stärkts, och dotterbolagen har, liksom tidigare, en självständig ställning vad beträffar programsättningen. I avslagsyrkandena på en rad motioner som berör programmen hänvisar utskottet till programbolagens självständiga ansvar och till de krav på mångfald och kvalitet samt på opartiskhet och saklighet som avtalen omfattar. Utskottets ledamöter har därför inte anfört några reservationer i dessa stycken. Det innebär inte att vi som motionärer är helt tillfreds med tingens ordning, men vi utgår från att motionsförslagen och vad utskottet anför i anslutning till dem ändå kan bidra till en programsättning som ger kunskaper och upplevelser, förmedlar erfarenheter och skänker god underhållning, allt enligt avtalstexten.

TV har i Sverige hög mottagartäthet men relativt få sändningstimmar i monopolkanalerna. Svenskarna har fler videoapparater än vad man har i jämförbara länder, vilket tillsammans med de ökande möjligheterna att ta emot satellitsändningar per kabel och parabolantenn gör att vi totalt dock har en hög tittarfrekvens. Det gäller inte minst barn och ungdom.

Min generation tvärs igenom partilinjerna är bekymrad över det programutbud som många ungdomar väljer. Utöver våldsskildringarna, som inte i första hand når ungdomarna genom svensk TV, har jag ett gott öga till de s. k. videoklippen och liknande program med snabba, starka effekter. De må vara aldrig så konstnärligt hopkomna. Tillvaron som snuttar och fragment behöver alternativ. Ibland har jag anledning att följa småbarnsprogrammen, och jag har kunnat konstatera att kvaliteten på dem är mycket ojämn. Också här behövs insatser.

I propositionen redovisas hur stora summor som under den gångna reformperioden använts för kvalitetsförbättringar – sammanlagt 168 milj. kr. – och föredragande statsråd slår fast att vad som nu främst återstår av reformprogrammet är fortsatta kvalitetsförbättringar. Det må tillåtas mig att uttrycka den förhoppningen att en betydande del kommer barn och ungdom till godo.

Svårigheten att definiera kvalitet får inte hindra en fortsatt kvalitetsdiskussion. Tyvärr mäts kvaliteten i propositionen i kvantitativa termer. Utbudet av s. k. tung produktion i TV har ökat med 41 timmar från 1980 till 1986, levande musik i radion har under samma tid ökat med 14 timmar, etc. Faran med denna statistik är uppenbar; inom en given ekonomisk ram kan kvantitet och kvalitet motverka varandra.

Jag vill hävda att t. ex. musikradion, som tidigare stod sig väl i internationell jämförelse, gått ner i kvalitet. Man behöver inte vara särskilt observant för att upptäcka att den frilansmedverkan och de produktionsuppdrag av hög kvalitet som avtalen förutsätter har minskat på sistone.

TV presenterar irriterande många snackeprogram med eller utan kafébord, vilka uppenbarligen är billiga att producera. Det är naturligt att man tar igen på gungorna vad man förlorar på karusellen, men lågprisprogram som exempelvis Oförutsett torde strida mot många av intentionerna i programavtalen. De reformpengar som tillkommer de närmaste åren bör användas till verkliga kvalitetsförstärkningar – även om dessa inte kan mätas i tid och antal program.

Vi moderater har t. ex. flerfaldiga gånger efterlyst televiseringar av

teaterföreställningar – det må gälla också regionalteatrar resp. regional TV. Det torde vara i avtalsparternas eget intresse att undanröja de hinder som fortfarande tycks ligga i avtalens konstruktion.

Jag vill också begagna tillfället att efterlysa modern musikedramatik, även svensk sådan – några engelska produktioner har i sanningens namn blivit varmt lovordade. Avvägningen mellan svenska produkter och utländska inköp är en grannlaga uppgift. Reformutrymmet måste gälla bådadera.

De brister i kvalitet som jag berört beror inte på att vi moderater generellt har en gnällig och kritisk inställning till våra etermedier utan på att vi vill vara med och påverka genom att exemplifiera de kvalitetsförbättringar som årets proposition ger möjligheter till.

Två av de tidigare reformområdena, invandrarprogrammen och program för handikappade, har också berörts i flera motioner. Från moderat håll har krävts en ökad textning av program både för invandrare och för hörselskadade. Utskottet hänvisar till sitt yttrande förra året med anledning av likartade motioner, nämligen att det inom Sveriges Radio pågår en omfattande studie av text-TV:s möjligheter, vilken skall redovisas inom en nära framtid. Utskottet kan inte anständigtvis ett tredje år hänvisa till denna nära framtid, och vi utgår alltså ifrån att dessa problem får en lycklig lösning till nästa år.

Ytterligare en programfråga – krav på en internationell pressöversikt i radio – berörs i en moderat motion, och vi har velat markera dess betydelse genom ett särskilt yttrande. En sådan pressöversikt kan mycket väl betraktas som en kvalitetshöjning av det slag som reformtillskottet, 2,3 % årligen under ytterligare tre år, avser. Den bör enligt vårt förmenande komma till stånd.

Kraven på rationaliseringar, läs besparingar, är i föreliggande budget i reda penningar något lägre än reformutrymmet, nämligen 5 % på tre år, men ingalunda oproblematiske för Sveriges Radio.

Den minskning av personalstyrkan som är en förutsättning för att Sveriges Radio skall kunna fylla rationaliseringskraven måste ske med iakttagande av största möjliga hänsyn till de anställda. Det låter sig ju lätt sägas, och ingen kommer att säga emot mig, men metoden med s. k. övertalighetslistor måste vara felaktig. Bara talet om sådana har otvivelaktigt bidragit till ett sämre arbetsklimate med den negativa verkan detta kan ha.

Frågan om en fristående reklamfinansierad TV-kanal har enligt den högre vishet som styr dessa ting hänvisats till konstitutionsutskottet och skall följaktligen inte debatteras i samband med detta betänkande. Reklamen berörs dock i flera motioner om närradion. Motionärerna anser att reklam skulle ge föreningarna bättre ekonomiska förutsättningar för deras verksamhet och göra det möjligt för nya föreningar att etablera sig i etern. Vi moderater delar den uppfattningen, och jag yrkar bifall till reservation 9.

I betänkandet anvisas också medel för närradionämnden. Liksom tidigare anser vi moderater att den del av nämndens verksamhet som innebär myndighetsutövning inte skall belasta föreningarna själva. Vi vill därför öka anslaget med 1 miljon, och jag yrkar alltså bifall till reservation 8.

Flera motioner tar upp frågan om den finländska TV-kanalen. Den nuvarande lagen gäller till utgången av år 1987, då den enligt tidigare intentioner skulle ersättas av Tele-X-projektet. Hur det blir med Tele-X är

väl inte helt klart, och för övrigt arbetar nu en finsk-svensk samrådsgrupp med uppdraget att utreda förutsättningarna för en utökad överföring av svenska TV-program till Finland och finländska till Sverige. Utskottet anser att utredningsresultatet inte bör föregripas, och vi motionärer har låtit oss nöja därmed.

Vid en diskussion på Hanaholmen, där samtliga finländska och svenska politiska riksdagspartier var företrädare, var uppslutningen stor kring tanken på ett effektivt TV-utbyte. Då – hösten 1986 – hyste endast de svenska socialdemokraterna betänkligheter mot sådana åtaganden, men det finns ännu tid för omvändelse. I det samarbete som redan existerar i och med Bötom- och Nacka-sändarna har Finland tagit på sig stora kostnader: upphovsrätterna för båda överföringarna. I ett kommande Nylandsprojekt som skulle ge Syd- och Västfinland tillgång till svensk TV är kostnaderna också betydligt högre än för motsvarande "Götakanal-projekt" i Sverige med finsk TV i ett stråk från Mälardalen till Göteborg. Vi motionärer avvaktar med spänning kommande förslag, som förhoppningsvis stärker banden mellan Finland och Sverige och bidrar till att stärka det svenska språkets ställning i Finland.

Jag yrkar också bifall till reservation 7, som innebär avslag på förslaget om stöd till lokal programverksamhet i kabelnät. Detta stöd har i sammanhanget mycket ringa ekonomisk effekt. En annan och bättre finansieringsmöjlighet ligger i reklamen, och vi föreslår ännu en gång att förbudet mot reklam i kabelsändningar upphävs.

Nytt i årets proposition om radio och TV är förslaget om ändrad organisation av avgiftsuppbörden. Frågan har dock diskuterats sedan 70-talet. Efter många turer, som det skulle föra för långt att redovisa nu, har utskottets majoritet förordat en ny uppbördsorganisation med Sveriges Radio som huvudman. Den skall förläggas till Kiruna, och överförandet från televerket skall ske successivt. Vi moderater har tillsammans med folkpartiet och vpk reserverat oss mot beslutet. Vi anser att det finns risk för att övergången till ett nytt system leder till kostnadsökningar och stöder oss bl. a. på den promemoria som Sveriges Radio utarbetade i frågan i oktober 1985, där riskerna påtalades. Vi anser att bl. a. televerkets erfarenhet och dess resurser inom ADB-tekniken talar för att uppbörden också framgent skall skötas av verket. Sveriges Radio eller ett företag inom koncernen bör inte åläggas myndighetsuppgifter. Jag yrkar därför bifall till reservation 6.

Sedan Sveriges Radio förberett övertagandet av uppbördssystemet avser statsrådet att återkomma i frågan. Han anför i årets proposition: Enligt min mening bör mottagaravgifterna i och med den nya ordningen normalt sett kunna drivas in omedelbart, dvs. utan mellankommande domstolsprövning. Detta är ett förfarande som vi moderater redan nu bestämt vill avvisa. Vi hoppas emellertid att regeringen överger tanken.

Herr talman! Radio- och TV-frågorna tycks alltid vara i fokus. Denna mellanårsproposition lämnar tillräckligt många frågor öppna för att intresset skall hållas vid liv. Vi väntar på en proposition om yttrandefriheten, där också reklamfrågan väntas bli behandlad. Uppgifter i radio och TV har i dagarna gjort gällande att socialdemokratin likt en ståndaktig Don Quijote också framgent tänker värna Sveriges Radios oskuld. Under tiden gör TV 2:s

Rapport reklam för sig självt i utländska satellitsändningar till Sverige – det är patetiskt. Vi avvaktar också interna utredningar inom Sveriges Radio och inom regeringskansliet, som jag redan berört, och den finsk-svenska utredningen om TV-samarbetet.

Kabelutbyggnaden pågår i febril kapplöpning med de enskilda parabolantennerna, och nya satellitsändningar erbjuds på löpande band. Det svenska etermediamonopolet luckras upp och självdör, och valfriheten ökar. Samtidigt får vårt public-service-företag ett ökande ansvar som förmedlare av svensk kultur. Svenskt är inte alltid bäst, men svensk radio och TV har den otvivelaktiga konkurrensfördel som det i Sverige är att sända huvudsakligen på svenska. Må det förplikta och må Sveriges Radio ta sig an språkets "rykt och ans", inte bara i utomordentligt goda radioprogram som "Språkligheter", utan dagligen och stundligen.

Anf. 171 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Får jag börja med att hälsa från Storkyrkan, där jag varit på den sista kvällen i en kulturvecka som har varit mycket spännande och intressant. När jag sade att jag skall gå tillbaka till riksdagen bad man om en hälsning, och den ber jag nu att få framföra, herr talman.

Det svenska medielandskapet har undergått genomgripande förändringar under det senaste decenniet. Ännu för tio år sedan kom praktiskt taget alla ljudradio- och TV-program som man lyssnade till och tittade på i vårt land från ett enda företag, Sveriges Radio.

År 1979 inleddes försök med närradio i begränsad skala och blygsamma experiment med när-TV. Det viktiga var dock inte formatet utan det faktum att lokala sammanslutningar för första gången fick tillgång till radio- och TV-medierna på sina egna villkor. Särskilt närradion har sedan dess expanderat snabbt och är i dag ett självklart inslag i medieutbudet i stora delar av vårt land.

I mars 1982 började ett brittiskt företag sända reklamfinansierade TV-program, avsedda att tas emot av allmänheten i kabelnät, via försökssatelliten OTS. Sändningarna sågs bl. a. i Norge och i Finland. De hade mycket väl kunnat ses också i Sverige, men i riksdagen genomdrev socialdemokraterna med stöd av vpk och centern att televerket inte skulle få tillhandahålla avkodare. I en socialdemokratisk motion hette det bl. a.: "Rent kommersiella programföretag som det aktuella brittiska skulle genom sändningar via denna typ av satelliter kunna nå ut till publik i en hel världsdelen."

Orden visade sig vara profetiska. Redan påföljande år, 1983, ställde de europeiska televerkens samarbetsorgan för satellitfrågor, Eutelsat, utrymme till förfogande för sändningar till kabelnät via OTS efterföljare, ECS. 1984 inleddes i vårt land en försöksverksamhet med mottagning och kabeldistribution av signaler från ECS. Den 1 januari 1986 avslöstes detta försök med en lag som tillåter vidare sändning via kabel av program som mottagits från kommunikationssatelliter. Ett internationellt TV-utbud är numera tillgängligt i ca 200 000 svenska hem.

Det är svårt att bedöma hur snabbt utbyggnaden av kabelnäten kommer att gå i fortsättningen. Ännu svårare är det att sja om hur tittarvanorna kommer att påverkas.

Vad vi vet är att antalet hushåll som har tillgång till kabel-TV ökar för varje år. Televerket angav redan 1982 en potential för lönsamma kabelsystem på högst 2,3 miljoner hushåll. Den verkliga anslutningsgraden kommer naturligtvis att bli lägre. Prognoserna pendlar mellan 900 000 och 1,8 miljoner hushåll år 1990. Även om man håller sig till de mera försiktiga förutsägelserna – vilket torde vara klokt – får man räkna med att mellan 2,5 och 3 miljoner svenskar vid början av nästa årtionde kommer att kunna se utländsk TV i sina hem.

Också antalet programkanaler kommer att öka. Det är teoretiskt möjligt att så mycket som 250 TV-kanaler kan komma att sändas över Europa enbart från kommunikationssatelliter. I verkligheten torde antalet bli avsevärt mindre, främst därför att det inte finns program så det räcker. 30–40 nya kanaler har nämnts som en trolig siffra.

Programutbudet kommer också att öka genom att direktsändande satelliter skjuts upp. Deras signaler kan tas emot i betydligt mindre antenner än kommunikationssatelliternas. Närmast i tiden ligger den västtyska TV-Sat, den franska TDF-1 och den nordiska Tele-X. År 1990 beräknas en brittisk direktsändande satellit skjutas upp. Ett konsortium, bestående av TV- och elektronikföretag i Storbritannien, fick i december 1986 koncession på att använda den för tre kanaler. Programutbudet kommer framför allt att utgöras av underhållning och aktualiteter. Detsamma torde komma att gälla också utbudet från den västtyska och den franska satelliten, även om deras användning ännu inte är slutgiltigt fastställd.

Utbyggnaden av kabelnät kommer framför allt att betyda att tillgången på utländsk TV ökar. Sannolikt kommer också tittandet på utländsk TV att öka. Därmed kommer svensk TV troligen att förlora publikandelar.

De lokala programmen svarar än så länge för en mycket liten del av utbudet i kabel-TV. Det beror på att utbudet än så länge är litet. Anledningen därtill är i sin tur att det är svårt och kostsamt att göra sevärda TV-program och att lokala intressenter i många fall tvekar, så länge det inte går att finansiera verksamheten på kommersiella villkor och man inte kan nå tittarna i en hel tätort eller i en hel kommun. I Danmark har lokal-TV nu i stort sett övergått till att bli eterburen. Av 24 lokala stationer sänder nu 23 över etern med stöd av en särskild lag, vars giltighet utlöper den 30 september 1987. Också i vårt land har det framförts önskemål om att tillåta lokala TV-sändningar över etern.

Den situation som jag har skisserat här innebär att svensk radio och TV utsätts för en internationell konkurrens som saknar motstycke i etermediernas tidigare historia. Den konkurrensen kommer inte att minska. Den kommer tvärtom att skärpas allteftersom åren går. Däri ligger i och för sig ingenting negativt. Det är ett uttryck bland många för att vi lever i ett världssamhälle. Just därför är det angeläget att möta den nya situationen positivt och offensivt genom att stärka svensk radio och television.

Genom det beslut som fattades vid förra riksmötet tillfördes Sveriges Radio ökade resurser i det att mottagaravgiften höjdes. Företaget fick också den större rörelsefrihet som det behöver i en föränderlig medicinvärld.

Två viktiga frågor sköts dock på framtiden, nämligen för det första hur de hittills outnyttjade frekvenser för TV-sändningar som Sverige disponerar

skall användas, och för det andra frågan om reklam i TV.

Till dessa frågor finns det anledning att återkomma här i kammaren när konstitutionsutskottet prövat motioner på detta område. Men en principdeklaration kan vara motiverad. Enligt folkpartiets uppfattning bör lokalt förankrade företag få tillstånd att bedriva lokal programverksamhet över etern. Bland tänkbara intressenter som kan ingå kan nämnas lokalpressen, föreningslivet, lokala kulturinstitutioner, näringslivet och kommunen. I företagets styrelse bör ingen intressentgrupp få ha mer än en tredjedel av mandaten.

I programverksamheten skall företagen eftersträva största möjliga yttrande- och informationsfrihet. Företagen bör få stor frihet att avgöra hur programverksamheten skall finansieras. Reklam bör vara tillåten. I övrigt bör i huvudsak samma regler gälla som för egensändningar i kabel-TV.

Folkpartiet anser att regeringen skyndsamt skall utarbeta erforderliga bestämmelser för en försöksverksamhet med etersänd lokal-TV och inbjuda intressenter att söka koncession. Lokala TV-sändningar över etern bör i framtiden tillåtas i den mån intresse, frekvenser och resurser finns.

Herr talman! Den socialdemokratiska mediepolitiken har nästan alltid varit saktfärdig. Stundom har den varit rent bakåtsträvande. Jag tänker på motståndet mot Nordsat och diskussionen om hur utländska satellitsändningar skulle förhindras att nå svenska tittare och lyssnare. En viss tillnyktring har onekligen skett, men fortfarande kommer ställningstagandena ofta sent och när tekniken redan har dikterat den faktiska utvecklingen.

I år har det av naturliga skäl inte funnits så mycket att säga om Sveriges Radio eftersom radioavtalet är alldeles nytt. En baklängesreform föreslås dock. Televerket har i många år velat slippa inkasseringen av TV-licenserna. Frilägg denna från telefonräkningarna kan televerket både höja avgifterna och stimulera till ökat telefonerande utan att räkningarna blir större.

Nu skall enligt regeringen och kulturutskottets majoritet denna uppgift överföras till Sveriges Radio som får den otacksamma uppgiften att bygga upp en helt ny organisation med nya, annorlunda utformade sanktionsmöjligheter. Detta är en onödig och klåfingrig förändring. Den måste bero på att kommunikationsdepartementet har vunnit över utbildningsdepartementet i den boxningsmatch som i denna fråga har pågått i många ronder.

I väntan på att så småningom få ta ställning till de viktiga och ofrånkomliga mediefrågor som socialdemokraterna nu skjuter framför sig yrkar jag bifall till reservationen om TV-licensernas inkasserande.

Anf. 172 KARL BOO (c):

Herr talman! På alla områden i samhället går den tekniska utvecklingen snabbt, icke minst på mediaområdet. Nu talas det allt oftare om det framtida mediasamhället, varvid man menar att samhället automatiskt formas enligt de intentioner som media spelar upp och anger. I detta utvecklingsdrama är det självfallet ett stort och tungt ansvar som åvilar medierna och deras medarbetare på olika nivåer.

Vad som nu sker när det gäller den tekniska utvecklingen på TV-området, särskilt på satellitsidan, kan inte uttryckas på annat sätt än så, att teknikerna ligger t. o. m. långt före politikerna. Det gäller också videoutvecklingen.

Satellitutvecklingen gör ju att nationsgränser inte längre är gränser. Man kan faktiskt uttrycka det så, att vi i det här avseendet lever i ett "gränslöst" samhälle.

För Sverige som ett litet land gäller det att på allvar inse denna utveckling och forma vår mediapolitik för att möta ett ökat internationellt utbud. Ett oavvisligt mål måste vara att värna och utveckla vår nationella kultur – vårt omistliga kulturarv.

Förra årets riksdag lade fast riktlinjerna för nästa avtalsperiod – sex år – mellan Sveriges Radio och staten. Efter en ganska vildvuxen debatt blev det en bred politisk enighet i väsentliga programsättningsfrågor. Verksamheten i Sveriges Radio/TV skulle stå i samhällets tjänst. Företagets publicistiska oberoende ställning skulle garanteras. Nyckelorden var: Kvalitet, integritet, mångfald och decentralisering.

Koncernen fick vidgade befogenheter för att smidigare kunna anpassa verksamheten till en förändrad mediasituation. Detta gäller bl. a. sändningstidernas längd samt regional och lokal indelning.

En central del i beslutet var att omändra de två TV-kanalerna till en Stockholmskanal och en rikskanal. Rikskanalen skulle utgöras av distrikten.

Mot bakgrund av denna korta redovisning av förra årets beslut vill jag erinra om att det var två frågor som föranledde mycket diskussion och särskilda ställningstaganden. Den ena gällde var ledningen för rikskanalen skulle förläggas, och den andra gällde resurstilldelningen mellan kanalerna och mellan distrikten.

För oss i centern var decentraliseringsinriktningen synnerligen viktig för vårt ställningstagande. Vi ansåg det vara avgörande att den decentralistiska inriktningen skulle få innehåll och att ledningen för rikskanalen skulle lokaliseras till ort utanför Stockholm. Skälen härför var: Mindre risk för likriktning, den regionala betydelsen och värdet av att hämta impulser utanför Stockholms miljö.

Utskottets majoritet sade att det fanns skäl att förlägga ledningen av rikskanalen utanför Stockholm men att det borde ankomma på Sveriges Radio/TV att fatta beslut i frågan. Från minoriteten yrkade vi att om inte Sveriges Radio/TV fullföljer denna inriktning, skulle frågan återkomma till riksdagen.

Nu vet vi hur koncernen planerar organisationen. Riksdagsuttalandet förpliktar tydligen till intet. Det finns redovisningar som visar att planeringen i stället går ut på en hårdare samordning av vissa delar just till Stockholm.

Jag måste nu fråga socialdemokrater och vpk: Känner ni inte ens besvikelse över att bli så totalt överkörda? Och vad tänker ni nu göra?

Om det ansvariga statsrådet hade varit i kammaren, skulle jag ha riktat samma frågor till honom, eftersom jag vet att han var rådgivare åt utskottsmajoriteten under utskottsbehandlingen av detta ärende.

Nog hade det varit bra om riksdagen hade fått tillfälle att änyo diskutera denna mycket viktiga principfråga med hänsyn till den fortsatta utredning som riksdagen menar att Sveriges Radio/TV skulle göra.

Frågan om resurstilldelningen till de två kanalerna var ju också avgörande för hur kanalerna skulle kunna forma och driva sin produktion. Vi har ställt kravet att fördelningen skall vara lika mellan de två kanalerna. Nu redovisar

företaget att rikskanalen endast skall få 40 % från början. Men man framhåller sedan också att de två kanalerna på lång sikt skall bli likställda.

Från centern tycker vi att detta är en synnerligen vag redovisning. Det kan ju gå som det sägs enligt gammalt att medan gräset växer dör kon.

I anslutning härtill vill jag erinra om att riksdagen inför avtalet förra året slog fast att radio-TV skulle kunna spegla förhållandena någorlunda likvärdigt i olika delar av landet och att detta måste kunna ske utan alltför stora resursmässiga skillnader. Det är en garanti för de små distrikten, och ur decentraliseringssynpunkt är det ytterst angeläget att den garantin också infrias.

Totalt är det självklart att finansiering och resursfördelning måste vara sådana att rimliga kulturpolitiska krav skall kunna ställas. Från centern avvisar vi betal-TV och sponsring inom Sveriges Radio. Det skulle stå i strid med opartiskheten och obundenheten. Däremot har vi i en motion som behandlas i annat sammanhang föreslagit möjligheten till reklam i TV med bestämda regler, väl förenade med oberoende och opartiskhet. Sådana reklammedel skulle inbetalas till radiofonden och tilldelas programbolagen på samma sätt som licensmedlen. En reklamfri sektor bör också garanteras genom att man tillåter reklam i endast en av kanalerna. Etiska regler bör också fastställas. Reklam för alkohol, tobak och liknande skall självfallet inte få förekomma i TV.

Ett område som det skulle vara intressant att diskutera något i är kabel-TV-utbyggnaden. Expansionen är stark men ojämn. Projekten har blivit mycket kommersiella inte minst för televerket. Vad kommer att hända framöver? När-TV i etersändning är självfallet en framtidsväg som vi i centern redan tidigare har aviserat såsom naturlig och riktig.

En fråga som inryms i förevarande utskottsbetänkande är organisation och huvudmannaskap samt lokalisering beträffande uppbörd av mottagaravgifter. Det bör poängteras att utskottet är enigt när det gäller att lokalisera verksamheten till Kiruna. Det kan av tidigare anföranden framstå såsom utskottet var oenigt på den punkten.

Från centern har vi anslutit oss till regeringens förslag att huvudmannaskapet och ansvaret skall övertas av Sveriges Radio. Med de garantier som utskottet har skrivit in finns det garantier för en kostnadsmässigt bra övergång för Sveriges Radio/TV.

Enligt vår mening innebär också en lösning med Sveriges Radio som huvudman en säkrare lokalisering till Kiruna. Televerket är också berett att ställa pejlings- och kontrollresurser till förfogande för Sveriges Radio, om Sveriges Radio blir huvudman. Fältorganisationen kan, som vi ser det, vara kvar. Den kan lämpligast knytas till TV-distriktet. Sveriges Radio får också – det vill jag säga – full frihet att lägga ut verksamheten på entreprenad inom givna villkor beträffande decentralisering. Man kan då om man vill självfallet köpa tjänster från televerket.

I det stora mediapanoramata ingår också Tele-X inom Norden. Den frågan är föremål för direkt prövning inom Nordiska Rådet och dess kulturutskott. En lösning av frågan om två eller fyra kanaler bör också vägas in i det totala organisations- och programutbud som skall till.

Då vi från centern tidigare aktualiserat och nu ånyo aktualiserar ökad

sändning med finskspråkiga program i Sverige ingår också detta i den bedömning som skall ske i anslutning till vad som kommer ut genom ett förverkligande av dessa kanaler.

Eftersom debatten skulle ha varit i förra veckan hade jag tänkt avsluta med att säga att gränslösheten och tekniken är enorm, då vi här i kväll – detta kan jag säga också i dag, eftersom det sänds TV från ishockey-VM i Wien, medan det förra veckan gällde Göteborgs-Kamraternas match inom UEFA-cupen – kan få vara med långt ute i världen och ta del av som jag ser det kulturpolitiskt intressanta aktiviteter, som idrottsaktiviteterna ändå utgör.

Människor i hela världen är nära varandra trots avstånd. Kulturpolitik skall finnas med i världspanoramat.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 3 och 8 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 173 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag ber att få instämma med Karl Boo i det han sade nyss om TV:s roll när det gäller att sända fotbollsmatcher från Göteborg och ishockeymatcher från Wien. Vi får väl konstatera att vår förmåga att här i kammaren konkurrera med sådana kulturpolitiska aktiviteter är ganska begränsad.

Herr talman! Det är av utomordentligt stor betydelse för vårt land att vi har ett starkt public service-företag på radions och televisionens område. Det handlar om att trygga den fria opinionsbildningen, att befrämja mångfald och kulturell kreativitet, att vidareföra och utveckla vårt svenska kulturarv, att mångsidigt spegla det svenska och det internationella skeendet och att ge olika minoritetsgrupper tillgång till kvalitativt högtstående program.

Allt detta förutsätter att vi har en radio och en television som står fri från privata vinstintressen och kommersiella krafter. Därför är det så viktigt att slå vakt om en reklamfri radio och television. Men detta förutsätter att vi också är beredda att ställa rimliga medel till förfogande för Sveriges Radio/TV, så att de höga ambitionerna kan uppnås i praktiken.

Under en följd av år har emellertid Sveriges Radio-koncernens resurser urholkats. Besparingsprogram och rationaliseringskrav har hårt drabbat programverksamheten och skapat stora svårigheter för personalen. Omstruktureringen av televisionen ledde till förhållanden som allvarligt förhindrade kreativt skapande. Arbetsklimatet blev allt sämre. Hundratals medarbetare svävade i fullkomlig ovisshet om sin framtid på företaget, som de ägnat många års inte alltid särskilt välavlönat arbete. Sådana arbetsförhållanden kan inte accepteras på något företag.

Vi kan här i riksdagen inte bara framställa långa listor på allt som vi önskar oss av Sveriges Radio/TV utan att samtidigt ställa medel till förfogande. Jag har tidigare berört bekymren på Sveriges Television, men också Sveriges Radio har det bekymmersamt, vilket säkert bolagets ordförande Jan-Erik Wikström är medveten om. Nu skall en fjärde radiokanal startas, utan att det sker några personalförstärkningar. Läget på många lokalradiostationer är minst sagt kritiskt, och standarden på programmen blir därefter, trots att personalen sliter hårt. Det går en tid, men det går inte i längden, att ha sådana arbetsförhållanden.

Allt detta är bakgrunden till att vpk föreslår en höjning av mottagaravgiften utöver regeringens och utskottets förslag. Ibland anklagas vi i vpk för att komma med överbud. Det är en oriktig anklagelse. Vi är beredda att ta ansvar och skaffa medel för att finansiera våra förslag. Så också i det här fallet. Där skiljer vi oss från de andra partierna, som lägger ut uppgifter och ställer krav på Sveriges Radio utan att vilja vara med och skaffa fram pengarna. Är det manne så att man är ute efter att få till stånd en reklamfinansiering?

Gunnel Liljegrens långa önskelista och krav på Sveriges Radio/TV är ett bra exempel på den verksamheten. I likhet med henne har också jag en mängd synpunkter på olika programs kvalitet, men jag tycker inte att riksdagens talarstol är en lämplig plattform för att föra fram dessa. Den journalistiska verksamheten inom Sveriges Radio/TV skall vi inte detaljgranska här i riksdagen. En ytterligare höjning av mottagaravgiften kanske inte är populär på alla håll bland radiolyssnare och TV-tittare. Men då får vi försöka vara litet pedagogiska och förklara att det handlar om en kostnad för två TV-kanaler och fyra radiokanaler som är mindre än kostnaden för en enda kvällstidning under ett år.

En ökad satsning på Sveriges Radio/TV är desto angelägnare i en situation då företaget har att möta konkurrensen från rymden. Alarmerande siffror om hur barn och ungdomar i ökad utsträckning tittar på ofta undermåliga satellitprogram borde göra det ännu angelägnare att satsa på vår egen television och vår egen kultur.

Liksom tidigare tycker vi i vpk att man borde undersöka nya former för att finansiera Sveriges Radios/TV:s verksamhet. I viss utsträckning borde en skattefinansiering vara möjlig, och företaget kunde sedan självt inom vissa ramar bestämma om en mottagaravgift därutöver.

Jag yrkar, herr talman, därmed bifall till vpk-reservationerna nr 1 och 2 i betänkandet.

Herr talman! Ofta talas det om att vi måste rationalisera och spara pengar i fråga om förvaltning och byråkrati. Ofta blir resultatet i praktiken precis det motsatta – som nu detta med uppbörden av mottagaravgiften för radio och TV. Vi har just nu ett utmärkt och väl fungerande system. Nu skall man slå sönder det och låta Sveriges Radio-koncernen sköta den verksamheten i stället för televerket. Det är från principiella synpunkter mycket beklagligt. Jan-Erik Wikström har redan belyst det, så jag skall inte gå närmare in på det. Det kommer att bli svårare att få in avgifterna, och det kommer att kosta mer. Det nya systemet är kort sagt så idiotiskt att det finns alla skäl att motsätta sig det och bifalla reservation nr 6. De vällovliga och riktiga lokaliseringspolitiska ambitionerna bakom förslaget kan ändå tillgodoses genom att televerket pressas att förlägga verksamheten till Kiruna. Jag hoppas och förmodar att riksdag och regering och demokratiska instanser fortfarande har ett litet minimalt inflytande över televerkets verksamhet, även om jag av och till betvivlar det.

Herr talman! I föreliggande betänkande finns en motion som tar upp allemansradion i Ljusdal. Jag har sagt tidigare att vi inte skall gå in på några detaljer när vi diskuterar Sveriges Radio/TV, men samtidigt har ju allemansradion just i Ljusdal visat sig vara ett för en bred allmänhet viktigt instrument

att få komma till tals i olika frågor. Allemansradion har också på ett utomordentligt sätt stimulerat kommuninvånarnas intresse för den kommunala politiken. Allemansradion tycker vi alltså är ett mycket intressant försöksprojekt. Nu har Radio Gävleborg av besparingsskäl beslutat att allemansradion skall upphöra. I stället skall närradion vara alternativet. Det innebär att det blir ett fåtal föreningar och inga föreningsanslutna människor som i fortsättningen får komma till tals genom närradion. Närradion kan vara ett alternativ i större orter med stora föreningar, men så är inte fallet på en mindre ort som Ljusdal. Där finns, såvitt jag har förstått, inga stora föreningar och framför allt inga penningstarka sådana. Vi borde kunna finansiera en fortsatt intressant experimentverksamhet med allemansradio i Ljusdal. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 4.

Jag vill tala för ytterligare en motion och en reservation i det här betänkandet. De gäller förslaget om lokalradions nyhetsservice. Det finns säkert många människor runt omkring i landet som önskar att lokalradion hade just den typ av nyhetsservice som föreslås i motion Kr211 av Björn Samuelson och Bertil Måbrink. Det borde t. ex. kunna vara möjligt bl. a. för oss riksdagsmän och för många andra att kunna ringa upp lokalradiostationerna och via exempelvis en automatisk telefonsvarare få ta del av de senaste nyheterna. Jag yrkar också bifall till reservation nr 5.

Herr talman! Tiden är knapp, men avslutningsvis vill jag säga att Jan-Erik Wikström hade många intressanta synpunkter och principiella resonemang i sitt anförande tidigare. Det gäller också frågan om en etersänd lokal-TV, som vi väl har haft en del funderingar kring och kanske varit litet skeptiska till. Vi har ändå börjat luta åt att man borde kunna närmare pröva möjligheterna för detta.

Samtidigt vill jag deklarerat att vi självfallet är bestämda motståndare till att en etersänd lokal-TV baseras på reklamintäkter. Förutom en massa andra negativa faktorer är jag fullständigt övertygad om att reklam i lokal-TV skulle få helt förödande konsekvenser för den svenska dagspressen.

Jag skulle gärna vilja diskutera en del andra intressanta synpunkter som Jan-Erik Wikström framförde, men jag ser att min taletid nu är ute, på sekunden. Jag kanske får tillfälle att återkomma.

Anf. 174 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:

Herr talman! Fridsamheten i debatten är kanske inte helt beroende av den sena timmen. I principfrågorna har vi haft ganska få och små meningsmotsättningar.

Nu försökte Bo Hammar dra upp en liten diskussion om huruvida vi över huvud taget skulle kommentera programsättningen eller programmets kvalitet. Jag tog mig friheten att göra det. Men Bo Hammar tyckte tydligen inte att vi skall bry oss om programinnehållet – så länge programmen kommer från Ljusdal.

Anf. 175 BO HAMMAR (vpk) replik:

Herr talman! Jo, jag tycker visst att vi har anledning att diskutera kvalitetsnivån på programmen i Sveriges Radio och TV. Jag försökte också göra det när jag förklarade bakgrunden till att vi vill satsa mera pengar på

koncernen och är beredda att ta en högre mottagaravgift.

Jag uppfattar det så – men det är möjligt att jag har fel – att Gunnel Liljegren mera gick in på en granskning av enskilda program, och det är jag rädd för att göra i den här kammaren. Jag tycker vi skall ha en principiell diskussion om kvalitet och om den allmänna situationen inom Sveriges Radio/TV, men jag har alltid motsatt mig och kommer alltid att motsätta mig att vi gör detaljgranskningar och beställningar, att det ena eller andra programmet skall införas på programtablåerna. I så fall tror jag vi kommer ut på farlig mark.

Allémansradion i Ljusdal talade jag för därför att jag tycker det är ett intressant allmänt experiment, som kunde få vidareföras. Däremot har jag inte uttalat mig om innehållet i programmen.

Anf. 176 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:

Herr talman! En diskussion om kvalitet måste bli ganska torr, om man inte på något sätt kan exemplifiera vad man menar med god resp. dålig kvalitet.

Jag är medveten om att det är mycket svårt att definiera kvalitet, och jag sade också att svårigheten att definiera vad som verkligen är kvalitet inte får hindra oss från att kräva kvalitetsförbättringar. Det är ju det vi har gett reformpengar till.

Anf. 177 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! År 1 av Sveriges Radios nuvarande avtalsperiod är snart till ända. Det mest positiva, som jag ser det, är att vi kan hålla två viktiga medier i allmänhetens tjänst, radio och TV, fria från påträngande köpbudskap i form av annonser. Hur man än organiserar reklamslagen, kommer man aldrig ifrån ett visst inflytande över programsättningen från reklamköparnas sida. För TV:s del har året kännetecknats av förtjänstfullt arbete med den nya kanaldelningen i en rikskanal och en Stockholmskanal. De kommer att komplettera varandra och innebära ett rationellare utnyttjande av resurserna. Varje kanal får sitt eget folk med egen teknik, som man känner för, och arbetar för sin TV-produktion.

Vad jag också tycker mig märka är att TV som elektroniskt medium förlorat sin speciella magi och inte längre används som bildkuliss i hemmen. Människor väljer med större omsorg än tidigare vilka program de vill se. Av den anledningen får radion en förnyad möjlighet att ta sig ur TV:s skugga, som det brukar heta, och nå ut med sitt rika programutbud. Mot den bakgrunden är det glädjande att P4 är nära sitt förverkligande. Även radion har fina sportsändningar. Riksradians sportredaktion tilldelades förra året stora journalistpriset för sina insatser. Detta vill jag säga mot bakgrund av Karl Boos och Bo Hammars lyriska utläggningar om den förnämliga sporten i TV.

Vi höjer i år mottagaravgiften med 48 kr., en summa som utskottsmajoriteten anser vara väl avvägd. Förra året höjdes avgiften med 60 kr. Under en lång följd av år har avgiften höjts. Sveriges Radio får ett välkommet reformtillskott på 2,3 % under en treårsperiod. Under återstoden av avtalsperioden skall utfallet av eventuella rationaliseringar inom koncernen gå till reformer.

I avtalet mellan staten och Sveriges Radio finns ett särskilt stadgande inskrivet. Programbolagen har således ansvar för att nationell kultur och folkbildning förs ut. Vpk-reservanten kräver en höjning av mottagaravgiften med 92 kr. Vilka underverk skall dessa ytterligare 44 kr. per år göra för Sveriges Radio? Det frågade vi oss särskilt när vi läste vpk:s ursprungliga version av sitt förslag. Kravet på en höjning av mottagaravgiften var då inte kopplat till något bemyndigande från riksdagen till regeringen om att Sveriges Radio skulle få rekvrirera ytterligare medel från radiofonden. Den summa som radioavgiften höjs med hade då stannat kvar i fonden. Dessutom skall regeringen återkomma med förslag om ytterligare medelstillskott, heter det i reservationen. Det är bra att vpk sätter sin lit till regeringen. Kanske kunde ni göra det i fler frågor.

I reservation 2 byter vpk fot och tycker att en viss del av Sveriges Radio skall skattefinansieras. Så länge vi har öronmärkta medel via mottagaravgifter garanteras Sveriges Radio en hög grad av oberoende. Detta oberoende blir svårt att behålla, om medel skall tas ur skattepotten i dess helhet. Sveriges Radio kommer att bli mer påverkat av de rådande politiska konjunkturerna.

Centerns reservation får betraktas som tillgodosedd enligt ett beslut som riksdagen fattade förra året.

Vpk vill som politiskt parti klart gå in på lokalradions beslutandedomän. Man vill att allemansradion i Ljusdal skall få vara kvar. Vi yrkar avslag på reservation 4.

Reservation 5 handlar om att lokalradion skall utöka sin nyhetsservice. Detta är i hög grad en resurs- och personalfråga i den lokalradio som själv anser sig vara underbemannad. Vi yrkar avslag.

Eftersom vi anser att det är viktigt att Sveriges Radio har en egen mottagaravgift för att garantera största möjliga oberoende, är det också logiskt och korrekt att Sveriges Radio har hand om sin egen uppbörd av mottagaravgiften. I många andra länder, exempelvis i Danmark, Norge och Västtyskland, har radiobolagen övertagit detta ansvar från sina resp. televerk – med gott resultat vad avser betalningsfrekvens. Det borde ju ligga mer i Sveriges Radios intresse än i televerkets att driva in dessa avgifter, särskilt som en stor del av televerkets påkostade marknadsföring går ut på att saluföra konkurrerande verksamhet – kabel-TV och satellitprogram. Både utskottet och reservanterna är ense om att verksamheten skall utlokaliseras till Kiruna. Det bästa argumentet för att låta televerket ha kvar uppbörden – att den gemensamma räkningen för telefon och TV-uppbörd skulle behållas – faller i och med en utlokalisering. Teleräkningarna behandlas nu i en nybyggd datacentral i Haninge. Det skulle vara förenat med stora olägenheter att flytta på denna.

Sveriges Radio blir mycket väl tillgodosett i denna uppgörelse. Ökade kostnader skall inte belasta radiofonden. Lokaliseringsstöd och regionalpolitiskt stöd skall utgå. Televerket har åtagit sig att stå för vissa kostnader under flyttperioden fram till 1990. Om ett inkomstbortfall inträffar även efter 1990 – som vi i dag inte vet något om – anser vi att televerket skall kompensera Sveriges Radio för detta. I en skrivelse till regeringen från Sveriges Radio sägs följande: Sveriges Radio finner det för sin del naturligt att Sveriges

Radio-koncernen blir huvudman för uppbörden om en ny organisation skapas.

Utskottet vill stödja den lokala programverksamheten med 1 milj. kr. – bl. a. för att dessa program utgör en bra svensk motvikt emot det utländska inflödet av program i kablarna. Moderaterna avvisar detta i reservation 7 och vill smygvägen införa reklam under förevändning att täcka detta mycket blygsamma belopp.

Vad beträffar närradion var det då den byggdes upp en viktig princip att den skulle stå för sina egna kostnader. Denna princip ligger fast.

Jag vill hänvisa till vad jag sade i början när jag redovisade min negativa inställning till reklam i etermedia. Frågan är så stor och avgörande att den bör behandlas i ett sammanhang. Reservanterna vill ha en fri närradio med reklam. Även företag skall få sända program. En uppstramning av närradiolagen är snarare på sin plats, så att en sändande förening skulle bestå av enskilda medlemmar av kött och blod och inte av juridiska personer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 178 KARL BOO (c):

Herr talman! Endast två kommentarer. Den ena gäller den utbyggnad som sker beträffande de två nyorienterade TV-kanalerna. Catarina Rönnung var helt nöjd med vad som nu skedde och lade stor vikt vid samordningen.

Jag ställde tidigare en fråga till socialdemokraterna: Tycker ni det är skönt att ha haft en sådan bestämd uppfattning om utlokaliseringen av ledningen för rikskanalen och sedan omedelbart få erfara att företaget över huvud taget inte tagit hänsyn till detta i planeringen? Jag tycker erfarenheterna från våra grannländer säger oss att det är mer möjligt att få ett riktigt alternativ om administrationen läggs i detta fall utanför Stockholm eller på skilda håll. Vi tycker att det är ett mycket väsentligt inslag av decentralisering i detta.

Sedan vill jag kommentera utflyttningen till Kiruna – i Sveriges Radios regi – av upptagningen av licenserna. Det är väl bara att erinra om att den samordning som vi nu har med televerkets administration när det gäller upptagningen av avgifter för telefon och TV-licenser var generaldirektören inför utskottet tveksam till om vi kunde fortsätta med i framtiden. Det kunde vara bra att ta med detta till debatten.

Jag är kanske litet romantisk när jag talar om idrott i etersänd TV. Men nog kändes det skönt att under denna debatt utanför denna sal kunna se hur Sverige i VM-matchen mot Tjeckoslovakien kvitterade till 3–3 i sista minuten.

Anf. 179 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag har inte begärt replik på Karl Boo, men när det gäller den allra sista meningen vill jag instämma i hans anförande.

Jag har begärt replik på Catarina Rönnung, som tar upp vissa teknikaliteter när det gäller vårt förslag om höjd mottagaravgift. Vi har inte i vår motion skrivit att regeringen skall få bemyndigande och att man skall få ta pengar ur rundradiofonden. Men detta är väl ändå ganska ointressant? Av vår motion framgår det helt klart att vi är beredda att acceptera en större höjning av mottagaravgiften just för att kunna åstadkomma bättre program och en bättre journalistisk kvalitet.

Naturligtvis är vi helt på det klara med att man inte åstadkommer några underverk om man höjer mottagaravgiften med 92 kr., självklart inte. Men vi tror ändå att man med en sådan ändring kan åstadkomma betydligt mer än om man höjer avgiften med 48 kr. Vi ville markera att detta skulle kunna vara inte bara en fingervisning utan ett komplett bidrag från Sveriges riksdag för att ge Sveriges Radio ökade möjligheter att klara en bra programverksamhet.

Catarina Rönnungs diskussion om att skattefinansiering äventyrar oberoendet är intressant. Jag är inte främmande för att det finns en sådan problematik. Men nu föreslår vi inte att hela programverksamheten skall skattefinansieras, utan vi talar om vissa basala utgifter som koncernen har i dag. En del av de utgifterna finansieras redan genom skatter. Vi tycker att man skulle kunna ta några steg vidare. Men, som vi framhåller, det skall därutöver finnas en mottagaravgift. I det sammanhanget ställer vi frågan: Skall inte koncernen själv kunna bestämma storleken på den avgiften?

Allemansradion i Ljusdal är ingen jättestor fråga, men vi vill inte lägga oss i lokalradions verksamhet i Gävleborg. Vi säger att det vore bra om allemansradion kunde finnas kvar. Den har inte lagts ned av journalistiska skäl, utan för att lokalradion säger att det inte finns några pengar. Vi säger att det inte bör kosta så mycket, utan att vi skall kunna skaffa fram pengar till denna verksamhet. Man kanske kan använda någon ett- eller tvåöring – om sådana mynt finns kvar – av det belopp som vi föreslår att mottagaravgiften skall höjas med. Men vi vill absolut inte lägga oss i den journalistiska bedömningen, vad som är viktigt eller inte viktigt. Det vore mycket oklokt.

Anf. 180 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Jag tycker att Catarina Rönnung snarare bekräftade de farhågor som vi har fört fram i vår reservation gentemot den ändrade uppboordsorganisationen. Det är bra att Sveriges Radio tar över säger hon, och sedan räknar hon upp vilka kostnader det kommer att dra. Visserligen är det televerket som betalar, men vilka betalar i sista hand? Det blir dyrare. Hur mycket det kan vara värt att göra en så meningslös omorganisation undrar jag verkligen.

Anf. 181 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Till Karl Boo skulle jag vilja säga att utskottet förra året gjorde en mycket stark markering av att TV skall spegla förhållandena likvärdigt i alla delar av landet. Ni återkommer i år och säger i en centerreservation att ni tycker att rikskanalen bör byggas ut och på sikt tillföras minst hälften av resurserna. Det tycker egentligen utskottet också. Så jag begriper inte varför vi delar på oss i en majoritetshemställan och en reservation.

Sedan förde Karl Boo ett resonemang om att man i de båda kanalerna mer och mer har gått tillbaka till att ha gemensamma program. Jag skulle vilja fråga exakt vilka program han menar. Vad jag vet är bara sporten gemensam för de båda kanalerna. Att sportredaktionen gör ett fint jobb och att Sverige vinner hoppas vi nu alla i dag.

Det kanske var litet fullt av mig att ta upp teknikaliteterna i vpk:s

reservation. Det är inte lika intressant som mottagaravgiftens storlek. Vi har alltså höjt den ett antal år. Det som är något intressant är att den faktiskt skall stå i någorlunda proportion till människors betalningsförmåga.

Jag vill erinra om att varken i det parti som Bo Hammar företräder eller i det som jag representerar huvudparten av medlemmarna är några höginkomsttagare.

I Gunnel Liljegrens första inlägg tyckte jag mig skönja en viss ljusning, när hon faktiskt litet grand ondgjorde sig över det våld som barn och ungdomar kan utsättas för, kanske speciellt via satellitsändningar. Men om man, som moderaterna, vill utöka reklamen på svenska i satellitsändningar, skulle våldet ännu mera skölja över barn och ungdomar, någonting som Gunnel Liljegren ju själv tycker är illa.

I uppbördsfrågan tycker jag för det första att det är bra att Sveriges Radio får sin egen uppbördsorganisation. Vi menar att det är i längden otillfredsställande att televerket, som sysslar med konkurrerande verksamhet, handhar uppbörden. Det är något som inte stämmer i denna ordning.

För det andra skapar vi genom den nya ordningen nya arbetstillfällen i Kiruna, och det kan behövas.

För det tredje är uppgörelsen ekonomiskt mycket förmånlig för Sveriges Radio. Man har inte heller motsatt sig den nya formen för uppbörden.

Anf. 182 KARL BOO (c):

Herr talman! Jag vill bara säga att det förra året gjordes uttalanden från utskottsmajoriteten om att ledningen för rikskanalen skulle lokaliseras utanför Stockholm, såsom också vi önskade. Nu är Catarina Rönnung tydligen helt nöjd med att det inte hände någonting i den frågan trots det uttalande som man då gjorde. Vi hade ändå i vår reservation sagt att man får återkomma till frågan i riksdagen, om denna utlokalisering inte skulle komma till stånd.

Det var vidare inte jag som sade att en viss samordning skulle ske. Jag underströk att jag är förvånad över att Catarina Rönnung är nöjd med den utveckling som ägt rum och över att hon i sitt anförande hade hållit fram den samordning som genomförts på vissa områden.

Vi kan diskutera detta ganska länge. Självfallet är det dock nödvändigt att de olika kanalerna, icke minst rikskanalen, får goda möjligheter att spegla kulturlivet ute i landet i dess helhet.

Anf. 183 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag har ingalunda talat om någon samordning av de bägge kanalerna, utan tvärtom sagt att det är bra att den nya uppdelningen av kanalerna i en rikskanal och en Stockholmskanal kommer till stånd. Det fina med dessa båda kanaler är att de kompletterar varandra. Det är kanske det som Karl Boo här hakat upp sig på, men vad jag menar är att man härigenom i programmen bättre kan tillgodose olika gruppers behov. Det är mycket bra att var och en av kanalerna får sitt eget folk och inte minst sin egen teknik.

Jag vill vidare påminna om att både Karl Boo och centern i övrigt förra året röstade för att riksdagen skulle överlåta till Sveriges Radio att självt besluta om en utlokalisering av ledningen för rikskanalen. I en reservation framhöll

man, att om Sveriges Radio skulle finna att ledningen för en rikskanal bör förläggas till en ort utanför Stockholm skulle man återkomma med begäran om ytterligare medel för detta. Ni har själva röstat för att Sveriges Radio skall besluta om detta.

Anf. 184 KARL BOO (c):

Herr talman! Det var bra att Catarina Rönnung refererade vår reservation. Av den framgår mycket tydligt att om det inte sker någon utlokalisering, skall man återkomma till riksdagen. Det är så reservationen skall tolkas.

Det är ändå litet konstigt att Catarina Rönnung är helt nöjd med att man trots de uttalanden som gjorts har en annan inriktning. När riksdagen inte vill behålla sitt grepp ens över de två områden där riksdagen fortfarande har möjlighet att ange en inriktning, avhänder den sig – utöver att den förra året gav Sveriges Radio/TV som koncern vissa fullmakter – också möjligheten att påverka en så viktig fråga som kanalstrukturen.

Anf. 185 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag vill upprepa att Karl Boo och centern i dess helhet voterade för att Sveriges Radio självständigt skulle besluta i utlokaliseringsfrågan, även om vi samfällt kan beklaga att den rekommendation som riksdagen gjorde inte godkändes av Sveriges Radios styrelse. Man kan beskriva situationen så, att Sveriges Radios moderbolag inte ens har brytt sig om att komma tillbaka till riksdagen med en begäran om mer pengar därför att en utlokalisering har förefallit alltmer omöjlig, allteftersom tiden har gått. Sveriges Radios egna resonemang i den här frågan utmynnar i att man hellre vill lägga sina programmedel på bättre program än på att utlokalisera ledningen.

Anf. 186 KARL BOO (c):

Herr talman! Ju flera gånger Catarina Rönnung citerar vår reservation förra året, desto klarare framgår det att avsikten var att Sveriges Radio skulle återkomma till riksdagen om man inte fullföljde de intentionerna – vi var överens om att det då behövdes mer pengar.

Anf. 187 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! För att undvika missförstånd vill jag framhålla att vi i vpk inte har röstat för någon utlokalisering. Vi har sagt att den här frågan får prövas men att TV själv måste bestämma detta med hänsyn till vad som från ekonomiska och journalistiska utgångspunkter är rationellt och vettigt. Vi har alltså inte varit med om att lägga ut någon sådan beställning till televisionen.

Överläggningen var härméd avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

Andre vice talmannen meddelade att debatten skulle vara gemensam för samtliga punkter.

Internationellt kulturellt samarbete

Anf. 188 HÅKAN STJERNLÖF (m):

Herr talman! Kulturutskottets betänkande nr 18 handlar om vårt lands kulturella utbyte med utlandet.

För ett litet land som Sverige är vår kultur, ekonomi och teknik nära knuten till utvecklingen och strömningarna i vår omvärld. Därför är det viktigt att vi tar till vara alla de möjligheter som finns för att hålla kontakt med vad som är aktuellt. Vi måste avveckla de hinder som föreligger och förbättra förutsättningarna för att ge våra forskare och lärare möjlighet att närvara i de sammanhang där framtiden formas.

Förtroendeuppdrag och medverkan i internationella organisationer får inte försvåras på grund av att berörda institutioner saknar pengar. Bidrag måste utgå från staten för att täcka kostnaderna. Det kan inte vara rimligt att brist på pengar omöjliggör närvaro vid sådana värdefulla sammankomster som det här är fråga om.

För ändamålet föreslår utskottets majoritet liksom statsrådet i propositionen att 250 000 kr. skall ställas till förfogande. Vi moderater anser att beloppet skall räknas upp med en miljon kronor till 1 250 000 kr.

Därmed ger vi högskoleföreträdare möjlighet att i större utsträckning delta i konferenser och internationella samarbetsorgan och på så sätt hämta hem kunskap till gagn för svensk forskning och utbildning.

Bifall till reservation nr 1.

Anf. 189 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! I mitt relativt korta anförande kommer jag att beröra reservation nr 3 från vänsterpartiet kommunisterna om ökat stöd till UNESCO.

FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur – UNESCO – är för närvarande utsatt för en regelrätt kampanj riktad mot organisationens verksamhet. Kampanjen har resulterat i att organisationen tvingats skära ned sin verksamhet och sin budget med hela 25 %.

Anklagelserna mot UNESCO:s verksamhet kommer framför allt från USA, som varit missnöjt med organisationens sätt att arbeta. Kritiken inriktar sig i huvudsak på en ökad s. k. politisering av verksamheten.

I verkligheten har organisationen intagit en självständig attityd och slagit vakt om de fattiga ländernas intressen, när de har kommit i motsättning till vad USA ansett vara lämpligt. Som alltid när imperialismen, i detta fall kulturimperialismen, inte får sin vilja fram bestraffar man dem som inte är

tillräckligt medgörliga. I detta fall har det skett genom att USA helt sonika lämnat UNESCO och naturligtvis då inte heller ger några bidrag till dess verksamhet. Storbritannien och Singapore har följt USA:s exempel, vilket ytterligare förvärrat UNESCO:s svårigheter.

Regeringens bedömning av den kritik som riktats mot UNESCO för ökad politisering är att den är mindre välgrundad.

Vad gäller politiseringen säger statsrådet att debatten i UNESCO inte kan undvika att återspegla den globala situationen, politiskt, ekonomiskt och socialt. UNESCO:s stadgar ger organisationen mandat att ta upp vissa frågor om fred och mänskliga rättigheter. Regeringens bedömning är också att de insatser som organisationen har gjort inom dessa områden är viktiga.

Därför är det desto mer förvånande att regeringen i årets budgetproposition föreslår en kraftig minskning av anslaget till UNESCO. drygt 5 milj. kr.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att det är av största intresse att en organisation som UNESCO kan fortsätta sitt viktiga arbete. Tredje världens fattiga behöver inte bara industriell och humanitär hjälp. De behöver också hjälp för att utveckla forskning och utbildning på alla plan. Även stödet för att bibehålla och utveckla egen kultur och aktiviteter i dessa sammanhang är viktigt för den nationella självständigheten och självkänslan.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 190 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Vi behandlar nu kulturutskottets betänkande 18 om anslag till internationellt och kulturellt samarbete.

Jag håller med Håkan Stjernlöf om att en positiv utveckling inom kulturliv, högre utbildning och forskning förutsätter ett samarbete och utbyte av erfarenheter med andra länder. Detta arbete måste förbättras och intensifieras, men formerna för och omfattningen av samarbetet får utvecklas i den takt som erfarenheter inhämtas.

Jag skall kortfattat kommentera reservationerna. I den moderata reservationen föreslås att anslagsposten för Täckande av kostnader för svenska högskolelärares förtroendeuppdrag i internationella organisationer skall höjas med 1 milj. kr. Fr. o. m. detta budgetår har särskilda medel avsatts för dessa uppdrag. Universitets- och högskoleämbetet kommer att bedöma det långsiktiga behovet av kostnadstäckning för detta ändamål och redovisa sina ställningstaganden i sin anslagsframställan för 1988/89. Utskottsmajoriteten ansluter sig till regeringens förslag om ett oförändrat bidrag i avvaktan på UHÄ:s redogörelse.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationerna 1 och 2.

Som Alexander Chrisopoulos här har sagt har vpk i reservation 3 föreslagit att UNESCO skulle få ett anslag på 10 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Medlemsbidraget till UNESCO minskade totalt med ca 30 % när USA, Storbritannien och Singapore lämnade organisationen. UNESCO:s budget baserades på den amerikanska dollarn. Värdet av dollarn har sedan föregående års budgetproposition sjunkit med 20 %. Enligt den av Förenta nationerna upprättade bidragsskalan utgör Sveriges andel en viss procentsats av budgeten. Minskningen av det svenska bidraget är inte en från Sveriges sida beslutad reell minskning utan är främst orsakad av den förändrade dollarkursen.

Jag vill påminna om att beräkningen av medelsbehovet är preliminärt, eftersom UNESCO:s generalkonferens i höst kommer att fastställa budgeten för 1988/89. UNESCO genomför ett reformarbete inom sin organisation. När detta arbete har slutförts, kan det bli aktuellt från svensk sida att bedöma om man eventuellt skulle vilja stödja verksamheten med extraordinära ekonomiska insatser och var man skall sätta in dessa insatser.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservation nr 3 och bifall till kulturutskottets hemställan.

Anf. 191 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Varken regeringen eller utskottsmajoriteten bestrider att UNESCO i dag har ekonomiska svårigheter att bedriva sin verksamhet. Också regeringen anser att den verksamheten är värdefull och bör fortsätta. Vad gäller anklagelserna som har riktats mot UNESCO säger regeringen att de är mindre välgrundade.

Trots det minskar man anslaget till UNESCO med 5 milj. kr. Vad beror det på? Jo, säger Erkki Tammenoksa, det beror dels på att dollarkursen har förändrats, att dollarns värde har sjunkit, dels på att det finns en fastställd bidragsskala, enligt vilken Sveriges andel uppgår till 1.24 %. Det är detta som gör att minskningen av bidraget till UNESCO är så pass stor.

Men, Erkki Tammenoksa, det finns ingenting som hindrar den svenska regeringen att anslå medel utöver vad bidragsskalan föreskriver, om man anser att organisationen bedriver en bra verksamhet och att den verksamheten bör fortsätta.

Inte hindrar oss från att öka de ekonomiska möjligheterna för organisationen, som bevisligen befinner sig i en krissituation. Desto mera angeläget blir det, när dollarkursen har fallit, vilket gjort att Sveriges bidrag blivit mindre värt i förhållande till tidigare.

Anf. 192 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag vill upprepa att det inte har fattats något beslut från svensk sida om att minska anslaget, utan minskningen beror på dollarkursens fall.

Givetvis får vi återkomma i ärendet, när en ny sexårsplan antas av UNESCO och när man gått igenom sin organisation och eventuellt sitt ansvarsområde. Det är mycket som pågår inom UNESCO.

Det är naturligtvis beklagligt att några resursmässigt mycket betydelsefulla länder har lämnat organisationen, men nog måste UNESCO rätta sig efter de förhållanden som råder. Då får Sverige avvakta.

Anf. 193 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Om det är beklagligt att UNESCO:s ekonomiska möjligheter har försämrats genom att medlemsländer har hoppat av, är det ännu mera angeläget att Sverige ökar sitt bidrag för att stödja den värdefulla verksamheten som organisationen bedriver.

Nu säger Erkki Tammenoksa att det från svensk sida inte har fattats något beslut om att minska bidraget. Nej, men bidraget har minskat i alla fall. Inte hindrar oss från att öka de ekonomiska möjligheterna för organisationen, som bevisligen befinner sig i en krissituation. Desto mera angeläget blir det, när dollarkursen har fallit, vilket gjort att Sveriges bidrag blivit mindre värt i förhållande till tidigare.

Jag förstår inte anledningen till att vi inte kan öka bidraget med 10 milj. kr. Att göra det strider på intet sätt mot FN:s rekommendationer, utan ett sådant beslut skulle välkomnas som en värdefull insats och framför allt som en politisk markering av att det är en värdefull verksamhet som organisationen bedriver.

Prot. 1986/87:113
29 april 1987

*Elddistribution på
landsbygden*

Anf. 194 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Alexander Chrisopoulos blandar här ihop begreppen om Sveriges minskade anslag som sammanhänger med dollarkurserns fall och försvagningen av organisationerna, men de hänger inte ihop. Det pågår samarbete mellan de nordiska länderna, och det är inte bara Sverige som skall utöka sitt stöd. Vi är överens i andemeningen, men Sverige måste avvakta och skall avvakta. Vi får återkomma till ärendet när UNESCO har fattat sina beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

20 § Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1986/87:24 om eldistribution på landsbygden.

Eldistribution på landsbygden

Anf. 195 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 1986/87:24 behandlas två frågor som i hög grad berör eldistributionen på landsbygden.

I den första frågan, som berör anslag till landsbygdens elektrifiering, kan centern notera en betydande framgång. Vi är glada och tacksamma för att ett enigt utskott har ansett det angeläget att riksdagen fullföljer tidigare utfästelse avseende landsbygdens elektrifiering och därmed föreslår riksdagen att anvisa 2,5 miljoner för detta ändamål. Självfallet hade det varit ännu bättre om utskottet, när man ändå går emot regeringens förslag att helt slopa bidraget, hade följt centerns förstahandsyrkande och föreslagit riksdagen att anslå ytterligare 2 miljoner, för att på ett hedervärt sätt kunna fullfölja upprustningen av undermåliga distributionsledningar på landsbygden.

Den andra frågan som vi behandlar i det nu aktuella betänkandet avser möjligheterna att skapa något så när lika ekonomiska förutsättningar för eldistributörer i glesbygd som för distributionsföretag i mer tätbefolkade områden.

Centern har under flera år motionerat om att vi via en omfördelning av elskatten skulle skapa en rimlig möjlighet för olika distributionsföretag att till ett något så när lika elpris ge abonnenter i såväl glesbygd som tätort lika service. Utskottsmajoriteten har lika envist hänvisat till en utredning, som pågår i statens energiverks regi. Utredningen tycks minst sagt gå trögt, och vi anser att det finns all anledning att skynda på den med ett uttalande från

riksdagen och samtidigt ange en förnuftig inriktning på utredningsarbetet.

Varför är det då angeläget att bevara de enskilda distributionsföretagen ute på landsorten? Är det inte bättre att slå samman dessa med de mer lönsamma tätortsföretagen?

Det finns många som är intresserade av en sådan sammanslagning. Speciellt de större kraftföretagen vill gärna utöka sin detaljdistribution och kan nog tänka sig att överta även mindre lönsamma företag. Det innebär dock nästan alltid att det lokala kontoret försvinner. De lokala montörerna och övrig driftspersonal flyttas in till huvudorten, och glesbygden blir ännu mera glesbygd. Lokalkännedomen som är så värdefull vid ledningsskador försvinner, och driftavbrotten blir inte sällan både längre och dyrare.

Den totala kostnaden blir vid en sammanslagning sannolikt högre, men försvinner i det större företagets stora volymer. Gemensamt får dock elabonmenterna sannolikt en något högre kostnad, men den fördelas på ett annorlunda sätt.

Centerns förslag går ut på att försöka bevara de lokala arbetstillfällena, det lilla företagets effektivitet och att via skatter åstadkomma en bättre kostnadsfördelning och totalt få en lägre kostnad.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till centerns reservation i det nu behandlade betänkandet.

Anf. 196 RUNE JONSSON (s):

Herr talman! I betänkandet om eldistributionen på landsbygden som vi nu behandlar kan man konstatera att det råder stor enighet inom utskottet och bland dem som motionerat i riksdagen. Glesbygdsdistributörerna har en svårare ekonomisk situation än de som har sina distributionsområden inom tätorten, om man skall hålla rimliga elpriser till sina abonnenter. På de glesast bebyggda områdena har det inneburit att man på grund av höga kostnader för vissa helårsbostäder inte har kunnat fullfölja sin skyldighet att leverera ström.

För att råda bot på det förhållandet har staten och kommunerna alltsedan början av 1940-talet gett bidrag. Drygt 100 000 hushåll har därigenom fått tillgång till elenergi. För närvarande saknar ett hundratal helårsbebodda fastigheter el.

Ett annat medel från samhällets sida för att få en rationellare verksamhet och en utjämning mellan kostnaderna i tätort och glesbygd har varit att underlätta strukturomvandlingen inom eldistributionsområdet. För det ändamålet har staten bidragit med 128 milj. kr. till upprustning av nedslitna och olönsamma landsbygdsnät. Den senaste planen för främjande av landsbygdens elektrifiering togs i riksdagsbeslut år 1980. Näringsutskottets hemställan i dagens betänkande om att anvisa 2,5 miljoner innebär ett fullföljande av detta beslut. Medlen som anslås skall, på samma sätt som alltsedan 1983, kunna användas både för nyanläggning och för upprustning. Statens energiverk kan därigenom fullfölja sin plan för restelektrifiering som man arbetat med sedan planen antogs. Inför framtiden räknar utskottet med att strukturomvandlingen och en rationalisering inom eldistributionsföretagen skall göra att det tas ett ökat ansvar för återstående utbyggnad av elnätet.

Herr talman! Som jag tidigare sade är det ett enigt utskott som står bakom

hemställan när det gäller främjande av landsbygdens elektrifiering. Vi har ändock en reservation från centerpartiet som Ivar Franzén också har redogjort för. Den gäller eldistribution till landsbygden. Förslaget torde höra mera hemma i skatteutskottet eftersom det gäller att ge vissa skattelättnader i förhållande till distributionsföretagens ledningslängd.

Från utskottsmajoritetens sida har vi hänvisat till pågående utredning inom statens energiverk om skillnader i elpris mellan olika eldistributörer. Vi är inte beredda till ställningstagande innan utredningen redovisat sitt resultat och kartlagt vad rationaliseringar och sammanslagningar av distributionsföretagen inneburit för att få företagen större och ekonomiskt starkare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 197 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! För tydlighetens skull vill jag bara poängtera att vi inte begär några skattelättnader, utan det är fråga om en omfördelning av skatten mellan olika distributionsföretag. Statens inkomster blir således lika. Vår målsättning är att skapa konkurrensneutralitet mellan distributionsföretag i tätort och i glesbygd.

Vi tycker det är irriterande att vi aldrig får fram ett resultat från statens energiverk. Riksdagen borde samla sig till i vart fall bestämda uttalanden när det gäller att ett statligt verk på detta sätt förhalar en fråga år efter år.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

21 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

22 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1986/87:146 Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

23 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1986/87:Sf120 av Karl-Gösta Svenson och förste vice talman Ingegerd Troedsson (m)

1986/87:Sf121 av Christer Eirefelt (fp)

1986/87:Sf122 av Stig Josefson m. fl. (c)

Förslag om nya regler för uttag av egenavgifter och för pensionsgrundande inkomst för jordbrukare (prop. 1986/87:140)

1986/87:So157 av Jörn Svensson och Bertil Måbrink (vpk)

1986/87:So158 av Jerry Martinger (m)

Förslag till lag om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter (prop. 1986/87:149)

Meddelades att följande interpellation framställts

den 29 april

1986/87:243 av Åke Wictorsson (s) till statsrådet Bengt K. Å. Johansson om värdepappersmarknaden:

Under 1980-talet har den svenska värdepappersmarknaden genomgått en explosionsartad utveckling med nya marknader och en språngartad omsättningsutveckling. Omsättningen på börsen har ökat från drygt 7,5 miljarder kronor 1980 till 142 miljarder 1986. Det totala börsvärdet av aktierna har stigit från 56 miljarder till 450 miljarder kronor.

OTC-marknaden är en ny marknad för organiserad handel med ej börsregistrerade aktier i små och medelstora företag.

På penningmarknaden har handeln med nya instrument, som statsskuldsväxlar, bankcertifikat, företagscertifikat och olika typer av reverser utvecklats.

I Sverige finns sedan sommaren 1985 en organiserad handel med köpoptioner avseende aktier, som 1986 omsatte 10 miljarder kronor. Handel har nyligen startat med aktiefondsoptioner. Snart kan handel i säljoptioner avseende aktier förväntas. Under 1986 startade handel med standardiserade ränteoptioner och under 1987 har ett företag påbörjat handel med aktieindexoptioner och aktieindexterminer.

Den här skisserade utvecklingen har snabbt lämnat lagstiftningen på området bakom sig samtidigt som de snabba klippen lockat nya ovana aktörer in på banan, vilket resulterat i en rad skandaler och affärer, vilka i sin tur lett till tragedier för ett stort antal enskilda människor. Finansskandalen i Stockholms kommun är en sådan, den svällande Fermentahärvan en annan.

I Stockholms kommun beräknas skattebetalarna ha förlorat ca 450 milj. kr. I Fermenta visar en försiktig uppskattning att uppåt 1 500 småaktieägare förlorat sammanlagt kanske 400 milj. kr.

Erfarenheterna har visat att det finns stora brister i gällande lagstiftning och att självsaneringen inte fungerar. Som en följd av detta har en rad nya lagstiftningsåtgärder föreslagits av regeringen: riktade emissioner m. m. (prop. 1986/87:76), finansiella koncerner m. m. (prop. 1986/87:148), ändringar i lagen om värdepappersmarknaden (prop. 1986/87:141). Två nya utredningar har tillsatts: handeln med optioner och översynen av värdepappersmarknaden.

Därutöver verkar inom ramen för Fermentaskandalen ett antal utredningar utanför dessa centrala lagstiftningsinitiativ: Sveriges Aktiesparares riksförbund utreder om det finns förutsättningar att stämma den gamla Fermentastyrelsen. Likaså bedriver Fermentas aktieägarförening ett likartat arbete. Börsstyrelsen utreder vilka erfarenheter som kan dras av Fermentaaffären. Bankinspektionen utreder om det föreligger brott mot insiderlagstiftningen. Kommerskollegium utreder om revisorerna åsidosatt sitt arbete. Åklagarmyndigheten utreder om det föreligger brott mot aktiebolagslagen eller brottsbalken. Föreningen Auktoriserade revisorer har

utrett om Fermentas revisorer brutit mot FAR:s etiska regler. Länsstyrelsen utreder Refaat el Sayeds mellanhavanden med Fermenta och styrelsens information till aktieägarna.

Mot bakgrund av vad som redovisats här finns det anledning att med tillfredsställelse konstatera att utredningen om en översyn av värdepappersmarknaden är tillsatt. Det är en underdrift att påstå att arbetet i denna utredning brådskar. Direktiven för utredningen är så vida att de uppfyller högt ställda krav när det gäller att ge utredningen goda arbetsförutsättningar. Det finns anledning utgå ifrån att utredningen kan fungera som en samordnare och motor i hela lagstiftningsområdet på värdepappersmarknaden. I några avseenden finns det dock anledning att ytterligare utvidga diskussionen i dessa frågor.

Kreditmarknadskommittén (Fi 1983:06) tillsattes 1983 för att göra en översyn av kreditmarknadens struktur. I utredningens arbete ingår bl. a. att göra en allmän översyn av fondkommissionslagstiftningen. Utredningen beräknar att avge sitt slutbetänkande tidigast under våren 1988. Det utdragna arbetet i kreditmarknadskommittén har bl. a. lett till att när en helt ny banklagstiftning kommer att antas av riksdagen under våren 1987, blir denna i praktiken provisorisk i avvaktan på kreditmarknadskommitténs slutbetänkande. Därutöver har flera smärre förändringar denna vår aktualiserats av regeringen i särpropositioner i avvaktan på kommitténs arbete. Det finns anledning att befara att utredningsarbetet på värdepappersmarknaden kommer att påverkas i negativ riktning av att kreditmarknadskommittén ännu inte fullgjort sitt arbete. I kreditmarknadskommittén finns ingen parlamentarisk representation. Det kan i varje fall inte uteslutas att det slutliga lagstiftningsarbetet skulle underlättas med en parlamentarisk förankring av kommitténs arbete.

Under hänvisning härtill vill jag under detta avsnitt ställa följande frågor till statsrådet Bengt K. Å. Johansson:

Vilka förutsättningar finns det att bringa kreditmarknadskommitténs arbete till ett snabbare slut?

Är statsrådet beredd att medverka till en tidigare parlamentarisk förankring av kommitténs arbete än som nu kan förutsättas?

Finansskandalen i Stockholms kommun är en sådan osannolik händelse som inte skulle kunna inträffa, men som ändå hänt. Kommuner anses nämligen inte ha rätt att bedriva spekulativ verksamhet, och handeln med optioner och terminer är inget annat än spekulationer i ränte- och kursförändringar. Ingen kommun ägnar sig åt spekulationsaffärer på börsen. Lika naturligt borde det vara att undvika spekulationsaffärer i övrigt. Framväxten av en aktiv likviditetsplanering i kombination med ny teknik och bristande säkerhet i gällande rutiner både hos kommuner och kommissionärer har dock visat sig leda till obehagliga överraskningar bl. a. i Stockholm. Exemplet Stockholm kommer säkert att verka som en väckarklocka för Sveriges kommuner. Trots detta torde det finnas anledning att fundera över i vilken utsträckning värdepappersmarknadens regelsystem och teknik kan utformas så att händelser av här aktuellt slag inte kan inträffa.

Under detta avsnitt vill jag därför fråga statsrådet Bengt K. Å. Johansson:

Medger direktiven för värdepappersutredningen att problem av denna art kan ägnas vederbörlig uppmärksamhet i utredningens arbete?

I fråga om fondkommissionärernas administrativa rutiner har Fermentaaffären aktualiserat en rad problem:

a) Köp- och säljorder

Kunden ringer in order till mäklaren. Kunden får därvid inte någon form av bevis på detta, vilket leder till att ord står mot ord när tvist uppkommer om en order lämnats eller inte. Detta är ett problem för privatpersoner, inte för de stora institutionerna. Det kan inte bortses ifrån att courtagens storlek påverkar mäklarnas handlande.

Ett kundförhållande till en kommissionär kan också innebära ett förvaltningsuppdrag, där mäklaren har en vidgad roll. Innan sådant uppdrag lämnas förekommer det att mäklaren utan direkt order från kunden gör självinträde och köper och säljer aktier utan kontakt med kunden. Ofta sker detta i samband med ett överbelånat konto. Förfarandet strider i och för sig mot av bankinspektionen givna direktiv.

b) Överbelånat konto

När aktier belånas sker detta efter en kurs som skall garantera säkerheten, vilken består av de aktuella aktierna. Blir lånet nödlidande genom att aktiekursen drastiskt sjunker uppkommer ibland vissa problem med mindre nogräknade kommissionärer.

Det är tveksamt om de pantsatta aktierna får disponeras i nya affärer av kommissionären. Detta har dock skett i ett flertal fall i Fermentaaffären och resulterat i accelererande förluster för aktieägarna.

Enligt avtalsvillkoren mellan kommissionären och aktieägaren föreskrivs att de pantsatta aktierna bara får realiseras på fondbörsen eller genom offentlig auktion. När Fermentaaktierna avregistrerades på börsen förelåg endast inofficiella börsnoteringar varvid enda realisationsmöjligheten var offentlig auktion. Det är klarlagt att inte alla kommissionärer gått via offentlig auktion.

Flera fall i Fermentaaffären visar att vid sjunkande aktiekurser fondkommissionärerna rekommenderat aktieägarna att kompensera förlusterna genom nya affärer, vilka i sin tur resulterat i nya förluster. Fondkommissionärernas eget handelslager medför dessutom att misstankar föds om att gynnsamma affärer sker mot detta handelslager medan enskilda uppdragsgivare bland aktieägarna får bära förlusterna. Den interna dokumentationen om för vems räkning en affär gjorts är ofta oklar. Under alla förhållanden innebär kommissionärernas courtageinkomster att dessa har ett egetintresse av så många affärer som möjligt. Som många exempel i tidningarna visar, har fondkommissionärerna och mäklarna, som delvis arbetar på provisionsbasis, inhöstat enorma vinstökningar under den här aktuella tidsperioden.

Det finns exempel på att när en pantsatt aktiedepå realiseras genom att krediten blivit nödlidande och det vid realisationen uppkommer ett övervärde, så tillfaller inte detta, som man skulle kunna tro, aktieägaren utan kommissionären! Enligt bankinspektionens beslut i Fermentaaffären skulle fondkommissionärerna på en månad ordna upp överbelånade konton. Detta

har i Fermentaaffären lett till att kommissionärerna sålt ut säkerheterna utan att fråga kunderna om kompletterande säkerheter eller godtagbara amorteringsplaner trots att detta rekommenderats av bankinspektionen i en tidigare cirkulärskrivelse från 1983.

De privatpersoner som drabbats av förluster i samband med Fermentaaffären speglar hela samhället. Det finns som exempel en aktieägare som drabbats av en sammanlagd skuld på 27 milj. kr. Han har för sina affärer anlitat tolv olika kommissionärer, vilka när det gäller kreditprövning och säkerheter inte haft något inbördes samband. Belåningsmöjligheterna används ofta som ett konkurrensmedel. En annan aktieägare var arbetslös men lyckades trots detta få lån på 1 milj. kr. som resulterat i en förlust på ca 700 000 kr.

c) Fondkommissionärers och mäklares kvalifikationer och kompetens

Av vad som redovisats framgår att stora krav ställs på fondkommissionärer och mäklare i fråga om objektivitet, integritet och kunnande. Mot denna bakgrund skulle man kunna förmoda att krav ställs på viss kompetens och erfarenhet för att få bedriva sådan verksamhet. Så är dock inte fallet. I själva verket kan vem som helst starta fondkommissionärsverksamhet.

Inte heller föreskrivs någon särskild kompetens för de mäklare som anställs av fondkommissionärerna. Detta förhållande skiljer sig från vad som gäller för advokater, revisorer och fastighetsmäklare, vilka på andra områden uppträder med ett uppdragsansvar gentemot sina kunder. För den enskilde mäklaren finns inte heller någon form av ansvarsförsäkring. Det förekommer vidare att mäklare som inte är anställda hos en fondkommissionär ändå arbetar under dennes täckmantel. Slutligen kan noteras som ett faktum att ägarbilderna i fondkommissionärsföretagen utvecklas mot ett allt större ägarinflytande för de stora aktörerna på börsen, ett förhållande som inte ökar den i övrigt aktieköpande allmänhetens tilltro till kommissionsföretagens objektivitet och opartiskhet.

Den bild som på detta sätt framträder av särskilt fondkommissionsföretagens utveckling inger allvarliga betänkligheter och kan självfallet inte accepteras. Från samhällets sida måste klara regler uppställas. Situationen är sådan att den s. k. självregleringen inte klarar dessa uppgifter. Från vissa företags sidor har därutöver visats att de regler som dock utfärdats inte följts, sannolikt bl. a. beroende på att utvecklingen varit för snabb och klippen alltför lockande.

Den aktieägarande allmänheten har i betydande utsträckning lämnats utan den konsumentupplysning och trygghet som borde vara ett grundläggande element i en seriös fondkommissionsverksamhet. Detta aktualiserar en utvidgad roll för bankinspektionen när det gäller den utåtriktade informationsverksamheten om aktiemarknaden.

Under hänvisning till vad som här anförts vill jag därför under detta avsnitt fråga statsrådet Johansson:

Kommer värdepappersutredningens arbete att ge underlag för åtgärder mot dessa missförhållanden?

Vilka andra åtgärder överväger regeringen för att snabbt komma till rätta med missförhållandena?

Meddelades att följande fråga framställdes

den 29 april

1986/87:553 av *Hugo Hegeland* (m) till socialministern om patientens rätt till självbestämmande och integritet vid vård i hemmet:

Hälso- och sjukvårdslagen stadgar att landstingskommunen skall erbjuda den som så behöver hälso- och sjukvård. Bl. a. sägs att vården skall bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet och att vården och behandlingen så långt möjligt skall utformas och genomföras i samråd med patienten.

Nu kan emellertid socialtjänstens skyldigheter sättas ur spel genom åberopande av arbetskyddslagen om t. ex. vårdaren – hemtjänsten säger sig icke acceptera arbetsplatsens utformning i hemmet. Med anledning av den konflikt som här föreligger och som med stor sannolikhet kommer att bli ett allt större problem vill jag fråga:

Har socialministern beaktat denna problematik och är socialministern beredd att låta se över gällande lagstiftning i tillämpliga delar i syfte att stärka patientens rätt till självbestämmande och till integritet?

26 § Kammaren åtskildes kl. 22.49.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Olof Marcusson

Onsdagen den 29 april

Tredje vice talmannen 101, 109
Andersson, Anders (m) 55
Andersson, Arne, i Ljung (m) 5, 16, 18, 23, 26, 33, 35, 37, 40, 42, 47, 48, 52,
53
Andersson, Elving (c) 103
Andersson, John (vpk) 13, 17, 19, 25, 39, 41, 98
Andersson, Lennart (s) 86
Andersson, Marianne (c) 116, 119, 137, 140, 141
Bager, Erling (fp) 110
Bergdahl, Hugo (fp) 67, 81
Biörsmark, Karl-Göran (fp) 129
Bjelle, Britta (fp) 114, 118, 120
Björzén, Karl (m) 113, 118
Bohlin, Görel (m) 102
Boo, Karl (c) 152, 160, 162, 163
Carlshamre, Nils (m) 99
Chrisopoulos, Alexander (vpk) 164, 166
Claeson, Tore (vpk) 110
Claesson, Viola (vpk) 72, 79, 83
Clarkson, Rolf (m) 65, 80, 83
Dahlberg, Rolf (m) 110
Dau, Hans (m) 42, 45
Eriksson, Ingvar (m) 59, 63, 64
Eriksson, Jens (m) 28, 38, 40
Ernestam, Lars (fp) 10, 16, 18, 24, 27, 34, 57
Forsslund, Bo (s) 117, 119, 120
Fransson, Jan (s) 19, 25, 27
Franzén, Ivar (c) 167, 169
Franzén, Tommy (vpk) 88, 91, 92, 128
Gard, Margareta (m) 111
Gardner, Ingela (m) 54
Gustavsson, Stina (c) 60, 143, 145, 146
Hagberg, Lars-Ove (vpk) 95
Hammar, Bo (vpk) 155, 157, 160, 163
Hansson, Agne (c) 109, 112
Hedkvist Petersen, Ewa (s) 94
Johansson, Anita (s) 132, 135
Johansson, Kjell (fp) 131, 134
Johansson, Rune (s) 76, 82, 84, 90, 92, 102, 104
Jonasson, Bertil (c) 41, 42
Jonsson, Rune (s) 168
Josefson, Stig (c) 123, 127, 128, 132, 134
Karlsson, Mats O (s) 143, 145, 146
Karlsson, Ove (s) 105

Prot.
1986/87:113

Karlsson, Torsten (s) 124, 127, 128
Komstedt, Wiggo (m) 55
Landberg, Maj-Lis (s) 111
Lantz, Inga (vpk) 61, 63
Liljegren, Gunnel (m) 146, 157, 158, 161
Lundgren, Bo (m) 135, 140, 141, 142
Lönqvist, Ulf, statsråd 57
Marklund, Leif (s) 36, 39, 41, 45
Nordström, Kjell (s) 138, 140, 141, 142
Olsson, Karl Erik (c) 4
Olsson, Leif (fp) 122, 126, 136, 139
Persson, Karl-Erik (vpk) 93
Rönnung, Catarina (s) 158, 161, 162, 163
Sandéhn, Margit (s) 96
Selberg, Åke (s) 92
Skårvik, Kenth (fp) 102
Stjernlöf, Håkan (m) 164
Svensson, Alf (c) 46, 48
Svensson, Arne (m) 85
Svensson, Evert (s) 62, 64, 65, 106
Svensson, Jörn (vpk) 96
Tammenoksa, Erkki (s) 165, 166, 167
Thorén, Rune (c) 68, 81, 84
Wachtmeister, Knut (m) 121, 126, 130, 133
Wikström, Jan-Erik (fp) 150
Wohlin-Andersson, Anna (c) 29, 34, 35, 38, 40, 56, 57
Östrand, Olle (s) 48, 53, 54